

BELÜGYI RENDÉSZETI ISMERETEK JEGYZET 12. évfolyam

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

BELÜGYI RENDÉSZETI ISMERETEK
JEGYZET
12. ÉVFOLYAMOS TANULÓK SZÁMÁRA

A kiadvány a KÖFOP-2.1.5-VEKOP-16-2016-00001 azonosító számú „A versenyképes közszolgálat személyzeti utánpótlásának stratégiai támogatása” elnevezésű projekt keretén belül készült. A Belügyi rendészeti ismeretek tantárgy kerettantervéhez illeszkedő tansegédlet.

Szakmai szerző:

Szabó Gergely t.ő. őrnagy

Pedagógiai szerző:

Vezdán Csaba

Szakmai lektor:

Rácz György t.ő. ezredes

ISBN 978-615-6259-14-1

2022

TARTALOMJEGYZÉK

1. TEREPTANI ALAPOK ÉS TÁJÉKOZÓDÁS.....	9
1.1. A TEREP JELLEMZŐI ÉS A TÉRKÉPHASZNÁLAT ALAPJAI.....	9
1.1.1. A terep fajtái, főbb jellemzői.....	14
1.1.2. A térkép.....	14
1.1.3. A térkép fajtái.....	15
1.1.4. A térképen alkalmazott egyezményes jelek és jelzések.....	18
1.1.5. Turista térképek egyezményes jelei.....	18
1.1.6. Különleges turistajelzések.....	19
1.1.7. A térkép méretaránya.....	20
1.1.8. Elektronikus térképek és döntéstámogató rendszerek a rendvédelem területén.....	20
1.1.9. Nova TIR.....	21
1.1.10. PAJZS DÖMI.....	21
1.1.11. Az álláspont meghatározás módszerei.....	21
1.1.12. A térkép tájolása.....	23
1.1.13. GPS (Global Positioning System) Globális helymeghatározó rendszer.....	25
1.1.14. Nem megbízható módszerek az északi irány meghatározására.....	26
1.1.15. A tájoló, a térkép és a távcső használatából eredő hibák.....	30
2. KÖZÚTHÁLÓZAT SZÁMOZÁSA, A KÖZÚTI GÉPJÁRMŰVEK ÁLLAMJELZÉSEI, A MAGYAR RENDSZÁMTÁBLÁK ISMERTETŐ JEGYEI.....	31
2.1. MAGYARORSZÁG FŐ KÖZLEKEDÉSI ÚTVONALAI.....	32
2.2. RENDSZÁMTÁBLÁK MAGYARORSZÁGON.....	34
2.2.1. Közúti járművek fényvisszaverő rendszámtábláinak műszaki leírása.....	35
2.2.2. A különleges rendszámtábla.....	36
2.2.3. A különleges rendszámtáblák leírása.....	39
2.2.4. Az ideiglenes rendszámtábla.....	40
2.2.5. Államjelzések vagy felségjelzések.....	41
3. A JOGELLENES CSELEKMÉNYEK, VALAMINT AZ EZEK ELLENI FELLÉPÉS LEHETŐSÉGEI, JOGSZABÁLYI ALAPJAI.....	43
3.1. A JOGELLENES CSELEKMÉNYEK.....	44
4. SZABÁLYSÉRTÉSI ISMERETEK.....	46
4.1. A SZABÁLYSÉRTÉS FOGALMA, A SZABÁLYSÉRTÉST MEGHATÁROZÓ JOGSZABÁLYOK.....	46
4.1.1. A szabálysértést meghatározó jogszabályok a szabálysértési jog jogforrásai.....	46
4.2. A SZABÁLYSÉRTÉS ELKÖVETŐI.....	47
4.3. A SZABÁLYSÉRTÉSÉRT VALÓ FELELŐSSÉG.....	48
4.4. AZ ELKÖVETŐKKEL SZEMBEN ALKALMAZHATÓ SZANKCIÓK.....	49
4.4.1. Szabálysértési büntetések, intézkedések.....	49
4.4.2. Helyszíni bírságra vonatkozó általános szabályok.....	51
4.5. BÜNTETHETŐSÉGI AKADÁLYOK.....	53
4.5.1. Az okokat két nagy csoportra oszthatjuk.....	53
4.5.2. A büntethetőséget kizáró okok:.....	54
4.5.3. Büntethetőséget megszüntető okok:.....	57
4.6. FIATALKORÚAKRA ÉS KATONÁKRA VONATKOZÓ RENDELKEZÉSEK.....	57
4.6.1. Katonákra vonatkozó rendelkezések.....	58
4.7. A SZABÁLYSÉRTÉS MIATT ELJÁRÓ HATÓSÁGOK.....	58
4.7.1. Hatáskör és illetékesség.....	58

4.7.2. Hatáskör, illetékesség összeütközése	59
4.7.3. A bíróság hatásköre és illetékessége.....	59
4.7.4. Ügyész részvétele a szabálysértési eljárásban	59
4.7.5. A szabálysértési eljárásban résztvevő személyek	60
4.7.6. Általános eljárási szabályok	60
4.7.7. Ügyintézési határidő	61
4.7.8. A szabálysértési eljárás megszüntetése	62
4.8. KÉNYSZERINTÉZKEDÉSEK.....	63
4.8.1. Elővezetés	64
4.8.2. Szabálysértési őrizet	65
4.8.3. A személyi szabadságot nem korlátozó kényszerintézkedések	66
4.8.4. A lefoglalás	66
4.8.5. A rendbíróság	67
4.8.6. Jogorvoslat	67
5. EGYES SZABÁLYSÉRTÉSEK KÜLÖNÖS RÉSZ	70
5.1. A LEGGYAKRABBAN ELŐFORDULÓ SZABÁLYSÉRTÉSEK:	70
5.2. SZABÁLYSÉRTÉSI ELZÁRÁSSAL IS BÜNTETHETŐ SZABÁLYSÉRTÉSEK	70
5.2.1. Magánlaksértés	70
5.2.2. Rendzavarás.....	71
5.2.3. Garázdaság	72
5.3. KIEMELT KÖZLEKEDÉSI SZABÁLYSÉRTÉSEK	73
5.3.1. Irtas vezetés	73
5.3.2. Az elsőbbség és az előzés szabályainak megsértése.....	75
5.3.3. A közúti közlekedés rendjének megzavarása	76
5.3.4. Közúti közlekedési szabályok kisebb fokú megsértése	76
5.4. CSENDHÁBORÍTÁS	77
5.5. TILTOTT FÜRDÉS.....	78
5.6. JÉGEN TARTÓZKODÁS SZABÁLYAINAK MEGSZEGÉSE.....	78
6. BŰNCSELEKMÉNYEKEL KAPCSOLATOS ALAPISMERETEK.....	80
6.1. A BŰNCSELEKMÉNY FOGALMI ELEMEI:	80
6.2. A BŰNCSELEKMÉNY SÚLY SZERINTI FELOSZTÁSA.....	81
6.3. AZ ÁLTALÁNOS TÖRVÉNYI TÉNYÁLLÁS SZERKEZETE, ELEMEI.....	82
6.3.1. Tényállástan.....	82
6.4. A BŰNCSELEKMÉNY TÁRGYA ÉS TÁRGYI OLDALA.....	84
6.4.1. A bűncselekmény tárgyi oldala.....	84
6.4.2. A bűncselekmény alanya.....	85
6.4.3. A bűncselekmény alanyi oldala	85
6.5. TÁRSAS BŰNELKÖVETÉSI ALAKZATOK.....	89
6.6. BÜNTETHETŐSÉGI AKADÁLYOK RENDSZERE	90
6.7. BÜNTETHETŐSÉGET KIZÁRÓ OKOK: BESZÁMÍTÁST KIZÁRÓ OKOK	91
6.7.1. A gyermekkor.....	91
6.7.2. A kóros elmeállapot	92
6.7.3. A kényszer és fenyegetés	92
6.7.4. A tévedés.....	92
6.7.5. Büntetendőséget kizáró okok.....	93
6.8. JOGOS VÉDELEM	93
6.9. VÉGSZÜKSÉG	94
6.10. BÜNTETHETŐSÉGET MEGSZÜNTETŐ OKOK.....	94

6.10.1. Az elkövető halála	94
6.10.2. Elévülés	95
6.10.3. A kegyelem.....	95
6.10.4. A tevékeny megbánás	95
6.10.5. A törvényben meghatározott egyéb ok.....	96
6.11. AZ ELKÖVETŐKKEL SZEMBEN ALKALMAZHATÓ SZANKCIÓK	97
6.11.1. Büntetések.....	97
6.11.2. Mellékbüntetés.....	98
6.12. INTÉZKEDÉSEK.....	98

7. BÜNTETŐJOG KÜLÖNÖS RÉSZ AZ ÉLET, A TESTI ÉPSÉG ÉS AZ EGÉSZSÉG ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK.....102

7.1. EMBERÖLÉS	102
7.1.1. Az emberölés alapesete	102
7.1.2. Erős felindulásban elkövetett emberölés	107
7.1.3. Testi sértés	108
7.1.4. Foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés.....	110
7.1.5. Segítségnyújtás elmulasztása	112
7.2. AZ EMBERI SZABADSÁG ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK.....	114
7.2.1. Személyi szabadság megsértése.....	114
7.2.2. Kényszerítés.....	115
7.2.3. Magánlaksértés	116
7.2.4. Rágalmazás	118
7.2.5. Becsületsértés	120
7.2.6. A közlekedési bűncselekmények.....	121
7.2.7. Közúti baleset okozása	122
7.2.8. Járművezetés ittas állapotban	123
7.2.9. Járművezetés bódult állapotban	124
7.2.10. Cserbenhagyás.....	125
7.3. AZ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK.....	126
7.3.1. Hamis vád	126
7.3.2. Hatóság félrevezetése	128
7.3.3. Hamis tanúzás	129
7.3.4. Hamis tanúzásra felhívás	130
7.3.5. Bűnpártolás	131
7.4. A HIVATALI BŰNCSELEKMÉNYEK.....	133
7.4.1. Bántalmazás hivatalos eljárásban.....	134
7.4.2. Kényszervallatás.....	135
7.5. A HIVATALOS SZEMÉLY ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK.....	136
7.5.1. Hivatalos személy elleni erőszak.....	136
7.6. A KÖZBIZTONSÁG ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK.....	138
7.6.1. Terrorcselekmény	138
7.6.2. Közveszély okozás.....	140
7.7. KÖZÉRDEKŰ ÜZEM MŰKÖDÉSÉNEK MEGZAVARÁSA.....	142
7.8. ROBBANÓANYAGGAL VAGY ROBBANTÓSZERREL VISSZAÉLÉS	143
7.9. LŐFEGYVERREL VAGY LŐSZERREL VISSZAÉLÉS	144
7.10. A KÖZNYUGALOM ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK.....	145
7.10.1. Garázdaság	145
7.10.2. A vagyon elleni erőszakos bűncselekmények	146
7.10.3. Rablás	146
7.10.4. Kifosztás	148

7.10.5. Zsarolás.....	149
7.11. A VAGYON ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK	151
7.11.1. Lopás	151
7.11.2. Rongálás.....	152
7.11.3. Sikkasztás.....	153
7.11.4. Csalás.....	155
7.11.5. Jogtalan elsajátítás	156
7.11.6. Jármű önkényes elvétele.....	157
7.12. BÜNTETŐJOGI FOGALMAK:.....	158
8. FEJEZET BÜNTETŐ ELJÁRÁSJOGI ALAPOK.....	163
8.1. A BÜNTETŐELJÁRÁS KÜLSŐ JOGFORRÁSAI:.....	163
8.2. BELSŐ JOGFORRÁS.....	164
8.3. A BÜNTETŐELJÁRÁS ALAPELVEI.....	164
8.4. A BÜNTETŐÜGYEKBE ELJÁRÓ HATÓSÁGOK.....	165
8.4.1. Magyarország ügyészségének szervezeti felépítése.....	167
8.4.2. Nyomozó hatóság	167
8.5. A BÜNTETŐELJÁRÁSBAN RÉSZT VEVŐ EGYÉB SZERVEK	168
8.6. A BÜNTETŐ ELJÁRÁSBAN RÉSZT VEVŐ SZEMÉLYEK.....	169
8.7. A BÜNTETŐELJÁRÁS SZAKASZAI	170
8.8. A BÜNTETŐELJÁRÁS MENETE	172
8.9. NYOMOZÁS MEGINDÍTÁSÁNAK ALAPJA	172
9. KRIMINALISZTIKA	175
9.1. AZONOSÍTÁS A KRIMINALISZTIKÁBAN	175
9.2. A NYOMOK ÉS A NYOMRÖGZÍTÉS EGYSZERŰ ESZKÖZEI.....	177
9.3. A NYOMOK RÖGZÍTÉSE	178
9.4. A BÜNTETŐELJÁRÁSI MÓDSZEREKKEL KAPCSOLATOS KRIMINÁLTAKTIKAI MÓDSZEREK ÉS AJÁNLÁSOK.....	179
ÁBRA JEGYZÉK.....	181
FELHASZNÁLT IRODALOM.....	182

1. TEREPTANI ALAPOK ÉS TÁJÉKOZÓDÁS

Az általános iskolai tanulmányok során, földrajz órák keretein belül mindenki találkozott már térképpel, földrajzi atlással, földgömbbel. A tananyag egyik célja az ezekről kapott ismeretek bővítése, használatuk megkönnyítése a mindennapi életben, munkavégzés vagy szabadidős tevékenység, túrázás, esetleg tájfutás során. A másik cél bemutatni, hogy a rendészeti szervek tájékozódásának alapja szintén a tereptan. A rendőrség és a katasztrófavédelem műveleteinek egy részét terepen végzi, főképp idegen terepen. Ezt azért fontos kiemelni, mert civilként a kirándulások, túrák során egy-egy túrahelyszínre esetleg többször is visszatérhetünk, megismerhetjük, már térkép nélkül is tudunk tájékozódni. Ezzel szemben szolgálati célból történő ott tartózkodásink általában egyszeri vagy nagyon ritka, ezért a tájékozódás során nem tudunk a rutinunkra támaszkodni, kénytelenek vagyunk ismereteinket a tájékozódással is bővíteni.

Azt is meg kell említenünk azonban, hogy a katasztrófavédelem és a rendőrség által a terepen végzett mozgás merőben eltér a honvédségi műveletek során végzett helyváltoztatástól. Ezekre a különbségekre a tananyag során több ponton ki fogok térni.

1.1. A TEREP JELLEMZŐI ÉS A TÉRKÉPHASZNÁLAT ALAPJAI

A terep a földfelszín, valamint a rajta lévő mesterséges és természetes tárgyak összessége.

A magyar nyelv értelmező szótára ide vonatkozó bejegyzése alapján a terep valamely **célra használt, valamely meghatározott tevékenységnek, feladatnak végrehajtása szempontjából tekintett tér(ség), terület, térszín, sajátos földrajzi, domborzati viszonyaival (növényzet, vizek, építmények) együtt.**

A különböző kőzetekből és ezek hordalékából kialakult földfelszíni alakzatok összességét domborzatnak nevezzük. A **domborzatot** alapvető fő domborzati formákra oszthatjuk fel, úgymint:

Síkságnak nevezzük a földfelszín azon részeit, ahol nagy területen nincsen 30 méternél nagyobb szintkülönbség, valamint majdnem vízszintes a terület (legfeljebb 6%-os lejtésig).

1. ábra Síkság¹

A **halom** síkságból kiemelkedő, legalább 30 méter, de legfeljebb 200 méter magasságú szintemelkedés. Sok hazai település őrzi nevében ezt a domborzati formát, mint Széphalom, Mórahalom, Szeghalom.

¹ Síkság - YouTube

2. ábra Halom²

A **domb** a 200 méternél magasabb, de 500 méternél alacsonyabb szintemelkedés, a hegynél alacsonyabb, a halomnál magasabb, jellemzően lejtős, alapterülete viszonylag nagy. A dombtető pedig nem egy elhatárolható kiszögellés, hanem egy kiterjedtebb terület.

3. ábra Domb³

A **hegy** egy minden oldalról lejtőkkel határolt kiemelkedés. Nagysága eltérő, általában az 500 m-nél magasabbat tekintjük hegynek. Több hegy együttesen hegységet alkot. A hegység tehát egy magasan fekvő, kiterjedt területe a felszínnek. S több hegység együttesen hegységrendszert hoz létre. Egy hegységrendszer nem más, mint az azonos hegységképződési ciklusban keletkezett, összefüggő, kőzetanilag és morfológiailag azonos vagy hasonló hegységek összessége, mint például az Eurázsiai-hegységrendszer, amely az Atlas hegységgel kezdve végig húzódik Európán, magába foglalja az Alpokat és Ázsiában a Himaláját is.

---

² Gödény-halom, Békésszentandrás (utazzitthon.hu)

³ Bécsi-domb | Sopron történelmi utcánévjegyzéke (harsjosef.hu)

4. ábra Hegy⁴

A **hegyhát**, egy irányban húzódó kiemelkedésekből áll, de lehet egyetlen kiemelkedés is. A hegyhát mentén található legmagasabb pontokat összekötő vonal a **vízválasztó**.

5. ábra Hegyhát⁵

---

⁴ Hegy (4ever.eu)

⁵ bakonyi_barang__70_tt_10jpg-a7be70ab-94557.jpg (1000×562) (turistamagazin.hu)

A **nyereg**, a hegyhát bemélyedő része, ami két szomszédos kiemelkedés között található. A nyereg általában két ellentétes irányban kiinduló völgy kezdete.

6. ábra Nyereg⁶

A **völgy** elkülönítő mélyedés, melynek számos fajtáját különböztetik meg. Leggyakoribbak a hosszanti és a kereszt- vagy harántvölgyek. Ezek neve onnan ered, hogy a hegységek hosszában vagy keresztben húzódnak. A hosszanti völgyek rendszerint tágasak és a fenekükön felhalmozódó hordalékból álló talaj miatt lapályosak. A völgyek alján elhelyezkedő legmélyebb pontokat összekötő vonal a **vízgyűjtő**.

7. ábra Völgy⁷

---

⁶ Barranco Seco - Teno - Tenerife - WILDCANARIAS senderismo, rutas y fotografías de las Islas Canarias

⁷ cuha völgy - Bing images

A **katlan** egy a terepen erősen szembetűnő bemélyedés.

8. ábra Katlan⁸

A magasságok mérésének alapja a nyugalomban lévő tenger középvízszintje (az Adriai-tenger közép szintje, azaz a dagály és az apály középértéke). A tenger közép szintjéhez viszonyított abszolút magassággal kifejezzük az adott felszín tengerszint feletti/alatti magasságát/mélységét.

Magyarországon a Velencei-hegységben Nadap községnél található a szintezési ősjegy, egy gránitbánya udvarán. Ennek a tenger szintjéhez viszonyított magassága alapján határozzák meg hazánk domborzati magasságait (tengerszint felett 173,83850 m). A magasságok pontosításánál ma már a műholdas mérések is segítenek, sőt ma már nagyrészt azok az irányadók.

9. ábra Szintezési ősjegy Nadap⁹

A terepen található mindazon tárgyakat, melyek nem a domborzat részei és amelyeket a természet vagy emberi kéz hozott létre, **tereptárgyaknak** nevezzük. (Az ember által alkotott tereptárgyakat a szaknyelvben *műtárgyaknak* nevezzük, ilyen például a híd, épület, vasút.)

⁸ Festői falvak (turistamagazin.hu)

⁹ szintezési ősjegy - Bing images

A gyakorlatban a tereptárgyakat az alábbiak szerint célszerű csoportosítani:

- Települések: városok, falvak vagy ezek jellegének megfelelő épületek együttese, egyedülálló lakóépületek.
- Ipari, mezőgazdasági, kereskedelmi létesítmények: gyárak, üzemek, bevásárló központok, erőművek (szél, víz stb.) terményszárítók, bányák.
- Közlekedés: út-, vasúthálózat, talaj utak, ösvények.
- Villamos- és távközlési hálózat, vezetékek, berendezések.
- Vizek és az azokon található műtárgyak: folyók, patakok, tavak, hidak, gátak, kikötők.
- Növényzet, talajtípusok: erdők, ligetek, mezők, kertek, gyümölcsösök, sziklás vagy homokos talajok.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Fogalmazza meg a terep meghatározását!
2. Sorolja fel a domborzat formáit!
3. Honnan határozzák meg Magyarországon a domborzati magasságokat?
4. Sorolja fel a tereptárgyakat!

1.1.1. A TEREP FAJTÁI, FŐBB JELLEMZŐI

A terep domborzata és a rajta található tereptárgyak könnyítik vagy nehezítik a terepen történő tájékozódást, mozgást, esetleg rejtőzködést. Ezen alapvető tevékenységek elvégzését befolyásolja a tereptárgyak mennyisége, fajtája, a felszín tagoltsága.

- **Fedettség** szerint a terep lehet:
  - **Nyílt terep**, ahol kiemelkedő tereptárgyak nem találhatók, magasabb pontjairól jó kilátás nyílik a területre, az áttekinthetőségét semmi sem akadályozza.
  - **Részben fedett terep**, ahol jelentős mennyiségben találhatunk tereptárgyakat, de a vizsgált terep 50%-nál kisebb területen találhatók. Itt a kilátás egyes irányokban akadályozva van, az érzékszerv alapú tájékozódás ezáltal nehezebb.
  - **Fedett terep** az, ahol a tereptárgyak összefüggő felületet alkotnak (például egy erdő), itt a kilátás és ezáltal a tájékozódás nehézkes, de nem lehetetlen.
- A **felszín tagoltsága** szerint a terep lehet:
  - **Sík terep**, amely a látóhatáron belül sík vagy 1-2%-os emelkedést mutat, nem tapasztalhatunk élesen kiemelkedő domborzati formákat, a mozgás mind az úton, mind az úton kívül minden irányban lehetséges.
  - **Dombos terep**, ahol olyan kiemelkedések, bemélyedések találhatók, melyek lejtői és emelkedői nem haladják meg a 2-3%-ot. Itt a mozgás már nehezebb, viszont a kiemelkedések és dombok teteje tájékozódásra alkalmas lehet.
  - **Hegyes terepnek** nevezzük azt a területet, ahol élesen kirajzolódó kiemelkedések tagolják a tájat, fő domborzati forma a hegy, a gerinc, a völgy és a szurdok. Rendszerint meredek sziklás lejtők nehezítik a közlekedést.

1.1.2. A TÉRKÉP

A minket körülvevő környezetet már nagyon régóta és nagyon sokféleképpen próbálták meg **ábrázolni**. Találkoztunk már tájképekkel vagy egy városrészekről készült grafikával, fotókkal. Ezek azonban oldalnézetből ábrázolják környezetünket, és az is valószínű, hogy a kép készítőjének nem terjedt ki minden apró részletre a gyögyelme. Ha környezetünket magaslati pontról szemléljük, a térképre már jobban emlékeztető

képet láthatunk. Képi ábrázolásban leginkább az alaprajzok (épületek tervrajzai), melyek térképekre emlékeztethetnek.

Környezetünket legpontosabban, legrészletesebben térképek segítségével ábrázolhatjuk. A térképek felülnézetből, vagyis az alaprajznak megfelelően és arányosan kicsinyítve mutatják be a területet. A térképeknek sajátos színeik és ábráik, úgynevezett jelrendszerük van. A hivatalos jelrendszer mindenki számára ugyanazokat az információkat jelenti. Használhatóvá teszi a térképet még akkor is, ha azt esetleg más országban készítették. Előfordulhatnak azonban speciális térképek, melyek jelrendszerei a használathoz vagy a készítőhöz igazodnak. Ezek általában valamely szakmához vagy szakterülethez kötött térképek melyek jelrendszeireit a készítő úgy alakították ki, hogy az adott szakmához és szakterülethez igazodjanak, olvasásuk speciális tudást, képzettséget igényel. Ilyenek például a katonai, erdészeti térképek, taktikai helyszínrajzok, légügyi, vízügyi térképek.

1.1.3. A TÉRKÉP FAJTÁI

Mindennapi életünk során gyakran találkozunk térképszerű ábrázolással. Például, ha egy nagyobb múzeumba vagy kiállításra látogatunk, a belépő mellé az épület **alaprajzát**, az egyes látnivalók helyszínét bemutató tájékoztatót is kaphatunk. Ez ugyan csak egyszerű alaprajz, de nagyon hasonlít az igazi térképhez. Ha ezen a szórólapon színekkel vagy egyéni jelölésekkel egyéb információt is közölnek (pl. lift, lépcső, WC vagy a büfé helye), akkor már nem csak egy alaprajzot, hanem egyenesen **térképvázlatot** tartunk a kezünkben. Ha nyilakkal vagy egyéb jelölésekkel jelzik, hogy a bejáratától hogyan jutunk el egy fontos látnivalóig, akkor már egy **útvonaltervünk** is van.

Ebből már láthatjuk, hogy a térképek remek útikalauzok, segítségükkel ismeretlen területen tudunk tájékozódni, könnyebben eljuthatunk „A” pontból „B” pontba, meghatározhatjuk helyzetünket a terepen, kijelölhetjük a számunkra legkedvezőbb útirányt és útvonalat. A térkép segítségével megoldható egyéb feladatok a távolság- és szögmérés, terület meghatározás, tereppontok magasságának, magasság különbségének meghatározása, lejtők és emelkedők meredekségének megállapítása.

Szűkebb és tágabb környezetünket legpontosabban térképen ábrázolhatjuk. A térkép legfontosabb jellemzője a méretarány és a vonalas aránymérték, amely a valósághoz képest történt kicsinyítés mértékét fejezi ki.

A térképek méretarányuk szerint:

- nagy méretarányú 1:500-1:100 000 között
- közepes méretarányú 1:100 000-1:500 000 között
- kis méretarányú 1:500 000-1:200 000 000 térképek lehetnek.

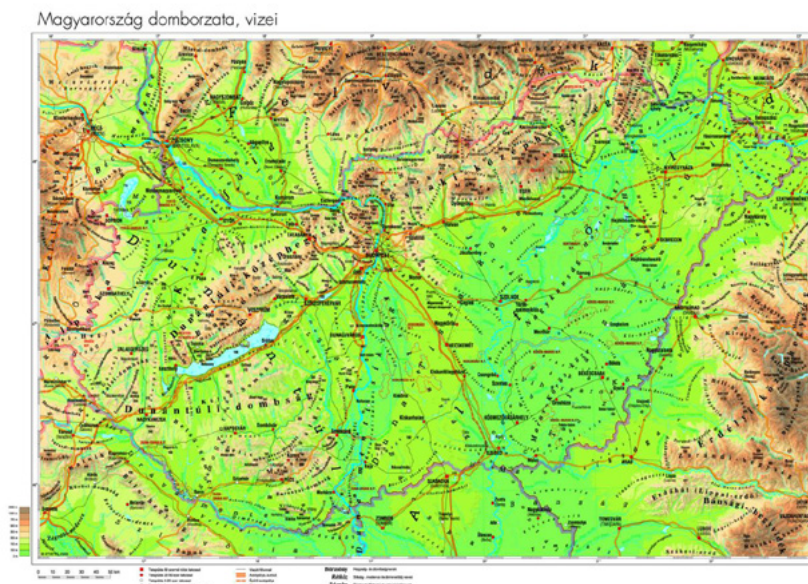
Tartalmuk szerint pedig

- helyszínrajzi térképek

10. ábra Helyszínrajz¹⁰

- földrajzi térképek

11. ábra Magyarország domborzata és vizei térkép¹¹

- szaktérképek, ezen belül
  - földmérési térképek
  - topográfiai vagy katonai térképek
  - erdészeti térképek
- speciális kontúr vagy körvonalas

---

¹⁰ Helyszínrajz | Lakás-Történet (archivportal.hu)

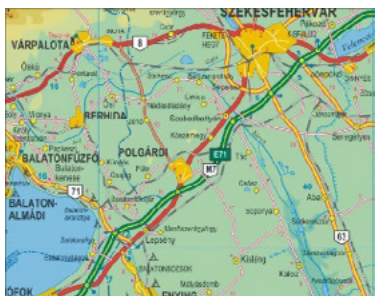
¹¹Földrajzi Térkép Magyarország – groomania

➤ tematikus térképek
• turista térképek

• autós térképek

• atlaszok

• földgömbök

csoportjába sorolhatjuk.

A térképek széleskörűen alkalmazható segédeszközök: aki tudja olvasni és alkalmazni, gyorsan tanulmányozhatja és értékelheti a terepet és annak adottságait, függetlenül a tartózkodási helyétől. A rendészeti szervek tevékenységei során igyekszünk minden esetben a legfrissebb és legpontosabb térképeket használni. Egy apró eltérés miatti hiba, a tájékozódás pontatlansága súlyos idővesztést okozhat, amelyet egy esetleges káresemény felszámolása során nehéz vagy lehetetlen behozni.

A térkép segítségével kijelölhető a legmegfelelőbb menetvonal, értékelhető a terep járhatósága, a figyelés és a tájékozódás feltételei. A terepről szerzett és a térképen ábrázolt információk összessége a térkép tartalma. A térképen az egyes elemek meglétét, helyét és egymáshoz való viszonyát egyezményes jelekkel ábrázolják.

1.1.4. A TÉRKÉPEN ALKALMAZOTT EGYEZMÉNYES JELEK ÉS JELZÉSEK

A térképeken használt egyezményes jelek összességét a térkép ABC-jének tekintjük, a jelek ismerete nélkül a térkép olvasása lehetetlen, vagyis nem leszünk képesek a tájékozódásra az adott terepen.

Az egyezményes jelek olvashatósága és megjegyezhetősége érdekében az egyes jelek térképi rajza hasonlít a valós tereptárgy felül- vagy oldalnézeti képéhez. Egyazon tereptárgyat különböző méretarányú térképeken ugyanúgy ábrázolnak, csak a méretük különbözik.

1.1.5. TURISTA TÉRKÉPEK EGYEZMÉNYES JELEI

Hazánkban a térképeken a turistautakat piros vagy színes folyamatos vonallal jelölik. Az utak színjelzését és jelzőkódját piros betűvel az útvonal mellé írják. Legfontosabbak mind közül a sávjelzések. Ezek a turista-jelzések rendszerint valamilyen csomópontból indulnak (például vonat-, vagy buszállomás). Az indítójelzés után látható egy úgynevezett behívó jelzés, majd pár méterrel odébb egy megerősítő, mely tudatosítja, hogy jó az irány, tehát az első száz méter távolságon elég sűrűn fordul elő ugyanaz a turista jelzés. A jelzések oszlopokon, fákon szemmagasságban találhatóak. **12 x 10 cm** egy jel szabványos mérete. Sajnos vannak olyan helyek itthon, ahol lekoptak, rosszul láthatóak. Ilyenkor egy elágazásnál érdemes elsétálni egyik irányba is 10-15 métert, másik irányba is, hogy megtaláljuk a helyes utat.

Sávjelzések fontossági sorrendben:

Kék

Az egész országot átszelő útvonal. Több hegységen és tájegységen átvezet, ilyen például az Országos Kék túra.

Piros

Több tájegységen, de legalább csak egy hegységen áthaladó turistajelzés. A Rákóczi turistaút ilyen.

Zöld Sárga

Helyi jelentőségű útvonalak

Kereszt jelzések

Szintén kék, piros, sárga és zöld színnel ábrázolják ezt a turistajelzést. Két sáv jelzésű út találkozási pontját, két út közötti átkötést, egyik útból kiinduló és abba visszatérő ösvényt jelöl.

Négyzet turistajelzések

A négyzet lakott területet, szálláshelyet jelöl.

Háromszög jelzések

A háromszög alakú turistajelzések hegytetőre, kilátópontra visznek

Kör jelzések

A körök forráshoz, vízvételi lehetőséghez vezető utak. Nem összetévesztendő a

C betűre hasonlító turistajelzésekkel, melyek a körtúrát jelentik.

1.1.6. KÜLÖNLEGES TURISTAJELZÉSEK

A fenti alap jelzéseken kívül még számos másik ábrával találkozod szembe magad a térképeken.

A barlangot egy "omega" jel mutatja.

L alakú turistajelzés esetén műemlék, rom felé vezet a túra

A tanösvényt T betűvel jelzik a kirándulóknak.

Ezek a hivatalos turistajelzések. Ezeken kívül láthatsz még kék, piros, sárga, zöld kerékpárost ábrázoló jeleket, ez bicikliutat mutat. Vannak pecsételő helyek, ezekre is külön jelölések vannak, még hozzá egy pecsét formájában, ami szintén négy színű lehet.¹²

A tereptárgyak egyezményes jeleit három csoportba sorolhatjuk:

- az **alaprjz** szerint olyan tárgyakat ábrázolunk, amelyek a térképen méretarányban kifejezhetők. Ilyenek az épülettömbök, folyók, tavak, nagy kiterjedésű erdők, melyek a térképen összefüggő vonallal vagy pontozással jelölhetők. Az összefüggő vonalakkal épülettömböket, tavakat, széles folyókat rajzolják, pontozással az erdőket, mocsarakat határolják. Az így körülhatárolt területeken belül megfelelő színezés, vagy meghatározott kitöltő jel, esetleg mindkettő található. A vizek kitöltő színe a kék, az erdők, fásítások kitöltő színe zöld. Az alaprajz szerint ábrázolt tereptárgy valódi hosszát és szélességét a méretarány segítségével leszünk képesek meghatározni.
- **meghatározott jelekkel** azokat a tereptárgyakat ábrázoljuk, melyeket a kis méretük miatt a térképen nem tudunk kifejezni. Ilyenek lehetnek a különböző épületek, templom, múzeum, emlékmű vagy ennél kisebb tereptárgyak, mint villanyoszlop, tűzcsap, kút és más hasonlóak. A meghatározott alakú jellel ábrázolt tárgy térképi helyét annak közepe, alapvonalának közepe vagy a derékszög csúcsa, a jel tengelyvonala határozza meg. Ennek ismerete azért szükséges, hogy pontosan viszonyíthassunk hozzá a térképen, pontosan tudjunk mérni vagy irányszögeket, távolságokat meghatározni, egyszóval tudjunk a jel alapján tájékozódni.
- **utak, villamos vezetékek, patakok, vasutak** egyezményes jelei átmenetet képeznek az alaprajz szerint ábrázolt és a meghatározott alakú térképi jelek között. Ezeket a tereptárgyakat csak vonalasan, valószínűs hosszuk alapján tudjuk ábrázolni.
- **magyarázó jelek** azok melyeket az alaprajz szerint ábrázolt és a meghatározott alakú jelekkel együttesen alkalmazunk és a tereptárgyak kisegítő jellemzését szolgálják. Ilyenek lehetnek számszerű adatok, mint egy műút jelölése, vagy egy hegy magassága.

A tereptárgyak egyezményes jeleit az objektumok nevének megadása vagy egyéb felvilágosító jelölések egészíthetik ki.

¹² Mit jelentenek a turistajelzések? Hogyan használd a térképet? (vandorturablog.hu)

1.1.7. A TÉRKÉP MÉRETARÁNYA

Azt, hogy a térképen ábrázolt területet a valósághoz képest milyen arányban kicsinyítették le, a térkép méretaránya mutatja meg. Ezt általában a térkép szélén egy számpár jelzi. Ha a térképen azt látjuk, hogy 1:100 000 (egy aránylik a százezerhez), az azt jelenti, hogy ami a térképen 1 cm-es szakasz, az a valóságban 100 000 cm = 1000 m = 1 km. A kicsinyítés mértékét általában rajzos formában is feltüntetik a térképen. Ezt nevezük vonalas aránymértéknek.

A térképek méretaránya befolyásolja, hogy milyen részletesen tudunk bemutatni rajtuk egy-egy területet. Ez meghatározza azt is, hogy az egyes térképeket milyen célra használhatjuk fel. Például egy utcáról készült részletes térképek nagy méretarányúak. A nagy területekről, országokról, földrészekről készült, erősen kicsinyített térképeket kis méretarányú térképeknek nevezzük.

A térképen lévő vonal hosszának és a megfelelő terepen lévő vetületi hosszának viszonyát nevezzük a térkép méretarányának. Ezt a méretarányt egy törttel fejezzük ki. (Pl.: 1/50 000, vagy 1:50 000)

Célszerű megjegyezni azt a szabályt, ha a számszerű aránymérték nevezőjének két utolsó számjegyét elhagyjuk, akkor a megmaradt szám megadja, hogy a térképegy centiméterének a terepen hány méter felel meg. Tehát 1:50 000 vagyis egy aránylik az ötvézezerhez aránymérték esetén a térkép egy centimétere a terepen 500 méternek felel meg.

A különböző méretarányú térképeket összehasonlítva megállapíthatjuk, hogy minél nagyobb a térkép méretaránya, annál részletesebben ábrázolja a terepet. A méretarány csökkentésével a térképen látható tereprészletek mennyisége is csökken. A közepes és kis méretarányú térképeken az erdei utak és néhány tereptárgy vagy domborzati részlet nem kerül ábrázolásra. Észrevehetjük azonban, ha különböző méretarányú térképeket vizsgálunk, hogy a fontos tereprészletek vagy műtárgyak a kisebb méretarányú térképeken is jelölve vannak, ilyenek például nagyobb folyók, jelentősebb települések, hidak. Leszűrhetjük azonban, hogy a pontos tájékozódáshoz és helymeghatározáshoz nagy méretarányú térképekre van szükség.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Sorolja fel a terep fajtáit!
2. Ismertesse a térkép fajtáit!
3. Sorolja fel és ismertesse az egyezményes jelek csoportjait!
4. A térkép méretarány meghatározására mondjon példát!

1.1.8. ELEKTRONIKUS TÉRKÉPEK ÉS DÖNTÉSTÁMOGATÓ RENDSZEREK A RENDVÉDELEM TERÜLETÉN

Az informatika fejlődésével a rendészeti szervek is alkalmazni kezdték a technikai újításokat, elektronikus eszközöket (laptop, tablet, okostelefon, EDR) és az ezekhez tervezett döntéstámogató alrendszereket, melyeknek részei a döntéstámogató térképek is.

A döntéstámogató térképek segítik a rendészeti szervek beavatkozó, valamint támogató állományának tájékozódását a műveleti területeken és a műveleti területre történő kijutáskor. Ezek a térképek csak az adott rendészeti szerv számára elérhetők, valamint a tevékenységük követhető nyomon a segítségükkel. Az elektronikus térképek előnye a papír alapúakkal szemben a változtatható méretarány, illetve a rendszeres frissítések, a gépjárműkövetés, az EDR rádió követése. Ez a pár sor tájékoztató jellegű, részletesebben az informatika tankönyv fog foglalkozni a témával.

1.1.9. NOVA TIR

A Nova TIR rendszer a rendőrség informatikai rendszerein alapuló döntéstámogató térképes felület, mely áll egy alap térképes felületből az adott megyei rendőrfőkapitányság illetékességi területének ábrázolásával. Ezen a felületen az alap térképre több másfajta térkép ráilleszthető, ezek az úgynevezett rétegek. A rétegek között található:

- vasúti térkép
- közúthálózati térkép
- erdészeti térkép
- légiirányítás térképi felülete stb.

Ezeket a rétegeket egyszerre, illetve külön-külön is lehet használni az alaptérképen. Előnye, hogy meghatározhatjuk milyen információra van szükségünk és ezeket meg tudjuk jeleníteni a térképen.

1.1.10. PAJZS DÖMI

A katasztrófavédelem által használt döntéstámogató térkép a rendőrségi felülethez képest sokkal egyszerűbb és kevesebb információt tartalmaz.

A káreseményekhez riasztott gépjárművek mozgása nyomon követhető, valamint adott terület kijelölése után a területre vonatkozó információkat lehet elérni, úgymint tűzcsapok elhelyezkedése, népesség stb.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Ismertesse a NOVA TIR lényegét!
2. Hol használják a PAJZS DÖMI rendszert?

1.1.11. AZ ÁLLÁSPONT MEGHATÁROZÁS MÓDSZEREI

Az álláspont meghatározása, tereptárgyak azonosítása térkép segítségével

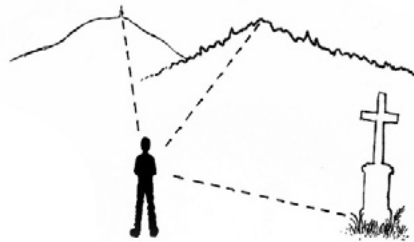
A térképpel történő tájékozódás során álláspontunk meghatározásával gyakorlatilag kijelöljük helyünket a térképen (ön itt áll). Térkép nélkül a terepen elfoglalt helyzetünket rögzítjük a tereptárgyakhoz képest.

Álláspontunkat térkép alapján legegyszerűbben a térképen ábrázolt olyan tereptárgyak segítségével lehet meg állapítani, amelyek körülöttünk helyezkednek el. A helymeghatározás alapvetően a térkép koordináta-rendszerének segítségével történik. Ennek legelterjedtebb formája a szélességi és hosszúsági fokok szerinti koordinátaháló. A szélességi fok az Egyenlítőtől való távolság szögben kifejezett értéke. Az Egyenlítő a „0” szélességi fok, ennek megfelelően megkülönböztetünk északi és déli szélességet. A hosszúsági fok a greenwichi délkörtől – az 1884-as washingtoni Nemzetközi Délkör-konferencián fogadták el, hogy a London dél-keleti perem- városában álló, (Christopher Wren barokk építész által tervezett) obszervatórium közepén áthaladó meridián legyen a kezdő délkör – való távolságot jelzi. A hosszúsági és szélességi fokokban, percekben – pontosabb mérések esetén másodpercekben – megadott koordináták esetében az első helyen mindig a szélességi fok szerepel (Budapest földrajzi koordinátái: é. sz. 47° 30′ és k. h. 19° 5′). A szélességi és hosszúsági szög- értékeket, osztásvonalakat a térkép szelvénykeretében találjuk.

Amikor álláspontunk nem egyezik meg a térképen feltüntetett terepponttal, akkor a következő eljárások egyikét alkalmazhatjuk az álláspontunk meghatározására.

- szemmértékkel,
- terepvonal segítségével
- hátrametszéssel,
- oldalmetszéssel
- tájolóval, iránytűvel

Álláspontunkat szemmértékkel is meghatározhatjuk. Ennél a módszernél szemmértékkel állapítjuk meg álláspontunkat a legközelebbi tereptárgyak alapján. Ehhez tájoljuk a térképet, majd két-három közeli tereptárgyat jelölünk meg rajta, amit a terepen is azonosítsunk. Ezután szemmértékkel állapítsuk meg álláspontunkat a terepen, majd becsléssel ehhez a tereptárgyakhoz viszonyítva a térképen is jelöljük meg álláspontunkat. Álláspontunk pontos megállapítása a tereptárgyak számától és attól függ, hogy milyen gyakorlattal rendelkezünk a műveletben. Ha bármilyen egyenes terepvonalon állunk (út, vasút, erdőszegélyek stb.), a térképet az adott terepvonal segítségével tájolhatjuk, mégpedig teljes pontossággal, mert a terepvonalakat a térképen a földrajzi É irányhoz viszonyítva szerkesztették fel. Ehhez a térképet fordítsuk úgy, hogy pl. a térképen ábrázolt út iránya megegyezzen a terepen levő út irányával. Ügyeljünk arra, hogy a terepen levő terepvonaltól jobbra vagy balra eső tárgyak a térképen is a terepvonaltól jobbra vagy balra essenek. A legjobb helymeghatározó módszert szaknyelven **hátrametszésnek** nevezik.

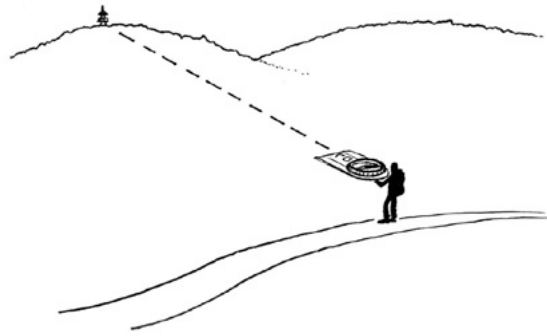
12. ábra Hátrametszés ¹³

Ha fel tudunk ismerni két-három, térképen is jól azonosítható tereptárgyat (hegycsúcsot, nyeret, menedékházat), megmérhetjük irányszögüket, vagyis azt, hogy északhoz viszonyítva hozzánk képest mekkora szöget zárnak be. A térképen pedig az adott ponton át, húzunk egy ilyen irányú egyenest. Ugyanezt megismételve a többi tereptárggyal is, az így keletkező vonalak metszéspontjában állunk. A mérés pontatlansága miatt a három egyenes gyakran nem egy pontban, hanem háromszöget formázva találkozik. Ha túl nagy a háromszög, érdemes megismételni a mérést.

A másik módszer neve az **oldalmetszés**. Ha ismert terepvonalon vagyunk (pl. gerincen, gleccser közepvonalán, ösvényen), de nem tudjuk, pontosan hol, akkor egy tisztán azonosítható tereptárgy segítségével – ami a térképen is egyértelműen beazonosítható – meghatározható helyzetünk. Megmérve a tereptárgy irányszögét, és a térképen a tárgy helyéből kiindulva, húzva egy ilyen szögben álló egyenest, ahol ez metszi a terepvonalat (ösvényt), ott állunk.

---

¹³ Tájéld be magad! - Túrázás klasszikus eszközökkel (turistamagazin.hu)

13. ábra Oldalmetszés¹⁴

1.1.12. A TÉRKÉP TÁJOLÁSA

A tájolás nem más, mint a hely, illetve a haladási irány égtájak szerinti, vagy valamely tereptárgy alapján műszerekkel, vagy egyéb módon történő meghatározása.

A térképpel történő tájékozódás és egyéb munkavégzés alapja, hogy a térkép mindig tájolva legyen. Ez azt jelenti, hogy a térkép egyik szegélyét (rendszerint a felsőt) északi irányba kell fordítani.

14. ábra Térkép tájolása¹⁵

A térkép tájolása történhet **közelítő pontossággal** vagy **pontosan**. A környező tereptárgyak alapján végrehajtott tájolás közelítő pontossággal történik. Ilyenkor a környező tereptárgyakat összehasonlítjuk a térképi megfelelőikkel, a terepen lévő tárgyak közötti kapcsolatot egyeztetjük a térképen található kölcsönös kapcsolatával. A szemmel végrehajtott közelítő pontosságú tájolásnál elég a térképet úgy tartani, hogy a térképi tereptárgyakra vonatkozó irányok képzeletben egybeessenek ugyanazon tárgyak terepen lévő irányával. Hasonló módon határozhatjuk meg a helyzetünket menet közben is, amikor a pontos helyzet meghatározásra nincs lehetőség.

¹⁴ Tájéld be magad! - Túrás klasszikus eszközökkel (turistamagazin.hu)

¹⁵ A térkép tájolása | Túrara kattanva (turarakattanva.hu)

A nagyobb pontosságú tájolóhoz irányzó vonalzót vagy tájólót használunk.

1.1.12.1. Térkép tájolása laptájoló használatával

15. ábra Tájolás tájolóval ¹⁶

Ha nincsenek a közelünkben jól felismerhető tereptárgyak, amiket a térképen és a terepen is azonosítani tudunk (mert a terep **részben fedett** vagy **fedett**), akkor iránytűre vagy tájolóra van szükségünk.

Az eszközt vízszintesen tartva megvárjuk, míg a mágnesű nyugalmi helyzetbe kerül, és nem mozdul. A mágnesű színezett része ekkor északi irányba mutat. Tájolás közben figyelni kell arra, hogy a közelben ne legyen semmi, ami befolyásolja az iránytű pontosságát (nagyfeszültségű vezeték, nagy vastárgy, gázvezeték, mágnes a ruházatban, másik tájoló stb.).

Ezután kell a térképet addig kell forgatni, amíg a térképi észak megegyezik a mágnesű által mutatott északi iránnyal. Lehet, hogy az első próbálkozások során könnyebb lesz nem a térképet forgatni, hanem a térképet kézben tartva egyhelyben forogni.

Ha tájólót használunk, akkor fontos, hogy ilyenkor nem kell a szelence aktuális helyzetét figyelembe venni. Kizárólag a mágnesűt kell figyelni, függetlenül a tájoló többi részétől. Ha a mágnesű a térképi észak irányába mutat, akkor a térkép tájolva van.

1.1.12.2. Térkép tájolása mutatós óra segítségével

Ha az eddigi módszereket nem tudjuk használni, mert a terep adottságai nem engedik, iránytűt, tájólót nem hoztunk magunkkal, vagy a mágneses teret befolyásoló tényezők fennállnak, akkor a Nap és egy analóg (mutató) óra a segítségünkre lehet az északi irány meghatározásában.

Ha nincs nálunk analóg óra, az is jó, ha lerajzoljuk egy papírra a pontos időt mutató órát. Az északi irány meghatározása ugyanúgy sikerülni fog!

Az órát vízszintesen tartva forgassuk úgy, hogy a kismutató a Nap felé nézzen. Ezután nézzük meg azt a szöveget, amit a kismutató és egy elképzelt, a 12-esre állított mutató bezár egymással. Ha ezt a szöveget megfelezzük, a felezővonal mutatja az észak – déli irányokat. Az északi irány mindig az, amelyik távolabb van a kismutatótól, azaz a nap irányától.

---

¹⁶ A térkép tájolása | Túrara kattanva (turarakattanva.hu)

16. ábra Tájéolás órával

Nyári időszámítás esetén az óraállítást figyelembe kell venni, azaz a kismutatót gondolatban vissza kell állítani egy órával.

Ezt a módszert érdemes többször gyakorolni, és legalább az első néhány alkalommal, amikor kipróbáljuk, iránytű segítségével ellenőrizni.

Amennyiben sikerült meghatározni az északi irányt, akkor ennek megfelelően kell a térképpel is forogni, amíg a térképi északi irány megegyezik a megállapított északi iránnyal.

FONTOS! Az utóbbi két módszernél a térképi és a mágneses északi irányt forgatjuk össze, ezek nem egyeznek meg. Jelenleg Magyarország területén kb. 5° eltérés van közöttük, de ekkora eltéréssel még jól tudjuk használni ezt a módszert.

1.1.13. GPS (GLOBAL POSITIONING SYSTEM) GLOBÁLIS HELYMEGHATÁROZÓ RENDSZER

A mai GPS rendszer alapjait 1973-ban fektették le, 24 Navstar műhold segítségével, amelyek mindegyike naponta kétszer kerüli meg a Földet, a Föld felszíne fölött 20200 km-es magasságban. Elhelyezkedésük olyan, hogy minden pillanatban a Föld minden pontjáról legalább négy látszódjon egyszerre. A 24 műhold hat csoportba van osztva, a Föld körül keringve egymástól 60°-os kelet-nyugati eltérésű pályán mozognak. Az égbolton sík terepről egyszerre 7-12 műhold látható, melyből a helymeghatározáshoz 3, a tengerszint feletti magasság meghatározásához pedig további egy - egy műhold szükséges.

Az eddig alkalmazott navigációs módszerek sokszor nehézkesek, időjárás függők, időigényesek és nem utolsósorban nagy szakértelmet igényelnek. Ilyen szempontból ma már nyugodtan elmondhatjuk, hogy a GPS forradalmasította a helymeghatározást.

A GPS rendszer alapvetően navigációs feladatok végrehajtására lett kifejlesztve, de a meghatározás gyorsaságának és megbízhatóságának növekedése következtében, alkalmassá vált geodéziai meghatározásokra is. Ilyen GPS rendszerek a NAVSTAR (USA), GLONASS (SZU), NAVSAT (Európai Űrkutatási Szervezet), GEOSTAR (USA), GRANAS (Németország) elnevezésű műholdrendszerek. Közülük a NAVSTAR GPS rendszer már teljes kiépítettségben üzemel a világ számos országában, így hazánkban is. A világűrben keringő GPS műholdak összessége a GPS műholdak alrendszere. A teljes kiépítettségben a rendszer 6 egyenletesen elosztott

¹⁷ A térkép tájolása | Túrara kattatva (turarakattanva.hu)

pályasíkon 24 (21+3 tartalék) műholdat tartalmaz, melyek a földfelszín felett 20185 km-es magasságban keringenek, és egy teljes fordulatot 11 óra 58 perc alatt tesznek meg a Föld körül.

1.1.14. NEM MEGBÍZHATÓ MÓDSZEREK AZ ÉSZAKI IRÁNY MEGHATÁROZÁSÁRA

Vannak alternatív módszerek az Északi irány meghatározására. Ezek között több olyan van, ami nem megbízható. Lehet, hogy találunk olyan fát, aminek az északi oldalán van, vagy ott vastagabb a moha, de ebben nem lehet megbízni. A moha megtelepedését sok tényező befolyásolja, például a domborzat, az uralkodó szélirány, a környező növényzet. Ugyanilyen megbízhatatlan a kivágott rönkök évgyűrűinek vastagsága, a fák ágai sűrűségének, a fakéreg repedezettségének vizsgálata.

1.1.14.1. Iránytű

Az iránytű egyszerű iránymeghatározó műszer, amelyben egy függőleges tengelyen elhelyezett, szabadon lengő mágneses acéltű a földmágnesesség hatására közel az észak-déli irányba áll be. A szelence aljára rajzolt világtájak vagy más néven szélrózsa segítségével hozzávetőleges pontossággal meghatározhatók a fő- és mellék világtájak. Egyes ásványok mágneses tulajdonságait az ókori népek is ismerték. Az iránytűt Kínában időszámításunk kezdete előtt 1000 évvel alkalmazták első ízben az akkori szárazföldi utazók. A kocsikon vízzel telt edényben elhelyezett úszó falapra felerősített „delejes” lemezecske mutatta a déli irányt. Ezt a készüléket vették át az arabok, majd közvetítésükkel XIII. században az európaiak. Ez idő tájt az iránytű egy korong alakú, vízzel telt edényben úszó szalmatutaj volt: a mágneses fémszalakat a szalmaszalak közé szőtték. Az első, forradalmi műszaki átalakítást valószínűleg Flavio Gioia végezte el: a mágneses tulajdonságú lemezt függőleges tengelyre helyezte és dobozba foglalta. A lemez (később: tű) a tengely körül szabadon foroghatott. Az iránytűt a hajó középvonalában rögzítette, és a szerkezet házán vonással jelölte a hajó középvonalát, hogy látható legyen, merre és mennyire tér el az a tű irányától. Ezzel megalkotta a mai tájoló őseit, de az hullámos vízen, amikor a hajó dülöngélt, nem működött tökéletesen. Ezt a problémát csak a XVI. században oldotta meg Gerolamo Cardano olasz fizikus, aki olyan „felfüggesztést” alkalmazott, amivel az iránytű akár egy hajón is megtarthatta függőleges helyzetét.

Később olyan kiegészítőket szereltek fel a dobozra, amelyek megkönnyítették a tárgyak „irányba vételét”, és ezzel kialakult a tájoló.

Érdekes kísérletet végezhetünk otthon, a háztartásban megtalálható eszközökkel. Ha veszünk egy acél varróút, amit egy mágnes segítségével megmánesezünk, majd középpontjánál egy cérnával megkötve lógatunk, észrevehetjük, hogy beáll a feltételezett Észak-Déli irányba. Ez gyakorlatilag egy nagyon egyszerű iránytű, de pontatlan, mert a tű irányba állását akár a cérna ellenállása is akadályozhatja.

1.1.14.2. Tájoló

A tájoló az iránytűhöz hasonló, de már fokbeosztással is ellátott műszer, amivel már nem csak a világtájakat lehet meghatározni, hanem vízszintes irányszögeket (azimutokat) is lehet mérni. Másik jellemzője, hogy a mágneses tűt csillapító folyadékkal töltött, zárt szelencébe helyezik. A folyadék fékezi a tű lengését, gyorsítja az észak-déli irányba állást. A tájolóknak két főbb típusát lehet megkülönböztetni,

- a Bézard-rendszerű tájólót
- laptájólót

A jelenleg kapható különféle tájólók kialakítása e két alaptípus ötvözéséből alakultak ki.

1.1.14.3. Bézard-rendszerű tájoló

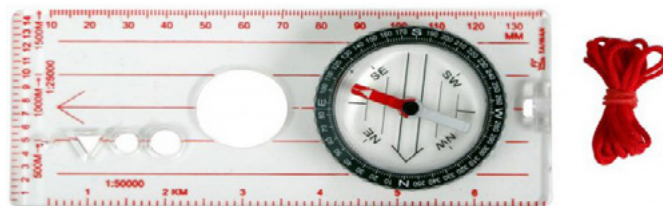
Patkó alakú műanyag házban, forgatható, üvegfedelű, folyadék csillapítású iránytűt helyeznek el. Az üveglap alatt alakították ki a számlapot. A leolvasáshoz a házon egy tűskét, mutató csúcsot helyeztek el. A tájoló védelmét egy nem mágnesezhető anyagból készült fémtok biztosítja, amin az irányzáshoz fontos irányzóréseket vágtak ki. A fedél forgópontjainál elhelyezett fülekhez vonalzó csatlakoztatható, amivel az irányél meghosszabbítható. Szemmel végzett irányzáskor a szöghelyzet leolvasását a házon elhelyezett állítható fémtükör könnyíti meg. A tájolóhoz bőrtok, és a viselését megkönnyítő zsinór tartozik.

17. ábra Bézard rendszerű tájoló ¹⁸

1.1.14.4. Laptájoló

Az eszköz rövid élén találunk egy **milliméter beosztást**, mellyel lemérhetjük a térkép különböző pontjai közötti távolságot, vagy vonalzóként is használhatjuk a térképen. A két hosszabbik élén (irányéleken) vannak az **aránymértékek**. Ezek beosztása a térképek különböző méretarányai szerint készülnek, így, ha tudjuk, hogy a térképünk milyen méretarányú, és olyan található a tájolónkon, nem szükséges számolgatnunk a távolságot, mert ezen beosztásokkal azonnal látjuk. A tájoló alaplapján találunk egy **nagyítót**, és végül a lényeg, a szelence, mely egy forgatható egység, benne folyadékban „úszik” a mágnesű, mely megmutatja számunkra az északi irányt.

18. ábra Laptájoló ¹⁹

¹⁸ Virginia Tájoló / Folyadékos (kesvilag.hu)

¹⁹ Olcsó Iránytű árak, Iránytű árösszehasonlítás, eladó Iránytű akció, boltok árlistái, Iránytű vásárlás olcsón (olcso.hu)

1.1.14.5. Tájékozódás távolságbecsléssel a terepen

Látással: milyen távolságból vehető észre, különböztethető meg környezetétől?

Templom, magas torony	10-20 km
Falu, nagyobb épület	8-9 km
Magányos ház	7-8 km
Magányos fa	3-5 km
Házkémény	3-4 km
Autó	3 km
Mozgó ember	1-2 km
Álló ember	0,5-1 km
Ablakok kerete	0,5 km
Ruházat	0,25 km
Arc részei	0,1 km

A távolságbecslés sok gyakorlást igényel. Segíti a tanulást, ha tudjuk: közelebbinek látszik egy adott tárgy, vagy objektum, ha:

- világos és élénk színű
- süti a Nap
- alulról nézzük
- síkságon szemlélődünk (a terep tagolatlan).

távolabbinak látszik, ha:

- sötét színű
- árnyékban, ködben, esőben van
- felülről nézzük
- hegyes-dombos vidéken (tagolt terepen) vagyunk.

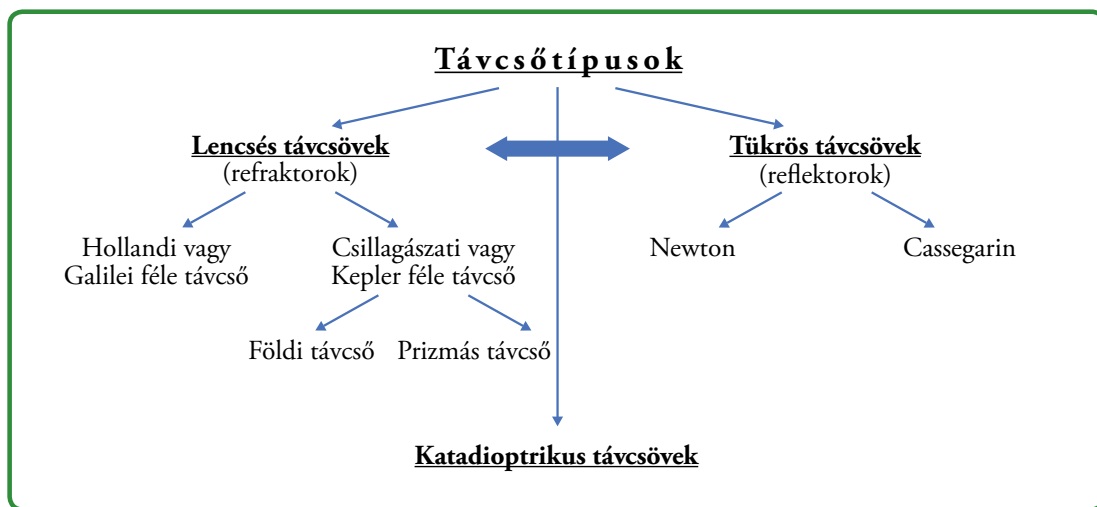
Hallással: milyen távolságból érzékeljük a jelenségeket?

Két fő tényező befolyásolhatja: a szélirány és a levegő páratartalma, tehát ennek megfelelően korrigálni kell.

Autópálya	2-3 km
Autó- és traktormotor	2 km
Favágás	0,5-1 km
Kalapálás és fejszehang	0,5 km
Kiabálás	0,5 km
Felismerhető beszédhangok	100 méter
Szófoszlányok	75 méter
Érthető beszéd	10-50 méter

1.1.14.6. Távcső

A **távcső** távoli dolgok, tárgyak felnagyítására szolgáló eszköz. **Teleszkóp** és **messzelátó** néven is ismert, ezen elnevezései a görög **tele** „messze”, „távol” és **szkopein** „látni”, „nézni” szavakból származnak. A távcső kifejezéssel a mindennapokban az optikai távcsöveket illetjük. Ezek a látható fény tartományába eső elektromágneses sugárzást gyűjtik össze lencsékkel és vagy tükrökkel. A lencsés távcsövek összefoglaló neve *refraktor*, mivel ezek a fénytöréssel (*refrakcióval*) állítják elő a képet, a tükrös távcsövek pedig a *reflektorok* (reflexió fényvisszaverődés). Távcsöveket nemcsak a látható, hanem az emberi szem számára láthatatlan (infravörös, rádió-, röntgen-, gamma-) sugárzások megfigyelésére is kifejlesztettek. A rádióhullámú tartományokban működő eszközöket rádiótávcsőnek nevezik.

1.1.14.7. Binokulár, avagy a hagyományos távcső

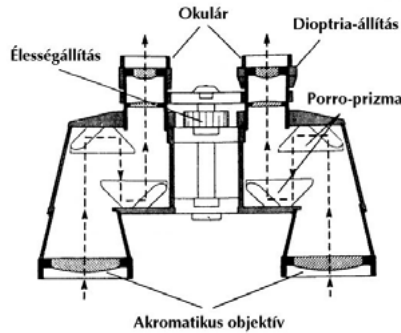
A hagyományos vagy földi távcsövek működési elve egy dologban tér el a csillagászati távcsövektől még-hozzá a prizma alkalmazásában. A csillagászati távcsövek képalkotásuk során fejjel lefelé mutatva hozzák létre a képet, ami ilyen nagy távolságok esetében nem zavaró.

A földi távcsövekben (megfigyelő vagy túratávcsövekben) a képet a fényútba helyezett prizmák segítségével megfordítják. A prizma ilyen esetekben nem a színekre bontást szolgálja, hanem a derékszögben álló oldallapok tükröként viselkednek, élesebb képet adva, mint amilyenre a tükrök képesek lennének. A prizmás távcsőben a képet két teljesen visszaverő, egymásra merőleges prizmapár fordítja meg. Gyártásra alkalmas kivitelezést Ernst Abbe 1894-ben szerkesztette meg, amelyet a mai napig is alkalmaznak.

- objektív (*tárgylencse*)
- Porro-rendszerű képfordító prizmarendszer
- okulár (*szemlencse*)

A tárgylencse a végtelenben (nagy távolságban) álló tárgyról valódi, kicsinyített, fordított képet alkot a gyújtópontjában. Ezt a képet az úgynevezett Porro I prizmarendszerrel teljesen visszafordítjuk. A fordítás két menetben jön létre. Az egyik prizma a jobb-bal, míg a másik prizma a fent-lent helyzetet cseréli fel. A megfordított oldalhelyes kép az okulár tárgyoldali gyújtósíkjában jön létre. A gyújtósíkban létrejött képet a továbbiakban az okulárral felnagyítva nézzük.

Minden binokuláron különböző számcsoportokat tüntetnek fel. Például **10 x 50** Az első számjegy (**10**) jelzi a nagyítás mértékét, a második számjegy (**50**) a tárgylencse (objektív) milliméterben kifejezett átmérőjére utal. A **10x**-es nagyítás a gyakorlatban azt jelenti, hogy egy adott távolságban fekvő tárgyat látszólagosan **10x** közelebb fekvőnek látjuk. A távcsövön még feltüntetik az 1000 m-re látható látómező két széle közötti távolság átmérőjét méterben kifejezve, például: 100 m/1000 m.

19. ábra Binokulár felépítése²¹

1.1.15. A TÁJOLÓ, A TÉRKÉP ÉS A TÁVCSŐ HASZNÁLATÁBÓL EREDŐ HIBÁK

A mágneses inklináció - azaz a mágneses lehajlás - azt a szöget fejezi ki, amelyet a földi mágneses erőter való iránya, valamint az adott földrajzi ponton felvett vízszintes sík zárnak be egymással. Gyakorlati hatását vizsgálva kijelenthető, hogy egy szabályosan mágnesezett iránytű két végére csak az egyenlítő vonalában hat egyforma erő. Az iránytű fizikai helyzetét bármely mágneses pólushoz közelítve megfigyelhető, hogy a közelebbi pólus mágneses hatása erősebben jelentkezik a távolabbi lévő rovására. Az iránytű mutatója ilyenkor nemcsak irányba áll, hanem az erősebb hatású, tehát hozzánk közelebb eső, pólushoz képest lefelé is bólint. A pontos elemi navigáció során a fentiek miatt ismerni kell az adott pont inklinációs eltéréseit és az adott iránytű esetleges korrekciós tényezőit is, Magyarországon ez az eltérés 5 fok körül van, ami elhanyagolható. Mivel az iránytű és a tájoló használata egyaránt a mágnesesség elvén alapul, ezért szintén hibalehetőség és tájékozódás során problémát okozhat, ha a környezetünkbe olyan tereptárgyak vannak, melyek kölcsönhatásba léphetnek a tájolónk mágneses terével. Ilyenek a vasúti sínek, nagyobb fém tárgyak, hidak, magas feszültségű vezetékek stb. Ezek közelsége a tájékozódás pontatlanságát okozhatja.

A térkép esetében a tájékozódás pontatlansága eredhet a **tájolás** hibájából, de probléma lehet a rosszul megválasztott méretarányú térkép is. Igyekezzünk pontos térképet felkutatni arról a területről, ahol tájékozódni szeretnénk.

A **távcső** esetében a problémát a rossz beállítások okozhatják, vagy a látásunkkal is lehet probléma, de ne feledjük el, hogy a hagyományos távcső használata a helyes fénytörésen alapul. Ha víz kerül a prizmára, az megzavarhatja a helyes fénytörést és pontatlanságot is eredményezhet.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Mondja el milyen távcső típusokat ismer!
2. Sorolja fel a hagyományos távcső részeit!

²¹ A binokulár – majdnem távcső – MCSE

2. KÖZÚTHÁLÓZAT SZÁMOZÁSA, A KÖZÚTI GÉPJÁRMŰVEK ÁLLAMJELZÉSEI, A MAGYAR RENDSZÁMTÁBLÁK ISMERTETŐ JEGYEI

„A közlekedés személyek és dolgok olyan szabályszerűen ismétlődő tömeges helyváltoztatása, amely technikai eszközök igénybevételével, a társadalom szükségletei alapján, termelőmunka révén valósul meg.

A mindennapi életben magát a helyváltoztatást nevezzük közlekedésnek, attól függetlenül, hogy a közlekedési eszköz üresen vagy rakottan halad. A közlekedés része a mindennapjainknak, megvalósulhat földön, vízen, levegőben. A továbbiakban a szárazföldi közlekedésről ezen belül is Magyarország közúthálózatáról bővíthetjük ismereteinket.

A két világháború közötti, majd utáni évtizedeket hazánk gépjármű közlekedésében a fejlődés jellemezte. Mindazonáltal a gépjárművek számának növekedése igen alacsony ütemű maradt, 1926-ban 6700, 1936-ban 14 ezer, 1943-ban pedig még mindig csak 17 ezer személyautó volt üzemben. A teherautók száma még ennél is lassabban nőtt, 1943-ban még a nyolcezet sem érte el. A növekedés üteme egyedül a motorkerékpárok esetében volt gyorsabb.

A gépjármű-állomány növekedési üteme a 2. világháború után jó ideig nem tudott felgyorsulni. A személyautók száma 1951-ben 8500, 1956-ban 11 ezer, 1960-ban pedig 31 ezer darab volt.

A **közutak** állapotát jellemezte, hogy az első világháború után a hálózat 54%-a **vizes makadám- és kavicsút** (A makadámút tömörített kőzúzalék-borítással rendelkező műút, mely a modern műutak elődje. Nevét feltalálója, John Loudon McAdam skót mérnök után kapta.), 42%-a pedig teljesen kiépítetlen volt. A gépjárművek egyre nagyobb számban történő megjelenésével azonban szükségessé vált a szilárd burkolatú, por mentes utak kialakítása. 1925–1929 között megkezdték a legnagyobb forgalmú utak átépítését aszfalt- és kiskockakő-burkolatokkal. Helyreállítottak kb. 2300 km törvényhatósági utat hengerléssel. Számos új híd is épült. Az 1920-as évek végén tízéves útépitési program készült. 1930-1944 között több Duna- és Tisza-, valamint más nagy híd is épült. Mindezek eredményeként Magyarország úthálózata 1938-ban, az utolsó békeévben 30353 km hosszúságúra növekedett.

A második világháború során az állandó burkolatú közutakon körülbelül 20%-os, a makadámútpályákon 70%-os, a hídállományban 90%-os (a Duna és a Tisza hídállományában 100%-os) pusztulás következett be. A szétszakított Pest és Buda összekapcsolására 1946 elején megnyílt **Kossuth-híd** az ország élni akarásának szimbóluma lett. 1945-től az újjáépítés mellett jelentős fejlesztésekre is sor került: összesen mintegy 2500 km hosszú bekötőutak létesítésére, a földutak burkolására, a fő közlekedési utak pormentes burkolatának létesítésére.

Az 1961–1975 közti években a közúti közlekedés a magyar közlekedés meghatározó jelentőségű ágazatává vált. Ezt nagy mértékben segítette az 1968-ban az Országgyűlés által is elfogadott (majd 1979-ben módosított) közlekedéspolitikai koncepció. Ez egyik fő feladatként tűzte ki a közúti közlekedés erőteljes fejlesztését, beleértve a kis forgalmú vasútvonalak forgalmának közútra terelését is.

1961-65 között kezdődött a magyarországi autópálya hálózat kiépítése, mely 1990-ig 267 km-t ért el. Emellett 82 km autót, 6387 km hosszú más főhálózati út, 23006 km alsóbbrendű út, összesen 29742 km orszá-

gos közút szolgálta már a gépjármű-közlekedés igényeit (beton, kő, aszfaltbeton, után-tömörödő aszfalt, felületi bevonat burkolattal).

A magyar közlekedéspolitikai a közúti közlekedést a 20. század első kétharmadában (1968-ig) a vasúti áru-
varozás védelme céljából hátrányosan kezelte.

Az állam a közúthálózat fejlesztését az 1970-es években úgy képzelte, hogy nem szükséges a településeket
elkerülő útszakaszokat kiépíteni, mert a járműállomány-növekedést szabályozni tudja.

Az 1990-es években kialakult úthálózat-fejlesztési stratégia az ország egyközpontú (Budapest) térszerkeze-
tét, gyűrű irányú útkapcsolatokkal, elkerülőutakkal vagy más néven körgyűrűkkel kívánta kiegészíteni. Az
utak jelentősége az autók számának növekedésével egyre nőtt.

A 20. század utolsó évtizedeiben a nagy kapacitású autóutak, az autópályák már erőteljesen befolyásolták
az ország térszerkezetét, a regionális kapcsolatokat, átstrukturálták a városok belterületét és ez kihatott a
településszerkezetre is.

Az autók csak 1986 után váltak általános munkaeszközzé, azaz ebben az évben haladta meg a kikapcsoló-
dáshoz való használat mértékét a munkára való felhasználás mértéke.”²²

2.1. Magyarország fő közlekedési útvonalai

Hazánk gyorsforgalmi úthálózata 1173,3 km autópálya és 300,4 km autót.

Az európai fő közlekedési hálózathoz tartozó utak száma elé megkülönböztetésül **E** betűt teszünk. Az euró-
pai közúthálózat számozási rendszere egységes európai elven alapul:

- az Európán nyugat-keleti irányban áthaladó közutak száma két számjegyű és nullára végződik. A szá-
mozás északról délre haladva emelkedik. A számozás E10-től E90-ig tart.
- Az Európán észak-déli irányban áthaladó főútvonalak száma szintén két számjegyű és 5-re végződik.
A számozás E05-től E95-ig terjed, és nyugatról kelet felé haladva emelkedik.

A másodrendű főutak két- (11-től 89-ig), ill. háromjegyű számot kaptak. Mivel ezek az elsőrendű főutakat
kötik össze, számozásuk is szorosan illeszkedik a velük kapcsolatban lévő elsőrendű főutak számához. Az
első számjegyük mindig egyezik annak az elsőrendű főútnak a számával, amely Budapest felől nézve balra
esik, és a második számjegy Budapesttől távolodva növekszik. Például a 7-es és a 8-as számú elsőrendű főu-
tak által bezárt területen lévő másodrendű főutak száma 7-es számmal kezdődik és Budapesttől távolodva
növekszik (71, 72, 73 stb.).

A közutakat számokkal különböztetjük meg egymástól. A számokból sok minden megállapítható. Az adott
útra jellemző a száma. Mondhatjuk azt is, hogy a szám az út nevét helyettesíti.

---

²² Merre visz utunk? - Inno-anno (blog.hu)

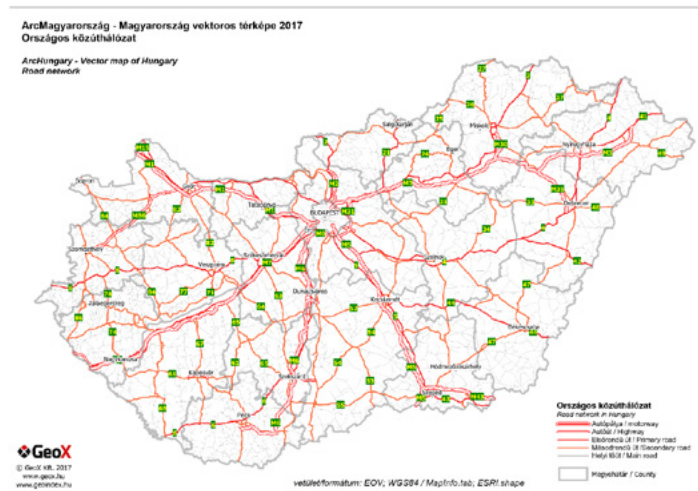

A főbb alapelvek a következők:

- Hazai autópályáinkat „M” betűvel különböztetjük meg a többi egy számjegyű elsőrendű főúttól. Az „M” betű jelentése: gyorsforgalmi út.
- Hazánkban jelenleg 17 elsőrendű fő közlekedési utat tartunk nyilván. Ezek közül egy számjeggyel jelölünk nyolcat (1-től 8-ig), két számjeggyel jelölünk szintén nyolc fő közlekedési utat, és van egy három számjeggyel jelölt (a 100-as) fő közlekedési utunk.

A fő közlekedési utak közül kilenc Budapestről indul ki, és sugárirányban vezet az országhatárig.

A számozás lényege: 1-es számot kapott a Budapest–Győr–Hegyeshalom országhatárig vezető útvonal, a többi elsőrendű főút az 1-es-től kiindulva az óramutató járásával egyező irányban haladva növekvő számjegyet kapott.

20. ábra Magyarország közúthálózata²³

A Budapestről induló főutak kilométerszámozása a Lánchíd budai hídfőjénél elhelyezett úgynevezett „0” (nulla) kilométerkőtől kezdődik.

21. ábra Nulla kilométerkő²⁴

²³ ArcMagyarország-terkep-uthalozat-2017.png (3506×2481) (geox.hu)

²⁴ Piedra del kilómetro 0 en Budapest | Destino Infinito

2.2. Rendszámtáblák Magyarországon

Magyarországon, a gépjárműveken jelenleg 6 karakter hosszúságú forgalmi rendszámok vannak használatban. Ezek sorozatrendszám esetén három betű, három szám felosztásban követik egymást, fehér alapon fekete karakterekkel. A taxik esetében sárga, az elektromos meghajtású gépjárműveknél pedig halványzöld az alapszín. A jelenlegi sorozat kibocsátása 1990 augusztusában kezdődött, hivatalosan az első ilyen rendszám az AAB-001-es volt.

Mezőgazdasági célú járműveken használnak hét karakter hosszúságú, M123456 formátumú, fehér alapon zöld színű rendszámokat is.

A rendszámtábla bal felső részén egy piros-fehér-zöld zászló; alatta pedig egy domború H betű (nemzetközi autójel) található. („nemzeti rendszám”) A 2004. május 1-jén megtörtént Európai Unió csatlakozás után kerültek használatba a bal oldalon (az ábrák alatti részen) kék alapszínű EU-s rendszámtáblák (AJDA-001-estől kezdve). Ezeknél kék alapon az Unió 12 csillagos emblémája és alatta a fehér színű, sima felületű (tehát nem domború) nemzetközi autójel található. Az EU-s rendszámok csak a hagyományos és a sárga színű (taxi, illetve bérfuvarozói) rendszámoknál váltották le a korábbiakat; a nemzeti rendszámon továbbra is a magyar zászló és a domború „H” betű található. Rövidesen bevezetésre került a szélvédő sarkába helyezett regisztrációs matricát is, amelynek megléte az uniós rendszámoknál már kötelező.

Egy elveszített rendszám esetén, kérésre legyártanak egy harmadikat; de a következő alkalommal a jármű új rendszámot kap. A regisztrációs matrica megsemmisülése esetén is új rendszám kerül kiadásra. A sérült rendszámtáblát és/vagy regisztrációs matricát – amennyiben még azonosítható állapotú – kérésre újra legyártják, a sérült azonosítót az új ellenében le kell adni.

2009-ben 147000 új rendszám került forgalomba, míg 2016-ban már 360000 darab. A jelenlegi ütemmel számolva körülbelül 2025 környékére fogynának el a mostani betűkombinációk, de már a 3 betű 3 szám elven működő, sorozatban gyártott rendszámok kiadását a „T”-vel kezdődő rendszámokkal lezárják és 2022. július 01-től két betű-két betű-három szám lesz helyette, és egyéb formai újdonságok is várhatóak.

A rendszám szélén lévő H jelzés nem váltja ki a külföldi utazáskor kötelezően kihelyezendő államjelzést. Az EU-s rendszámtáblákkal rendelkező gépkocsikkal az Európai Unió területén külön felségjelzés nélkül is nyugodtan lehet utazni.

„A közúti közlekedési igazgatási feladatokról, a közúti közlekedési okmányok kiadásáról és visszavonásáról szóló 36/2011 (XII. 28.) kormányrendelet **53. § (1)** A rendszámtábla olyan hatósági jelzés, amely a Nyilvántartó tulajdonát képezi.

(2) A rendszámtábla állandó és ideiglenes lehet. Az állandó rendszámtábla a betűjelből és számjegyből álló kombinációkon kívül a nemzeti színeket és H jelzést (a továbbiakban: régi típusú rendszámtábla), vagy a 11. melléklet szerint az európai zászlót jelképező kék mezőben 12 sárga csillagot és fehér H jelzést (a továbbiakban: új típusú rendszámtábla), az ideiglenes rendszámtábla a betűjelből és számjegyből álló kombinációkon kívül a nemzeti színeket és H jelzést tartalmazza.

(3) Az állandó rendszámtábla

- a) sorozatban előállított (általános),
- b) sorozatban előállított egyénileg kiválasztott,
- c) egyedileg előállított, vagy
- d) különleges

lehet.

(4) A járműre sorozatban előállított rendszámtáblát kell kiadni, ha a jármű eltérő üzemeltetése vagy e rendeletben meghatározott egyéb körülmény más rendszámtábla kiadását nem teszi szükségessé.

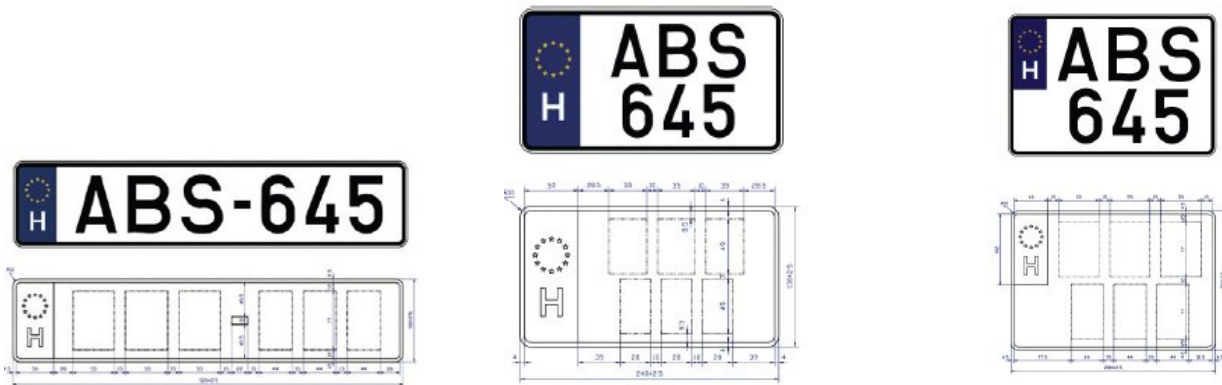
(5) A sorozatban előállított rendszámtábla három betűjelt és három számjegyet tartalmaz.

2.2.1. KÖZÚTI JÁRMŰVEK FÉNYVISSZAVERÓ RENDSZÁMTÁBLÁINAK MŰSZAKI LEÍRÁSA

„I. A rendszámtábla típusai, méretei és anyaga

1. A rendszámtábla típusai: „A”, „B”, „C”, „D” és „E”

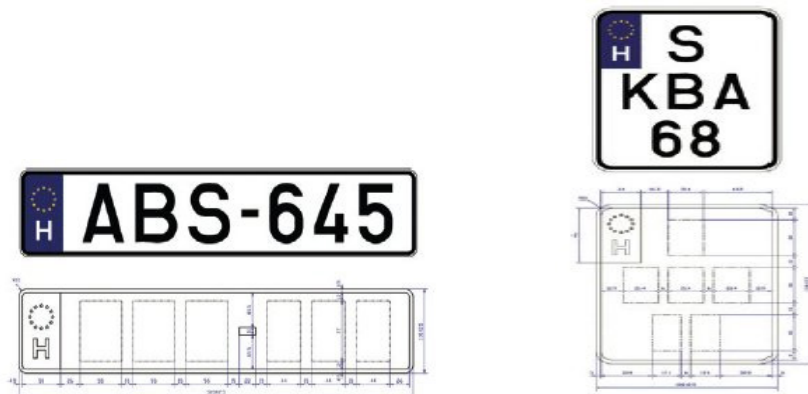
2. A rendszámtábla anyaga az „A”, „B”, „C” és „E” típusú rendszámtábla esetén fényvisszaverő fóliával bevont alumínium lemez, a „D” típusú rendszámtábla esetén öntapadó fényvisszaverő fólia. A fényvisszaverő fólia az MSZ 9620/8 szerint meghatározott anyag.

22. ábra „A” típusú rendszámtábla ²⁵

23. ábra „B” típusú rendszámtábla ²⁶

24. ábra „C” típusú rendszámtábla ²⁷

25. ábra „D” típusú rendszámtábla ²⁸

26. ábra „E” típusú rendszámtábla ²⁹

²⁵ 326/2011. (XII. 28.) Korm. rendelet - Nemzeti Jogszabálytár (njt.hu)11. melléklet

²⁶ 326/2011. (XII. 28.) Korm. rendelet - Nemzeti Jogszabálytár (njt.hu)11. melléklet

²⁷ 326/2011. (XII. 28.) Korm. rendelet - Nemzeti Jogszabálytár (njt.hu)11. melléklet

²⁸ 326/2011. (XII. 28.) Korm. rendelet - Nemzeti Jogszabálytár (njt.hu)11. melléklet

²⁹ 326/2011. (XII. 28.) Korm. rendelet - Nemzeti Jogszabálytár (njt.hu)11. melléklet

V. Szín- és fénytechnikai követelmények

1. A rendszámtábla alapjának színe fehér, a betű- és számcsoportok, valamint a keret és a kötőjel fekete, az Európai Unió tagállamjelzése pedig kék alapon sárga csillagok és fehér H betű.
2. A fehér, a kék, a sárga, a világoszöld, a szürke és a világoskék színű felület fényvisszaverő, a fekete szín közönséges felületszín. A fehér, a kék, a sárga, a világoszöld, a szürke és a világoskék színekre az MSZ 20186/2 fényvisszaverő bevonatokra vonatkozó, a fekete színre pedig a szabvány közönséges felületszínekre vonatkozó előírásai érvényesek.
3. A rendszámtábla felületi színének fénysűrűségi tényezője legalább:

- a fehér 0,35
- a kék 0,01
- a sárga 0,27
- a világoszöld 0,29
- a szürke 0,07
- a világoskék 0,09
- a fekete pedig legfeljebb 0,03.

A rendszámtábla felülete nem lehet tükröző.”³⁰

2.2.2. A KÜLÖNLEGES RENDSZÁMTÁBLA

A különleges rendszámtábla a kormányrendeletben foglaltak szerint jelzi a jármű üzemeltetésének jellegét vagy tulajdonosát (üzembentartóját), továbbá kerékpárszállító eszköz használatát.

A Nemzeti Közlekedési Hatóság NKH a Magyarországon működő diplomáciai és hivatásos konzuli tisztviselő által vezetett konzuli képviseletek, nemzetközi szervezetek, valamint azok magyarországi kirendeltsége, telephelye, irodája, továbbá a nemzetközi szerződésben biztosított kiváltságokkal és mentességekkel törvény alapján rendelkező szervezetek vagy mindezek nemzetközi szerződés alapján mentességet élvező, nem magyar állampolgárságú tagjai és családtagjaik járműveire **CD** betűjelű rendszámtábla kerül.

2.2.2.1. Diplomata rendszám

A kék alapon fehér karakterekkel készülő, DT betűvel kezdődő rendszámot a Magyarországon működő diplomáciai és konzuli képviseletek, valamint nemzetközi szervezetek s ezek nemzetközi szerződés alapján mentességet élvező tagjai és családtagjaik járművein használják.

27. ábra Diplomata rendszám³¹

---

³⁰ 326/2011. (XII. 28.) Korm. rendelet - Nemzeti Jogszabálytár (njt.hu)

³¹ Mi a helyzet a DT-s rendszámmal? (vezess.hu)

2.2.2.2. CK jelű rendszám

Fehér alapon piros betűkkel készül a CK-s rendszám, amely az előző pontban említett képviseltek, szervezetek igazgatási, műszaki és kisegítő személyzetének nem magyar állampolgárságú tagjai és családtagjaik járművein használható.

2.2.2.3. H, M, R, NAV, RR jelű rendszámok

A Magyar Honvédség járműveire a H, a rendőrség járműveire az R, az Országos Mentőszolgálat járműveire az M kezdő-betűjelű, a NAV, valamint a büntetés-végrehajtási szervezet járműveire a NAV és az RR betűjelű különleges rendszám tábla szerelhető fel, ami a jármű forgalomból történő kivonása után e szervek más járműveire is felszerelhető.

28. ábra Különleges rendszám tábla ³²

2.2.2.4. SP jelű rendszám

Versenycélú járműnek minősített, versenyzési célra használható járművekre szánt különleges rendszám tábla kezdődik ezekkel a karakterekkel.

29. ábra Versenyzési célú rendszám ³³

³² 83497_691170_1000x700.jpg.jpg (784x523) (p3k.hu)

³³ 83497_691174_1000x700.jpg.jpg (640x478) (p3k.hu)

2.2.2.5. Z jelű rendszám

A belföldön vásárolt, illetve a belföldön forgalomba helyezett jármű kivételére, indokolt esetben a Magyarországon már forgalomba helyezett, külföldön tartózkodó, érvényes hatósági jelzéssel nem rendelkező jármű hazaszállítására, az érvényes hatósági engedély nélkül Magyarországon tartózkodó gépjármű reexportjára, a Magyarországon elvesztett, megrongálódott, vagy érvénytelen külföldi rendszámot ideiglenes pótlására, a Magyarországon még forgalomba nem helyezett új gépjármű külföldre viteléhez és visszahozatalához – kiállításra vitel – Z betűjelű rendszámot kell felszerelni.

2.2.2.6. CD jelű rendszám

Az eredetileg DT vagy CK betűjelű olyan járműre, amelynek magyar forgalmi engedélyét és rendszámotabláját az ország területének végleges elhagyása miatt beszolgáltatják, CD betűjelű rendszám kerül.

2.2.2.7. V jelű rendszám

A tartósan belföldön üzemeltetett, ideiglenes behozatali vámeljárást alá vont járműre olyan V betűjelű ideiglenes rendszámotablát kell kiadni, amelynek érvényessége a vámhatóság által meghatározott újrakiviteli határidőhöz igazodik. Amikor az autó elhagyja az országot, a rendszámotablát le kell adni.

2.2.2.8. M jelű rendszám

A forgalomba helyezésre nem kötelezett mezőgazdasági erőgépek tulajdonosa, üzemeltetője igényelheti az M betűjelű rendszámotablát.

2.2.2.9. U, X jelű rendszámok

U-val kezdődő, három betű, három számból álló rendszámot kapnak a motorok, X-szel kezdődő, szintén három betű, három számból állót az utánfutók.

2.2.2.10. OT jelű rendszám

Muzeális korú és általában tisztességes állapotú autók (oldtimer) kaphatnak OT-s rendszámot. Cserébe nem kell minden járművekkel szemben támasztott feltételnek megfelelniük. Nyilván erre egy fél évszázados autó nem is lenne képes.

2.2.2.11. S, R jelű rendszámok

A négykerékű segédmotoros kerékpárok kaphatnak S, vagy R karakterrel kezdődő rendszámot.

2.2.2.12. Sárga rendszám

A szabványostól eltérő, sárga alapszínű rendszámot kapnak a közúti közlekedési szolgáltatást végző taxik, fuvarozók.

2.2.2.13. V, Z, E, M, P jelű rendszám

Ezek mind ideiglenes rendszámok. Az ideiglenes rendszámotablát önjáró munkagépre, és azon járművekre kell kiadni, amelyet Magyarországon forgalomba még nem helyeztek, vagy a forgalomból végleg kivonták, vagy amelyek az állandó rendszámmal történő közlekedése bármely okból átmenetileg nem lehetséges.

2.2.2.14. P jelű rendszám

Jármű javítási és jármű kereskedelmi tevékenység ellátásához a belföldi jármű más EGT-államba történő javítási, vagy kereskedelmi jellegű szállítása, vagy kísérlet vagy kipróbálás céljából üzemeltetett járműre P betűjelű rendszámot adnak.

2.2.2.15. Egyedi rendszámok

SIKER-1, NORI-69, feliratú rendszámot is lehet legyártatni a jogszabály szerint. Az ára 100 és 400 ezer forint között van.

2.2.3. A KÜLÖNLEGES RENDSZÁMTÁBLÁK LEÍRÁSA

A CD betűjelű különleges rendszámtábla alapszíne világoskék, karakterei és a keret színe fehér, két betűjelet és kötőjellel elválasztott három-három (összesen hat) számjegyet tartalmaz.

Az OT rendszámtábla alapszíne fehér, karakterei és a keret színe fekete, két betűjelet és kötőjellel elválasztott két-két (összesen 4) számjegyet tartalmaz

Az RR betűjelű rendszámtábla alapszíne fehér, karakterei és a keret színe fekete, két betűjelet és kötőjellel elválasztott két-két (összesen 4) számjegyet tartalmaz. A Büntetés Végrehajtás 1–4999-ig, a NAV 5000–9999-ig terjedő számjeleket alkalmazza.

Az R kezdő betűjelű összesen két betűjelet és kötőjellel elválasztott két-két (összesen 4) számjegyet tartalmazó – kivéve az RR – rendszámtábla alapszíne fehér, a karakterei és a keret színe fekete.

A H kezdő betűjelű összesen két betűjelet és kötőjellel elválasztott két-két (összesen 4) számjegyet tartalmazó rendszámtábla alapszíne fehér, a karakterei és a keret színe fekete.

A C kezdő betűjelű rendszámtábla kötőjellel elválasztott összesen két betűjelet és 4 számjegyet tartalmaz, alapszíne fehér, a karakterei és a keret színe fekete.

Az X kezdő betűjelű rendszámtábla kötőjellel elválasztott összesen két betűjelet és 4 számjegyet tartalmaz, alapszíne fehér, a karakterei és a keret színe fekete.

Az 1. bekezdésben meghatározott rendszámtáblák számjegyei 1–999999-ig terjednek.

A 3–8. bekezdésben meghatározott rendszámtáblák számjegyei 1–9999-ig terjednek.

A lassú járműre és a lassú jármű pótkocsijára kiadott rendszámtábla alapszíne fehér, karakterei és a keret színe piros, három betűjelből és három számjegyből áll.

A közúti közlekedési szolgáltatást végző járműre kiadott rendszámtábla alapszíne sárga, karakterei és a keret színe fekete, három betűjelből és három számjegyből, egyedileg előállított rendszámtábla használatának engedélyezése esetén, legalább 4, legfeljebb 5 folyamatos betűjelből és legalább 1, legfeljebb 2 folyamatos számjegyből, együttesen 6 jelből áll.

A különleges rendszámtáblák B és C típusainak – kivéve a 7. és 8. pontok – karakterei között nincs kötőjel.

A négykerekű segédmotoros kerékpárra kiadott S, vagy R kezdő betűjelű „E” típusú rendszám tábla összesen 4 betűjelet és 2 számjegyet tartalmaz, alapszíne fehér, a karakterei és a keret színe fekete.

A környezetkímélő gépjárműre kiadott rendszám tábla alapszíne világoszöld, karakterei és a keret színe fekete, három betűjelből és három számjegyből, egyedileg előállított rendszám tábla használatának engedélyezése esetén, legalább 4, legfeljebb 5 folyamatos betűjelből és legalább 1, legfeljebb 2 folyamatos számjegyből, együttesen 6 jeltől áll.

A gépkocsi kerékpárszállító eszközére kiadott rendszám tábla alapszíne szürke, karakterei és a keret színe fehér, három betűjelből és három számjegyből, egyedileg előállított rendszám táblával rendelkező gépkocsihoz történő kiadása esetén, legalább 4, legfeljebb 5 folyamatos betűjelből és legalább 1, legfeljebb 2 folyamatos számjegyből, együttesen 6 jeltől áll. A CD, az OT, az RR, az R és a H betűjelű különleges rendszám táblával ellátott gépkocsi kerékpárszállító eszközére kiadott rendszám tábla alapszíne szürke, karakterei és a keret színe fehér, további jellemzői megegyeznek az e mellékletben meghatározott adott különleges rendszám tábla leírásával.”³⁴

„Az ideiglenes rendszám táblák leírása

1. A CD és az SP betűjelű rendszám táblák két betűjelet és 4 számjegyet tartalmaznak 1-től 9999-ig.
2. A Z, a P, az E és a V betűjelű rendszám táblák a betűjel után 5 számjegyet tartalmaznak növekvő sorrendben, 1-től 99999-ig. A P, az E és a Z betűjelű rendszám tábla a rendszám után tartalmazza a kiadás évének utolsó két számjegyét, a V betűjelű rendszám tábla esetén a rendszám tábla érvényességi évének utolsó két számjegyét. Az SP betűjelű rendszám tábla két betűjelet és kötőjellel elválasztott két-két (összesen 4) számjegyet tartalmaz.
3. Az ideiglenes rendszám táblák alapszíne fehér, karaktereinek színe fekete. A közúti közlekedési szolgáltatást végző járműre kiadott V betűjelű rendszám tábla alapszíne sárga.
4. Az ideiglenes rendszám táblák az MSZ 140 szabványban meghatározott nemzeti színű sávzással, H jelzéssel, osztóvonallal és kerettel készülnek.
5. Az M betűjelű ideiglenes rendszám tábla egy betű és hat szám karaktert tartalmaz, a 4. pontban leírtak szerint a következő eltérésekkel:
  - a betű és számkarakterek színe zöld,
  - az alapszín fehér.

Az M betűjelű ideiglenes rendszám tábla A-B és B-B típusban kerül előállításra.

2.2.4. AZ IDEIGLENES RENDSZÁMTÁBLA

Az ideiglenes rendszám táblát önjáró munkagépre és azon járművekre kell kiadni, amelyet Magyarországon forgalomba még nem helyeztek, vagy a forgalomból végleg kivonták, vagy amelynek az állandó rendszámmal történő közlekedése bármely okból átmenetileg nem lehetséges.”³⁵

---

³⁴ 326/2011. (XII. 28.) Korm. rendelet a közúti közlekedési igazgatási feladatokról, a közúti közlekedési okmányok kiadásáról és visszavonásáról 14. melléklet
³⁵ 326/2011. (XII. 28.) Korm. rendelet a közúti közlekedési igazgatási feladatokról, a közúti közlekedési okmányok kiadásáról és visszavonásáról 15. melléklet

2.2.5. ÁLLAMJELZÉSEK VAGY FELSÉGJELZÉSEK

A XX. század elején Európában megnövekedett a gépjárművek száma, ezzel együtt az országok közötti gépjárműforgalom is. A megnövekedett nemzetközi forgalom miatt szükségessé vált világosan jelezni egy gépjármű hovatartozását, hogy a közlekedés többi résztvevője is világosan láthassa, hogy az adott jármű külföldi, nagyobb odafigyelést igényel a többi közlekedőtől.

Párizsban 1928-ban hívtak össze egy útügyi konferenciát, ahol többek között arról is döntöttek, melyik nemzet mely jelölést kapja. Demokratikus folyamat volt, az országok maguk választhattak, egyezés esetén mindkét félnek elfogadható megoldásra törekedtek.

Magyarország saját választása volt a „H” felségjelzés, aminek okát ma már csak találgathatjuk. A legvalószínűbb, hogy magyarként csak mi magunk tekintünk saját magunkra, a világ minden táján leginkább a francia Hongrie, vagy az angol Hungary szó alapján ismernek minket.

Ha tehát azt akartuk, hogy külföldön tartózkodva mindenki a lehető legnagyobb biztonsággal ismerje fel gépjárműveink „felségjelzését”, akkor csakis a „H”-t választhattuk.

30. ábra Magyarország államjelzése ³⁶

Lehetett volna HUN is, de az egyszerű H betű tökéletesen megfelel. Egyébként sem túl szoros a mezőny, ma mindössze öt ország felségjelzésében szerepel a „H” betű.:

- H Magyarország
- HK Hongkong
- HKJ Jordánia
- HN Honduras
- HR Horvátország

Az Európai Unió tagállamaiban lehetőség van az „EU” felségjelzés használatára. A felségjelzésen a betűkód mellett gyakran fel van tüntetve az adott ország zászlója is.

³⁶ Matrica magyar jelzés zászlóval és címerrel 80/309 (autofejlesztés.hu)

Szomszédos országok felségjelzései:

- Szlovénia SLO
- Horvátország HR
- Szlovákia SK
- Románia RO
- Ukrajna UA
- Szerbia SRB
- Ausztria A

A szomszédos országok felségjelzései azért fontosak számunkra, mert ezek nagyobb számban és gyakrabban fordulhatnak elő hazánk útjain, mint a távolabb eső államoké.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. **Ismertesse a közlekedés fogalmát!**
2. **Hazánk gyorsforgalmi úthálózata km? inkább: hány km hosszúságú hazánk gyorsforgalmi úthálózata?**
3. **Sorolja fel a rendszámtábla elemeit!**
4. **Soroljon fel különleges rendszámtáblákat!**
5. **Mik az államjelzések a gépjárműveken?**

3. A JOGELLENES CSELEKMÉNYEK, VALAMINT AZ EZEK ELLENI FELLÉPÉS LEHETŐSÉGEI, JOGSZABÁLYI ALAPJAI

„Jogellenes cselekmény az a társadalomra veszélyes emberi magatartás (tevékenység vagy mulasztás), amelyet a jogalkotó szerv a társadalomban általánosan elfogadott normák megsértése esetén azzá nyilvánít.”³⁷

Nem minden a társadalom által elítélendő cselekmény igényel büntetést vagy egyéb jogi szankciót. A mindennapokban gyakran találkozhatunk olyan magatartási formákkal melyek kivívják embertársaink rosszsallását, de a hatósági vagy jogi szintű beavatkozás túlzó, vagy felesleges. Egy adott közösség által meghatározott normáktól, a közösség tolerancia szintjétől függ, hogy milyen cselekmény esetén milyen mértékben és erővel fog az állam beavatkozni, esetleg jogorvoslatot alkalmazni.

Ezeket a normákat alakíthatják a szokások, a hagyományok, a vallási normák, a tapasztalatok. Erre néhány nagyon egyszerű példa, társadalmilag rosszsallást vált kipéldául az udvariasság. Ha a fiatalok nem adják át a helyüket a buszon egy terhes nőnek vagy egy idős személynek az az emberek, egyének szempontjából elítélendő, az udvariassági szabályok vagy az etikett durva megsértése. Ennek ellenére a társadalom szemében nem üti meg azt a szintet, ahol jogi szabályozásra vagy hatósági beavatkozásra lenne szükség.

A jogalkotó feladata, hogy megtalálja azt a határt mely megfelel mind a társadalmi normáknak, ugyanakkor nem túlzóak az egyénre nézve. Nem egyszerű feladat, hiszen ezek a határok folyamatosan tolnak attól függően, ahogy a társadalmi normák alakulnak.

Gondoljunk csak arra, hogy Szent István Király Dekrétomainak Második Könyve 3. fejezete szerint

„3. Fejezet milyenek legyenek a vádlók meg a tanúk? és hogy világi emberek papi renden valókat ne vádolhassanak. Legyenek pedig a tanúk és vádlók minden gyalázat feltja nélkül való, felesleges és családos emberek és mindenestől fogván Krisztus követői.

1. Ővilági ember tanuságát papi rend ellen senki el ne fogadja.

2. Őés senki valakit a papok közül nyilvánosságosan vallatni ne bizakodjék, hanem csak az egyház előtt.”

Ez körülbelül azt jelenti, hogy egyházi személy ellen csak egyházi személy tanúskodhatott, valamint egyházi személyt csak egyházi törvényszék ítélt el. Hazánk törvénykezésének hajnalán 1000 és 1038 között a vallási környezet sokkal erősebb volt, mint ma. A kereszténység egy megtelepedőben lévő vallás volt Magyarországon ezért társadalmi normák szerint elfogadható volt, hogy világi bíróság ne ítélhessen egyházi személyt.

Az azóta eltelt évezred alatt a társadalom átalakult, a vallás hátrébb szorult az emberek életében így az egyházi személyeket már nem különböztetik meg ilyen mértékben a társadalom többi tagjától.

³⁷ RENDŐRI INTÉZKEDÉSEK (atw.hu)

Másik példa hazánk történetéből a földesúri birtok „elidegeníthetetlensége”. Az 1222-es Aranybullában fektették le az ősiség törvényét, ami azt jelentette, hogy a földesúri birtokot eladni, elajándékozni nem lehetett. Ha a nemes törvényes fiú örökös nélkül halt meg akkor a tágabb családból férfiágon öröklődött a birtok, ha erre nem volt lehetőség a birtok a koronára szállt. 1351-ben Károly Róbert uralkodása alatt ez annyiban módosult, hogy a birtok negyede a leány utódra szállt a többi szabadon volt örökíthető.

Az igazi változást a reformkor hozta, mikor a társadalmi és politikai változások, a világ fejlődése lehetővé tette, hogy a földbirtokosok vállalkozzanak, munkahelyeket teremtsenek, de ennek érdekében hitelt kellett felvenniük a földbirtokaikra, melyek elidegeníthetetlenek voltak. Mivel nem tudták eladni, nem tudtak fejleszteni, nem tudtak pénzt szerezni. Így a fejlődés és a társadalmi változások a normák változását, változtatását hozták magukkal. Ennek a változásnak köszönhetjük, hogy napjainkban az ingatlanpiac egy virágzó üzletág. A jogszabályok változása tehát jó esetben összhangban van a társadalom fejlődésével és annak igényei szerint alakul.

3.1. A jogellenes cselekmények

A jogellenes cselekményeket két csoportra bonthatjuk, társadalomra való veszélyességük szerint megkülönböztetünk:

- **szabálysértéseket**, melyek a társadalomra nézve csekélyebb fokban veszélyes jogellenes cselekmények
- **bűncselekményeket**, amelyek a társadalomra nézve súlyosabbnak, veszélyesebbnek ítélt cselekmények.

Egy cselekményt szabálysértéssé vagy bűncselekménnyé azonban csak jogszabály minősíthet.

Mint minden jogállamban így hazánkban is alapvető jogforrás az **Alaptörvény, melynek T) cikke rendelkezik arról, hogy ki és milyen módon alkothat jogszabályt. „T) cikk**

- (1) Általánosan kötelező magatartási szabályt az Alaptörvény és az Alaptörvényben megjelölt, jogalkotó hatáskörrel rendelkező szerv által megalkotott, a hivatalos lapban kihirdetett jogszabály állapíthat meg. Sarkalatos törvény eltérően is megállapíthatja az önkormányzati rendelet és a különleges jogrendben alkotott jogszabályok kihirdetésének szabályait.

Jogszabály a törvény, a kormányrendelet, a miniszterelnöki rendelet, a miniszteri rendelet, a Magyar Nemzeti Bank elnökének rendelete, az önálló szabályozó szerv vezetőjének rendelete és az önkormányzati rendelet. Jogszabály továbbá a Honvédelmi Tanács rendkívüli állapot idején és a köztársasági elnök szükségállapot idején kiadott rendelete.

Jogszabály nem lehet ellentétes az Alaptörvénnyel.

A sarkalatos törvény olyan törvény, amelynek elfogadásához és módosításához a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.”³⁸

³⁸ Magyarország Alaptörvénye - Nemzeti Jogszabálytár (njt.hu)

Szabálysértést és az azt elkövetőkkel szembeni eljárás szabályait törvény, kormányrendelet, miniszteri rendelet vagy önkormányzati rendelet határozhat meg, ezeket nevezzük a szabálysértési jog jogforrásainak:

- **a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény meghatározza mi is az a szabálysértés.**
- **az egyes közlekedési szabálysértések miatt alkalmazandó szabálysértési pénzbírság, illetve helyszíni bírság kötelező mértékéről, valamint a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvénnyel összefüggő egyes kormányrendeletek módosításáról. szóló 63/2012. (IV. 2.) Korm. rendelet**
- **Helyi önkormányzatok képviselőtestületeinek helyi szabálysértésekkel foglalkozó és azokat meghatározó rendeletei**

Bűncselekményt és az azt elkövetőkkel szembeni eljárás szabályait alapvetően csak törvény szabályozhatja, ezek a törvények a **büntetőjog jogforrásai**:

- Magyarország Alaptörvénye
- a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény
- a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény

4. SZABÁLYSÉRTÉSI ISMERETEK

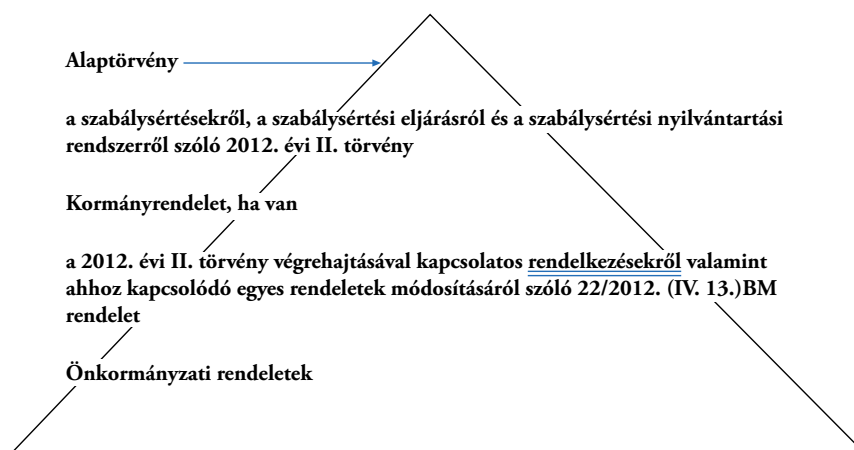
A társadalomra, a társadalmi normákra kisebb mértékben veszélyes cselekményekkel szembeni védelmet magyarországi jogrendszerünkben a szabálysértési jog biztosítja. A szabályozás egyszerre nyújt védelmet a védendőnek ítélt értékeket fenyegető magatartásokkal szemben és a bűncselekmény társadalomra való veszélyességi szintjét el nem érő, de már akár szabadságvesztéssel is büntetni rendelt cselekményekkel szemben. A szabálysértési jog számos élethelyzetet érint, a mindennapjaink része, szembe találkozhatunk vele a bevásárlásnál, a közlekedésnél, az élet minden területén. A szabálysértési jog hatalmas változáson ment keresztül, míg jelenlegi formáját elérte.

4.1. A szabálysértés fogalma, a szabálysértést meghatározó jogszabályok

Szabálysértés az a szabálysértési törvény által büntetni rendelt tevékenység vagy mulasztás, amely veszélyes a társadalomra. A szabálysértési törvény alkalmazásában az a tevékenység vagy mulasztás veszélyes a társadalomra, amely a bűncselekménynél kisebb fokban sérti vagy veszélyezteti az Alaptörvény szerinti állami, társadalmi vagy gazdasági rendet, a természetes és jogi személyek, valamint a jogi személyiség nélküli szervezetek személyét vagy jogait.

Szabálysértés az a jogellenes, tevékenységben vagy mulasztásban megnyilvánuló cselekmény, melyet törvény, kormányrendelet vagy önkormányzati rendelet szabálysértésnek nyilvánít, s amelyek elkövetőit a törvényben meghatározott joghátrány fenyeget.

4.1.1. A SZABÁLYSÉRTÉST MEGHATÁROZÓ JOGSZABÁLYOK A SZABÁLYSÉRTÉSI JOG JOGFORRÁSAI

31. ábra: Jogszabályi hierarchia

A szabálysértéseket a védett jogtárgy – vagyis az az érdek vagy érték, amelyet a szabálysértés sért, vagy veszélyeztet – szempontjából az alábbiak szerint csoportosítjuk:

- Emberi méltóság és személyi szabadság elleni szabálysértések
- Tulajdon elleni szabálysértések
- Pénzügyi szabálysértések
- Közrend elleni szabálysértések
- Közlekedési szabálysértések
- Hírközlési szabálysértések
- Fogyasztóvédelmi szabálysértések
- Munkaügyi szabálysértések
- Egészségügyi és szociális szabálysértések
- Mező-, erdő-, és vízgazdálkodási szabálysértések,
- Vállalkozói, ipari és bányászati szabálysértések
- Építésügyi szabálysértések
- A közoktatás rendjét és a kulturális javakat veszélyeztető szabálysértések
- Sajtószabálysértések,
- Mérésügyi, szabványügyi és találmányi szabálysértések
- Környezetvédelmi szabálysértések
- Tűzvédelmi szabálysértések

4.2. A szabálysértés elkövetői-

A szabálysértés elkövetői (alanyai) kifejezés olyan gyűjtőfogalom, amely magába foglalja a szabálysértés tettesét és esetleges részeseit.

A tettes az a személy, aki közvetlenül megvalósítja a szabálysértést.

- *Lehet önálló tettes. (lásd előző mondat) pl: gyorshajtás*

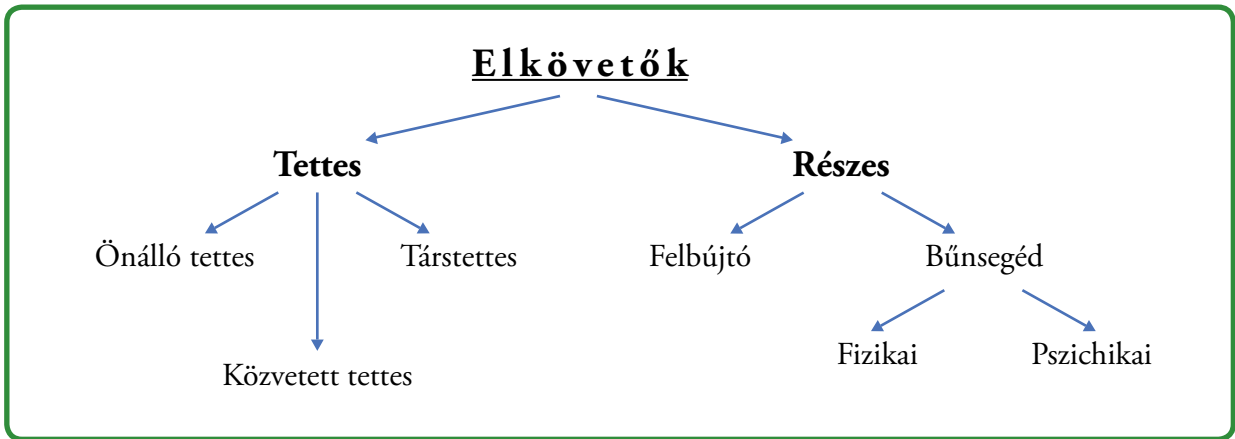
- *Társtettes: Itt egymás cselekményéről tudva egyénél többen követik el a cselekményt pl. lopás*

- *Közvetett tettes: amikor olyan személlyel hajtatja végre a cselekményt, aki valamilyen oknál fogva nem büntethető pl. gyermekkel koldulás*

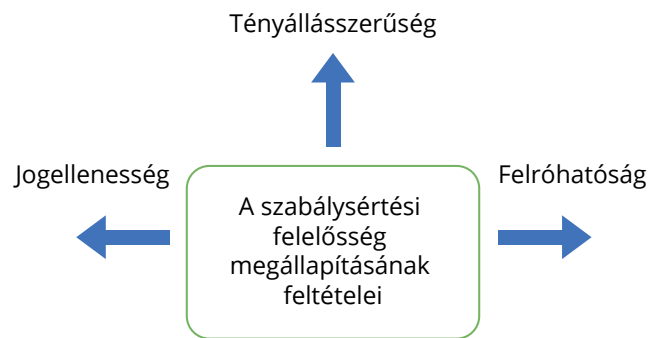
A szabálysértésért való felelősség azonban nemcsak az elkövetőt magát terheli, hanem azokat is, akik az elkövetőt szándékosan rábírták a cselekmény elkövetésére vagy ahhoz szándékosan segítséget nyújtottak. Részesek lehetnek a felbújtó és a bűnsegéd.

Felbújtó: aki a tettest a szabálysértés elkövetésére szándékosan rábírja.

Bűnsegéd: aki a tettesnek szándékosan segítséget nyújt.

4.3. A szabálysértésért való felelősség

Tényállásszerűség:

Ahhoz, hogy az eljáró hatóságok megállapíthassák a szabálysértés elkövetése miatti jogi felelősséget, három lépcsőben kell vizsgálniuk az elkövető személy magatartását. Első lépésben azt kell megállapítani, hogy a jogszabályban meghatározott úgynevezett tényállási elemeket maradéktalanul megvalósította-e az elkövető. A hatóság eljáró tagjai ilyenkor a jogszabály szövegéhez képest összevetik az eljárás alá vont személy ténylegesen kifejtett magatartását, és amennyiben minden egyes tényállási elem megvalósult, melyet a jogszabály leír, megállapítják a tényállásszerű magatartást.

Jogellenesség:

A tényállásszerűség azonban nem elég ahhoz, hogy a hatóságok kiszabják az elkövetővel szemben a büntetést, hanem azt is meg kell vizsgálniuk, hogy jogellenes volt-e a cselekmény. Számos olyan körülmény létezik, amely alapján egy cselekmény tényállásszerű, de nem jogellenes. A törvény olyan élethelyzeteket vesz ki a büntethetőség köréből, amelyek az általános társadalmi értékítélet szerint is elfogadott mentesítő okok. Ilyen ok lehet például a tévedés, a jogos védelem vagy a végszükség, de ezek magyarázatára a későbbiekben még visszatérünk.

Felróhatóság:

Akkor állapítható meg, ha a természetes személy (élő ember) a szabálysértés elkövetésekor a 14. életévet betöltötte, továbbá rendelkezik beszámítási képességgel. A felróhatóság második, azonban alaposabb vizsgálatot igénylő eleme, az akarat tényező vizsgálata. Az eljárásokban a hatóságok ilyenkor azt vizsgálják meg, hogy vajon fennáll-e olyan körülmény, mely az elkövető felelősségre vonását akadályozza-e, tehát röviden, fennáll-e felelősségre vonási akadály az elkövetővel szemben.

Felróhatóságnak a szabálysértési törvény szerint két alakzata van, a szándékosság, illetve a gondatlanság.

Szándékosan követi el a szabálysértést, aki magatartásnak következményeit kívánja vagy a következményekbe belenyugszik.

Gondatlanul az cselekszik, aki előre látja magatartásának lehetséges következményeit, de könnyelműen bízik azok elmaradásában, vagy a következmények lehetőségét azért nem látja előre, mert a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztja.

Kiemelést érdemel a gondatlanság fogalomkörében a „tőle elvárhatóság” kérdése, ugyanis ekkor azt kell vizsgálni, hogy az elkövető személyes képességeinél fogva alkalmas volt-e az objektív gondossági kötelezettség teljesítésére.

4.4. Az elkövetőkkel szemben alkalmazható szankciók

Szabálysértési felelősségre vonási vonás akkor lehetséges, ha

- alanyi felelősséggel bíró személy szabálysértést követett el,
- az elkövető jogellenes cselekménye felróható (szándékos vagy gondatlan)
- nem áll fenn felelősségre vonási akadály.

4.4.1. SZABÁLYSÉRTÉSI BÜNTETÉSEK, INTÉZKEDÉSEK

4.4.1.1. Büntetés

- **Elzárás** (csak törvény állapíthatja meg), 1-60 nap. Az elzárás tartamába a szabálysértési őrizet teljes idejét, valamint a négy órát meghaladó előállítás tartamát be kell számítani.

A szabálysértési őrizet beszámításakor minden olyan naptári nap, amelyen az elkövető fogvatartásban volt, egy napi elzárásnak felel meg. A négy órát meghaladó előállítás egy napi elzárásnak felel meg.

- **Pénzbírság:** A pénzbírság legalacsonyabb összege **háromezer** forint, legmagasabb összege **százötvenezer** forint. Az önkormányzati rendelet **harmincezer** forintban állapíthatja meg a pénzbírság legmagasabb összegét.

A pénzbírságot meg nem fizetés esetén, ha adók módjára nem hajtható be, közérdekű munkára vagy elzárásra kell átváltoztatni.

- **Átváltoztatás:** - 1 nap elzárás 1000 – 3000 Ft, - 1 nap közérdekű munka 5000 Ft. A pénzbírság helyébe lépő elzárás egy napnál rövidebb és hatvan napnál több nem lehet.
Végrehajtás elévülése: 1 év
- **Közérdekű munka:** Heti legalább egyszer, pihenőnapon, vagy szabadidőben díjazás nélkül kell végezni. Egy napi közérdekű munka 6 óra munkavégzést jelent.

Nincs helye elzárásra történő átváltoztatásnak, ha az eljárás alá vont személy

- a) fiatalos személy;
- b) fogyatékos személy, kórházi fekvőbeteg-ellátásban részesül, illetőleg kórházi kezelése válik szükségessé;
- c) a terhesség negyedik hónapját elérő nő,
- d) tizenhat éves korát be nem töltő gyermekét egyedül nevelő szülő, vagy fogyatékos, illetőleg folyamatos ápolást igénylő hozzátartozójáról egyedül gondoskodik.

4.4.1.2. Intézkedések

- Járművezetéstől eltiltás
- Elkobzás
- Figyelmeztetés
- Kitiltás

Járművezetéstől való eltiltás:

Akár főbüntetés mellett, akár önálló intézkedésként alkalmazható, ha a szabálysértést engedélyhez kötött járművezetés szabályainak megszegésével követte el. Időtartam: 1 hó – 1 év. Vonatkozhat járműkategóriára vagy járműfajta.

A járművezetéstől eltiltás hatálya - kivéve, ha a rendőr a vezetői engedélyt a helyszínen elveszi - a határozat jogerőre emelkedésével kezdődik. A járművezetéstől eltiltás tartamába be kell számítani azt az időt, amelynek tartamára az eljárás alá vont személy vezetői engedélyét a szabálysértéssel összefüggésben visszavonták.

Elkobzás:

El kell kobozni azt a dolgot,

- amelyet a szabálysértés elkövetéséhez eszközül használtak, ha az eljárás alá vont személy tulajdona vagy egyébként is, ha birtoklása a közbiztonságot veszélyezteti;
- amely a szabálysértés útján jött létre;
- amelyet az eljárás alá vont személy a szabálysértés elkövetéséért a tulajdonostól vagy
- annak hozzájárulásával mástól kapott.

azt a dolgot, amelyre nézve a szabálysértést elkövették, amennyiben a szabálysértést meghatározó jogszabály az elkobzást kötelezővé teszi.

El lehet kobozni azt a dolgot, amelyre nézve a szabálysértést elkövették, amennyiben a szabálysértést meghatározó jogszabály az elkobzást lehetővé teszi. Az elkobzás önállóan és akkor is alkalmazható, ha az eljárás alá vont személy nem vonható felelősségre.

Nincs helye elkobzás elrendelésének, ha a cselekmény elkövetése óta két év eltelt, kivéve, ha az elkobzás tárgyának birtoklása jogellenes. Az elkobzott dolog tulajdonjoga az államra száll.

Figyelmeztetés:

Büntetés helyett figyelmeztetés alkalmazható, ha a szabálysértés az elkövetés körülményeire tekintettel csekély súlyú és az eljárás alá vont személy személyi körülményeire is figyelemmel ettől az intézkedéstől kellő visszatartó hatás várható.

Kitiltás:

Büntetés alkalmazása mellett vagy önállóan alkalmazható.

Sportrendezvényen való részvétellel összefüggő szabálysértés miatt sportrendezvényről, sportlétesítményből

A kitiltás legrövidebb időtartama hat hónap, leghosszabb időtartama pedig két év.

4.4.2. HELYSZÍNI BÍRSÁGRA VONATKOZÓ ÁLTALÁNOS SZABÁLYOK

Helyszíni bírság fogalma: olyan speciális szabálysértési pénzbírság, amely során az arra feljogosított személy a szabálysértés észlelésekor az elkövetőt- annak nyilatkozata alapján- az elkövetés helyén vagyoni hátrányt okozó szankcióval sújtja.

A helyszíni bírság kiszabására jogosultak köre.

A rendőrség a törvényben (a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. tv.) meghatározott feltételek esetén bármely szabálysértés miatt kiszabhat helyszíni bírságot. A törvény eltérő rendelkezése hiányában szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértés miatt csak a rendőrség szabhat ki helyszíni bírságot.

Törvényben meghatározott esetben szabálysértés észlelése esetén - amennyiben ezt e törvény külön említi - helyszíni bírságot szabhat ki:

- a) a járási hivatal arra felhatalmazott ügyintézője,
- b) a Nemzeti Adó- és Vámhivatal feladat- és hatáskörrel rendelkező szerve,
- c) a hivatásos katasztrófavédelmi szerv arra felhatalmazott ügyintézője,
- d) a közlekedési hatóság ellenőre,
- e) a közterület-felügyelő,
- f) a természetvédelmi őr, az önkormányzati természetvédelmi őr,
- g) az erdészeti hatóság arra felhatalmazott ügyintézője,
- h) a halászati őr,
- i) a mezőőr.

4.4.2.1. Helyszíni bírság

Helyszíni intézkedés során a szabálysértés elkövetését elismerő személlyel szemben helyszíni bírság kiszabásának van helye.

A helyszíni bírság összege ötezer forinttól ötvenezer forintig, hat hónapon belül újabb szabálysértés elkövetése esetén hetvenezer forintig terjedhet.

Fiatalkorúval szemben pénzbírságot vagy helyszíni bírságot csak akkor lehet kiszabni, ha a fiatalkorú annak megfizetését vállalja. Helyszíni bírság törvényes képviselő jelenléte nélkül nem szabható ki.

Ha a jogszabály helyszíni bírság kiszabását lehetővé teszi és a helyszíni bírság kiszabására jogosult szerv vagy személy a helyszíni bírság kiszabása mellett dönt, ezt közli az eljárás alá vont személlyel, egyben tájékoztatja a jogkövetkezményekről.

Közúti közlekedési szabálysértés miatt kiszabott helyszíni bírság esetén, ha a jogszabály közúti közlekedési előéleti pontot rendel a szabálysértéshez, úgy a helyszíni bírságot kiszabó személy erről is tájékoztatja az eljárás alá vontat, illetve rögzíti a meghatározott pontszámot a helyszíni bírságolás kiszabásáról szóló nyomtatványon.

Ha az eljárás alá vont személy a helyszíni bírság kiszabását aláírásával igazoltan nem veszi tudomásul, a helyszíni bírság kiszabására jogosult a helyszíni bírságolás alkalmazásától eláll és közli az eljárás alá vont személlyel, hogy feljelentést tesz.

A helyszíni bírság összegét úgy kell megállapítani, hogy az maradék nélkül osztható legyen 1000 forinttal. A helyszíni bírság kiszabására jogosult szerv vagy személy három példányban (eredeti, másodlat és tőpéldány) tölti ki a helyszíni bírságoláshoz használt nyomtatványt.

A nyomtatvány kitöltése előtt a személyazonosság megállapítására alkalmas igazolványból meg kell állapítani az eljárás alá vont személy személyi adatait.

A helyszíni bírságoláshoz használt sorszámmal ellátott nyomtatványnak tartalmaznia kell:

- az eljárás alá vont személy családi nevét, utónevét, születési helyét, idejét, anyja nevét, lakcímét, állampolgárságát,
- személyazonosításra alkalmas igazolványának, vagy engedélyhez kötött járművezetés szabályainak megszegésével elkövetett szabálysértés esetén a vezetői engedély számát és típusát,
- az elkövetés helyét, idejét, az elkövetett cselekmény leírását, az elkövetett szabálysértés megneve-

zését, gépjárművel elkövetett szabálysértés esetén a forgalmi rendszámot, valamint jogszabályban meghatározott, a közúti közlekedés biztonságát fokozottan veszélyeztető szabálysértés esetén a közlekedési előéleti pont számát,

- a kiszabott helyszíni bírság összegét,
- tájékoztatást arról, hogy - a gépjárművezető távollétében kiszabott helyszíni bírság kivételével - a meg nem fizetett helyszíni bírságot 5000 forintonként 6 óra közérdekű munkával válthatja meg, amelynek érdekében az állami foglalkoztatási szervnél a bírság megfizetésére nyitva álló határidő lejártát követő három munkanapon belül jelentkezhet, valamint azt, hogy a bíróság a meg nem fizetett és közérdekű munkával meg nem váltott helyszíni bírságot 5000 forintonként egy napi szabálysértési elzárásra változtatja át,
- a helyszíni bírság kiszabására jogosult szerv nevét, az intézkedő személy azonosító számát, vagy nevét,
- a fiatalkorú eljárás alá vont személy nyilatkozatát, hogy a helyszíni bírság megfizetését vállalja és aláírását, h) a fiatalkorú eljárás alá vont személy törvényes képviselőjének aláírását.

A helyszíni bírság kiszabásának tudomásul vétele, illetve gépjárművezető távollétében kiszabott helyszíni bírságolás esetén tájékoztatást kell adni a helyszíni bírság végrehajtására vonatkozó rendelkezésekről.

A fiatalkorú eljárás alá vont személyt a helyszíni bírságoláshoz használt nyomtatvány kitöltése előtt tájékoztatni kell, hogy vele szemben csak akkor szabható ki helyszíni bírság, ha annak megfizetését vállalja, továbbá arról, hogy nem szabható ki helyszíni bírság a törvényes képviselője jelenléte nélkül.

A helyszíni bírság kiszabására jogosult szerv vagy személy a nyomtatvány másodlati példányát a csekkszelvényvel együtt az eljárás alá vont személynek átadja.

Az átadott csekkszelvény tartalmazza a helyszíni bírságoláshoz használt nyomtatvány sorszámát, a helyszíni bírság kiszabására jogosult megnevezését, a számlaszámát, a nemzetközi fizetési számlaszámot (IBAN), a nemzetközi banki azonosító (BIC) kódot és a helyszíni bírság összegét.

A nyomtatvány eredeti példányát a helyszíni bírság kiszabására jogosult szerv két évig megőrzi.

4.5. Büntethetőségi akadályok

Azokat a körülményeket, amelyek nem teszik lehetővé az elkövető szabálysértési felelősségre vonását, büntethetőségi akadályoknak nevezzük.

4.5.1. AZ OKOKAT KÉT NAGY CSOPORTRA OSZTHATJUK.

A/ Azok a körülmények, amelyek már az elkövetés pillanatában kizárták a felelősségre vonás lehetőségét, büntethetőséget kizáró okoknak hívjuk.

B/ Azok a körülmények, amelyek a szabálysértési eljárás megindítását követően lehetetlenítik el a büntethetőséget, büntethetőséget megszüntető okoknak nevezzük.

A következőkben vizsgáljuk meg a szabálysértési felelősséget, illetve büntethetőséget kizáró okokat.

4.5.2. A BÜNTETHETŐSÉGET KIZÁRÓ OKOK:

Gyermekkor: „Szabálysértés miatt nem vonható felelősségre, aki a cselekmény elkövetésekor a tizennegyedik életévét nem töltötte be...”

Mint korábban már említettük, a gyermekkor felső határa a 14. életév betöltése. Ez azt jelenti, hogy a jogalkotó azt vélelmezi, hogy a 14. életévét be nem töltött személy, (gyermek) még képtelen arra az általános élettapasztalat alapján, hogy felismerje tette következményeit, vagy ha felismeri, akkor annak megfelelően cselekedjen. Ebből következően **csak az a személy lehet szabálysértés elkövetője, aki a cselekmény elkövetésekor 14 életévét betöltötte.**

32. ábra kizáró okok.

Példa: „Az üzletvezető értesítése alapján az élelmiszerbolthoz kivonuló rendőrök megállapították, hogy az édességet eltulajdonító és tetten ért fiatalok a cselekményük elkövetésekor 13. évesek voltak, így velük szemben a szabálysértési eljárás lefolytatásának akadálya állt fenn.”

Kóros elmeállapot: „Szabálysértés miatt nem vonható felelősségre, aki a cselekményt az elmeműködésnek a beszámíthatóságot kizáró kóros állapotában, követte el ...Nem vonható felelősségre az sem, aki a cselekményt a beszámíthatóságot korlátozó elmeállapotban követte el, ha nyilvánvaló, hogy ez a körülmény a cselekmény elkövetését befolyásolta.... A kóros elmeállapotra vonatkozó rendelkezése nem alkalmazható annak a javára, aki a szabálysértést önhibájából eredő ittas vagy bódult állapotban követte el.”

Minden egészséges ember rendelkezik értelmi és akarati képességgel, ami azt jelenti, hogy a társadalmi elvárásoknak megfelelően tud cselekedni. Az ember bizonyos betegségei ezt a képességet sajnos néhány esetben korlátozzák vagy kizárják. A képességek korlátozott voltja esetén sem büntethető az elkövető, ha ez a körülmény a cselekménye elkövetésben igazoltan befolyásolta.

A kóros elmeállapotban, például elmebetegségben, tudatzavarban, gyengeelméjűségben, vagy akár szellemi leépülésben szenvedő személy, szabálysértési jogi felelőssége kizárt.

Aki önhibájából eredően kerül ittas vagy bódult állapotba, már nem hivatkozhat arra, hogy nem rendelkezett belátási és akarati képességgel, mert a törvény úgy értékeli, mintha teljes mértékben a beszámítási képessége birtokában lett volna. Ezekben az esetekben a leittasodó személy tudatzavarban lehetett, de a leittasodás saját akaratából jött létre, nem számolt az italfogyasztás hatásával, alaptalanul bízott saját képességeiben, ezáltal nem lehet vétlenségre hivatkozni.

Kényszer, fenyegetés „Szabálysértés miatt nem vonható felelősségre, aki...kényszer vagy fenyegetés hatása alatt...követte el”

Kényszer, vagy fenyegetés hatása alatt **az elkövető nem képes akaratának megfelelően cselekedni.** A kényszer legtöbb esetben fizikai erőszak alkalmazásával valósul meg, például ütés, ütlegelés, fájdalomokozás.

Érdekesség, hogy az erőszakot nem feltétlenül azzal szemben kell alkalmazni, akit a szabálysértés elkövetésére szándékoznak rávenni, hanem akár mással szemben és az elkövetőnek emiatt kell jogellenesen cselekedni.

A fenyegetés egy hasonló akarati képességet befolyásoló cselekmény, mely során azért követi el a szabálysértést az elkövető, mert olyan súlyos hátrányt helyeztek számára kilátásba, melytől benne komoly félelem alakult ki. Ez a fenyegetés lehet testi épség, de akár élet elleni fenyegetés is, és nem feltétlen kell a személy ellen irányulnia, hasonlóan a kényszernél tárgyaltakhoz.

Mentesülhet a büntetés alól a fiatalkorú személy, aki csupán csak azért követ el csekély értékű lopást, mert idősebb társai veréssel fenyegették meg és joggal tarthatott, hogy beváltják ígéretüket, ugyanis már korábban is bántalmazták sikertelen cselekményei miatt.

Tévedés:

„Szabálysértés miatt nem vonható felelősségre, aki (azt) ...tévedésben...követte el”

Szinten az emberi tudatot befolyásoló tényező a tévedés, melyet a törvény büntethetőségi akadályként ismer el. Valaki akkor van tévedésben, ha a **tudatába a valóságtól eltérő kép alakul ki** és ezt a képet valóságként **véli**.

példa: A postás egy csomag címzettjeként Kovács Istvánt keresi az adott lakcímen, de ott már nem ő, hanem más személy lakik. Kérdésére az új lakó Kovács Istvánnak adja ki magát és átveszi a küldeményt. A postásban az a képzet alakult ki, hogy a valós címzettnek adta át az értékes küldeményt, hiszen nem tudott arról, hogy időközben a korábban ott lakó Kovács István elköltözött, az új lakó tévedésbe ejtette.

Tévedés az is, amikor valamiről nem alakul ki az elkövetőnek képzelete, tehát nem tud valamiről.

Általában az a tény, hogy valaki úgy hiszi, hogy cselekménye nem jogszabálysértő, még nem fogja mentesíteni a felelősségre vonás alól. Akkor azonban, amikor az elkövető abban a téves tudatban van, hogy figyelmetlensége miatt a ruhatárból a saját fekete színű szövetkabátját hozta el, majd emiatt a kabát tulajdonosa őt feljelenti, olyan méltányolható ténybeli tévedésben volt, amely megalapozza büntethetlenségét.

Jogos védelem és a végszükség: „Szabálysértés miatt nem vonható felelősségre, aki a cselekményt...jogos védelemben vagy végszükségben követte el”

A jogos védelem és a végszükség egy olyan, a jog által elismert körülmény, amely szintén büntethetőség kizárását eredményezi. A jogos védelem lényege, hogy a cselekmény elkövetője **egy jogtalan támadást hárít el, egy önmagában szintén jogtalan cselekménnyel**, de ez az elhárító magatartás a társadalom szempontjából azért nem veszélyes, mert azt a jogos védelem motiválta.

Megjegyzendő: A jogos védelem intézménye lehetőséget ad arra, hogy megvédjük magunkat, másokat, vagy értékeinket, ha megtámadnak, vagy megfenyegetnek bennünket. Jogunk van védekezni, ellentámadni és ártalmatlanná tenni a támadót, de ez nem jelenti azt, hogy bármit tehetünk vele. A védekezésnek arányosnak kell lennie a támadással, vagy a fenyegetéssel, nem követhetünk el a támadóval szemben súlyosabb cselekményt, mint ami ő akart ellenünk elkövetni. Védekezésünk csak a támadó ellen irányulhat és lehetőség szerint addig tarthat, ameddig a támadás.

A végszükség hasonló a jogos védelemhez, ugyanis az ilyen esetekben az **elkövető közvetlen és másként el nem hárítható veszélybe avatkozik be látszólag jogellenesnek tűnő cselekményével**. Ekkor azért nem veszélyes a társadalomra a cselekmény, mert annak elmaradása esetén a személy vagy közérdek aránytalanul nagyobb sérelmet szenvedne.

Lényeges, hogy a veszélyhelyzet előidézése ne legyen az elkövető szármára felróható és elhárító cselekményével ne okozzon nagyobb érdeksérelmet, mint amit elhárított.

Példa: Tipikusan ilyen eset lehet a tűzoltó, aki kiveri a tűzcsap mellé parkoló kocsit ablakát azért, hogy megkezdhesse az addig akadályozott oltást. Itt is említést kell tenni az arányosságról, ugyanis az előbb említett tűzoltó sem törheti ki a kocsit összes ablakát, zúzhatja be a szélvédőt. Szintén csak látszólagos rongálást valósít meg a tűzoltó, ha a balesetben megsérült és a gépkocsiba beszorult személyt csak úgy tudja kiszabadítani, ha szétvágja a jármű egyes karosszéria elemeit.

Magánindítvány vagy a jogosult feljelentésének hiánya: „Ha a szabálysértést meghatározó jogszabály úgy rendelkezik, az eljárás alá vont személy csak a sértett kívánságára (magánindítvány), illetve a feljelentésre jogosult szerv feljelentése alapján vonható felelősségre.”

A magánindítvány hiánya egy sajátos büntethetőségi akadály, ugyanis magánindítvány hiányában a szabálysértés megvalósul, sőt az elkövető büntethetősége is fennáll, de **a sértett indítványának a hiánya akadályozza meg a szabálysértési eljárás megindítását** vagy folytatását.

Lényegében itt a sértett nyilatkozatától függ, hogy kívánja-e az eljárás lefolytatását az elkövetővel szemben. Ebből eredően, ha nem nyilatkozik, vagy a nyilatkozatában nem kéri az eljárás lefolytatását, akkor az indítvány hiánya miatt az eljárás megszüntetésre kerül.

Kevés olyan szabályértést nevesít a törvény, amikor a sértett kívánságától függ az eljárás lefolytatása, de például magánlaksértés, becsületsértés vagy hozzátartozó sérelmére elkövetett tulajdon elleni szabálysértésnél kizárólag a sértett döntésére bízta a

törvény az eljárás megindításának vagy lefolytatásnak a lehetőségét.

Ha nem személyek, hanem szervek jogosultak a magánindítvány megtételére és valamely nyomós érdek miatt nem kívánják az eljárás lefolytatását úgy a jogosult feljelentésének a hiánya alapozza meg a büntethetőségi akadályt.

A szabálysértési törvény bizonyos rendészeti szervek számára jogellenes cselekmények felderítése érdekében folytatott különleges eljárásukban biztosít büntethetőségi akadályt, de más kizáró okokat is elismer a jogalkotó. Ilyen tipikus ok a sértett beleegyezése, amely nincs nevesítve a törvényben, de lényegében azt jelenti, hogy például a küzdősportok művelői, azzal a ténnyel, hogy a küzdőtérre lépnek felvállalják annak a lehetőségét, hogy akár sérülést is okozhatnak nekik. A jog elismeri a házi fegyelmi jog gyakorlását, amikor is a szülő igen szűk körben, de a gyermekét személyi szabadságában korlátozhatja vagy becsületét sértheti.

Gondoljunk csak arra, hogy az édesanya a rosszkodó gyermeke fenekére csap vagy szobafogságra ítéli. Ilyenkor látszólag jogellenes magatartást tanúsít, azonban az állam ebben az igen szűk körben és terjedelemben eltekint a büntetőigényétől, hiszen elismeri az úgynevezett házi fegyelmi jogkör gyakorlását.

A felelősségre vonás mellőzése esetén a cselekmény súlyára, az elkövetés körülményeire, illetve az eljárás alá vont személyre tekintettel a szabálysértés megítélése összességében olyan csekély súlyú, hogy a legenyhébb büntetés alkalmazása is szükségtelen. A hatóságok ilyenkor nem egyszerűen „szemet hunynak” a cselekmény felett, hanem helyesen értékelik a szabálysértés összes körülményét. Könnyen belátható, hogy a vízpart közvetlen közelében jégre merészkedő cselekménye nyilván nem mérhető azonosan azzal, aki már szinte látótávolságon kívül, a jéghatár közelébe tartózkodva sodorja magát veszélybe és követ el szabálysértést.

4.5.3. BÜNTETHETŐSÉGET MEGSZÜNTETŐ OKOK:

Az elkövető halála: A szabálysértés elkövetőjének az eljárás alatt bekövetkezett halála megszünteti az eljárást.

Elévülés: A törvény az időmúlásához fűződő joghatást az elévülés kifejezéssel illeti. Magyarán az az, hogy egyetlen szabálysértés elkövetője se legyen bizonytalanságban a felelősségre vonás lehetséges idejét tekintve. Ebből eredően az elévülés nem más, mint az időmúláshoz fűződő kedvezmény.

*Nincs helye szabálysértési felelősségre vonásnak, ha az egyébként szabálysértésként értékelendő jogsértés elkövetése óta **már 6 hónap** eltelt.* Amennyiben a már elkövetett szabálysértés miatt megindult az eljárás, azt a hatóságoknak **2 éven** belül mindenképpen be kell fejezniük, mert ez az idő a szabálysértési cselekmény elévülésének az abszolút végső határideje. Ezután nincs helye szabálysértési felelősségre vonásnak az adott ügyben.

goknak **2 éven** belül mindenképpen be kell fejezniük, mert ez az idő a szabálysértési cselekmény elévülésének az abszolút végső határideje. Ezután nincs helye szabálysértési felelősségre vonásnak az adott ügyben.

4.6. Fiatalkorúakra és katonákra vonatkozó rendelkezések

Fiatalkorú az, aki a szabálysértés elkövetésekor a tizennegyedik életévét be-töltötte, de a tizennyolcadikat még nem.

A fiatalkorúak fokozott védelme érdekében a jogszabály több helyen is tartalmaz vonatkozó rendelkezéseket. A törvény meghatározza, hogy amennyiben súlyos jogkövetkezmény lehetősége valószínűsíthető az eljárásban (pénzbírság, jármű-vezetéstől eltiltás) a fiatalkorú ügyében érdemi döntést csak meghallgatása után lehet hozni.

Törvényes képviselőjét mind a meghallgatásáról, mind a tárgyalásról értesíteni kell és lehetőségekhez képest a jelenlétében kell meghallgatni. A törvényes képviselő a tárgyaláson köteles a fiatakorú életviszonyai tekintetében nyilatkozatot tenni, ebben a kérdésben nem tagadhatja meg a vallomást. Törvényes képviselő általában a szülő, illetve az örökbefogadó vagy nevelőszülő, illetve a gyám.

A szabálysértést elkövető fiatakorú ügyében a települési önkormányzat jegyzője védő - óvó intézkedéseket rendelhet el, de a fiatakorú nevelését, gondozását vagy felügyeletét elmulasztó személlyel szemben köteles intézkedést kezdeményezni.

Fiatakorúval szemben pénzbírságot vagy szabálysértési bírságot csak akkor lehet kiszabni, ha a fiatakorú annak megfizetését vállalja. Helyszíni bírság törvényes képviselő jelenléte nélkül nem szabható ki.

Fiatakorúval szemben közérdekű munkát akkor lehet kiszabni, ha a határozat meghozatalakor betöltötte a tizenhatodik életévét.

4.6.1. KATONÁKRA VONATKOZÓ RENDELKEZÉSEK

Katona: a Magyar Honvédség tényleges állományú tagja, a rendőrség, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv, a büntetés-végrehajtási szervezet, a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok, valamint az Országgyűlési Őrség hivatásos állományú tagja.

Velük szemben a szolgálati viszony tartama alatt a szolgálati helyen, illetve a szolgálattal összefüggésben elkövetett szabálysértés miatt fegyelmi eljárás indulhat, feltéve, hogy addig szolgálati viszonyuk nem szűnt meg. Elkobzásról és járművezetéstől eltiltásról azonban - a fegyelmi hatóság értesítése alapján - a szabálysértési hatóság a fegyelmi eljárás eredményétől függően, saját hatáskörében rendelkezik.

4.7. A Szabálysértés miatt eljáró hatóságok

Szabálysértési ügyekben eljáró hatóságok és az eljárásban résztvevő személyek. A szabálysértési ügyekben eljáró hatóságokat és az eljárásban részt vevő más személyeket, akik jogokat gyakorolnak és kötelességeket teljesítenek, és e tevékenységükben eljárési cselekményeket végeznek, a szabálysértés alanyainak nevezzük.

Az általános szabálysértési hatóság a fővárosi, megyei kormányhivatal (a továbbiakban: kormányhivatal). A törvény által a hatáskörébe utalt szabálysértés miatt a szabálysértési hatóság jogkörében a rendőrkapitányság vagy az egyes feladatok ellátására létrehozott rendőri szerv, illetve a Nemzeti Adó- és Vámhivatal vámszerve jár el.

33. ábra eljáró hatóságok

Szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértés miatt első fokon a helyi bíróság jár el.

4.7.1. HATÁSKÖR ÉS ILLETÉKESSÉG

Az eljáró hatóságok közötti feladatmegosztást jogszabályok határozzák meg. Azt, hogy az országban működő számos szabálysértési hatóság közül, a konkrét szabálysértés esetén melyik szervnek kell eljárnia, a hatáskör, illetve az illetékességi szabályok vizsgálata adja meg.

A hatáskör arra ad választ, hogy egyrészt melyik lesz az szerv, aki az adott szabálysértésben jogosult eljárni és azon belül milyen szintű szerve folytatja le az eljárást.

Az illetékesség azt határozza meg, hogy az azonos hatáskörrel rendelkező szervek közül melyik lesz az, amelyik konkrétan köteles eljárni az adott szabálysértés esetén.

Mindenekelőtt a szabálysértési ügygel első alkalommal találkozó szerv azt állapítja meg, hogy a rá vonatkozó szabályok szerint a szerv hatáskörébe tartozik-e az ügy elbírálására. Amennyiben igen, úgy az azonos hatáskörrel, feladatkörrel rendelkező szervek közül az fogja az eljárást lefolytatni, ahol az esetek többségében földrajzi elhelyezkedését tekintve a szabálysértés megvalósult.

A szabálysértési eljárás lefolytatására az eljárás alá vont személy lakóhelye szerinti szabálysértési hatóság illetékes.

Ha a szabálysértési eljárás gyorsabb és eredményesebb lefolytatása indokolja, az eljárás alá vont személy tartózkodási helye, munkahelye, az elkövetés helye, továbbá a szabálysértés felderítésének helye szerint illetékes szabálysértési hatóság is eljárhat.

Ha több eljárás alá vont személy van és különböző szabálysértési hatóságok illetékességi területén laknak vagy tartózkodnak, az a szabálysértési hatóság jár el, amelyik az ügyben korábban intézkedett (megelőzés).

4.7.2. HATÁSKÖR, ILLETÉKESÉG ÖSSZEÜTKÖZÉSE

Ha vitás, hogy a több szabálysértési hatóság közül melyik köteles eljárni, az eljáró szabálysértési hatóságot közvetlen közös felettes szervük, ennek hiányában a szabálysértési szabályozásért felelős miniszter jelöli ki. A szabálysértési hatóság és a bíróság között felmerülő hatásköri vita esetén a bíróság határozata a döntő. A szabálysértési hatóság kijelöléséről hozott határozat ellen jogorvoslatnak nincs helye.

4.7.3. A BÍRÓSÁG HATÁSKÖRE ÉS ILLETÉKESSÉGE

Szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértés miatt első fokon az elkövetés helye szerint illetékes helyi bíróság jár el.

Az elsőfokú bíróság végzése ellen benyújtott fellebbezést másodfokon a törvényszék tanácsülésen bírálja el.

A szabálysértési hatóság határozata ellen benyújtott kifogást az ügyben érdemi határozatot hozó szabálysértési hatóság székhelye szerinti helyi bíróság bírálja el.

4.7.4. ÜGYÉSZ RÉSZVÉTELE A SZABÁLYSÉRTÉSI ELJÁRÁSBAN

Az ügyész ellenőrzi a szabálysértési hatóságok eljárásának és intézkedésének törvényességét, valamint törvényességi felügyeletet gyakorol a szabálysértési nyilvántartási rendszer felett.

Ügyészi Óvás: Ha a szabálysértési hatóság az ügyészi felhívást alaposnak tartja, a törvénytől rendelkező köteles nyolc napon belül az ügyészi indítványnak megfelelően visszavonni vagy módosítani és erről egyidejűleg az intézkedése megküldésével az ügyészt értesíteni.

4.7.5. A SZABÁLYSÉRTÉSI ELJÁRÁSBAN RÉSZTVEVŐ SZEMÉLYEK

A szabálysértési eljárásban a megismert eljáró hatóságokon kívül más személyek is részt vesznek vagy részt vehetnek. Az eljárásban betöltött helyzetüktől függően más és más jogok illetik meg és kötelezettségek terhelik őket.

Mint láttuk a szabálysértési eljárásban főszemélyként a hatóságok szerepelnek, azonban a szabálysértést elkövető személy, az eljárás alá vont személy védője, a szabálysértéssel összefüggésben sérelmet szenvedő természetes és jogi személyek is ebbe a körbe tartoznak.

Az eljárás alá vont személy: az, akivel szemben szabálysértési eljárás folyik.

Az eljárás alá vont személy jogosult megismerni, hogy mely cselekmény miatt, milyen tények és bizonyítékok alapján folyik ellene szabálysértési eljárás. Az eljárás alá vont személy jogosult az eljárási cselekményeknél jelen lenni, (ott, ahol a törvény megengedi) az eljárás bármely szakaszában észrevételt, indítványt tehet, a szabálysértési hatóságtól és a bíróságtól felvilágosítást kérhet, megtekintheti az ügy iratait, azokról másolatot kérhet, illetve készíthet.

Az eljárás alá vont képviselője:

Az eljárás alá vont személy érdekében a szabálysértési eljárás bármely szakaszában törvényes képviselője vagy az általa vagy törvényes képviselője által írásban meghatalmazott nagykorú személy járhat el. Természetesen ügyvéd is eljárhat, de őt külön nem nevesíti a törvény szövege.

Az eljárás alá vont személy képviselőjének kérdezési, indítványtételi és irat megtekintési jogai megegyeznek az eljárás alá vontéval.

A sértett:

A szabálysértési eljárásban az a sértett, akinek jogát vagy jogos érdekét a szabálysértés sértette vagy veszélyeztette.

Jogai: A sértett az eljárás bármely szakaszában észrevételt, indítványt tehet, jogairól és kötelességeiről a szabálysértési hatóságtól, az ügyésztől és a bíróságtól felvilágosítást kérhet, megtekintheti az őt érintő iratokat, azokról másolatot kérhet, illetve készíthet.

A sértett kérheti az eljárás alá vont személytől a szabálysértés folytán keletkezett kárának megtérítését. A sértett az őt megillető jogokat képviselője útján is gyakorolhatja.

A sértett képviselője: A sértett érdekében a szabálysértési eljárás bármely szakaszában törvényes képviselője vagy az általa vagy törvényes képviselője által írásban meghatalmazott nagykorú személy járhat el.

4.7.6. ÁLTALÁNOS ELJÁRÁSI SZABÁLYOK

A szabálysértési eljárás egy olyan hatósági tevékenység, amelynek célja a szabálysértési tényállás felderítése, a felelősség megállapítása érdekében a lehetséges bizonyítékok összegyűjtése és azok értékelése alapján a felelősség megállapítása vagy elvetése.

A hatóságok részéről a bizonyítási kötelezettség azt jelenti, hogy fel kell deríteniük a lehetséges bizonyítási eszközöket, biztosítani kell a későbbi felhasználásukat, szakszerű értékelésüket, valamint a bizonyításban való személyes és tevőleges közreműködést.

A szabálysértési hatóság és a bíróság az ügy megítélése szempontjából lényeges körülményeket köteles tisztázni. Amennyiben a rendelkezésre álló adatok, - amely a gyakorlatban jellemzően a feljelentések - az érdemi döntés meghozatalához nem elegendőek, részletes bizonyítási eljárást kell lefolytatni.

Szabálysértési eljárást bárki kezdeményezhet. Leggyakoribb módja a **feljelentés**, amelyet magán- és jogi személy is tehet, ha a cselekmény a jogát vagy jogos érdekét sértette, avagy veszélyeztette. Természetesen a hatóságok tagjai is kezdeményezhetnek szabálysértési eljárást a tudomásukra jutott szabálysértések esetén.

A feljelentést nem csak írásban lehet megtenni, hanem szóban is, de ekkor azt a hatóságnak írásba kell foglalnia.

A feljelentésnek tartalmaznia kell:

- a feljelentett cselekmény helyét és idejét
- az elkövetés körülményeinek a leírását
- a bizonyítási eszközök megjelölését
- ha az eljárás alá vont személy ismert, a személyi adatait.

Ha lehetőség van rá, a bizonyítási eszközöket csatolni kell a feljelentéshez.

Magánindítványra üldözendő szabálysértés miatt csak a sértett kívánságára indítható meg a szabálysértési eljárás. A magánindítvány előterjesztőjének bármely olyan nyilatkozatát, amely szerint az eljárás alá vont személy szabálysértési felelősségre vonását kívánja, magánindítványnak kell tekinteni. A magánindítványt megtételére 30 napos jogvesztő határidő áll rendelkezésre. A magánindítvány a szabálysértési hatóság, illetve a bíróság érdemi határozatának meghozataláig visszavonható.

A feljelenés elutasítása: Mint ahogyan arról korábban már esett szó, a hatóságok a feljelentése alapján megindítandó eljárás előtt vizsgálják a hatáskörüket és illetékességüket, ez alapján döntenek arról, hogy jogosultak és kötelezettek-e eljárni az adott ügyben. Amennyiben bármelyik hiányát észlelik, az ügyet megküldik az eljárás lefolytatására jogosult szervnek.

A feljelentést határozattal 8 napon belül el kell utasítani, ha a feljelentésből vagy az előkészítő eljárás során beszerzett adatokból megállapítható, hogy

- a feljelentett szabálysértés nem szabálysértés,
- a büntethetőséget kizáró vagy eljárást megszüntető ok áll fenn,
- ugyanazon szabálysértés miatt szabálysértési eljárás van folyamatban,
- a cselekményt szabálysértési vagy büntetőeljárás, illetve közigazgatási eljárás keretében jogerősen elbírálták,
- elkobzás alkalmazása szükséges felelősségre vonás nélkül.

4.7.7. ÜGYINTÉZÉSI HATÁRIDŐ

Ha a feljelentés, illetve az előkészítő eljárás adatai alapján nem került sor a feljelentés elutasítására, a szabálysértési eljárást meg kell indítani. A szabálysértési eljárás kezdőnapja a feljelentésnek a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező szabálysértési hatósághoz érkezését követő nap, illetve az előkészítő eljárás befejezését követő nap.

A szabálysértési eljárást a megindulásától számított **harminc napon** belül be kell fejezni.

Ha az ügy bonyolultsága vagy más elháríthatatlan akadály indokoltá teszi, az ügyintézési határidőt a szabálysértési hatóság vezetője egy alkalommal legfeljebb harminc nappal meghosszabbíthat

4.7.8. A SZABÁLYSÉRTÉSI ELJÁRÁS MEGSZÜNTETÉSE

A szabálysértési eljárást határozattal meg kell szüntetni, ha

- a) a cselekmény nem szabálysértés, az eljárás adatai alapján nem állapítható meg
  - aa) szabálysértés elkövetése,
  - ab) az eljárás alá vont személy kiléte,
  - ac) az, hogy a szabálysértést az eljárás alá vont személy követte el, és az eljárás folytatásától egyik esetben sem várható eredmény, a szabálysértést nem az eljárás alá vont személy követte el,
- b) az eljárás alá vont személy meghalt, büntethetőséget kizáró ok áll fenn, a cselekményt jogerősen elbírálták, ugyanazon cselekmény miatt eljárás van folyamatban, elévülés miatt, elkobzás alkalmazása szükséges az eljárás alá vont személy felelősségre vonása nélkül.

A határozat: A hatóságnak a tényállás teljes tisztázása után, de a rendelkezésére álló törvényes határidőn belül, mely 30 nap, döntést kell hoznia, melynek a megnevezése határozat.

A határozatban a szabálysértési felelősség megállapítására, vagy az eljárás megszüntetésére vonatkozó döntését közli a hatóság.

Amennyiben megállapítja a felelősséget ennek tényét, az alkalmazott szankciót és a jogorvoslati jogra történő figyelmeztetést közli, majd megindokolja a döntését.

A szabálysértési eljárás célja többek között az érdemi döntés meghozatala, a szabálysértési felelősség kérdésének eldöntése. A hatóság ilyen tartalmú kijelentését határozat formájában rögzíti. Az érdemi határozatok kétféleképpen lehetnek. Felelősséget megállapító, amelyekben a hatóság büntetést szab ki, intézkedést alkalmaz, figyelmeztet, míg a másik forma a felelősséget mellőző határozat vagy a megszüntető forma.

A hatósági határozat négy fő részből tevődik össze:

- 1. a bevezető rész** tartalmazza a szabálysértési hatóságnak, az ügy számának és tárgyának a megjelölését;
- 2. a rendelkező részben** az eljárás alá vont személy személyi adatait, a szabálysértés megnevezését, a kiszabott pénzbírság mértékét, illetve az egyéb jogkövetkezményeket kell leírni. Ezt követi a kötelezést arra nézve, hogy a határozat jogerőre emelkedésétől számított harminc napon belül a pénzbírságot, az egyéb pénzüsszeget és a sértett részére az okozott kár összegét fizesse meg, valamint utalást arra, hogy ha ez nem történik meg, az adók módjára történő végrehajtás költsége is őt terhelik. Utalni kell arra, hogy az érintettek az ott megjelölt esetekben - a közléstől számított nyolc napon belül - halasztó hatályú kifogás előterjesztése útján, a bíróságtól kérhetik az ügy felülvizsgálatát;
- 3. az indokoló részben** meg kell jeleníteni a megállapított tényeket, az ezek alapjául szolgáló bizonyítékokat, továbbá a büntetés kiszabása, illetőleg az intézkedés alkalmazása során figyelembe vett körülményeket és nevesíteni kell az érdemi döntés alapját képező jogszabályokat
- 4. a záró rész** tartalmazza a határozathozatal helyét, idejét, a szabálysértési hatóság részéről eljáró személy aláírását. A szabálysértési határozatot a szabálysértési hatóság mindenkivel közli, akire a határozat rendelkezést tartalmaz

<p>..... RENDŐRKAPITÁNYSÁG mint szabálysértési hatóság Szabálysértési szám: ...../...../2012. Tárgy:..... szabálysértési ügye</p> <p style="text-align: center;">H A T Á R O Z A T</p> <p>..... / születési helye, ideje.....anyja születési neve:..... szám alatti lakost, közúti közlekedési szabályok kisebb fokú megsértése szabálysértés elkövetése miatt.</p> <p style="text-align: center;">15.000,-Ft (azaz Tizenötezer forint) pénzbírsággal sújtom.</p> <p>A pénzbírság kiszabását megállapító határozattal szemben az eljárás alá vont személy, törvényes képviselője vagy védője, a marasztaló határozatot hozó szabálysértési hatóságnál a határozat közlésétől számított nyolc napon belül kifogást nyújthat be.</p> <p>A kifogásban elő kell adni annak okát és célját. Az ok téves megjelölése vagy hiánya miatt a kifogás érdemi elbírálását nem lehet megtagadni. A kifogásban új tényt is lehet állítani, és új bizonyítékokra is lehet hivatkozni.</p> <p>Ha a szabálysértési hatóság a kifogásnak nem ad helyet, az iratokhoz a további eljárás lefolytatása céljából a helyi bírósághoz teszi át.</p> <p>Ha a kifogást a jogosult visszavonta, a visszavonásnak a szabálysértési hatósághoz érkezése napján a határozat jogerőssé válik.</p> <p>A határozat az átvétel napjától számított 8. napon jogerőre emelkedik, ha e határozat ellen kifogást nem nyújt be.</p> <p>A pénzbírságot az elkövetőnek a határozat jogerőre emelkedésétől számított harminc napon belül - a pénzüsszeg illetékbélyeggel történő lerovásával - kell megfizetnie.</p> <p>Ha a pénzbírság megfizetésére kötelezett a határozat jogerőre emelkedésétől számított harminc napon belül a pénzüsszeget nem fizeti meg, a szabálysértési hatóság közvetlen letiltást bocsát ki.</p> <p>Ha a közvetlen letiltásra nincs lehetőség, a szabálysértési hatóság elrendeli a tartozás adók módjára történő behajtását.</p> <p>Ha az adók módjára történő behajtásra nincs lehetőség, vagy az aránytalanul hosszú idővel járma, a pénzbírságot - az elkövető beleegyezése esetén - 3 nap közérdekű munkára kell átváltoztatni. Egynapi közérdekű munkának ötezer forint pénzbírság felel meg.</p> <p>Ha az elkövető nem járul hozzá a közérdekű munkavégzésre kötelezéshez, illetve azt nem dolgozza le a pénzbírságot 15 nap elzárásra kell átváltoztatni. Egynapi elzárásnak egyezer forint pénzbírság felel meg.</p>	<p style="text-align: center;">INDOKOLÁS</p> <p>A.....Rendőrkapitányság feljelentése alapján indult szabálysértési eljárás során megállapítottam, hogy 2012. július 26-án 11 óra 40 perckor,.....város belterületén a..... utcában az általa vezetett és tulajdonát képező ABC-123 frsz.-ú tehergépkocsival úgy közlekedett, hogy a tehergépkocsi környezetvédelmi igazolólapjának az érvényessége 2012. július 15-én lejárt.</p> <p>Az érdemi döntés alapjául szolgáló cselekményével megszegte a KRESZ 5. §./1./ bekezdés a./ pontjában foglaltakat, ami a 218/1999. /XII.28./ Kormányrendelet 54.§./1./ bekezdése szerint minősülő, és 30.000 Ft-ig terjedő pénzbírsággal büntethető, - közúti közlekedési szabályok kisebb fokú megsértése szabálysértés.</p> <p>A pénzbírság összegénél figyelembe vettem, és enyhítő körülményként értékeltem, hogy a hatóságomnál két éven belül büntetve nem volt.</p> <p>Személyi körülményeit nem tudtam figyelembe venni, mivel azokról információval nem rendelkezem.</p> <p>A rendelkező részben alkalmazott jogszabályok: 1999. évi LXIX. törvény 17. § (4) és (5) bekezdések, 87.§ (2) bekezdés, 88. § (1), (2) és (3) bekezdések, 89. § (2) bekezdés, 90. § (3) bekezdés, 111.§ (1), (2.), (3.), (4.), (12.) bekezdések, 115.§ (1) bekezdés.</p> <p>A kifogás illetékmentes. Tájékoztatom, hogy külön kérelem benyújtása és 2.200,-Ft illetékbélyeg lerovása mellett lehetősége van legfeljebb hat hónapi tartamra részletfizetési kedvezményt vagy halasztást kérni.</p>
--	---

34. ábra: határozat

4.8. Kényszerintézkedések

A hatóság a döntésének kikényszerítése céljából, amennyiben az szükséges, kényszerintézkedéseket alkalmazhat. Ezeknek az intézkedéseknek a közös jellemzője, hogy rendszerint állampolgári jogok korlátozásával járnak együtt, illetve velük szemben csak utólag, de jogorvoslatnak – panasznak - van helye.

A rendészeti szervek intézkedéseit különböző módon csoportosíthatjuk. Beszélhetünk úgynevezett felderítő intézkedésekről (igazoltatás, felvilágosítás adás-kérés, jármű, csomag, ruházat átvizsgálás) ismerjük a beavatkozó jellegű intézkedéseket (elfogás, tömegosztatás, magánlakásba történő behatolás) beszélhetünk szankcionális jellegű intézkedésekről (elővezetés, helyszíni bírság, lefoglalás) és úgynevezett helyreállító intézkedésekről (forgalom irányítás, helyszín biztosítás).

A rendőrség és a feljogosított hatóságok az előbbi célok eléréséhez szükséges ideig, de maximum 12 óráig korlátozhatják az intézkedés alá vont személy személyi szabadságát

Említést kell tenni arról az eljárási szabályról, mely szerint a hatóság előtti megjelenés kötelező azok számára, akikre nézve azt a hatóság előírja. Tekintettel arra, hogy a hatóság előtt folyik az eljárás, így ott történik az érdekelt felek meghallgatása, az elmondottak rögzítése. A megjelenésre kötelezés formája az **idézés**.

Felhívom, hogy a meghallgatáson személyesen jelenjen meg, személyazonosításra alkalmas okmányát hozza magával!
Ha a fenti határnapon az idézésre nem jelenik meg, s ezt alapos okkal nem menti ki, önhibájából meghallgatásra alkalmatlan állapotban jelenik meg, vagy a meghallgatása előtt engedély nélkül eltávozik, alapján meghallgatásának elmaradásával okozott költségek megfizetésére kötelezem.
Ezzel egyidejűleg a 2012. évi II. tv. 59. §. alapján a megjelenés elmaradása esetén elővezetését rendelem el.

Felhívom figyelmét, hogy amennyiben az elővezetésre sor kerül, úgy a módosított 35/2008. (XII.31.) IRM-PM együttes rendelet 2. § (1) bekezdése értelmében a költségterítés mértéke kilométerenként 450,- Ft, de legkevesebb 7.000,- Ft.

..... 2012. április 23.

.....
szabálysértési főelőadó

..... RENDŐRKAPITNYSÁG
mint szabálysértési hatóság
Tel.:
Szám: .../.../2012. szabs.

I D É Z É S
szabálysértési ügyben

..... (születési helye, ideje .....)
..... szám alatti lakost, a fenti hatóság hivatalos
helységébe, a 2012. július 10. napján ..... helység külterületén az ABC-123 frsz-ú
személygépkocsival elkövetett közúti közlekedési szabálysértési ügyében tartandó 2012.
július 11. napján, 09 óra 00 percre
kitűzött

m e g h a l l g a t á s r a

.....
eljárás alá vont személyként i d é z e m.

35. ábra: idézés

4.8.1. ELŐVEZETÉS

Az szabálysértésről szóló törvény rendelkezik az elővezetés, mint kényszerintézkedés szabályairól, melynek a célja, hogy az érintett az adott eljárási cselekményen részt vegyen, illetve az elzárást vele szemben végre lehessen hajtani. A rendőrség vagy a Nemzeti Adó- és Vámhivatal vámszerve jellemzően a hatóság előtti megjelenésről távolmaradó személlyel szemben alkalmazza az elővezetést. Nemcsak a *tanúval*, hanem az *intézkedés alá vont személlyel* szemben is alkalmazható.

Általános szabály, hogy az elővezetés elrendelésének törvényességéért a határozatot hozó szerv felel, míg a végrehajtás szabályainak érvényesüléséért a végrehajtó szerv - a rendőrség, vagy az illetékes vámszerv - a felelős.

Amennyiben pénzbírságot helyettesítő elzárás végrehajtása miatt történik az elővezetés, úgy az eljárás alá vont személy az elővezetéskor, annak ideje alatt is megfizetheti a pénzbírságot, ekkor azonban mentesül az elzárás alól és az elővezetésétől el kell tekinteni.

Ha a tanú vagy az elkövető hatóság előtti megjelenését kell biztosítani a hatóság előtt, úgy azt úgynevezett útbaindítással is lehet foganatosítani. Ekkor az intézkedő hivatalos személy meggyőződik arról, hogy az elővezetéssel érintett megkezdte útját az idézés kibocsátó hatóság felé, de a továbbiakban más kötelezettség már nem terheli.

Az elővezetés költségeit az elővezetett köteles megtéríteni.

Az elővezetést határozattal kell elrendelni. A szabálysértési hatóság által elrendelt elővezetés

A vonatkozó 35/2008. (XII.31.) IRM-PM együttes rendelet 2.§ (1) bekezdése értelmében a költségterítés mértéke kilométerenként 450.- Ft, de legkevesebb 7.000.- Ft.

kelt:

.....
 Rendőrkapitányság Őr-járőr Alosztály
 Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet, rendőrség útján

.....
 kapitányságvezető

36. ábra: határozat

<p>..... Rendőrkapitányság   mint szabálysértési hatóság   Szám: ...../2012 ált.</p> <p style="text-align: center;">HATÁROZAT</p> <p>..... (születési ..... helye,   ideje: ..... anyja születési neve .....)   ..... szám alatti lakosnak, mint elkövetőnek 3 rb. járművezetés az   eltöltés tartama alatt szabálysértés elkövetése miatt 20 (azaz húsz) nap elzárás végrehajtása   érdekében a 7/2000. (III.29.) IM-BM együttes rendelet 6.§ (1) bekezdése alapján a   ..... megyei Büntetés-végrehajtási Intézetbe</p> <p style="text-align: center;"><i>elővezetését rendelem el.</i></p> <p>Az elővezetés napja: 2012. év ..... hó .....   Eredménytelen elővezetés esetén az elővezetés újabb hatámapjaként az elővezetésre   meghatározott naptól számított nyolcadik napot, azaz   2010. .... hó ..... napját előlóm meg.   Az elővezetés foganatosítása érdekében a ..... Rendőrkapitányságot keresem meg.   Az elővezetés költségeit az elővezetést köteles megtéríteni.   Határozatom ellen jogorvoslatnak helye nincs.</p> <p style="text-align: center;">INDOKOLÁS:</p> <p>Fent nevezettet ..... ált. számú határozatommal a ..... Városi Bíróság   ..... napján kelt 9.Sze. ..../2012. számú elzárást kiszabó   végzése alapján arra köteleztem, hogy 2012. év ..... hó ..... napján a .....   Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben ..... alatt a 20 (azaz húsz) nap   elzárás letöltése végett jelenjen meg.   Jelenkezési kötelezettségének határidőre nem tett eleget és azt alapos okkal nem mentette ki,   ezért a rendelkező részben foglaltak szerint elővezetését rendelem el.   Az elővezetéssel felmerült költség viseléséről az eljáró hatóság dönt.</p>
--

esetén az elrendelés és az elővezetés között huszonnégy órának el kell telnie. Ha az ügyész nem ért egyet az elővezetéssel, az elővezetés az ügyész intézkedéséig nem hajtható végre.

4.8.2. SZABÁLYSÉRTÉSI ŐRIZET

A rendőrség szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértés esetén a tetten ért eljárás alá vont személyt gyorsított bírósági eljárás lefolytatása céljából őrizetbe veheti.

Tettenérés abban az esetben valósul meg, amikor az elkövető a szabálysértés törvényi tényállását teljességében tanúk jelenlétében megvalósítja, vagy aki a cselekmény elkövetését megkísérli, bármely személy (pl.: rendőr, tulajdonos, biztonsági őr, tanú) által tetten ért, üldözés közben, helyszínről való távozás közben elfogott, visszatartott személy. A tettenérésre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni, ha a szabálysértés helyszínéről elmenekült személyt a rendőrség az elkövetéstől számított 48 órán belül elfogja.

A szabálysértési őrizet a bíróság érdemi végzésének meghozataláig, de - e törvény eltérő rendelkezése hiányában - legfeljebb **hetvenkét óráig tart**. Az eljárás alá vont személyt nyomban szabadon kell bocsátani, ha a szabálysértési őrizet tartama alatt a bíróság a gyorsított eljárást nem folytatta le vagy nem szabott ki szabálysértési elzárást.

Ha a szabálysértési elzárást kiszabó végzés nem emelkedett jogerőre és alappal feltehető, hogy az eljárás alá vont személy szabadlábán újabb, szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértést követne el, a bíróság a szabálysértési őrizet tartamát a másodfokú végzés meghozataláig indokolt határozattal meghosszabbíthatja.

A szabálysértési őrizet a másodfokú bíróság végzésének meghozataláig, illetve a nem jogerősen kiszabott szabálysértési elzárás tartamáig, de legfeljebb **a meghosszabbítástól számított tíz napig tart**.

A szabálysértési őrizettel és az annak tartamát meghosszabbító végzéssel szemben az eljárás alá vont személy és az eljárás alá vont személy képviselője a kihirdetésekor fellebbezést jelenthet be. A szabálysértési őrizettel szemben benyújtott fellebbezést a helyi bíróság a tárgyaláson bírálja el. A szabálysértési őrizet tartamának meghosszabbítása miatt bejelentett fellebbezést a törvényszék az érdemi végzés ellen bejelentett fellebbezéssel együtt bírálja el.

A szabálysértési őrizet elrendeléséről az eljárás alá vont személy által megjelölt hozzátartozót, ennek hiányában az eljárás alá vont személy által megjelölt más személyt a rendőrség haladéktalanul értesíti. A katona szabálysértési őrizetbe vételéről a parancsnokát is értesíteni kell.

4.8.3. A SZEMÉLYI SZABADSÁGOT NEM KORLÁTOZÓ KÉNYSZERINTÉZKEDÉSEK

A ruházat, csomag és járműátvizsgálás: az eljárás bármely szakaszában külön határozat nélkül bárkivel szemben alkalmazható intézkedés, melynek célja, az elrejtett tárgyi bizonyítási eszköz megszerzése. Külföldi személlyel szemben alkalmazásának akkor van helye, ha a vagyontárgyának a biztosítása pénzbírság vagy eljárási költség megfizetése céljából történő lefoglalás érdekében szükséges.

Az átvizsgálás előtt az érintettet fel kell szólítani, hogy a tárgyi bizonyítási eszközt vagy a fedezetül szolgáló vagyontárgyat önként adja át.

A ruházatátvizsgálását csak az átvizsgálóval azonos nemű személy végezheti és az csak a ruházatra és a nála lévő dolgokra terjedhet ki, mely nem történhet szemérem sértő módon.

4.8.4. A LEFOGLALÁS

A szabálysértési hatóság, valamint - azon szabálysértés vonatkozásában, amely miatt törvény rendelkezése alapján helyszíni bírságot kiszabhat - a helyszíni bírság kiszabására jogosult lefoglalhatja azt a dolgot:

- a) amely tárgyi bizonyítási eszköz,
- b) amelynek elkobzását e törvény elrendeli.

Ha a nem magyar állampolgárságú eljárás alá vont személy nem helyezi letétbe az előreláthatólag kiszabásra kerülő pénzbírság, illetve a szabálysértési költség fedezetéhez szükséges összeget, a bíróság vagy a szabálysértési hatóság az összeg erejéig az eljárás alá vont személy vagyontárgyait - a nélkülözhetetlen vagyontárgyak kivételével - lefoglalhatja. A meghallgatás során tájékoztatni kell a letétbe helyezés, illetve ennek elmulasztása esetén a lefoglalás lehetőségéről.

Postai küldeményt, táviratot - a címzettnek történő kézbesítése előtt - csak az ügyész írásbeli határozata alapján lehet lefoglalni, az ügyési határozat meghozataláig csak visszatartásuk iránt lehet intézkedni. A gyorsan romló, bomló, tárolhatatlan dolgot a szabálysértési hatóság értékesíti vagy megsemmisíti.

A lefoglalás elrendeléséről és megszüntetéséről határozatot kell hozni.

A lefoglalás érdekében a dolog birtokosát fel kell szólítani, hogy a keresett dolgot adja át. Az átadás megtagadása nem akadályozza annak, hogy a keresett dolgot az ügykörében lefoglalásra jogosult ruházat, csomag, vagy gép-

jármű átvizsgálása útján megszerezze. Erre az érintettet figyelmeztetni kell. A lefoglalást haladéktalanul meg kell szüntetni, ha arra az eljárás érdekében már nincs szükség. Ebben az esetben a dolgot, illetve az értékesítésből befolyt ellenértéket annak kell visszaadni, akitől a dolgot lefoglalták.

4.8.5. A RENDBÍRSÁG

egy olyan vagyoni hátrányt okozó eljárási szankció, melynek célja egyrészt a hatósági eljárási cselekményeken való részvétel vagy közreműködés kikényszerítése, másrészt az eljárás rendjének fenntartása és az eljárás valamennyi résztvevőjével szemben alkalmazható. A rendbíróság kiszabására leggyakrabban az eljárási cselekményektől való távolmaradás vagy késedelem miatt kerül sor. Kiszabható összege 5000.-Ft-tól 100.000 Ft-ig terjed, de a bíróság előtti eljárásban akár 200.000.-Ft is lehet.

A szabálysértési hatóságnak a ruházat, csomag és jármű átvizsgálása, és a lefoglalás, mint intézkedése, valamint a rendbíróság kiszabása miatt hozott határozatával szemben az eljárás alá vont személy és jogi képviselője, az eljárás megszüntetése miatt a sértett, panaszt tehet. A panaszt a határozat közlésétől számított nyolc napon belül kell szóban vagy írásban megtenni a szabálysértési hatóságnál.

4.8.6. JOGORVOSLAT

A hatóság határozatai, intézkedései vagy azok elmulasztása miatt jogorvoslati jog illeti meg az érintett személyt.

Ennek leggyakoribb formája a kifogás. A határozattal szemben az eljárás alá vont személy, a hatóságnál a határozat közlésétől számított nyolc napon belül, kifogást nyújthat be.

A kifogásban elő kell adni annak okát és célját.

A kifogás az eljárás alá vont személyt megillető a bíró általi jogorvoslati lehetőséget megnyitó, de, a szabálysértési felelősséget megállapító határozat elleni tény és jogkérdés megtámadására alkalmas jogorvoslati eszköz.

A kifogás illetékmentes és halasztó hatállyal bír, ami azt jelenti, hogy a hatósági döntést az elbírálásig nem lehet végrehajtani. A kifogás benyújtásával a hatóságnak lehetősége nyílik arra, hogy felülvizsgálja saját döntését akár úgy, hogy az eljárást megszünteti vagy a rendelkező részt az elkövető javára módosítja. A kifogásban természetesen új bizonyítékokat vagy tényeket is elő lehet adni. Az első fokon eljáró hatóságok megvizsgálják azt és szükség szerint, ha kell, kiegészítő bizonyítást folytatnak le.

Ha a kifogás elkésett vagy nem az a személy terjesztette elő, aki arra jogosult, akkor a kifogás elintézését el kell utasítani.

A kifogás alapján a szabálysértési hatóság a határozatát visszavonhatja, vagy – a kifogást tevő javára – módosíthatja. Amennyiben nem ért egyet a kifogásban írtakkal, az iratokat a beérkezését követő nyolc napon belül az illetékes helyi bírósághoz teszi át, ahol a bíró a kifogást 30 napon belül tárgyalás mellőzésével, az iratok alapján bírálja el.

A törvény számos más jogorvoslati lehetőséget nevesít, így például az elzárással is sújtható szabálysértések esetén az eljáró bíróság döntése ellen fellebbezésnek van helye, melyet a törvényszék bírál el.

Az ügyészség feladata, hogy felügyeleti jogot gyakoroljon a szabálysértési hatóságok eljárása, határozata (intézkedése) felett. Ha a szabálysértési hatóság az ügyészi felügyeleti intézkedését, - szakkifejezéssel élve óvását - alaposnak tartja, a törvénysértő rendelkezést köteles nyolc napon belül hatályon kívül helyezni vagy módosítani, és erről egyidejűleg az ügyészt értesíteni.

Nem utolsó sorban **perújításnak** van helye többek között, ha a bíróság jogerős határozatával elbírált cselekmény esetén, ha az alapügyben akár felmerült, akár fel nem merült tényre vonatkozó olyan új bizonyítékot hoznak fel, amely valószínűvé teszi, hogy az elkövető szabálysértési felelőssége nem állapítható meg, illetőleg rá nézve kedvezőbb tartalmú határozat hozható.

A **bíróság tárgyalást tart**, ha a szabálysértési hatóság határozata elleni kifogást elbíráló végzéssel kapcsolatban az érdekeltek bármelyike tárgyalás tartását kéri. A bíróság tárgyalása nyilvános.

Ha a tárgyaláson a tárgyalás tartását kérő személy nem jelenik meg és elmaradását alapos indokkal előzetesen nem mentette ki, úgy kell tekinteni, mint aki a kérelmét visszavonta.

A bíróság a tárgyalásra megidézi az eljárás alá vont személyt, ha azonban tárgyalást maga kérte, akkor értesíti. Ha az eljárás alá vont személy a szabályszerű értesítésre nem jelent meg, távollétében a tárgyalás megtartható, de akár védőjével is képviseltetheti magát, ha jelenléte nem kötelező. A szabálysértési hatóság képviselője és a védő az eljárás alá vont személyhez, a tanúkhöz és a szakértőkhöz kérdést intézhet, bizonyítási indítványokat terjeszthet elő.

A bíróság az ügyet lehetőleg egy tárgyalási napon befejezi. Ha az ügy terjedelme, a bizonyítás kiegészítése miatt vagy egyéb okból szükséges, a bíró a tárgyalást legfeljebb nyolc napra elnapolhatja. Ha a tárgyalás megtartásának akadálya van, a bíró a tárgyalást elhalasztja.

A bíróság zárt ülésen meghozza határozatát, melyet nyomban nyilvánosan kihirdet.

ÖSSZEFOGLALÓ:

A szabálysértés az a jogellenes, tevékenységben vagy mulasztásban megnyilvánuló cselekmény, melyet a törvény, kormányrendelet vagy önkormányzati rendelet szabálysértésnek nyilvánít, s amelynek elkövetőit a szabálysértési törvényben meghatározott joghátrány fenyegeti.

Felelősség: Szándékosság, de legalább gondatlanság az elkövetésben. Az elkövetővel szemben ne legyen kimutatható felelősséget kizáró ok.

Nem vonható felelősségre: 14 év alatti életkorú, Elmebeteg, Tudatzavar, Gyengeelméjű, Kényszer vagy fenyegetés hatása alatt, Jogos védelmi helyzetben, Végszükségben, Tévedésben, Elévülés.

Az eljárás alá vont jogai és kötelezettségei

Az eljáró hatóságok kötelesek az eljárás minden szakaszában figyelemmel kísérni, hogy az abban részt vevők ismerik-e jogaikat és kötelezettségeiket, és hogy megfelelő módon élnek-e azokkal. Kötelező felvilágosítás.

Jogok:

Az ügy megismeréséhez való jog; Kérdezés és felvilágosítás kérésének joga; Ügy-előbbreviteli jog; Észrevételezés joga; Indítványozás joga; Képviselőhöz való jog; Jogorvoslati jog; Ártatlanság vélelméhez való jog; Szabad védekezéshez való jog; Vallomástétel megtagadásának joga

Kötelezettségek:

Megjelenési kötelezettség; (szabályszerű idézésre az abban megjelölt helyen és időben)

kivétel: előzetes kimentés alapos indok alapján Mulasztástól számított 8 napon belül igazolható a hatóságnál a távolmaradás oka. Vétkes mulasztás esetén: mulasztási bírság, költségterítés,

Ismételt mulasztás esetén: elővezetés

Tűrés kötelezettség; Költségviselési kötelezettség

BÜNTETÉS:

elzárás (csak Tv állapíthatja meg) 1-60 nap. Nincs helye elzárásnak :- fiatalkorú, fogyatékos, terhes (4 hó), 16 év alatti gyereket egyedül nevelő szülő,

Intézkedések:

Járművezetéstől eltiltás, Elkobzás, Kiutasítás, Figyelmeztetés, Kitiltás

Jogorvoslat:

Legfontosabb és legáltalánosabb jog az eljárásban szereplők számára a hatóság döntéseivel szemben Kétoldalú kapcsolat:

Hatóság (döntése, tevése, mulasztása...) Magánszemély (aki sérelmezi a hatóság aktusát)

Panasz, Kifogás, Fellebbezés

Eljárás megindítása:

Feljelentés, vagy észlelés, vagy tudomására jutás alapján indul. Feljelentés: Szóban vagy írásban. Bármely személy vagy szerv. Kötelező jegyzőkönyvezni.

Tartalma:

Az eljárás alá vont személy ismert személyi adatai; Az elkövetett cselekmény helye, ideje, körülményei, bizonyítási eszközök megjelölése; Az érdemi határozatot az eljárás megindítását követő 30 napon belül meg kell hozni. (bonyolultság esetén egyszer 30 nappal meghosszabbítható)

Az eljárás felfüggesztése: ha az ügy elbírálása során olyan kérdés előzetes eldöntésétől függ, amelyben a döntés más szerv hatáskörébe tartozik. Ha az ismert eljárás alá vont személy távolléte az ügy érdemi elbírálását nem teszi lehetővé. (az elévülésbe nem számít bele). 2 éven belül az eljárást a rendelkezésre álló adatok alapján mindig be kell fejezni.

Az eljárás megszüntetése: Ha a cselekmény nem szabálysértés. Nem a felelősségre vont követte el. Az adatok alapján nem állapítható meg a szabálysértés elkövetése, az eljárás alá vont személy kiléte, tartózkodási helye, és az eljárás folytatásától nem várható eredmény. Az eljárás alá vont személy meghalt, Felelősséget kizáró ok áll fenn. A cselekmény miatt büntetőeljárás van folyamatban, vagy már jogerősen elbírálták büntetőeljárás vagy szabálysértési eljárás keretében olyan kötelesség megszegéséről van szó, amelyet jogerős egyedi államigazgatási határozat állapított meg,

Az eljárás felfüggesztése: ha az ügy elbírálása során olyan kérdés előzetes eldöntésétől függ, amelyben a döntés más szerv hatáskörébe tartozik. Ha az ismert eljárás alá vont személy távolléte az ügy érdemi elbírálását nem teszi lehetővé. (az elévülésbe nem számít bele). 2 éven belül az eljárást a rendelkezésre álló adatok alapján mindig be kell fejezni.

Az eljárás megszüntetése: Ha a cselekmény nem szabálysértés. Nem a felelősségre vont követte el. Az adatok alapján nem állapítható meg a szabálysértés elkövetése, az eljárás alá vont személy kiléte, tartózkodási helye, és az eljárás folytatásától nem várható eredmény. Az eljárás alá vont személy meghalt, Felelősséget kizáró ok áll fenn. A cselekmény miatt büntetőeljárás van folyamatban, vagy már jogerősen elbírálták büntetőeljárás vagy szabálysértési eljárás keretében olyan kötelesség megszegéséről van szó, amelyet jogerős egyedi államigazgatási határozat állapított meg,

5. EGYES SZABÁLYSÉRTÉSEK KÜLÖNÖS RÉSZ

5.1. A leggyakrabban előforduló szabálysértések

Az elzárással is büntethetők közül:

- Magánlaksértés
- Rendzavarás
- Garázdaság

Egyéb kategóriában:

- közlekedési szabálysértések. Ittas vezetés
- Közúti közlekedési szabályok kisebb fokú megsértése
- A közúti közlekedés rendjének megzavarása
- Csendháborítás
- Tiltott fürdés
- Jégen tartózkodás szabályainak megszegése

5.2. Szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértések.

5.2.1. MAGÁNLAKSÉRTÉS

Aki másnak a lakásába, egyéb helyiségébe, vagy ezekhez tartozó bekerített helyre az ott lakónak vagy azzal rendelkezőnek akarata ellenére, vagy megtévesztéssel bemegy, vagy ott bennmarad, vagy akadályozza a tulajdonost vagy az ingatlanal rendelkezőt a bejutásban, esetleg drón jogosulatlan használata során a fent említett területekről hang vagy képfelvételt készít szabálysértést követ el.

Példa: Paplant, párnát árusító személy családi ház kapuján belép az udvarba, annak ellenére, hogy az előkertben kertészkedő tulajdonos még a belépés előtt felszólítja, hogy „Nem veszek semmit, be ne jöjjön ide!!!”

A magánlakás sérthetlensége alkotmányos alapjog.

A lakásba vagy egyéb helyiségbe való „egyszerű”, erőszakmentes bemenetel, illetve bent maradás - ha az jogellenesen történik - nem igényel büntetőjogi üldözést, a jogalkotó megítélése szerint ilyenkor elegendő a szabálysértési felelősségre vonás.

A védett érték a lakás vagy egyéb helyiség, illetve az ezekhez tartozó bekerített hely zavartalan használatához fűződő érdek.

A lakás minden olyan zárt hely, amely rendeltetéséből adódóan emberek tartózkodására szolgál. Ehhez képest az alkalmi, ideiglenes szállás (pl. szálloda, kollégium) is betöltheti a lakás funkcióját. A lakás nem szükségképp ingatlan: a lakókocsi is betöltheti a lakás funkcióját, így védelme alá esik.

Példa: Társasház udvarába az zárt kapun úgy jut be, hogy a kaputelefonon becsengetve az egyik idős tulajdonosnak azt állítja, hogy a szomszéd kutyáját jött megetetni, közben a bejutás valós célja az ingatlan biztonsági berendezéseinek felmérése volt.

-Maradva a paplan árus példánál, a kertészkedő tulajdonos beengedi az árust, de a „portéka” megtekintése után felszólítja, hogy „Ezekből én nem veszek semmit, azonnal menjen innen!” Az árus a felszólítás ellenére nem távozik, „Addig maradok, amíg nem vesz tőlem valamit.”

A szabálysértés elkövetésének feltétele, hogy az ott lakó vagy az azzal rendelkező akarata ellenére vagy megtévesztéssel történjék a bemenetel. A lakást jogszerűen használó tulajdonos is megvalósíthatja a magánlaksértést, ha a zárat lecserélve a lakás használatára feljogosított más személyt megakadályoz abban, hogy a lakásba bejusson. A szabálysértés sértettjének akarata ellenére történő bemenetel vagy bent maradás önmagában megvalósíthat szabálysértést, de például a rendőr, aki az Rtv. szabályai alapján jogosult arra, hogy másként nem védhető közérdekből lakásba bemenjen nem követ el jogellenes cselekményt. Bemenete alatt azt kell érteni, amikor valaki teljes testével a lakáson belülré kerül. Nem tekinthető bemenetelnek például az ablakon történő behajolás vagy benyúlás. A cselekményt csak szándékosan lehet elkövetni, az elkövető tudatának át kell fognia azt a tényt, hogy a lakással rendelkező személy akarata ellenére cselekszik, a szabálysértési eljárás csak magánindítványra büntethető, mert a személyiségi jogok oly módon sérülnek, hogy elsősorban a sértett magánérdekei elsődlegesek.

5.2.2. RENDZAVARÁS

Aki

- a) verekszik, továbbá aki mást verekedésre felhív,
- b) rendzavarás vagy garázdaság esetén a hatóság vagy az eljáró hivatalos személy intézkedésével szemben engedetlenséget tanúsít,
- c) a sportrendezvények biztonságáról szóló 54/2004. (III. 31.) Korm. rendelet hatálya alá tartozó sportrendezvényen az arcát olyan módon eltakarva jelenik meg vagy tartózkodik, amely alkalmas arra, hogy megghiúsítsa a személyének a hatóság vagy az eljáró hivatalos személy által történő azonosítását, szabálysértést követ el.

Aki nyilvános rendezvényen működőképes lőfegyvert vagy robbanóanyagot, illetve az élet kioltására vagy testi sértés okozására alkalmas eszközt tartva magánál jelenik meg, a rendező szerv, illetve a rendőrség biztonságra vonatkozó felhívásának, rendelkezésének nem tesz eleget, szabálysértést követ el.

Nyilvános rendezvény: a gyülekezési jogról szóló törvény hatálya alá tartozó rendezvény, továbbá az olyan rendezvény, amely mindenki számára azonos feltételek mellett nyitva áll. A verekedés közrend, és köznyugalmat sértő cselekmény. A tipikus elkövetési formája két vagy több személy kölcsönös bántalmazása, ugyanakkor az egyoldalú bántalmazás is megvalósítja a szabálysértést.

A verekedést el kell határolni a garázdaságtól. A verekedés fogalmi, lényegi eleme az erőszak addig a garázdaság esetében ez nem állapítható meg, hiszen a garázdaság ezzel már bűncselekménnyé minősülne. A verekedés, kiindulva a szó nem mindennapi jelentéséből, nem egyszerű bántalmazás, verés, azaz egy irányba ható bántó célzatú magatartás, hanem egyfajta kölcsönösséget feltételező cselekvés, amelyben nem különíthető el a kívülálló számára az aktív és passzív szerep.

5.2.3. GARÁZDASÁG

Aki olyan kihívóan közösségellenes magatartást tanúsít, amely alkalmas arra, hogy másokban megbotránkozást vagy riadalmat keltsen, szabálysértést követ el.

Példa: -Fiatal fiú erősen ittas állapotban a főtéren az ott sétáló emberek között rohangál, és magából kikelve ordibál.

A verekedést el kell határolni a garázdaságtól: a garázdaság szabálysértési alakzatában kihívóan közösségellenes a magatartás, amelynek alkalmasnak kell lennie arra, hogy másokban megbotránkozást vagy riadalmat keltsen. Ennek pedig az a feltétele, hogy a többiek általi észlelés lehetősége fennálljon. A garázdaság bűncselekményi alakzataitól való elhatárolás alapja a szabálysértés erőszakmentessége. A garázdaság veszélyeztető jellegű cselekmény megállapításának nem feltétele, hogy ténylegesen kiváltson riadalmat, illetve megbotránkozást. A cselekmény megvalósulásának feltétele a mások előtti elkövetés, tehát azt legalább két személynek ténylegesen észlelnie kel.

A magatartás kihívó közösségellenességének ténye határolja el a garázdaságot a csendháborítástól, illetve a becsületsértéstől. Ha az eset összes körülményei alapján egyértelmű, hogy az indokolatlan zajkeltés, illetve a lealacsonyító, megszégyenítő kijelentés háttérében közösségellenes motívum, tehát mások nyugalmanak megzavarása áll, garázdaságot lehet megállapítani. A garázdaság csak szándékosan követhető el.

Kihívóan közösségellenesnek minősíthető az öncélú, provokáló más számára is félreérthetetlen kötekedő fellépés, a társadalmi együttélési szabályok tudatos semmibevétele, az azokkal való szembeszegülés. A garázdaság megállapítását nem zárja ki az, hogy a magatartást közvetlenül kevesen észlelték. Elegendő, ha csak objektíve alkalmas arra, hogy a köznyugalmat megzavarja. Azok a szurkolók például, akik a labdarúgó mérkőzés után a saját csapatukat éltetve az ellenfelet pedig hangosan szidalmazva hangoskodnak, bár másokban megbotránkozást, illetve riadalmat kelthetnek, de magatartásukból hiányzik a kihívó közösségellenesség ezért legfeljebb a közerkölcsök durva megsértéséről beszélhetünk, de jogsértő magatartásról nem. Más a helyzet, ha a szurkolók mindet úgy teszik, hogy eközben erőszakos, rongáló vagyontárgyakat megsemmisítő magatartást tanúsítanak úgy cselekményük már nem szabálysértés, hanem akár csoportosan elkövetett garázdaság bűncselekménye lehet.

5.3. Kiemelt közlekedési szabálysértések

5.3.1. ITTAS VEZETÉS

Aki vasúti vagy légi járművet, gépi meghajtású vízi járművet, úszó munkagépet, illetve nem gépi meghajtású vízi járművet úgy vezet, hogy szervezetében szeszes ital fogyasztásából származó alkohol van, vagy vasúti vagy légi jármű, gépi meghajtású vízi jármű, úszó munkagép, illetve közúton vagy a közforgalom elől el nem zárt magánúton gépi meghajtású jármű vezetését olyan személynek engedi át, akinek a szervezetében szeszes ital fogyasztásából származó alkohol van, szabálysértést követ el.

Példa: - A balatoni turistahajó kapitánya a kikötőből való elindulás után a nagy melegben szomjának enyhítésére egy pohár hideg sört iszik, mondván egy pohár sörből nem lehet baj....

A szervezetbe jutó alkohol gátolja a biztonságos vezetéshez szükséges koncentrációt és reagálási képességet, hajlamosít a közlekedési szabályok megszegésére, ezáltal veszélyeztetve mások életét és testi épségét. A jogszabály módosulása folytán a közúton vagy a közforgalom elől el nem zárt magánúton történő gépi meghajtású jármű vezetése oly módon, hogy a járművezető szervezetében szeszes ital fogyasztásából származó alkohol van, már nem szabálysértés!

Mint korábban említettük, közigazgatási bírsággal sújtandó jogsértés, tehát nem von maga után tényleges szabálysértési eljárást.

A közúti közlekedés szabályairól szóló 1/1975. (II. 5.) KPM-BM együttes rendeletben (a továbbiakban: KRESZ) szerint járművet az vezethet, aki a vezetési képességre hátrányosan ható szer befolyása alatt nem áll és szervezetében nincs szeszesital fogyasztásából származó alkohol.

A cselekmény azért is veszélyes a társadalomra, mert nemcsak az elkövető, hanem más, a közlekedésben résztvevő személyek is vagy akár azzal érintett személyek kerülhetnek általa veszélybe, hogy az alkohol hatása miatt a jármű vezetője elveszítheti uralmát a jármű felett.

A szabálysértést el lehet követni gépi meghajtású vízi járművel, illetve vasúti vagy légi járművel. Gépi meghajtású járműnek azok minősülnek, a járművek minősülnek, melyeket beépített motor hajt. Vasúti és légi jármű esetében azonban nem feltétel a gépi meghajtás a cselekményt például vitorlázó repülőgéppel is el lehet követni.

Az alkoholos befolyásoltságot több körülmény együttes hatása alakítja ki. Ezt meghatározza a szeszesital alkohol tartalma, az elfogyasztott mennyiség, a személy tűrőképessége és egyéni állapota. Ennek rendszerint külső jegyei is megnyilvánulnak a bizonytalan járásban vagy akadozó beszédben. Ilyen tünetek hiányában is szeszesitaltól befolyásolt állapotról beszélünk, ha a járművezető szervezetében lévő véralkohol töménysége a 0,8 ezreléket meghaladja. Megállapítható az alkoholos befolyásoltság akkor is, ha a hitelesített légalkohol-mérő készülék mérési eredménye a 0,51 mg/l mértéket eléri vagy meghaladja.

Akkor valósul meg a szabálysértés, ha az említett járművek rendeltetésszerű használata céljából megtörténik az elindítás, mozgásban tartás és az irányítás. A vezetés átengedése akkor következik be, hogyha a vezetésre alkalmatlan személy a járművet elindította, mozgásba hozta. Esetenként előfordulhat a felelősségre vonást kizáró tévedés. Ez akkor állapítható meg a vezetést átengedő személy például nem tudott arról, hogy az, akinek a vezetést átengedte korábban szeszesitalt fogyasztott és emiatt a szervezetében még alkohol van.

A szabálysértési alakzattól a büntetőjogi tényállást a vérben lévő alkohol mennyisége határozza el egymástól, vagyis a véralkohol-koncentráció. Ez az érték szabálysértés esetén, ha mg/l értéket vesszük alapul, akkor 0,25 mg/l, ha pedig véralkohol töménységet számítunk, ezrelékben számolva, ez az érték 0,5 ezrelék. Tehát ha valaki az említett értéket, vagy ez alatti értéket produkálja egy alkohol ellenőrzés során, akkor a cselekménye szabálysértés, így a lakóhelye szerint illetékes szabálysértési hatóság jár el az ügyében.

A szankció pénzbírság, valamint gépi meghajtású jármű esetében járművezetéstől eltiltás együttes alkalmazása lehet.

-A kerékpáros kivételt képez az ittas vezetéshez kapcsolódó jogsértések megvalósításával kapcsolatban, (szabálysértés/szabályszegés) mindaddig, amíg a jármű biztonságos vezetésére képes állapotban van. Amennyiben ittasságánál fogva csalinkázva közlekedik a kerékpárjával, magatartása alkalmas a Közúti közlekedési szabályok kisebb fokú megsértése szabálysértés megállapítására.

Alkoholszint táblázat (véralkohol, légalkohol)

Véralkohol g/l	Légalkohol mg/l	
0,2 alatt	0,1 alatt	az alkoholfogyasztás nem bizonyítható
0,21-0,5 között	0,11-0,25 között	ivott, de alkoholosan nem befolyásolt
0,51-0,8 között	0,26-0,4 között	igen enyhe
0,81-1,5 között	0,41-0,75 között	enyhe
1,51-2,5 között	0,76-1,25 között	közepes
2,51-3,5 között	1,26-1,75 között	súlyos
3,5 felett	1,76 felett	igen súlyos

A büntető törvénykönyv határozza meg, hogy büntetőjogi szempontból ki tekinthető ittas állapotban lévő személynek. Ittas állapotban lévő személy az, akinek a szervezetében 0,50 gramm/liter véralkohol-, illetve 0,25 milligramm/liter levegő alkohol koncentrációnál nagyobb érték „**előidézésére alkalmas**” szeszes ital fogyasztásából származó alkohol van. A definíció szerint tehát az ittas állapotnak nem feltétele, hogy valaki az elfogyasztott alkohol befolyása alá kerüljön, tehát hogy felszívódjon a szervezetbe a teljes alkohol mennyisége. Ittas állapotban

van már az is, aki megitta azt a mennyiségű alkoholt, ami később felszívódva a fenti értékeket előidéz majd. Az ittas állapotnak különböző fokozatai vannak. Meghatározott befolyásoltsági szint alatt az alkoholos befolyásoltság nem igazolható. Amikor ezt az értéket meghaladja az alkohol mennyisége, akkor megkülönböztünk igen enyhe, enyhe, közepes, súlyos és igen súlyos ittasságot.

5.3.2. AZ ELSŐBBSÉG ÉS AZ ELŐZÉS SZABÁLYAINAK MEGSÉRTÉSE

Annak a járműnek a vezetője, aki az elsőbbségre vagy az előzésre vonatkozó szabályokat megszegi, szabálysértést követ el.

Példa: - Józsi bácsi a saját piros színű személygépkocsijával a Petőfi Sándor és Ady Endre utcák kereszteződésében, a kihelyezett elsőbbségadás kötelező tábla figyelmen kívül hagyásával kihajtott a védett úton szintén személygépkocsival közlekedő Marika néni elé, aki az ütközést csak hirtelen, erőteljes fékezéssel tudta elkerülni.

A szabálysértés a közlekedés biztonságát és a közlekedésben résztvevők életét, testi épségét és egészségét sérti, illetve veszélyezteti. A szabálysértés az elsőbbségre vagy az előzésre vonatkozó szabályok megszegésével a közlekedés más résztvevőjét hirtelen fékezésre vagy irányváltásra kényszerítésével valósul meg. A vonatkozó szabályokat a KRESZ határozza meg. Elsőbbségi szabályok leggyakrabban az útkereszteződésekben érvényesülnek, ahol a közlekedési jelzések vagy más kiegészítő szabályok utasításait kell alkalmazni. Azonban ezen túl elsőbbségadási kötelezettséget kell teljesíteni a megkülönböztető jelzést együttesen használó gépjárművek részére a földútról érkező járművel, a szilárd burkolatú útról érkező jármű részére vagy például különösen is a gyalogosnak, akinek áthaladási szándéka van a gyalogátkelőhely közelében.

Aki az elsőbbségadásra vonatkozó szabályokat megszegi a fentiekben leírt módon szabálysértést követ el és vele szemben helyszíni bírság is kiszabható. Az előzés szabályaira a KRESZ tartalmaz rendelkezéseket, amely leírja például az általános megközelítési, elhaladási és visszatérési szabályokat.

Aki az elsőbbségadásra vonatkozó szabályokat megszegi a fentiekben leírt módon szabálysértést követ el és vele szemben helyszíni bírság is kiszabható. Az előzés szabályaira a KRESZ tartalmaz rendelkezéseket, amely leírja például az általános megközelítési, elhaladási és visszatérési szabályokat.

Meg kell említeni azonban néhány tilalmat, amelyek megsértése gyakori a közlekedésben és az esetek többségében balesetveszélyes helyzetet teremt. **Tilos előzni** kijelölt gyalogos- átkelő helyen, illetve közvetlenül előtte, illetve be nem látható útkanyarulatban. A szabálysértés által leírt hirtelen fékezés vagy irányváltás azt jelenti, hogy az elsőbbséggel rendelkező vagy a megelőzőt, illetve az előzést végrehajtó járművel szemben közlekedő jármű vezetője a baleset elkerülése végett váratlan és hirtelen gyorsításra vagy erős fékezésre, avagy haladási irányúak hirtelen megváltoztatására kényszerül. A kisebb sebességcsökkentésre kényszerítés nem minősül jogellenesnek.

Példa: - Józsi bácsi az előbbi incidens után tovább halad az Ady Endre utcán annak végén lévő, be nem látható útkanyarulatban előzni kezdi a piros MTZ traktossal igen lassú sebességgel közlekedő Pista bácsit, a manőver közben a kanyarban szemből feltűnik a helyi járatú autóbusz, a közvetlen balesetveszélyt a traktort vezető Pista bácsi félrehúzóásával sikerült elkerülni.

5.3.3. A KÖZÚTI KÖZLEKEDÉS RENDJÉNEK MEGZAVARÁSA

Aki a közúti közlekedés szabályait megszegi és ezzel másnak vagy másoknak életét, testi épségét vagy egészségét gondatlanságból közvetlen veszélynek teszi ki vagy könnyű testi sértést okoz, szabálysértést követ el. Nem tekinthető közúti közlekedési szabálynak a gyalogosra és az utasra vonatkozó rendelkezések.

Példa: - Józsi bácsi a saját piros színű személygépkocsijával a Petőfi Sándor és Ady Endre utcák kereszteződésében, a kihelyezett elsőbbségadás kötelező tábla figyelmen kívül hagyásával kihajtott a védett úton szintén személygépkocsival közlekedő Marika néni elé, aki az ütközést a hirtelen, erőteljes fékezés ellenére sem tudta elkerülni. Marika néni a baleset során 8 napon belül gyógyuló, könnyű sérüléseket szenvedett.

A szabálysértést kizárólag csak a közúton közlekedő jármű vezetője követheti el azzal, hogy más vagy mások kerülnek közvetlen veszélybe, vagy szenvednek olyan sérülést mely 8 napon belül gyógyul. Nem csak a sérülés okozása, hanem a közvetlen veszély előidézése is alkalmas a cselekmény megállapítására. Közvetlen veszély például akkor állapítható meg, ha a szabálytalanul közlekedő járművezető magatartása miatt a közlekedési baleset bekövetkezése kizárólag a másik járművezető gyors manőverezése miatt és a körülmények szerencsés alakulása folytán marad el.

E szabálysértés csak gondatlanul követhető el, a gondatlanságnak mind a KRESZ szabályszegés elkövetésénél, mind pedig a megvalósult eredmény tekintetében fent kell állni. A szabálysértést a közúti baleset okozásának büncselekményétől az eredmény súlyossága alapján határolható el. A büncselekmény alapesetét az követi el, aki a közlekedés szabályainak megszegésével másnak vagy másoknak súlyos testi sértést okoz.

5.3.4. KÖZÚTI KÖZLEKEDÉSI SZABÁLYOK KISEBB FOKÚ MEGSÉRTÉSE

Aki a közúti közlekedés szabályairól szóló 1/1975. (II. 5.) KPM-BM együttes rendeletben (a továbbiakban: KRESZ) meghatározott közúti közlekedés szabályait megszegi, ha a szabálysértési törvény szerinti szabálysértés nem válik meg, szabálysértést követ el. KRESZ 40-41. §-ának, valamint más megállási, várakozási vagy táblával jelzett behajtási tilalom, vagy korlátozás megszegése esetén a közterület-felügyelő is szabhat ki helyszíni bírságot.

Példa: - Kovács Ivó a sarki kocsmában való sörözgetés után elindul hazafelé. Ittasságánál fogva csalinkázva, szinte az egész utat elfoglalva közlekedik a kerékpárjával.

KRESZ tartalmaz az előzőeken túl olyan szabályokat is, amelyeknek megsértését a jogalkotó nem kívánta külön nevesíteni tehát nem minősülnek önálló szabálysértéssé.

Az ilyen szabályokat a közlekedésben bármilyen módon résztvevő személy elkövetheti, legyen az járművezető, gyalogos vagy adott esetben jármű utasa.

A KRESZ nevesíti a járműforgalom irányítására szolgáló fényjelző készülékek jelzéseit, leírja a forgalomirányító rendőr karjelzéseit. Tilalmazza, és büntetni rendeli azokat, akik -e tiltó rendelkezésnek nem tesznek eleget, piros jelzés ellenére az úton tovább haladnak, vagy a gyalogos az úttesten áthalad. A gyalogosokra nézve a KRESZ egyéb tiltó szabályokat is megállapít, mint a hídon, aluljáró felüljáró útfelületén való közlekedést. Járművek utasaira is vonatkoznak szabályok, például az utas csak álló járműre szállhat fel és csak álló járműről szállhat le.

Tilos a jármű ablakán vagy ajtaján kihajolni, a vezetőt vezetés közben zavarni. Értelemszerűen ezeket a szabálysértéseket csak utasok követhetik el.

Összességében elmondható, hogy szabálysértés csak akkor állapítható meg, ha a közúti közlekedés szabályainak megsértése nem valósítja meg valamelyik súlyosabban büntetendő közlekedésrendészeti szabálysértést vagy bűncselekményt.

5.4. Csendháborítás

Aki lakott területen, az ott levő épületben, vagy az ahhoz tartozó telken, tömegközlekedési eszközön, továbbá természeti és védett természeti területen indokolatlanul zajt okoz, amely alkalmas arra, hogy mások nyugalma, illetve a természeti vagy a védett természeti értéket zavarja, szabálysértést követ el.

A szabálysértés miatt a közterület-felügyelő, természeti és védett természeti területen a természetvédelmi őr és helyi jelentőségű védett természeti területen az önkormányzati természetvédelmi őr is szabhat ki helyszíni bírságot.

Példa: társasházban amikor éppen a jól megérdemelt pihenésünket töltjük lakásunkban és élveznénk a csendet, elmerülünk az olvasásban a szomszéd akkor kezd neki nyitott ablaknál az új erősítője kipróbálásához, vagy kezdi el a gyakorlást a másnapi dobórára, és kérésre sem hagyja abba.

A szabálysértés elkövetése mások nyugalma, a lakások, természeti területek káros hatásoktól mentes érdekét sérti. Leggyakrabban olyan indokolatlan zajkeltéssel követik el, amely a megengedettnél nagyobb hanghatást okoz és alkalmas arra, hogy másokat zavarjon. A zaj okozása leggyakrabban túl hangos zenehallgatással, hang- és rezgés előidézésével követhető el.

A szabálysértés elkövetésének megállapításához nem szükséges, hogy mások nyugalmanak zavarása be is következzen, elegendő, ha a zaj szint csupán erre alkalmas. Ipari, üzemi létesítmények vagy zajterhelések határértékének megállapításához miniszteri rendeletekben leírt értékek nyújtanak segítséget.

5.5. Tiltott fürdés

Aki tiltott helyen fürdik, szabálysértést követ el. A szabálysértés miatt a közterületfelügyelő, a természetvédelmi őr, az önkormányzati természetvédelmi őr, a halászati őr is szabhat ki helyszíni bírságot.

Példa: - A város szélén lévő csónakázó tavon a vízminőség olyan mértékben leromlott, hogy az már egészségre ártalmas, a tó partjára több jól látható helyre kihelyezésre került a fürdést tiltó tábla, ezek ellenére egy tóparton bulizó társaság tagjai úgy döntenek, hogy a vízben lehűtik magukat, és egymás után a vízbe ugranak. Megítélésük szerint ezzel csak saját egészségüket veszélyeztetik, nem ártanak senki másnak.

A szabad vizekben való fürdés szabályait a belügyminiszteri rendelet állapítja meg, mely szerint folyóvizekben, természetes és mesterséges tavakban, illetve vízi létesítmények, - például csatornák vizében, - csak olyan helyen szabad fürödni, amelyek nem esnek tiltó rendelkezés alá. A fürdésre alkalmas szabad vizek kijelöléséről a települési önkormányzat jegyzője gondoskodik.

Tilalmazott a fürdés általában éjszaka és korlátozott látási viszonyok között, hajóútban és ott, ahol azt tiltótábla jelzi.

Megjegyzendő, hogy szabad vizekben 6 éven aluli gyermek vagy úszni nem tudó 14 éven aluli fiatal csak felnőtt felügyelete mellett fürödhet.

5.6. Jégen tartózkodás szabályainak megszegése

Aki a szabad vizek jégén való tartózkodás szabályait megszegi, szabálysértést követ el. A közterület-felügyelő, a halászati őr és a hivatásos katasztrófavédelmi szerv erre felhatalmazott ügyintézője is szabhat ki helyszíni bírságot.

Példa: - Egy vidéki tófürdő jége minden télen otthont ad a helyi korcsolyázóknak, azon még amatőr jégkorong mérkőzéseket is megrendeznek. Az idei télen a hőmérséklet hirtelen az évszaktól eltérően felmelegedett, a tó jége szemmel láthatóan olvadni kezdett, itt-ott már a vízfelület is láthatóvá vált. A helyi amatőr jégkorongozók úgy döntöttek, hogy még utoljára edzenek a jégen, megkockáztatva a jeges vízbe esést.

Szabad vizek jegén tartózkodni csak akkor szabad, ha a jég kellő szilárdságú, nem olvad, illetve nem mozog. A szabálysértés az álló vizek jegén tartózkodó személyek biztonságát, életüket és testi épségüket védelmezi.

Tilos szabad vizek jegén tartózkodni éjszaka és korlátozott látási viszonyok között, illetve folyókon, kikötőkben.

Aki a jégen léket vág, köteles a jégmentessé vált területet távolról felismerhető módon megjelölni, illetve körbehatárolni. A jégen tartózkodás szabályait hasonlóan az előző-

ekhez alacsonyabb szintű jogi norma határozza meg, tehát az intézkedő rendészeti szerv tagjának ennek ismeretében kell eldöntenie, hogy történt-e jogsértés.

6. BŰNCSELEKMÉNYEKKEL KAPCSOLATOS ALAPISMERETEK

2013. július 1-jén lépett hatályba az új Büntető Törvénykönyv vagyis a 2012. évi C. törvény mely Magyarországon, felváltotta az 1978. évi IV. törvényt, mely apróbb módosításokkal 34 évig volt hatályban. Szerencsére az 1978-as törvény hatályának ideje alatt hazánkban a szocialista szellemű büntetőjogot felváltotta a demokratikus, jogállami alapokból építkező alkotmányos büntetőjog úgy, hogy a törvény szerkezete és szövege lényegében változatlan maradt. A hazai, illetve európai jogszabályi környezet jelentősen megváltozott, többek között teljesen új alkotmány, Alaptörvény született Magyarországon. A büntetőjog, mint tudományág és mint jogág, szervesen fejlődött. Az 1978-as diktatórikus jogszabályi és hatalmi rendszerhez képest Magyarországon és a keleti blokk országaiban hatalmas változás ment végre melyet a törvénykezésnek is követnie kellett. Ezt a jogi, jogszabályi fejlődést mutatja az új törvény. A 2012. évi C. törvény a büntetőjogi tilalmakat (a bűncselekmények rendszerét) magyarországi szinten újra szabályozta. Valójában új szabályozást csak a nemi erkölcs elleni bűncselekmények kaptak, a törvényi tényállások jelentős része nem szorult változtatásra, ugyanolyan büntetendőségi tartalmat és felelősségi határokat hordoznak, mint korábban. A bűncselekmény, mint olyan egy súlyosabb cselekmény, mint a szabálysértés, ezt laikusként a nyelvi eszközök használatából is rögtön észrevehetjük. A bűncselekmény fogalmát a **Büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény** III. fejezet 4-5.§ pontosan meghatározza.

A bűncselekmény:

Bűncselekmény az a szándékosan vagy - ha e törvény a gondatlan elkövetést is büntetni rendeli - gondatlanságból elkövetett cselekmény, amely veszélyes a társadalomra, és amelyre e törvény büntetés kiszabását rendeli.

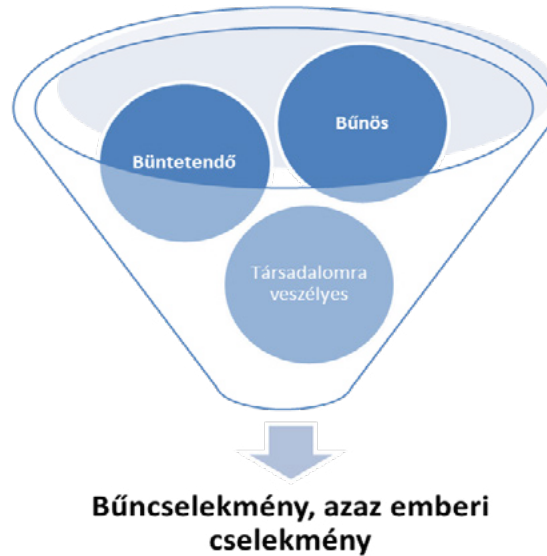
6.1. A bűncselekmény fogalmi elemei:

cselekmény: csak emberi magatartás lehet;

büntetendőség: csak olyan emberi magatartás (cselekmény) lehet bűncselekmény, amelyet a Btk. megfogalmaz (a tiltott vagy elvárt magatartást leírja) és amelyet büntetéssel fenyeget;

Társadalomra veszélyes cselekmény az a tevékenység vagy mulasztás, amely mások személyét vagy jogait, illetve Magyarország Alaptörvény szerinti társadalmi, gazdasági, állami rendjét sérti vagy veszélyezteti. más megfogalmazásban: -

37. ábra bűncselekmény fogalmi elemei

Társadalomra veszélyesség (jogellenesség): csak olyan büntetendő emberi magatartás (cselekmény) lehet bűncselekmény, amely veszélyes a társadalomra és emiatt a jogalkotó szerv jogellenesnek nyilvánít.

- **Bűnösség:** csak olyan, a társadalomra veszélyes, büntetendő emberi magatartás (cselekmény) lehet bűncselekmény, amelyet bűnösen követnek el.

6.2. A bűncselekmény súly szerinti felosztása

Büntett vagy **vétség**.

Büntett az a szándékosan elkövetett bűncselekmény, amelyre e törvény kétévi szabadságvesztésnél súlyosabb büntetés kiszabását rendeli, minden más bűncselekmény vétség

Következmény, hogy minden gondatlanságból elkövetett bűncselekmény vétségnek minősül súly szerint! Nem a bírói ítélet a mérvadó, hanem az, hogy a bűncselekményt a törvény milyen büntetési tétellel fenyegeti!

A bűncselekményt, akárcsak a szabálysértést az elkövetése idején hatályban lévő törvény szerint kell elbírálni, azonban, ha az elbíráláskor már új törvény van hatályban és az a törvény az adott cselekményt nem bűncselekménynek rendeli, vagy enyhébben rendeli büntetni, akkor az enyhébb elbírálást kell alkalmazni. Ellenben, ha egy cselekmény az új törvény szerint büntetendő a régi szerint pedig nem, vagy nem számít bűncselekménynek és az elkövetés idején a régi törvény volt hatályban, akkor a törvény visszaható hatálya értelmében az enyhébb büntetést kell alkalmazni vagy nem kell a cselekményt bűncselekményként kezelni.

A büntető törvénykönyv területi és személyi hatálya értelmében a magyar büntető törvénykönyv rendelkezéseit kell alkalmazni a Magyarország teljes területén belül, illetve az ország határain kívül tartózkodó, de az ország területének számító magyar felségjelzésű úszó létesítményen vagy légi járművön.

A magyar büntető törvény vonatkozik külföldi állampolgárra is Magyarország területén belül, ha cselekménye az állampolgársága szerinti állam törvényei szerint is bűncselekmény.

Abban az esetben, ha az elkövető többféle bűncselekményt követett el, lehetőség van ezeket egy eljárásban elbírálni, ezt hívjuk **bűnhalmazatnak**.

Azonban, ha az elkövető ugyanolyan bűncselekményt követett el ugyanazon személy ellen (sérelmére) rövid időn belül több alkalommal, akkor **folytatólagosan elkövetett bűncselekményről** beszélünk.

A büntető törvénykönyv büntetni rendeli a bűncselekmény **kísérletét** is, még hozzá a befejezett bűncselekmény büntetési tételét kell rá alkalmazni, azonban a büntetést korlátlanul enyhíteni lehet, vagy akár mellőzni is, ha a kísérletet „**alkalmatlan tárgyon vagy alkalmatlan eszközzel**” követték el.

Mit is jelent az alkalmatlan tárgy? Tegyük fel, hogy valaki emberölés büntettét kísérli meg egy már eleve halott emberen.

A bűncselekmény tárgya, amin vagy akin a bűncselekményt el akarják követni, ebben az esetben tehát egy eleve halott emberről van szó, így az emberölés semmilyen formában nem valósítható meg ezért nem büntethető még a kísérlet miatt sem.

Alkalmatlan eszköz ez már bonyolultabb kérdés, hiszen egy lőfegyver alkalmas eszköz az emberi élet kioltására. Azonban, ha lőfegyverként próbálják alkalmazni töltetlen állapotban máris alkalmatlan eszköz lesz az adott bűncselekmény elkövetésére, de ha az emberölés büntettének kísérletét úgy követik el, hogy a töltetlen lőfegyvert súlyánál fogva ütésre használják és a cél az emberi élet kioltása, az eszköz rögtön alkalmas eszközzé válik.

Vannak olyan esetek mikor a bűncselekmény kísérlete önmagában egy másik bűncselekményt valósít meg, abban az esetben nem a kísérlet, hanem a bűncselekmény elkövetése miatt büntethető a tettes.

Az **előkészület** miatt büntetendő, aki egyértelműen egy bűncselekmény elkövetése céljából az ehhez szükséges vagy ezt megkönnyítő feltételeket megteremti, eszközöket beszerzi, vagy valakit felhív az elkövetésre, esetleg saját maga ajánlkozik.

6.3. Az általános törvényi tényállás szerkezete, elemei

6.3.1. TÉNYÁLLÁSTAN

6.3.1.1. A tényállás fogalma

A tényállás olyan ismérvek összessége, amelyek megléte nélkül nem valósul meg bűncselekmény.

A tényállások fajtái:

- a) Történeti vagy konkrét tényállás
- b) Különös törvényi tényállás
- c) Általános törvényi tényállás

Például: Ki követte el az emberölést, milyen eszközöket használt? Nem releváns: Milyen zoknit viselt, mit ebédelt?

Történeti tényállás: nem más, mint a valóságban megnyilvánuló valamely emberi magatartás büntetőjogi szempontból jelentőséggel bíró körülményeinek az összessége.

A különös törvényi tényállás: egy adott bűncselekmény törvényi ismérveinek az összessége.

A törvényalkotó a történeti tényállásokból absztrakció útján nyert tényállási elemekből létrehozta az bűncselekmény különös törvényi tényállását. Pl: „aki mást megöl...”

6.3.1.2. Alakzatai

Alaptényállás, minősített tényállás, privilegizált tényállás.

Az **alapeseti tényállásban a jogalkotó a szóban-forgó bűncselekménynek azt a változatát írja le, amely az életben a leggyakrabban fordul elő, tehát tipikusnak tekinthető.**

Mindazon körülmények, amelyek egy adott bűncselekménynél jelentkezve fokozzák a bűncselekmény társadalomra való veszélyességét, a minősített esetekben nyertek megfogalmazást, s ilyenkor a büntetési tétel súlyosabb, mint az alapeseté.

Azok a körülmények, amelyeknek a jelentkezése a jogalkotó szerint enyhébb büntetés kiszabását igénylik, a privilegizált (kedvezményezett) esetekben nyernek megfogalmazást.

Az általános törvényi tényállás a jogászai gondolkodás terméke. Egy olyan elméleti rendszer, amely magába foglalja a törvényi tényállásokból gondolati absztrakció útján elvont közös elemeket, kiegészítve azokat az általános rész büntethetőségi feltételeivel. Elemeit táblázatba lehet foglalni:

	A bűncselekmény tényállási elemei			
	Objektív elemek		Szubjektív elemek	
	Tárgy	Tárgyi oldal	Alany	Alanyi oldal
Szükségképpeni tényállási elemek	Jogi tárgy: -általános -különös -közvetlen	Elkövetési magatartás: -téves -mulasztás	Általános alany: -tettes -részes	Bűnösség: -szándékosság -gondatlanság
Esetleges tényállási elemek	Elkövetési tárgy vagy passzív alany	-Situációs elemek -Ok-okozati összefüggés -Eredmény	Speciális alany	-Motívum -Célzat

38. ábra törvényi tényállás elemei

6.4. A bűncselekmény tárgya és tárgyi oldala

A bűncselekmény tárgya: A bűncselekmény esetében kétféle tárgyat különböztetünk meg: a jogi tárgyat, mint szükséges elemet, az elkövetési tárgyat, mint nem szükséges elemet.

A jogi tárgy: az a társadalmi viszonyokban kifejezésre jutó érdek vagy érték, amelyet a bűncselekmény sért vagy veszélyeztet.

Fajtái:

közvetlen jogi tárgy: az adott bűncselekmény által legkonkrétabban támadott viszony (érdek, érték);

különös jogi tárgy: az egymással rokon, közvetlen jogi tárgyak gyűjtőfogalma; a Btk. Különös rész fejezete

általános jogi tárgy: a büntetőjogilag védett, oltalmazott társadalmi viszonyok összessége, tulajdonképpen az adott állam jogrendje.

Az elkövetési tárgy olyan fizikai értelemben vett dolog, amire vagy akire nézve a bűncselekmény elkövetője az elkövetési magatartást megvalósítja.

Az elkövetési tárgy lehet tehát az a dolog, amelyre a bűncselekmény elkövetése irányul.

Az elkövetési tárgy azonban személy is lehet, akit a szakirodalom a bűncselekmény passzív alanyának nevez. A passzív alany elhatárolandó a sértett fogalmától. Passzív alanyról akkor beszélünk, ha valamely személynek a konkrét fizikai mivoltát érintően - mintegy a testén - valósul meg a bűncselekmény. A sértett büntető eljárásjogi fogalom. A passzív alany minden esetben azonos a sértettel, ám nem minden sértett egyben passzív alany is.

6.4.1. A BŰNCSELEKMÉNY TÁRGYI OLDALA

Az elkövetési magatartás az általános törvényi tényállás tárgyi oldalának szükséges eleme, mely állhat **tevésből és mulasztásból**.

A tevés mindig valamilyen cselekvésben valósul meg, míg a **mulasztás** köteleességellenes nem tevést jelent. A mulasztás akkor állapítható meg, ha a tevéstre vonatkozó jogi kötelezettség nem teljesítése mellett, fennáll a tevési cselekvési lehetőség is. Így büntetőjogi értelemben a mulasztás egy lehetséges cselekvés köteleességellenes nem tevése.

Az **eredmény és az okozati összefüggés** az általános törvényi tényállás tárgyi oldalának nem szükséges ismérvei. A törvényi tényállások egy részében a jogalkotó eredményt is megfogalmaz. E bűncselekményeket **eredmény, azaz materiális bűncselekményeknek nevezük**.

Az eredmény a bűncselekmény elkövetési magatartásával okozati összefüggésben, a külvilágban bekövetkező olyan változás, amelyet a törvényi tényállás leír. Az eredmény lehet sértő vagy veszélyeztető eredmény. A sértő eredmény a külvilágban bekövetkező, jól felismerhető tényleges sérelmet jelöl, amelynek mértéke többnyire pontosan meghatározható. A veszélyt, mint eredményt megfogalmazó tényállásokban a jogi tárgy veszélybe jutása az eredmény.

Az **okozati összefüggés** objektív kapcsolat az elkövető cselekménye és a tényállásszerű eredmény között.

Az **elkövetés szituációjához tartozó ismérvek:** az elkövetés helye, ideje, módja és eszköze az általános törvényi tényállás tárgyi oldalának nem szükséges elemei, amelyek ugyanakkor lehetnek az alaptényállás elemei.

Például: pl. hely: légi jármű hatalomba kerítésénél; idő: magánlaksértésnél éjjel; az elkövetés módja: minősítő körülmény emberölésnél a különös kegyetlenség; az elkövetés eszköze: fegyveresen, vagy felfegyverkezve.

6.4.2. A BŰNCSELEKMÉNY ALANYA

A bűncselekmény alanya A bűncselekmény alanya az általános törvényi tényállás szükséges szubjektív eleme. Az általános alannya válás feltételei (bűncselekmény tette és részese csak):

- a bűncselekmény elkövetésekor a 14. életévét betöltött;
- beszámítási (felismerési és akarati) képességgel rendelkező;
- természetes személy (élő ember) lehet.

A gyermekkor Nem büntethető, aki a büntetendő cselekmény elkövetésekor a tizennegyedik életévét nem töltötte be, kivéve az emberölés [160. § (1)–(2) bekezdés], az erős felindulásban elkövetett emberölés (161. §), a testi sértés [164. § (8) bekezdés a terrorcselekmény [314. § (1)–(4) bekezdés] a rablás [365. § (1)–(4) bekezdés] és a kifosztás [366. § (2)–(3) bekezdés] elkövetőjét, ha a bűncselekmény elkövetésekor a tizenkettedik életévét betöltötte, és az elkövetéskor rendelkezett a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátással.

Tehát kivételes szabályként a törvény meghatározza, hogy az emberölés, az erős felindulásban elkövetett emberölés, a testi sértés életveszélyt vagy halált okozó alakzata, a rablás, illetve a kifosztás elkövetője büntethető, ha az elkövetéskor 12. életévét betöltötte és rendelkezik a bűncselekmény következményeinek felméréséhez szükséges belátással.

Speciális alany: A törvényi tényállás ilyenkor az alanytól az általános alannya válás három feltételén kívül valamilyen speciális kvalifikáltságot, tulajdonságot is megkíván. (Pl. katonai bűncselekményt tettesként csak katona követhet el.

6.4.3. A BŰNCSELEKMÉNY ALANYI OLDALA

Amennyiben az elkövető belenyugszik a cselekménye következményeibe vagy pontosan a remélt következmények miatt követi el, szándékosságról beszélünk.

Szándékosság: Szándékosan követi el a bűncselekményt, aki cselekményének következményeit kívánja, vagy e következményekbe belenyugszik.

A szándék lehet:

egyenes szándék: az elkövető előre látja és kívánja is magatartásának következményeit.

Például: mérget ad a sértettnek, hogy az haljon meg

eshetőlegesen szándék: előre látja magatartásának lehetséges következményeit, azokat nem kívánja, de be-következésükbe belenyugszik.

példa.: több ember tartózkodik ott, ahol egy embert kíván megölni, a többiek halálát nem kívánja, de abba is belenyugszik.

Gondatlanságból követi el a bűncselekményt az, aki tisztában van a következményekkel, de abban bízik, hogy ezek a következmények elmaradnak, vagy épp ellenkezőleg, egyáltalán nem látja át mik a tette kö-vetkezményei, ezért követi el tettét, esetleg egyszerűen nem figyel oda és ebből a figyelmetlenségből ered maga a tett elkövetése.

Gondatlanságból követi el a bűncselekményt, aki előre látja cselekményének lehetséges következményeit, de könnyelműen bízik azok elmaradásában, vagy cselekménye lehetséges következményeit azért nem látja előre, mert a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztja.

A gondatlanság lehet:

tudatos gondatlanság: látja magatartásának lehetséges következményeit, de könnyelműen bízik azok el-maradásában.

Például: több éves szakmai gyakorlattal rendelkező gépjárművezető a megengedettnél nagyobb sebességgel halad síkos úton, és balesetet okoz

hanyag gondatlanság: nem látja előre a lehetséges következményeket, mert a tőle elvárható figyelmet, körültekintést elmulasztja

Például: gyermek hozzáférhető helyen tartott gyógyszerből fogyaszt és meghal.

Célzat: Az elkövető tényállásban értékelt célja, melynek elérésére a bűncselekmény elkövetésekor törekszik.

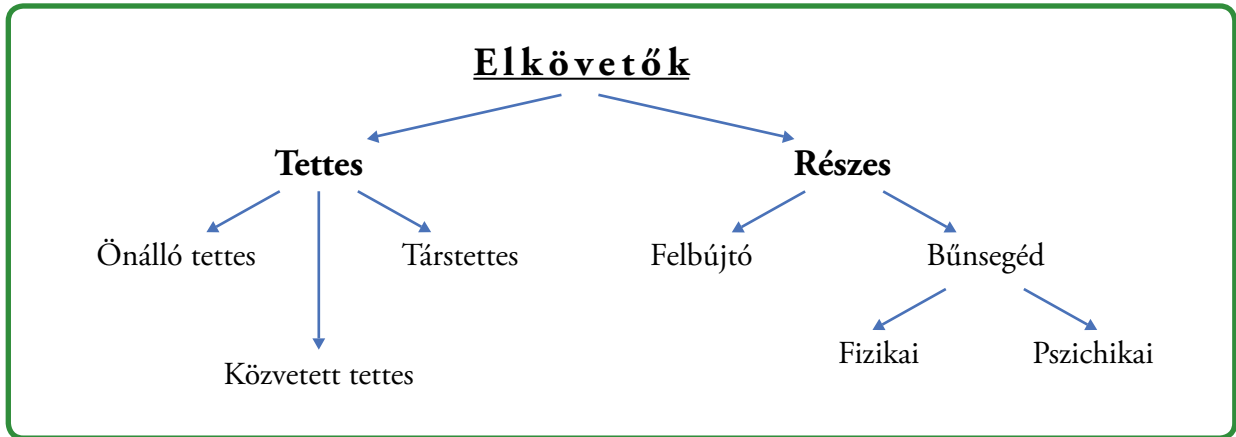
például: Aki idegen dolgot mástól azért vesz el, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa lopást követ el.

Minden emberi magatartás, cselekedet valamilyen cél elérésére, megvalósítására irányul, a célzat az elköve-tőnek a törvényi tényállásban értékelt célja.

Motívum: az az a belső hajtóerő, ami az elkövetőt cselekvésre indítja. A célzathoz nagyban hasonlító kö-rülmény, elkülönítésük meglehetősen nehéz. Elméletileg: a cél az az eredményképzet, amelynek elérésére törekszik az elkövető, a motívum pedig az, ami őt cselekvésre készíti. A motívum indító ok, belső haj-tóerő, ami az embert cselekvésre sarkallja, értékelése vagy az alaptényállásban, vagy a minősített esetek között történik.

6.3.4.1. A bűncselekmény elkövetői

Az elkövető gyűjtőfogalom, magában foglalja mindazokat, akik a bűncselekmény elkövetésében részt vesznek, vagy abban közreműködnek.

Elkövető a tettes, a közvetett tettes és a társtettes (a továbbiakban együtt: tettesek), valamint a felbújtó és a bűnsegéd (a továbbiakban együtt: részesek).

Tettes az, aki a bűncselekmény törvényi tényállását megvalósítja.

Közvetett tettes az, aki a szándékos bűncselekmény törvényi tényállását e cselekményért gyermekkor, kóros elmeállapot, kényszer vagy fenyegetés miatt nem büntethető, illetve tévedésben levő személy felhasználásával valósítja meg.

Társtettesek azok, akik a szándékos bűncselekmény törvényi tényállását egymás tevékenységéről tudva, közösen valósítják meg.

Felbújtó az, aki mást bűncselekmény elkövetésére szándékosan rábír.

Bűnsegéd az, aki bűncselekmény elkövetéséhez másnak szándékosan segítséget nyújt.

A részesekre is a tettesekre megállapított büntetési tételt kell alkalmazni.

6.3.4.2. A tettesség típusai

A tettesek valósítják meg a bűncselekmény törvényi tényállását. Tettesi magatartás nélkül nincs bűncselekmény, a **részesi** magatartás a **tettesi** alapcselekményhez kapcsolódik.

Tettességről a bűncselekmény kísérleti, vagy befejezett szakában beszélünk.

Fajtái:

- tettes (önálló)
- társtettesek
- közvetett tettesek

Önálló tettes az, aki a bűncselekmény törvényi tényállását megvalósítja. Gondatlan bűncselekményeknél csak önálló tettesség lehetséges. A törvényi tényállást maga valósítja meg, felhasználhat eszközt, állatot, de más személy nem vehet részt benne.

Társtettesség: társtettesek azok, akik a szándékos bűncselekmény törvényi tényállását, egymás cselekményéről tudva, közösen valósítják meg. Itt minimum két büntetőjogilag felelőségre vonható személy vesz részt az elkövetésben.

Közvetett tettesség: közvetett tettes az, aki a bűncselekmény elkövetéséhez más embert eszközként felhasznál. Ő is önálló tettes, úgy is felel a bűncselekmény elkövetéséért. Olyan embert használ fel, akivel szemben büntethetőséget kizáró ok áll fenn. Itt a bűncselekmény objektív és szubjektív oldala szétválik (a két személy között oszlik meg). Az objektív oldalhoz tartozó tényállási elemeket az valósítja meg, aki nem büntethető mert:

- gyermekkorú
- nem rendelkezik beszámítási képességgel (kóros elmeállapotú, vagy kényszer, vagy fenyegetés hatása alatt áll
- tévedésben van

6.3.4.3. A részesség általános jellemzői, típusai

A részesség közös ismérvei:

- a járulékoság - tettesi alapcselekményt feltételez
- az okozatosság - okozati összefüggésben kell lennie az alapcselekménnyel
- szándékosság - a tettesi alapcselekménynek is szándékosnak kell lennie és a részesi magatartásnak is.

A részesség fajtái:

- felbujtó
- bűnsegéd

Felbujtó az, aki mást bűncselekmény elkövetésére szándékosan rábír. A felbujtó elkövetési magatartását a törvény a „ rábír „ kifejezéssel határozza meg. A rábírás megvalósulhat rábeszélés, meggyőzés, különféle előnyök, jutalom kilátásba helyezésével.

A „rábírás” tevékenység tartalmilag azt jelenti, hogy kialakítja a tettesben a bűncselekmény elkövetésének szándékát, vagy a formálódó tettesi szándék végleges kialakításához a döntő motívumot szolgáltatja (szándék kiváltó hatás).

Mindkét esetben közös vonás, hogy a felbujtó rábíró tevékenységének hiányában a tettesi szándék, ebből következően a bűncselekmény nem jönne létre.

A felbújtó aktív tevékenységet fejt ki, mely mindig meghatározott személyre, a potenciális tettesre irányul. A rábírásnak konkrét bűncselekményre kell vonatkoznia.

A felbujtás szándékos. A felbujtásnak sikeresnek kell lennie, a tettesi alapcselekményt legalább megkísérelték. **Bűnsegéd** az, aki bűncselekmény elkövetéséhez szándékosan segítséget nyújt. Nem vesz részt a bűncselekmény elkövetésében, csak megkönnyíti a tettes cselekményét.

- **Fizikai bűnsegéd:** aki a bűncselekmény külvilágban megjelenő körülményeit segíti. Általában aktív magatartás, de el lehet követni mulasztással is (pl. eszközt ad, nyitva hagyja az ajtót).
- **Pszichikai bűnsegéd:** szándékerősítő hatást fejt ki a tettesre, de nem ő keletkezteti a szándékot (biztat, tanácsot ad). Ezen belül elkülöníthető:

6.5. Társas bűnelkövetési alakzatok

A társas bűnelkövetési alakzatok típusai:

- bűnszövetség
- bűnszervezet
- csoportos elkövetés

Bűnszövetség: akkor létesül, ha két vagy több személy bűncselekményeket szervezeten követ el, vagy ebben megállapodik, és legalább egy bűncselekmény elkövetését megkísérlik, de nem jön létre bűnszervezet.

Bűnszervezet: három vagy több személyből álló, hosszabb időre szervezett, összehangoltan működő csoport, amelynek célja ötévi vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmények elkövetése.

Jellemzői:

- két vagy több személy együttműködését feltételezi, a bűncselekmény alanya akár tettesként, akár részesként két vagy több személy, és az elkövetők megállapodása magára a bűnözésre irányul
- nem keletkeztet társtettségét az elkövetők között
- a bűncselekmények szervezett elkövetésére irányuló előzetes megállapodás magában foglalja az azok megvalósítására irányuló előzetes megállapodást. Előzetes megállapodás: olyan, a jövőben megvalósítandó bűncselekmények elkövetésére irányuló elhatározást jelent, ami a jog védte érdek ellen támadó erők viszonylag magasabb fokú szervezettségét is felöllelheti. A megállapodás lehet: kifejezett, hallgatóságos, időben az elkövetést közvetlenül megelőző, vagy jóval korábban létrejött.

Csoportos elkövetés: ha a bűncselekmény elkövetésében legalább 3 személy vesz részt.

Fokozott veszélyessége abban rejlik, hogy több személy együttműködése lényegesen megnehezíti a bűncselekménnyel szembeni ellenállást. A csoportos elkövetés általában súlyosabban minősítő körülmény (pl. rablás). A csoportos elkövetés megállapításának nem feltétele, hogy a csoport minden tagja büntetendő legyen. (Pl.: lehet a három elkövető között egy gyerek is, akkor is megáll a csoportos elkövetés).

6.6. Büntethetőségi akadályok rendszere

Évszázadok alatt nagy utat tett meg a büntetőjog büntetési rendszere. Régen gyakoriak voltak a kegyetlen, megalázó büntetések, amelyeknek egyetlen célja volt, az elkövetett tett megtorlása. Az embereket a középkorban kisebb jogsértésekért is tömegesen kivégezték, száműzték, gályarabságra ítélték.

A mai modern büntetési rendszerek nem ismernek ilyen kegyetlen büntetéseket, és a céljuk is más. A büntetőjogi szankció olyan hátrány tartalmú jogkövetkezmény, amelyet a bíróság vagy az ügyész bűncselekmény, illetve büntetendő jogellenes cselekmény elkövetőjével szemben, a társadalom védelme és az újabb bűncselekmények megelőzése érdekében (prevenció), a törvényben meghatározott feltételekkel és eljárásban alkalmaz, s amely kényszerrel is érvényesíthető.

A büntetés a bűncselekmény elkövetése miatt törvényben meghatározott joghátrány.

A büntetés célja: az újabb bűncselekmény elkövetésének megelőzése.

- Speciális prevenció: a megbüntetett személlyel szemben érvényesülnie kell a büntetés újabb cselekménytől való visszatartó hatásának,
- Generális prevenció: a társadalom többi tagját is visszatartsa bűncselekmény elkövetésétől.
- Tehát az a jó büntetés, ami védi a társadalmat és segít abban, hogy se az elkövető, se más ne kövessen el újabb bűncselekményt.

Konkrét bűncselekmény létrejöttéhez a következő 4 feltételnek kell megvalósulnia:

- (1) A jogi tárgy sérelme, veszélyeztetése. (társadalomra veszélyesség)
- (2) A tárgyi oldal ismérveinek megvalósulása. (elkövetési magatartás)
- (3) Az alany léte. (alany)
- (4) Az alanyt bűnösség terhelje. (bűnösség)

Ha a feltételek közül bármelyik nincs meg, annak ellenére nincs bűncselekmény, hogy a magatartás ütközik valamelyik tényállásba. Ez a négy elem nem más, mint a bűncselekmény fogalmi elemei, az általános törvényi tényállás szükséges elemei, azaz a táblázat „felső” sora. A büntető törvénykönyv tartalmazza azt is, hogy milyen körülmények zárják ki az elkövető megbüntetését.

Például nem büntethetők a kóros elmeállapotúak, hiszen nem képesek felmérni tetteik következményét, de büntetlen marad az is, aki például egy rablótámadást úgy hárít el, hogy a támadónak sérülést okoz. Nem vonható büntetőjogi felelősségre azok sem, akik bizonyos életkort a cselekmény elkövetésekor nem töltöttek be.

A Btk. a büntethetőségi akadályokat három fejezetben tárgyalja.

A büntethetőséget kizáró vagy korlátozó

A magatartás tanúsításakor nem valósul meg bűncselekmény, kizáró okok esetében a cselekményhez nem kapcsolódik erkölcsi rosszsallás, felmentő ítélet, jogkövetkezmény: nincs.

A büntethetőséget megszüntető okok

A magatartás tanúsításakor megvalósul a bűncselekmény, de az elkövető valamilyen utólagos körülmény miatt nem vonható felelősségre, a cselekményhez kapcsolódhat erkölcsi rosszsallás, megszüntető végzés,

büntetőjogi következmény: nincs.

A büntetőjogi felelősségre vonás **egyéb akadályai**

6.7. Büntethetőséget kizáró okok: beszámítást kizáró okok

- a gyermekkor,
- a kóros elmeállapot,
- a kényszer és a fenyegetés,
- a tévedés.

Beszámításon a büntetőjogban azt értjük, hogy valakit a cselekményért felelősségre lehet vonni. A beszámítás tágabb fogalom, mint a beszámítási képesség.

A beszámítási képesség olyan gyűjtőfogalom, amely a felismerési és az akarati képességből tevődik össze. A felismerési képesség a cselekmény lehetséges társadalomra veszélyes következményeinek előrelátását, míg az akarati képesség e felismerésnek megfelelő akarat kialakítására és tanúsítására vonatkozó képességet jelenti. A beszámítási képességhez egyaránt szükséges a felismerési és az akarati képesség megléte. A beszámítási képesség hiányát csak akkor lehet megállapítani, ha a kóros elmeállapot, a kényszer, ill. a fenyegetés az adott cselekmény vonatkozásában is kizárta a beszámítási képességet.

6.7.1. A GYERMEKKOR

Nem büntethető, aki a büntetendő cselekmény elkövetésekor a tizennegyedik életévét nem töltötte be, kivéve az emberölés [160. § (1)–(2) bekezdés], az erős felindulásban elkövetett emberölés (161. §), a testi sértés [164. § (8) bekezdés] a terrorcselekmény [314. § (1)–(4) bekezdés], a rablás [365. § (1)–(4) bekezdés] és a kifosztás [366. § (2)–(3) bekezdés] elkövetőjét, ha a bűncselekmény elkövetésekor a tizenkettedik életévét betöltötte, és az elkövetéskor rendelkezett a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátással.

A felelősségre vonhatóság életkora országonként eltérő lehet, van, ahol már a 6-8 éves gyermekek is büntethetők, de van, ahol ez a korhatár 15. év. Magyarországon a büntethetőség alsó határa 14 év.

Ez azonban nem azt jelenti, hogy a súlyos tetteket megvalósító 10-14 éves gyermekeknek soha semmilyen következménnyel nem kell számolniuk. Ha a megfelelő otthoni felügyeletük nem megoldható, akkor nevelőintézetbe kerülhetnek és ott próbálják meg életüket kedvező irányba terelni.

Elérkezik azonban a 14. születésnap és ezzel legalábbis büntetőjogilag véget ér a gyermekkor. Illetve speciális kivétel bizonyos bűncselekmények esetén a 12. életévét betöltött és felismerési képességgel rendelkező elkövető felelősségre vonása. A jogalkotó megdönthetetlen törvényi vélelme szerint a 14. életév az a kor, amikor a büntetőjogi felelősségre vonáshoz szükséges értelmi képességet elérik az emberek.

6.7.2. A KÓROS ELMEÁLLAPOT

Nem büntethető, aki a büntetendő cselekményt az elmeműködés olyan kóros állapotában követi el, amely képtelenné teszi cselekménye következményeinek a felismerésére, vagy arra, hogy e felismerésnek megfelelően cselekedjen. (2) A büntetés korlátlanul enyhíthető, ha az elmeműködés kóros állapota az elkövetőt korlátozza a bűncselekmény következményeinek a felismerésében, vagy abban, hogy e felismerésnek megfelelően cselekedjen. 18. § A 17. § nem alkalmazható arra, aki a bűncselekményt önhibájából eredő ittas vagy bódult állapotban követi el.

A beszámítási képességet kizáró biológiai okokat a törvény a kóros elmeállapot gyűjtőfogalmába foglalja össze. Ide tartozik az elmebetegség, a gyengeelméjűség, a tudatzavar, a szellemi leépülés és a személyiségzavar. De ez nem alkalmazható, ha az elkövető tudatosan pl. kábítószer vagy alkohol hatására került ilyen állapotba.

6.7.3. A KÉNYSZER ÉS FENYEGETÉS

Nem büntethető, aki a büntetendő cselekményt olyan kényszer vagy fenyegetés hatása alatt követi el, amely miatt képtelen az akaratának megfelelő magatartásra. (2) A büntetés korlátlanul enyhíthető, ha a kényszer vagy a fenyegetés a bűncselekmény elkövetőjét korlátozza az akaratának megfelelő magatartásban

Kényszeren az emberi testre gyakorolt ellenséges célzatú, erőszakos fizikai ráhatást értjük. Ez kifejeződhet pl. bántalmazásban, lekötözésben, fájdalom okozásában, megragadásban.

Fenyegetés: eltérő rendelkezés hiányában súlyos hátrány kilátásba helyezése, amely alkalmas arra, hogy a megfenyegetettben komoly félelmet keltsen;

A fenyegetés a pszichikumra hat, a kényszer pedig az emberi testre gyakorol erőszakos ráhatást. A fenyegetésnek olyan pszichikai ráhatásnak kell lennie, amely képes a megfenyegetett komoly félelmét felkelteni.

6.7.4. A TÉVEDÉS

Nem büntethető az elkövető olyan tény miatt, amelyről az elkövetéskor nem tudott. (2) Nem büntethető, aki a büntetendő cselekményt abban a téves feltevésben követi el, hogy az a társadalomra nem veszélyes, és erre a feltevésre alapos oka van. (3) Nem zárja ki a büntethetőséget a tévedés, ha azt gondatlanság okozza, és e törvény a gondatlan elkövetést is büntetni rendeli.

A bűnösséget kizáró egyik ok **a tévedés**. A tévedésnek a bűnösség megállapíthatósága szempontjából kiemelkedő jelentősége van.

Tévedésen azt a tudatállapotot értjük, amikor valakinek a képzeleti nem felelnek meg a valóságnak, de ő a képzeletét valóságként tartja. Tévedés az is, ha valakinek egyáltalán nincs képzelete valamiről.

6.7.5. BÜNTETENDŐSÉGET KIZÁRÓ OKOK

- a jogos védelem,
- a végszükség,
- a jogszabály engedélye,
- a törvényben meghatározott egyéb ok.

6.8. Jogos védelem:

Nem büntetendő annak a cselekménye, aki a saját, illetve a mások személye vagy javai elleni jogtalan támadás megelőzése céljából telepített, az élet kioltására nem alkalmas védelmi eszközzel a jogtalan támadónak sérelmet okoz, feltéve, hogy a védekező mindent megtett, ami az adott helyzetben elvárható annak érdekében, hogy az általa telepített védelmi eszköz ne okozzon sérelmet.

Nem büntetendő az a cselekmény, amely a saját, illetve más vagy mások személye, javai vagy a közérdek ellen intézett, illetve ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához szükséges.

Jogos védelemnél hiányzik a társadalomra veszélyesség.

A jogos védelem tehát a jogtalan támadóval szembeni védekezést valósítja meg, ezért nem veszélyes a társadalomra, így büntetést sem von maga után.

Például: Éjjel munkaidejének végeztével a munkás hazafelé halad, amikor az utcán megtámadják és el akarják venni értékeit. Ő szembeszáll a támadókkal és sérülést okoz nekik, amiért büntetőjogi felelősség nem terheli.

A törvény a jogos védelmet „intézett” (folyamatban lévő) vagy „közvetlenül fenyegető” (térben és időben a támadás azonnali megindítástól kell tartani) támadás elhárítása esetén teszi lehetővé. Vagyis már a megkezdett támadás, illetve a támadást közvetlenül megelőző cselekmény tanúsításakor áll fenn a jogos védelmi helyzet.

A jogos védelem a jogtalan támadás elhárítására alkalmazható. A támadás mindig aktív magatartás, amely irányulhat a védekező vagy más személye, javai vagy a közérdek ellen.

6.9. Végszükség

-Nem büntetendő annak a cselekménye, aki saját, illetve más személyét vagy javait közvetlen és másként el nem hárítható veszélyből menti, vagy a közérdek védelme érdekében így jár el, feltéve, hogy a cselekmény nem okoz nagyobb sérelmet, mint amelynek elhárítására törekedett.

-Nem büntethető, aki azért okoz nagyobb sérelmet, mint amelynek elhárítására törekedett, mert ijedségből vagy menthető felindulásból nem ismeri fel a sérelem nagyságát.

-Nem állapítható meg végszükség annak javára, akinek a veszély előidézése felróható, vagy akinek a veszély vállalása foglalkozásánál fogva kötelessége.

A végszükség nem jogtalan emberi támadást, hanem másként el nem hárítható veszélyhelyzetet jelent, amelynek előidézése nem róható az elhárító terhére. A végszükségi helyzetben cselekvő maga is jogellenes cselekmény valósít meg, azonban magatartása társadalmilag hasznos célra irányul, így cselekménye nem veszélyes a társadalomra, ezért nem büntetendő. A másként el nem hárítható veszélyhelyzet forrása sokféle lehet: természeti esemény (földrengés, árvíz lavina stb.), állat által okozott támadás, vétlen emberi magatartással előidézett veszélyhelyzet.

A jogszabály engedélye: A törvény megteremtí a jogszabályi engedély törvényi alapját. A törvény szerint nem büntetendő az a cselekmény, amelyet jogszabály előír, vagy megenged.

6.10. Büntethetőséget megszüntető okok:

- az elkövető halála,
- az elévülés,
- a kegyelem,
- a tevékeny megbánás,
- a törvényben meghatározott egyéb ok.

6.10.1. AZ ELKÖVETŐ HALÁLA

Amennyiben a bűncselekmény elkövetője meghal, büntetőjogi felelősségre nyilvánvalóan nem vonható.

6.10.2. ELÉVÜLÉS

A büntethetőség – a (2)–(3) bekezdésben meghatározottak kivételével, illetve az egyes bűncselekmények elévülésének kizárásáról szóló törvény eltérő rendelkezése hiányában – elévül a büntetési tétel felső határának megfelelő idő, de legalább öt év elteltével.

(2) (3) Nem évül el a büntethetősége

a) a XIII. és XIV. Fejezetben meghatározott bűncselekményeknek,

b) az életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető bűncselekményeknek, és

c) a XIX. Fejezetben meghatározott, ötévi szabadságvesztésnél súlyosabban büntetendő bűncselekményeknek, ha a bűncselekmény sértette a bűncselekmény elkövetésekor a tizennyolcadik életévét nem töltötte be.

Az elévülés az idő múlásával összefüggő kedvezmény. Az elévülést főszabály szerint a bűncselekmény büntetési tételének felső határa határozza meg, de legalább öt évnek mindenképpen el kell telnie. Ez idő letelével a büntethetőség megszűnik.

6.10.3. A KEGYELEM

„A kegyelem intézményét már a római jog is ismerte és annak gyakorlására a császár, illetve az általa erre felhatalmazott személy volt jogosult. A kegyelmezési jog a középkorra Európa-szerte elterjedt, az abszolutizmus korában egyre gyakrabban megvalósuló visszaélések miatt azonban e jog biztosítását egyre többen ellenezték. A mai államok szinte kivétel nélkül ismerik a kegyelem jogintézményét. A kegyelmezés joga általában az államfőt illeti meg, annak terjedelme azonban országoként változó jellegű. Fogalma: kegyelem alkalmazásakor az állam egy rendkívül méltányolható ok miatt lemond büntetőhatalmának érvényesítéséről.”

6.10.3.1. A kegyelem formái

- Általános jellegű:** az Országgyűlés törvényben gyakorol kegyelmet, általában egy bűncselekmény típus elkövetőit érinti
- Egyéni jellegű:** Az egyéni kegyelmezési jogot a köztársasági elnök gyakorolhatja, egy személyre vonatkozik, indokolási kötelezettség nincs.

6.10.4. A TEVÉKENY MEGBÁNÁS

Nem büntethető, aki az élet, testi épség és az egészség elleni, az emberi szabadság elleni, az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni, a közlekedési, a vagyon elleni, illetve a szellemi tulajdonjog elleni vétség vagy háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűntett elkövetését a vádemelésig beismerte, és közvetítői eljárás keretében – vagy azt megelőzően, de a közvetítői eljárás keretében született megállapodásban jóváhagyva – a sértett által elfogadott módon és mértékben a bűncselekménnyel okozott sérelmet jóvátette. E rendelkezés akkor is irányadó, ha a bűnhalmazatban lévő bűncselekmények közül az élet, testi épség és az egészség elleni, az emberi szabadság elleni, az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni, a közlekedési, a vagyon elleni vagy a szellemi tulajdonjog elleni bűncselekmény a meghatározó.

Vannak olyan esetek, amikor az állam büntető igényénél erősebb a sértettnek okozott kár megtérítésének igénye. A Btk. a tevékeny megbánást kisebb tárgyi súlyú bűncselekmények esetében büntethetőséget megszüntető okként szabályozza, míg súlyosabb bűncselekmények tekintetében a büntetés korlátlan enyhítésére ad lehetőséget.

6.10.5. A TÖRVÉNYBEN MEGHATÁROZOTT EGYÉB OK

A büntető törvénykönyv Általános és Különös Része számos olyan rendelkezést tartalmaz, amely valamilyen körülmény bekövetkezése miatt megszünteti a büntethetőséget.

Nincs lehetőség előkészületért a büntetőjogi felelősségre vonásra, ha például az elkövető önkéntes elállása folytán marad el a törvényi tényállás megvalósításának megkezdése, vagy ha az előkészületet a hatóságnál az elkövetés megkezdése előtt feljeleníti.

Egyéb akadályok: A büntetőjogi felelősségre vonás akadálya lehet a magánindítvány vagy a feljelentés hiánya. A törvénykönyv meghatároz bizonyos eseteket mikor a bűncselekmény elkövetője csak magánindítványra büntethető, ennek előterjesztésére a sértett vagy törvényes képviselője, a sértett halála esetén bármely családtagja jogosult.

Magánindítvány: A sértett azon igényét fejezi ki, hogy kívánja az elkövető megbüntetését. Lehet magánvádas, mikor a sértett maga képviseli a vádat és lehet közvádas is, mikor az ügyész, vagyis a közvádoló képviseli a vádat.

Magánindítványos bűncselekmények a következők:

- könnyű testi sértés
- szexuális kényszerítés alapesete
- szexuális erőszak egyik alapesete
- szeméremsértés egyik alapesete
- egészségügyi önrendelkezési jog megsértése
- magánlaksértés
- zaklatás
- magántitok megsértése
- levéltitok megsértése
- rágalmazás
- becsületsértés
- kegyeletsértés
- lopás, rongálás, sikkasztás, csalás, információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás, hűtlen kezelés, jogtalan elsajátítás, orgazdaság, valamint a jármű önkényes elvétele, ha a sértett az elkövető hozzátartozója

A feljelentés hiánya: Ezek olyan esetek, amikor valaminek a hiánya (magánindítvány, feljelentés) képez büntethetőségi akadályt, mert a büntetőeljárást ezek nélkül nem lehet lefolytatni.

Az új törvénykönyv szankciórendszere a korábbihoz képest kibővült és átalakult. Az új törvény beiktatta az elzárást és a sportrendezvények látogatásától való eltiltást a büntetések közé, önállóan alkalmazhatóvá tette a kitiltást, valamint bekerült a jóvátételi munka és az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele az intézkedések közé.

6.11. Az elkövetőkkel szemben alkalmazható szankciók:

A büntetés kiszabása

A büntetés célja a társadalom védelme érdekében annak megelőzése, hogy akár az elkövető, akár más bűncselekményt kövessen el.

A büntetés kiszabásának elvei szerint a törvényben meghatározott keretek között, a büntetés céljának szem előtt tartásával úgy kell kiszabni, hogy az igazodjon a bűncselekmény súlyához, a bűnösség fokához, az elkövető társadalomra való veszélyességéhez, valamint az egyéb enyhítő és súlyosbító körülményekhez.

6.11.1. BÜNTETÉSEK

- a **szabadságvesztés**, amely határozott ideig vagy életfogytig tarthat
- az **elzárás**, melynek legrövidebb tartama 5 nap, leghosszabb tartama 9 nap.
Az új Btk. új büntetési nemként vezeti be az elzárás jogintézményét. Az elzárás szabadságvesztéssel járó büntetés, azokban az esetekben célszerű alkalmazása, amikor rövid tartamú szabadságelvonással is elérhető a büntetés célja. Főként azokkal szemben alkalmazható, akikkel szemben személyi körülményeikre, vagyoni viszonyaikra tekintettel más büntetés kiszabása célszerűtlen.
- a **közérdekű munka**, melynek legrövidebb tartama 48 óra leghosszabb tartama pedig 312 óra
A közérdekű munkát az elítélt díjazás nélkül végzi a közösség javára, nem feltétele a kiszabásának az elkövető hozzájárulása. A közérdekű munka jellegéről, természetéről a bíróság ítéletben rendelkezik, a konkrét munkahelyet pedig a büntetés-végrehajtási bíró jelöli ki.
- a **pénzbüntetés**, amelyet úgy kell kiszabni, hogy - figyelemmel a bűncselekmény tárgyi súlyára - meg kell állapítani a pénzbüntetés napi tételeinek számát, és - az elkövető vagyoni, jövedelmi, személyi viszonyaihoz és életviteléhez mérten - az egy napi tételnek megfelelő összeget.
A pénzbüntetés Magyarországon a leggyakrabban alkalmazott büntetés. Kettős előnye van, egyrészt az elkövető nem esik ki a munkából, nem lesz kiragadva családi környezetéből, másrészt az állam számára is bevételi forrást jelent.
- a **foglalkozástól eltiltás**,
Ez a büntetés a társadalom védelmét szolgálja, valamint megakadályozza az elkövetőt abban, hogy foglalkozásával összefüggésben újabb bűncselekményt kövessen el. Foglalkozásnak tekintendő minden olyan tevékenység, amelyet valaki élethivatásként, megélhetésének biztosítása végett, kereseti céllal folytat, továbbá amelyet a törvény foglalkozásként szabályoz.
- a **járművezetéstől eltiltás**,
A járművezetéstől eltiltás egy olyan büntetés, amely egyszerre szolgálja a társadalom védelmét és az újabb közlekedési bűncselekmény megelőzését. A büntetés alkalmazása nem kötelező, hanem a bíróság mérlegelésétől függ.
- a **kitiltás**, vonatkozhat egy vagy több településre, település vagy országrészre, legrövidebb időtartama 1 év, leghosszabb időtartama pedig 5 év lehet.
A kitiltás a bűncselekményhez kötődő joghátrány. A tartózkodási hely megválasztásának jogát korlátozza, a kitiltott személy nem tartózkodhat a bíróság által meghatározott településen, településrészen vagy az ország meghatározott részén. Ezáltal védelmi funkciót tölt be, az újabb bűncselekmény elkövetésének megelőzését szolgálja, az adott terület kriminogén jellegét próbálja megszüntetni.
- a **sportrendezvények látogatásától való eltiltás**, legrövidebb időtartama 1 év, leghosszabb időtartama pedig 5 év lehet.
A büntetés az elszaporodott sporthuliganizmus jelenségének visszaszorítására szolgál. Ha az elkövető a bűncselekményt a sportrendezvényen, az odamenetel, vagy onnan történő távozás során, a sportrendezvényvel összefüggésben követi el, alkalmazható válik a büntetés. Vonatkozhat egy vagy akár valamennyi sportág rendezvényeire is. Az elkövető bármely sportszövetség által, bármely sportág

keretében, bármely sportlétesítményben rendezett sportesemény látogatásától eltiltható. A bíróság ítéletben határozza meg.

- a **kiutasítás**, Azt a nem magyar állampolgár elkövetőt, akinek az országban tartózkodása nem kívánatos, Magyarország területéről ki kell utasítani. A kiutasított köteles az ország területét elhagyni, és a kiutasítás tartama alatt nem térhet vissza. Nem utasítható ki az, aki számára Magyarország menedékkélekedést biztosít. A kiutasítás időtartama határozott idejű vagy végleges hatályú lehet. A határozott idejű kiutasítás legrövidebb időtartama 1 év, leghosszabb időtartama 5 év.

6.11.2. MELLÉKBÜNTETÉS

Mellékbüntetés a közügyektől eltiltás. A büntetések egymás mellett is kiszabhatóak. Ha a bűncselekmény büntetési tételének alsó határa nem éri el az egy év szabadságvesztést, szabadságvesztés helyett elzárás, közérdekű munka, pénzbüntetés, foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás, kitiltás, sportrendezvények látogatásától való eltiltás vagy kiutasítás, illetve e büntetések közül több is kiszabható.

Ha a bűncselekményt a törvény elzárással bünteti, helyette vagy mellette közérdekű munka, pénzbüntetés, foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás, kitiltás, sportrendezvények látogatásától való eltiltás vagy kiutasítás, illetve e büntetések közül több is kiszabható.

Nem szabható ki szabadságvesztés mellett elzárás vagy közérdekű munka, kiutasítás mellett közérdekű munka vagy pénzbüntetés vagy életfogytig tartó szabadságvesztés mellett pénzbüntetés.

6.12. Intézkedések

Az intézkedések közös jellemzője, hogy alkalmazásukhoz elegendő a jogellenes magatartás megállapíthatósága, így akár olyan személlyel szemben is kerülhetnek alkalmazásra, aki nem büntethető.

Lényeges vonása az intézkedéseknek, hogy alkalmazásuk soha nem eredményez büntetett előéletet, ellentétben a büntetésekkel. Az új Btk. bővítette az intézkedések sorát, beiktatta a jóvátételi munkát, valamint az elektronikus adat végleges hozzáférhetlenné tételét.

megrovás:

Megrovásban kell részesíteni azt, akinek cselekménye az elbíráláskor már nem veszélyes, vagy olyan csekély fokú veszélyes a társadalomra, hogy az e törvény szerint alkalmazható legkisebb büntetés kiszabása vagy más intézkedés alkalmazása – ide nem értve az elkobzást, a vagyoneklobzást és az elektronikus adat végleges hozzáférhetlenné tételét – szükségtelen.

próbára bocsátás:

A bíróság a vétség, valamint a háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűntett miatt a büntetés kiszabását próbaidőre elhalaszthatja, ha alaposan feltehető, hogy a büntetés célja intézkedés alkalmazásával is elérhető.

jóvátételi munka:

A bíróság a vétség, valamint a háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűntett miatt a büntetés kiszabását egy évre elhalaszthatja, és jóvátételi munka végzését írja elő, ha alaposan feltehető, hogy a büntetés célja így is elérhető. A jóvátételi munkavégzés előírása mellett pártfogó felügyelet is elrendelhető.

pártfogó felügyelet:

A pártfogó felügyelet több funkcióval rendelkező intézkedés. Egyrészt az elkövetők ellenőrzésére, felügyeletére hivatott jogintézmény, másrészt segíti a pártfogoltat a társadalomba való visszailleszkedésben és támogatást nyújt.

elkobzás:

Az elkobzás olyan intézkedés, amely önállóan vagy intézkedés mellett is alkalmazható. Az elkobzásnak előfeltétele egy bűncselekmény elkövetése, az intézkedés alá eső tárgyak jellemzően a bűncselekmény elkövetésével összefüggő, ahhoz szorosan kapcsolódó tárgyak, így különösen a bűncselekmény eszközei, tárgyai, produktumai.

vagyonelkobzás:

A vagyonelkobzás olyan intézkedés, amely önállóan, és büntetés vagy intézkedés mellett is alkalmazható. Ez a jogintézmény a bűncselekmény révén, vagy annak kapcsán szerzett vagyonnövekedés elvonására szolgál, a megsértett helyzetet, – amelyet az elkövető a bűncselekmény elkövetésével okozott – próbálja helyreállítani.

elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele:

Az új Btk. beiktatta az intézkedések közé az elektronikus hírközlő hálózaton közzétett adatoknak a végleges hozzáférhetetlenné tételét. Önállóan, és büntetés vagy intézkedés mellett is alkalmazható. Ez az intézkedés azt a célt szolgálja, hogy azon bűncselekmények jogellenes tartalmát, amelyek számítástechnikai hálózaton való közzététellel valósulnak meg, az eljáró hatóság adott esetben elérhetetlenné tegye. (pl. tiltott pornográf felvétellel visszaélés)

kényszergyógykezelés:

A kényszergyógykezelés olyan intézkedés, amelynek célja tág értelemben a társadalom védelme, szűkebb értelemben pedig a kóros elmeállapotú elkövetők gyógyítása, kezelése.

jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló törvény szerinti intézkedések.

A jogi személyekkel szemben alkalmazható intézkedéseket a *2001. évi CIV. törvény* szabályozza, amely egyaránt tartalmaz anyagi jogi és eljárásjogi rendelkezéseket.

A jogkövetkezmények a következők:

- a) a) pénzbírság
- b) b) tevékenység korlátozása
- c) c) a jogi személy megszüntetése

A jogi személyek felelőssége származékos, általában csak egyéni felelősség megállapítása mellett kerül megállapításra.

Mediáció (jóvátétel):

Hazánkban 2007. január 1. napjától nyílt lehetőség arra, hogy a felek a bűncselekményből fakadó konfliktusukat közvetítői eljárás keretein belül rendezhessék. 2014. január 1. napjától pedig már a társadalomra kevésbé veszélyes cselekmények (szabálysértések) esetében is lehetővé vált a mediáció alkalmazása.

A mediáció módszertana, mind a büntető, mind a szabálysértési közvetítői ügyekben azonos. A mediátorok a konfliktuskezelés szakemberei, akik segítik a feleket szükségleteik és érzéseik feltárásában, ezáltal a probléma megoldásában. Amennyiben szükségesnek ítélik szakértőket vonhatnak be az eljárásukba, akik

szakértelmükkel segíthetik a feleket kérdéseik megválaszolásában.

Büntető ügyekben a bűncselekménnyel okozott sérelem jóvátétele a közvetítői eljárás keretében a büntetethetőség megszűnését eredményezheti vagy a büntetés korlátlan enyhítését teszi lehetővé. E joghatásokat a közvetítői eljárás a Büntető Törvénykönyvről szóló a 2012. évi C. törvény alapján a legfeljebb ötévi szabadságvesztéssel büntetendő élet, testi épség és az egészség elleni, az emberi szabadság elleni, az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni, a közlekedési, a vagyon elleni, illetve a szellemi tulajdonjog elleni bűncselekmények miatt indult büntetőeljárásokban váltja ki.

Az ügy közvetítői eljárásra utalásának feltétele, hogy a gyanúsított a bűncselekmény elkövetését beismerje, a sértett és a gyanúsított a közvetítői eljáráshoz hozzájáruljon és jogszabályban meghatározott, a közvetítői eljárást kizáró körülmény ne álljon fenn.

Az elterelés jogintézménye:

Az elterelés jogintézményének igénybevételéhez azt kell, hogy a „visszaélés kábítószerrel” bűncselekmény bizonyos, törvényben meghatározott elkövetői vállalják, legalább hat hónapig tartó folyamatos, a kábítószer-függőséget gyógyító kezelésben, kábítószer-használatot kezelő más ellátásban, vagy megelőző-felvilágosító szolgáltatáson vesznek részt, és ezt okirattal igazolják.

ÖSSZEFOGLALÓ:

A bűncselekmény az a szándékosan vagy – ha a Btk. a gondatlan elkövetést is bünteti – gondatlanságból elkövetett cselekmény, amely veszélyes a társadalomra, és amelyre a Btk. büntetés kiszabását rendeli el.
A bűncselekmény fogalmi elemei:

1. Cselekmény: csak emberi magatartás lehet;

2. Büntetendőség: csak olyan emberi magatartás (cselekmény) lehet bűncselekmény, amelyet a Btk. megfogalmaz (a tiltott vagy elvárt magatartást leírja) és amelyet büntetéssel fenyeget;

3. Társadalomra veszélyesség (jogellenesség): csak olyan büntetendő emberi magatartás (cselekmény) lehet bűncselekmény, amely veszélyes a társadalomra és emiatt a jogalkotó szerv jogellenesnek nyilvánít.

4. Bűnösség: csak olyan, a társadalomra veszélyes, büntetendő emberi magatartás (cselekmény) lehet bűncselekmény, amelyet bűnösen követnek el. Társadalomra veszélyes emberi magatartás:

Az az tevékenység vagy mulasztás, amely a Magyarország. állami, társadalmi vagy gazdasági rendjét, az állampolgárok személyét vagy jogait sérti vagy veszélyezteti.

Az elkövető bűnössége akkor állapítható meg, ha a 14. életévét betöltötte, beszámítási képességgel rendelkezik, elvárható tőle a jogszerű magatartás és szándékosan vagy gondatlanul követi el cselekményét. A bűncselekmények súlyosságuk szerint lehetnek:

5. Büntett: a súlyosabb, az a szándékosan elkövetett bűncselekmény Amelyre a Btk. A kétévi szabadságvesztésnél súlyosabb kiszabását rendeli el.

6. Vétség: az enyhébb súlyú bűncselekmény, a büntettekén kívül minden bűncselekmény Vétség.

A bűncselekmény elkövetői:

Tettesek: tettesi magatartás hiányában nincsen bűncselekmény, ők valósítják meg a bűncselekmény törvényi tényállását. („AKI”)

Három alakzata (fajtája) van:

Önálló tettes: aki a bűncselekmény törvényi tényállását megvalósítja

Társ tettes: akik a szándékos bűncselekmény Törvényi tényállását, egymástevékenységéről tudva, közösen valósítanak meg. (Térben és időben együtt követik el.)

Közvetett tettes: az a személy, aki a bűncselekményt olyan személlyel hajtja végre, akivel szemben valamilyen büntetethetőségi akadály (gyermekkor) áll fenn. A közvetett tettes is önálló tettes, de a bűncselekmény elkövetésében két fő játszik szerepet.

Az egyik – aki rábeszéli és mintegy eszközként használja fel a másik személyt- ő lesz a közvetett tettes, akit a büntetőjogi felelősség terhel.

A másik – akit rábeszélnek és eszközként használnak fel az elkövetéshez- lesz a cselekmény tényleges elkövetője, de aki büntetethetőségi akadály miatt nem lehet felelőségre vonni.

Részesek:

A bűncselekményelkövetésének a társadalomra nézve általában kisebb veszélyességű csoportja.

A bűncselekmények részesi magatartás hiányában is megvalósulnak.

Közös szabályok:

Csak tettesi alapcselekményhez kapcsolódhat (tettes nélkül nincsen részi cselekmény sem)

A részesi magatartás mindig tényálláson kívüli. (a bűncselekményt nem ők valósítják meg, csak arra felbujtanak, vagy ahhoz segítséget nyújtanak.)

Csak szándékos lehet a részesi magatartás és csak akkor lehet felelőségre vonni, ha a tettes legalább megkísérelte a bűncselekmény elkövetését.

A büntetés azonos a tettesével.

Felbujtó: aki (amely) más személyt a bűncselekmény elkövetésére szándékosan rábír. Sokféle formában valósul meg (pl. rábeszéléssel, fenyegetéssel, erőszakkal), melynek az az eredménye, hogy a másik személyben kialakul a bűncselekmény elkövetésének szándéka.

A felbujtó magatartása lesz a bűncselekmény oka.

Bűnsegéd: aki a bűncselekmény elkövetéséhez szándékosan segítséget nyújt.

Két féle formában valósulhat meg:

Fizikai bűnsegély (tárgyi, fizikai segítség- örökös mág a tettes betör)

Pszichikai bűnsegély (amikor a bűnsegéd olyan magatartást tanúsít, amely megerősíti a tettet a bűncselekményelkövetésének szándékában. – bátorítja, tanácsokat ad a tettesnek.)

A bűnsegédi magatartás eredménye a tettesi alapcselekmény előmozdítása, a tettes szándékának erősítése.

7. BÜNTETŐJOG KÜLÖNÖS RÉSZ AZ ÉLET, A TESTI ÉPSÉG ÉS AZ EGÉSZSÉG ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK

7.1. Emberölés

*Aki mást megöl, büntett miatt öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.
A büntetés tíz évtől húsz évig terjedő vagy életfogytig tartó szabadságvesztés, ha az emberölést*

- a) előre kitervelten,*
- b) nyereségvágyból,*
- c) aljas indokból vagy célból,*
- d) különös kegyetlenséggel,*
- e) hivatalos személy vagy külföldi hivatalos személy sérelmére, hivatalos eljárása alatt, illetve emiatt, közfeladatot ellátó személy sérelmére, e feladatának teljesítése során, továbbá a hivatalos, a külföldi hivatalos vagy a közfeladatot ellátó személy támogatására vagy védelmére kelt személy sérelmére,*
- f) több ember sérelmére,*
- g) több ember életét veszélyeztetve,*
- h) különös visszaesőként,*
- i) tizennegyedik életévét be nem töltött személy sérelmére,*
- j) védekezésre képtelen személy sérelmére vagy*
- k) a bűncselekmény elhárítására idős koránál vagy fogyatékoságánál fogva korlátozottan képes személy sérelmére*

követik el.

Aki emberölésre irányuló előkészületet követ el, egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Ha gondatlanságból követi el, vétség miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Példa: a vádlott és a sértett dulakodnak, a vádlott asszony a férfit combon szúrja a konyhakéssel úgy, hogy férfit a szúrás olyan helyen éri, ahol az ütőér fut a lábában, a férfi meghal.

7.1.1. AZ EMBERÖLÉS ALAPESETE

Az élet, a testi épség és az egészség elleni bűncselekmények az ember biológiai létezése, illetve az élettani értelemben vett ember testi integritása ellen irányulnak.

Alaptörvény SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG c. fejezete

„I cikk: Az EMBER sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsőrendű kötelessége.

II cikk: Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a

magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”

A Büntető törvénykönyv (továbbiakban: Btk.) XV. fejezete ezeknek az alapjogoknak a büntetőjogi védelmét teremti meg. Büntetendő az emberi élet jogellenes kioltásának minden formája, az élet védelmének teljes körűvé tétele, a szándékos emberölés, a gondatlan emberölés, az öngyilkosságra rábírás, az öngyilkosság elkövetéséhez történő segítségnyújtás, a magzatelhajtás, a testi épséget, egészséget sértő, veszélyeztető cselekmények, amelyek akár a legsúlyosabb esetekben a passzív alany halála is bekövetkezhet.

Jogtörténet

Csemegi kódex (1878. évi V. törvény):

XVIII. fejezete gyilkosság megnevezéssel az előre megfontolt szándékból elkövetett emberölést szankcionálta halálbüntetéssel. (278§). Minősítő körülmény nélküli emberölés határozott tartamú fegyházbüntetés, a tv. -ben meghatározott hozzátartozók sérelmére, vagy több emberen követték el, akkor életfogytig tartó szabadságvesztéssel büntették. A gondatlan emberölést is büntette. Privilegizált esetek az erős felindulás-

ban elkövetett emberölés, a kívánságra ölés: „a sértett határozott és komoly kívánsága által hivatott arra, hogy megölje őt” – enyhébben rendelte büntetni, valamint a gyermekölés: „az az anya követte el, aki a házasságon kívül született gyermekét szülés alatt, vagy közvetlenül a szülést követően megölte.”

1961. évi V. törvény: Szándékos és gondatlan eseteket büntette, az enyhébb esteket nem. A szándékos emberölés minősített eseteinek a körét bővítette a különös kegyetlenséggel, az előre kitervelten, a sok ember életét veszélyeztető módon, a nyereségvágyból, a más aljas indokból vagy célból, a hivatalos személy ellen, hivatalos eljárása alatt, vagy miatt, a több emberen, és a visszaesőként történő elkövetést.

1978. évi IV. törvény – 2013. június 30. –ig hatályos. Ugyanezeket a minősítő körülményeket megtartotta, és kiegészítette a tizennegyedik életévét be nem töltött, a külföldi hivatalos személy, közfeladatot ellátó személy, vagy ezek támogatására, védelmére kelt, valamint a védekezésre képtelen személy sérelmére történő elkövetéssel. A 2012. évi LXII tv. új bekezdéssel egészítette ki az emberölés tényállását, alapeset szerint büntetendő a tizennegyedik életévét be nem töltött, akaratnyilvánításra képtelen személyt bírt rá öngyilkosságra, ha azt a passzív alany el is követte.

2012. évi C. törvény, mely 2013. július elsején lépett hatályba.

1. Jogi tárgy más ember életének védelméhez fűződő társadalmi érdek.

2. A passzív alany kizárólag élő, természetes személy lehet.

Az emberi élet kezdete, vége.

Az emberi élet kezdete: amikor a szülés, vagyis a gyermeknek az anya testétől való elszakadása megindul a toló fájások megkezdődnek, vagy a császármetszés kezdete. Alapvető feltétel, az élethez elengedhetetlenül szükséges szervekkel rendelkezzen a magzat, különben csak terhesség megszakításról beszélhetünk, ami emberölést nem valósít meg.

Az emberi élet vége a halál bekövetkezte. klinikai halál biológiai halál.

Agyhalál az agytörzs és az agy működése teljesen és visszafordíthatatlanul megszűnik. Ezért a klinikai halál állapotában levő személy az emberölés passzív alanya lehet.

3. A törvényi tényállás nyitott törvényi tényállás (az elkövetési magatartást külön, pontosan nem írja körül, hanem azt az eredményre utalással határozza meg).

Elkövetési magatartás. Tevéssel, aktív magatartás-fizikai és pszichikai ráhatás (rábeszélés, rábírás), (még, kés, lőfegyver, balta) vagy eszköz nélkül (puszta testi erővel: megfojtás, ütlegelés, rúgás...)

Mulasztással is megvalósítható, ez passzív magatartás. Passzív a magatartás akkor, ha az elkövetőt nem büntetőjogszabály kötelezte olyan aktív tevékenység kifejtésére, amelynek a megtételére az elkövetőnek reális lehetősége volt, és amely megakadályozta volna a halálos eredmény bekövetkeztét.

4. Eredmény bűncselekmény. Az élet kioltására alkalmas elkövetési magatartás, és a halál, mint eredmény között ok-okozati összefüggés

Példa: hátra szúrja – kórházba kerül – hónapok után a szövődményekbe belehal

A mulasztással elkövetett szándékos emberölés: ok-okozati összefüggés, ha a halál, mint eredmény bekövetkezettének az oka a mulasztás, mint elkövetési magatartás volt.

Példa: az anya nem eteti gyermekét – éhen hal a gyermek; jogi alapokon nyugvó kötelezettsége az anyának a gyermeke etetése!

5. Előkészület és kísérlet. Ha e törvény külön elrendeli, előkészület miatt büntetendő, aki a bűncselekmény elkövetése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételeket biztosítja, az elkövetésre felhív, ajánlkozik, vállalkozik, vagy a közös elkövetésben megállapodik.

Az előkészületi magatartás büntetőjogi felelősséget megalapozzák akkor is, ha az elkövető a 14. életévét be nem töltött vagy az akaratnyilvánításra képtelen személyt bírja rá öngyilkosságra.

Biztosítja a szükséges, a végrehajtást megkönnyítő feltételeket, beszerzi az eszközöket, megfigyeli a passzív alany életvitelét, szokásait. Elkövetésre felhív, amíg a felhívott az ölési cselekményt nem kezdi meg, addig az emberölés előkészületéért felel.

Példa: anyagi előny kilátásba helyezésével megbízást ad.

Kísérlet miatt büntetendő, aki a szándékos bűncselekmény elkövetését megkezdi, de nem fejezi be. A kísérletre a befejezett bűncselekmény büntetési tételét kell alkalmazni.

Ha az eredmény bármely okból nem következik be, akkor az emberölés kísérlete valósul meg. A cselekmény mikor lép a kísérleti szakba az a konkrét elkövetési magatartástól függ. A lőfegyver célra tartása, a szúró mozdulat megkezdése, ha az áldozat messzebb van, előkészületnek minősül. A ravaszon az ujjat mozgatásba kezdi hozni, a szúró mozdulat megkezdése, ha a passzív alany testközelben van, éjjel nagy forgalmú útra kilöki a passzív alanyt, akkor kísérlet.

Az önkéntes visszalépés büntethetőséget megszüntető. A büntetést korlátlanul enyhíteni vagy mellőzni is lehet, ha a kísérletet alkalmatlan tárgyon, alkalmatlan eszközzel vagy alkalmatlan módon követik el. Nem büntethető kísérlet miatt, akinek önkéntes elállása folytán marad el a bűncselekmény befejezése, vagy aki az eredmény bekövetkezését önként elhárítja.

Önkéntes elállás kizárólag befejezetlen kísérlet esetén lehetséges. Befejezetlen a kísérlet, ha az elkövető még nem tett meg mindent a halálos eredmény létrehozásáért, még lehetősége van a cselekménnyel felhagyni

Példa: fojtogatja a passzív alany nyakát, egy-másfél perc a halálig, ez idő alatt elállhat, a sértett nyakát elengedheti.

Önkéntes eredmény elhárítás pedig csak a befejezett kísérlet esetén. Ha a kifejtett tevékenység alkalmas a halálos eredmény létrehozására, akkor már csak önkéntes eredmény elhárítás lehet a visszalépés

Példa: szívtájon szúrás, már csak mentőt hívhat, orvosi segítséget kérhet.

Mindkét esetben fontos az önkéntesség, önszántából hagy fel az ölési cselekménnyel, illetve önként hív segítséget, mentőt. nem önkéntes eredmény elhárítás, ha másnak a segítségnyújtása miatt marad el az eredmény, a halál és az elkövető utóbb csak közreműködik. nem önkéntes elállás az sem, ha az elkövető abban a hitben hagy fel a cselekményével (fojtogatással), hogy a passzív alany már meghalt.

Ha a kísérlet már önmagában is megvalósít más bűncselekményt, az elkövető e bűncselekmény miatt büntethető.

Példa: szívtájéki szúrás életveszélyes sérülést okozott, életveszélyt okozó testi sértésért büntethető, mint maradék bűncselekmény.

Az abszolút alkalmatlan tárgyon, alkalmatlan eszközzel, alkalmatlan módon végrehajtott cselekmény deliktumot nem valósít meg.

Példa: alkalmatlan tárgy a halott ember megölése

6. bűncselekmény alanya tettesként bárki lehet. Tettesi cselekmény közvetlen az elkövető saját maga, vagy állat felhasználásával hajtja végre az emberölési cselekményt, vagy közvetett. Ugyancsak közvetett tetteség, ha katona parancsra hajtja végre a büntetőjog ellenes magatartást. A közösen elkövetők mindegyikének a magatartása külön-külön alkalmas lenne a halálos eredmény előidézésére

Példa: mindketten szíven szúrják

az elkövetők magatartásának összessége

Példa: együttesen rugdossák, vagy ütlegelik az áldozatot

vagy a magatartásuk egymást kiegészítő jellege

Példa: egyik lekötözi, a másik pedig megöli

A felbújtó és bűnsegéd is bárki lehet.

Felbújtó az lesz, aki az emberölésre rábír, és a felbujtott személy az emberölést legalább megkísérli. A bűnsegély mind fizikai, mind pszichikai lehet, nem kell már előzetesen is szándékmegerősítő hatás, elegendő, ha az ölési cselekmény megvalósítása közben biztosítja támogatásáról az elkövetőt.

Példa: marad és segít a holttest eltüntetésében, vagy a passzív alany megölését kilátásba helyező fenyegetéssel erősíti a tettes ölési szándékát

7. A szándékos és gondatlan elkövetés. Egyenes szándék (dolus directus) esetén tisztában van a cselekménye következményével és a passzív alany halálát kívánja is, eshetőleges szándék esetén (dolus eventualis) tisztában van a cselekménye következményével, de ez iránt közömbös. Az elkövetéskori tudatállapot fontos a jogi minősítés szempontjából, az elkövető szándéka ölésre vagy bántalmazásra irányult, a külvilágban megnyilvánul (Legfelsőbb Bíróság: 15. Irányelv)

A személyben való ténybeli tévedés: mást öl meg a kiszemelt áldozat helyett, mert nem ismeri fel, ez ugyanúgy szándékos emberölés. Az okozati kapcsolatban való tévedés: rosszul veszi célba és ezért véletlenül mást talál el, ez szándékos emberölési kísérlet, és gondatlan emberölés, gondatlan testi sértés. Gondatlan elkövetés.

Tudatos gondatlanság esetén az elkövető előre látja a magatartásának lehetséges következményeit, de könnyelműen bízik azok elmaradásában, tisztában van azzal, hogy bekövetkezhet a halálos eredmény, de könnyelműen bízik azok elmaradásában, csak könnyelműen bízhat, azaz a bizakodásának van reális ténybeli alapja. Ha nincs a bizakodásnak reális ténybeli alapja, akkor az nem könnyelmű, hanem alaptalan.

Példa: kihalt síkátorban éjjel magára hagyja vérben, fagyban, forgalmas helyen napközben.

Hanyagság (negligencia) esetén nem látja előre magatartásának lehetséges következményeit, mert a tőle elvárható figyelmet, vagy körültekintést elmulasztotta. Két alapvető konjunktív feltétel, az objektív gondossági kötelesség megszegése, az általánosan elvárható magatartás. A szubjektív előreláthatóság fennállóság: terheli-e az illetőt az előre nem láthatóság terén felróható mulasztás.

Példa: a szülő az orvos által felírt gyógyszert huzamosabb ideig nem váltja ki, majd késedelmesen hív orvost a súlyosan beteg gyermekéhez, aki meghal, vagy az idős mozgáskorlátozott nagyszülőre bízva a két 5 és 7 éves gyermeket, akik játék közben felgyújtják a lakást.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Az emberölés bűncselekményét lehet-e gondatlanságból elkövetni?
2. Öngyilkosság esetén megállapítható-e az emberölés bűncselekménye, ha igen milyen feltételekkel és kinek a terhére?
3. Elkövethető-e a bűncselekmény passzív magatartással, vagy csak aktív tevékenységgel?
4. Mikor válik befejezetté az emberölés alapesete?
5. Az emberölés kísérlete is büntetendő?

7.1.2. ERŐS FELINDULÁSBAN ELKÖVETETT EMBERÖLÉS

Aki mást méltányolható okból származó erős felindulásban megöl, büntett miatt két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Az enyhébb megítélés magyarázata az a felismerés, hogy az egyes emberölések formái, az elkövető bűnösségi foka és pszichikai beállítottsága folytán lényegesen különböznek egymástól. Ez az eltérés egyrészt az ölési szándék kialakulásának méltányolható oka, másrészt az elkövetési magatartás úgynevezett rögtönös megvalósítása.

Az elkövető a bűncselekmény végrehajtása időpontjában erős felindulás állapotában van.

Jogtörténet

Csemegi kódex (1878. évi V. tv.) privilegizált esetként rendelte büntetni: enyhébben büntetendő, ha az ölési szándék erős felindulásban keletkezett és az ölést rögtön végre is hajtotta.

enyhítő » az indulatot az váltotta ki, hogy a sértett az elkövetőt, illetve hozzátartozóit súlyosan bántalmazta vagy megsértette (lásd. német Btk.)

1961. évi Btk.: privilegizálta, méltányolható okból származó erős felindulásban keletkezett szándék és tett (lásd. osztrák Btk.: „általánosan menthető erős felindulásban...”) Nemzetközi jog – mindenhol privilegizált esetként.

1. A jogi tárgy más ember életének védelméhez fűződő társadalmi érdek, a privilegizáció oka, hogy méltányolható okból érzelmi fellobbanás alatt cselekszik.

2. A passzív alany bármely természetes személy lehet.

3. Az elkövetési magatartás tevés és mulasztás is lehet, gyakorlati jelentősége az aktív magatartásnak van, erős felindulás, érzelmi tobzódás. Különös kegyetlenséggel valósul meg legtöbbször.

4. Materiális bűncselekmény, az elkövetési magatartás és az eredmény közötti ok-okozati összefüggés hiányában büntetőjogi felelősségre vonás sem lehet.

5. Btk. az előkészületet nem rendeli büntetni. A felindulás kialakulását követően viszonylag rövid időn belül kell az élet kioltását eredményező cselekményt végrehajtani, ha a passzív alany életben marad, akkor

csak kísérletről van szó, a passzív alany halálával válik befejezetté.

6. A bűncselekmény alanya tettesként az, aki méltányolható okból erősen felindult. Társ-tetteség esetén minden elkövető esetében fenn kell, hogy álljanak az alannyá válás speciális feltételei (méltányolható okból való erős felindulásban cselekedjen). A részese, a felbujtás és bűnsegély, szükségszerű a privilegizáció alapját képező törvényi tényállási elemek megléte, ha hiányzik az erős felindulás, vagy ez nem méltányolható, akkor csak az emberölés alap vagy minősített esete állhat fenn.

7. A bűncselekmény kizárólag szándékosan valósítható meg.

8. Elhatárolások. Halmazat, a tudattartalom alapján lehet elkülöníteni. A szándékos emberölés kísérletétől, a szándékos életveszélyt okozó testi sértés, a szándékos emberölés befejezett alakzata, gondatlan emberölés, és a halált okozó testi sértéstől. Az emberölés folytatólagosan nem lehet elkövetni – fogalmilag kizárt, a több ember sérelmére, szándékos ölési cselekmény emberölés minősített esete lesz. Az erős felindulásban elkövetett emberölés rendbelisége a passzív alanyok számától függ.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. **Az erős felindulásban elkövetett emberölés elkövethető-e gondatlanságból?**
2. **Milyen feltételei vannak az erős felindulásból elkövetett emberölésnek?**
3. **Amennyiben az erős felindulást az elkövető személyében rejlő ok váltotta ki, az-méltányolható?**
4. **Ha sértett jogellenes magatartása az elkövetőt jogos védelmi helyzetbe hozta, azért elkövethető-e az erős felindulásban elkövetett emberölés bűncselekménye keretében?**
5. **Az idő múlása milyen hatással van az erős felindulás méltányolhatóságára?**

7.1.3. TESTI SÉRTÉS

Aki más testi épségét vagy egészségét sérti, testi sértést követ el. Amennyiben okozott sérülés vagy betegség nyolc napon belül gyógyul, az elkövető **könnyű testi sértés** vétsége miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Azonban, ha nyolc napon túl gyógyul, az elkövető **súlyos testi sértés** bűntette miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

példa: a sértettet a két általa nem ismert vádlott lerugdossa a földre, a földön tovább rugdalják.

Jogtörténet

Csemegi kódex (1878. évi V. törvény) XX fejezet

könnyű testi sértés: sérülés / betegség 8 napnál tovább nem tartott

súlyos testi sértés vétsége: sérülés / betegség 8-20 nap között

súlyos testi sértés bűntette: sérülés / betegség 20 napnál tovább

minősített: ha a felmenő sérelmére tette, ha a sértett elveszítette valamely képességét, ha elméje megzavarodott, ha a betegség hosszú ideig tartott, foglalkozásának gyakorlására képtelenné vált, ha terhes nő sérelmére és a magzatát elveszítette, ha belehalt.

1961. évi V. tv.

könnyű testi sértés: 8 napon belül gyógyult – 1 év szabadságvesztés / javító-nevelő

munka súlyos testi sértés: 8 napon túl gyógyuló – 3 év szabadságvesztés

1978. évi IV. törvény – 2013 június 30. –ig hatályos könnyű testi sértés – súlyos testi sértés – maradandó fogyatékoságot / súlyos egészségromlást okozó testi sértést - életveszélyt okozó testi sértés – halált okozó testi

sértés, könnyű testi sértés kivételével a gondatlan elkövetést is büntette.

1. Jogi tárgy az ember testi épségéhez, egészségéhez fűződő társadalmi érdek. Orvostudomány szerint valamennyi sejt, szövet ép és a szervek rendeltetésszerűen működnek, diszfunkciók nélkül. A büntetőjog alapján nem a fenti abszolút értelemben vett testi épség, egészség fogalom, hanem a passzív alanyra konkretizált értelmezés, az az állapot, amelyben a passzív alany volt, mielőtt a támadás érte.

Példa: beteg, vagy fogyatékkal élőknek is lehet büntetőjogilag testi épsége, egészsége.

2. A passzív alany elkövetőn kívül bárki lehet.

3. Az elkövetési magatartás a testi épség sértés. Az emberi testre gyakorolt jogellenes támadó szándékú fizikai ráhatás, a test bántalmazása, az irreleváns, hogy mekkora fájdalommal jár. Lehet eszközzel, vagy eszköz nélkül lehet közvetlen vagy közvetett.

Közvetett a testi sértés, ha valaki testi sértésre irányuló szándékkal üldöz valakit, aki menekülés közben elcsúszik és eltöri a lábát. Az egészség sértése, olyan külső behatás, amely sérülést nem okoz, viszont betegséget idéz elő.

Példa: mérgezés, betegség továbbadása, pszichés betegség okozása.

Mindkét elkövetési magatartás lehet aktív és passzív.

4. Eredménye a betegség, a testi sérülés, ebben okozati összefüggéseknek fenn kell állnia. Testi sérülés a szervezet sejtjeiben, szöveteiben fennálló, külsérelmi nyomokkal járó alaki eltérés, vagy működési zavar. Egészségsértés a testi vagy lelki betegség, kóros állapot alakul ki.

A törvényi minősítésnél a tényleges gyógytartamot kell figyelembe venni.

5. Az előkészületet minden esetben bünteti, akkor lép a bűncselekmény kísérleti szakba, ha a testi épség, egészség sértésére objektív alkalmas cselekményt az elkövető megkezd, de sérelem még nem keletkezett.

Példa: testi sértés okozására irányuló szándékkal közeledik, de a másik védekezik, nem lesz sérelem, akkor is a testi sértés kísérletéért felel.

Az okozott eredménytől függetlenül minden esetben vizsgálni kell, hogy milyen gyógytartamú, milyen súlyosságú sérülés okozására irányult az elkövető szándéka. Az előidézni kívánt eredmény bekövetkeztével, befejezett lesz a bűncselekmény

6. Alanya tettesként bárki lehet. Közvetett tettesség, közvetett módon.

Példa: kutyával elkövető a bűncselekménynek közvetlen tettese.

Nincs jelentősége, ha két vagy több elkövető esetén a testi sértésre irányuló szándék megállapítható, hogy konkrétan melyik sérülésnek ki az előidézője, ki fogta le, ki ütötte, rúgta, az eredményre figyelemmel kell a büntetőjogi felelősséget megállapítani.

7. Az alapeset a könnyű testi sértés **kizárólag szándékos** (hiányában tetteles becsületsértés lehet csak), csak magánindítványra büntethető, a minősített eseteknek van gondatlan alakzat is, ezt bünteti a törvény (1 évig terjedő szabadságvesztéssel).

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. **Mi alapján lehet elhatárolni egymástól a súlyos testi sértést és a könnyű testi sértést?**
2. **Ki lehet a testi sértés passzív alanya?**
3. **Ha a könnyű testi sértést különös kegyetlenséggel követik el, az súlyosítóköörülménynek minősül-e?**
4. **A testi sértés bűncselekményének megítélésénél el lehet-e tekinteni a tényleges-gyógyulás időtartamától?**
5. **A közvetlen és közvetett életveszélynek van-e jelentősége a bűncselekmény minősítése szempontjából?**

7.1.4. FOGLALKOZÁS KÖRÉBEN ELKÖVETETT VESZÉLYEZTETÉS

Aki foglalkozási szabály megszegésével más vagy mások életét, testi épségét vagy egészségét gondatlanságból közvetlen veszélynek teszi ki, vagy testi sértést okoz, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Példa: a vádlott vásárol egy romos házat a falbontás során nem tartották be az óvó rendszabályokat, a fal leomlott és egy ember meghalt.

Jogtörténet

Csemegi kódex (1878. évi V tv.): a halál „az azt okozónak hivatásában vagy foglalkozásában való járatlanságából, hanyagságából vagy azok szabályainak megszegéséből ered”

1961. évi V. tv.: azt szankcionálta, aki a foglalkozása szabályainak megszegésével egy vagy több ember életét, testi épségét vagy egészségét gondatlanul közvetlen veszélynek tette ki súlyosabban bünteti a veszély szándékos előidézését, vagy amikor a szabályszegés eredményeként súlyos testi sérülés vagy halál következik be

1978. évi IV. törvény – 2013 június 30. -ig hatályos: 1961. évi törvénnyel megegyező.

1. A jogi tárgy egy vagy több ember életének, testi épségének, egészségének védelméhez fűződő társadalmi érdek

2. A passzív alany az élő természetes személy (bármilyen korú, nemű, egészségi állapotú...)

3. Elkövetési magatartás a foglalkozási szabály megszegése, nincs jelentősége, hogy írott vagy íratlan

szabály, egyszeri vagy rendszeres tevékenység, hivatásból vagy kedvtelésből végezték, ellenszolgáltatásért, vagy a nélkül. Kell-e iskolai végzettség, szakvégzettség vagy sem, de a hatóságengedély megléte vagy hiánya is lényegtelen.

A jogszabály, vagy annak nem minősülő jogi norma vagy belső utasítás, előírások közül csak azok számítanak, amiknek a rendeltetése az élet, a testi épség és az egészség védelme.

- a) munkavédelmi és balesetelhárító szabályok
- b) biztonsági előírások
- c) orvosi tevékenység szakma szabályai
- d) építkezés kivitelezésével kapcsolatos műszaki, statikai szabályok
- e) lőfegyver, robbantószer, robbanóanyag használatára és kezelésére vonatkozó szabályok.

4. Matriális bűncselekmény. Alapeset gondatlan alakzatban, az eredménye az élet, testi épség, egészség közvetlen veszélyeztetése, testi sértés okozása.

Veszély az élet, testi épség, egészség sérelmének reális lehetősége. Közvetlen veszély térben és időben konkretizálódik, meghatározott személyt, személyeket fenyeget (az absztrakt veszély a bűncselekmény megvalósulásához nem elegendő), de akkor is fennáll a büntetőjogi felelősség, ha a közvetlen veszélyhelyzet nem azonnal a foglalkozási szabály megszegése után, hanem később következik be.

Közvetlen veszély eredménye az ok-okozati összefüggés szükséges a felelősségre vonáshoz. Ha nem a foglalkozási szabályok megszegésének következménye miatt jön létre a közvetlen veszély, akkor nem valósul meg e bűncselekmény A testi sértés a másik eredmény, lényegtelen a gyógyulási időtartam, nincs a könnyű testi sértésnek gondatlan alakzata.

5. Gondatlan veszélyeztetés kísérlete fogalmilag kizárt, szándékos veszélyeztetés kísérlete, mert nem absztrakt elvileg lehetséges, befejezett bűncselekmény a veszély közvetlenné válásával lesz.

6. Az alany tettesként bárki lehet, gondatlanság esetén a társtettség, felbujtás és bűnsegély fogalmilag kizárt, szándékosság esetén a társtettség, felbujtás és bűnsegély is lehet.

7. Gondatlanságból és szándékosan is előidézhethet közvetlen veszélyt, de a testi sérülés okozására csak a gondatlansága terjed ki. Tudatos gondatlanság előre látja a foglalkozási szabályszegésének lehetséges következményeit, de könnyelműen bízik azok elmaradásában, hanyag gondatlanság, azért nem látja előre a foglalkozási szabályszegésének lehetséges következményeit, mert a tőle elvárható figyelmet, körültekintést elmulasztotta.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Az íratlan orvosi szabályok megszegésével el lehet-e követni a foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetést?
2. A foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetést gondatlanságból el lehet-e követni?
3. A foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés szándékos alakzatát el lehet-e követni testi sértés okozásával?
4. Testi sértés okozásánál a gyógyulás időtartamának van-e jelentősége a bűncselekmény minősítése szempontjából?
5. A súlyosító körülmények között tömegszerencsétlenségnek minősül-e, ha egy ember meghal és további 5 személy súlyosan megsérül?

7.1.5. SEGÍTSÉGNYÚJTÁS ELMULASZTÁSA

Aki nem nyújt tőle elvárható segítséget sérült vagy olyan személynek, akinek az élete vagy testi épsége közvetlen veszélyben van, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Példa: ittasan fekvő sértettet a balesetben vétlen autós elgázolja, sértett meghal.

Jogtörténet

Először az 1961. évi V. tv. szankcionálta, amit az 1978. évi IV. tv. átvett

1. A jogi tárgy más ember életének, testi épségének védelméhez fűződő társadalmi érdek.

2. A passzív alany a sérült, vagy az életet, testi épséget közvetlenül veszélyeztető helyzetbe került élő, természetes személy. Sérült, akinek az élete, testi épsége károsodott, szemmel látható

külső sérülés, vagy szemmel nem látható belső sérülés keletkezett.

A sérülés, élet, testi épség közvetlenül veszélyeztetettségének oka irreleváns, a passzív alany is előidézhetette magának:

Példa: öngyilkossági kísérlet. feltétel a közvetlen veszély, ami térben és időben behatárolt, meghatározott személyekre konkretizálódott, a sérelem bekövetkezésének reális esélye, és a segítségre szorultság.

3. Az elkövetési magatartás mulasztással megvalósul, tiszta mulasztásos bűncselekmény. Az eset összes körülményeit mérlegelni kell, ehhez néhány alapvető tétel. Nem várható el senkitől a saját életének kockára tétele mások megmentéséért, senkitől a képességeit meghaladó segítségnyújtás.

Példa: vízben fuldokló kimentése, még akkor sem, ha úszómester vagyok

Segítségnyújtás attól sem, aki maga is sérült, vagy életét, testi épségét közvetlenül veszély fenyegeti.

Példa: balesetben szintén sérült gépjármű utasa

Segítségnyújtás akkor sem, ha már mástól megkapta a szükséges segítséget, vagy önmaga is képes elhárítani a veszélyt, vagy a felajánlott segítséget egyértelműen visszautasítja és szemmel láthatóan nincs szüksége segítségre, mert nincs sérülése. A sérült, veszélyhelyzetben levő szemszögéből kell megítélni, hogy segítségre szorult-e.

Mindenkitől elvárható, hogy meggyőződjön a sérülésről, felajánlja a segítséget a lehetőségekhez képest, értesítse a mentőket, tűzoltóságot, rendőrséget.

Példa: pl. ittas és maga nem tud más segítséget nyújtani), és a helyszínen maradjon (ha lehetséges - pl. nincs robbanásveszély).

4. Immateriális bűncselekmény - nincs eredmény, nem kell semminek bekövetkeznie.

5. Tiszta mulasztásos bűncselekmény, ezért a kísérlete fogalmilag kizárt, a mulasztás tényével a bűncselekmény befejezetté válik.

6. Alanya tettesként bárki lehet, kivéve az, aki maga is segítségre szorul, aki szándékosan maga idézte elő a passzív alany sérülését, vagy szándékos magatartással idézte elő a passzív alany életét, testi épségét közvetlenül veszélyeztető helyzetet, mert akkor ezért a bűncselekményért felel, de segítségnyújtási kötelezettsége nincs, csak ha a sérülést vagy a veszélyhelyzetet gondatlanságból idézte elő, vagy a veszélyhelyzet szándékolt, de az ebből származó sértetti sérülés már gondatlan.

7. Minősített esetek. Ha a segítség nyújtás elmaradása okozta a halált, de ha ettől függetlenül is bekövetkezett volna a halál – akkor csak az alapesetért felel.

Példa: magára hagyja a fagypon alatti hidegben a súlyosan ittas embert és megfagy.

Csak akkor minősül, ha az elkövető vétkesen (szándékosság, vagy gondatlanság terheli) idézi elő a személyi sérüléssel járó, vagy az életet, testi épséget közvetlenül fenyegető helyzetet. ha nem vétkes, akkor csak az alapeset, vagy ha meghal, akkor még súlyosabb (1-5 év).

Példa: vétlen az ittas kivilágítatlan biciklis elütésében, de nem nyújt segítséget, ez alapeset; de minősített eset, ha a sértett szabályszerű magatartásával (pl. kivilágítatlan) közrehatott az elkövető által vétkesen előidézett veszélyhelyzet kialakulásában (pl. 140 km /h sebességgel ment, így későn, vagy nem vehette észre.

Segítségnyújtásra egyébként is köteles pl. az orvos, tűzoltó, szerződésben erre kötelezett, szülő, gyermek, házastárs, de a közlekedési szabályok alapján nem lehet felelősségre vonni.

8. Elhatárolások a cserbenhagyás szubszidiárius jellegéből fakad, hogy csak akkor valósul meg, ha nincs súlyosabb bűncselekmény, ha van, akkor a szerint büntetendő.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. A segítségnyújtás elmulasztás bűncselekményét aktív magatartással el lehet-e követni?
2. Végszükség esetén a tűzoltó köteles-e a tőle elvárható segítségnyújtásra?
3. A közlekedési szabályok alapján történő segítségnyújtás elmaradása súlyosabban minősíti-e a segítségnyújtás elmaradása bűncselekményt?
4. Súlyosabban minősíti-e a segítségnyújtás elmulasztását, ha a sértett sérülését az elkövető gondatlanul okozza?
5. Súlyosabban minősíti-e a segítségnyújtás elmulasztását, ha a sértett sérülését az elkövető vétlen magatartásával okozza?

7.2. AZ EMBERI SZABADSÁG ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK

7.2.1. SZEMÉLYI SZABADSÁG MEGSÉRTÉSE

Aki más személyi szabadságától megfoszt, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Példa: a vádlottak a sértett autója mögé és elé állnak, aki így nem tud elindulni.

1. A jogi tárgy a szabad mozgáshoz, a helyváltoztatás szabadságához fűződő társadalmi érdek. Alaptörvény XXVII. cikk:

(1) Mindenkinek, aki törvényesen tartózkodik Magyarország területén, joga van a szabad mozgáshoz és tartózkodási helye szabad megválasztásához.

(2) Minden magyar állampolgárnak joga van ahhoz, hogy külföldi tartózkodásának ideje alatt Magyarország védelmét élvezze.

A jogi tárgy az új alaptörvény szerint is a cselekvési szabadság meghatározott körét, nevezetesen a tartózkodási hely megválasztásának a szabadságát védelmezi.

2. A passzív alany bárki lehet, akinek a cselekmény megkezdése előtt meg volt a mozgási szabadsága. A minősített eset szerint a 18. életévét be nem töltött személy nagyobb védelmet kapott.

3. Az elkövetési magatartás a személyi szabadságtól való megfosztása.

Minden olyan cselekmény, amely alkalmas arra, hogy a sértettet megfossza mozgási, helyváltoztatási, illetve tartózkodási helyének megválasztási lehetőségétől. Az elkövetési magatartás általában **aktív tevékenységet** feltételez, de **nem kizárt a mulasztással** való megvalósítás sem. Az elkövetési magatartásnak jogellenesnek kell lennie.

Ha jogszabály jogosít fel, akkor nem valósul meg bűncselekmény. A büntetőeljárásról szóló törvény úgy határozott, hogy a bűncselekmény elkövetésén tetten ért személyt bárki elfoghatja, köteles azonban őt a nyomozóhatóságának haladéktalanul átadni, ha erre nincs módja, úgy a rendőrséget értesíteni.

4. Eredmény, okozati összefüggés. Eredmény oldalon a mozgás és helyváltoztatás lehetőségének megszűnése jelenik meg. Ok-okozati összefüggésnek a személyi szabadságtól való megfosztásra alkalmas elkövetési magatartás és az eredmény között hozható fel.

A passzív alany olyasvalamit kénytelen tenni, amit ő nem akart. Ebben pedig közömbös lesz, hogy ennek időtartama mennyi időt vesz igénybe. Bármilyen rövid időtartamú is a személyi szabadságtól való megfosztás, a bűncselekmény megvalósul. Ez a bűncselekmény úgynevezett tartós bűncselekmény, ami mindaddig tart, amíg a jogellenes állapot véget nem ér, fennáll. Vagyis, amíg a passzív alany a mozgási szabadságát vissza nem kapja.

5. Alany, elkövető a hivatalos személyen kívül bárki lehet az elkövető. A hivatalos személy fogva tartása másik tényállás alá tartozik, mely a jogellenes fogva tartás büntettét valósítja meg.

6. A bűncselekmény csak **szándékosan** követhető el, célzat hiányában eshetőleges szándékkal is.

7. Minősített esetek. Súlyosabban minősül annak a cselekménye, aki az emberkereskedelemmel összefüggésben megszerzett és a személyi szabadságától megfosztott sértett személyi szabadságának megfosztását fenntartja és a sértettet munkavégzésre kényszeríti. Az aljas indokból vagy célból, hivatalos eljárás színlelésével, a sértett sanyargatásával, jelentős érdeksérelmet okozva, a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére, védekezésre képtelen személy sérelmére, fegyveresen, felfegyverkezve követik el.

7.2.2. KÉNYSZERÍTÉS

Aki mást erőszakkal vagy fenyegetéssel arra kényszerít, hogy valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűnjön, és ezzel jelentős érdeksérelmet okoz, ha más bűncselekmény nem valósul meg, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Példa: Feleség megcsalja a férjét, egy másik férfi azt mondja neki, ha nem fekszik le vele, beárulja a férjének.

1. A jogi tárgy az ember cselekvési szabadságához fűződő társadalmi érdek. Az Alaptörvény szerint mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz. Senkit nem lehet szabadságától másként, mint törvényben meghatározott okokból és törvényben meghatározott eljárás alapján megfosztani. A cselekvési szabadság, amely megnyilvánulhat, akaratelhatározásban, akaratmegvalósítás szabadságában és az egyén akaratának megfelelő magatartást tanúsításában.

2. A passzív alany bárki, élő személy lehet, függetlenül annak cselekvőképességétől, így a kényszerítés megvalósítható a gyermekkorú és az elmebeteg személy sérelmére is.

3. Az elkövetési magatartás a kényszerítés valami megtevésére vagy meg nem tevésére, tűrésére. A kényszerítésnek jogtalannak kell lennie.

Figyelem: Jogtalanságot kizáró lehet jogszabályi felhatalmazás például rendőrségi törvény szerinti kényszerintézkedés, szülői, nevelői felügyeleti jog, vagy jogszerű birtokvédelem.

A törvény meghatározott elkövetési módot állapít meg, erőszakkal vagy fenyegetéssel kell megvalósulni a bűncselekménynek. Erőszak az emberi testre való fizikai ráhatás alkalmazása, a fenyegetés, súlyos hátrány kilátásba helyezése, amely alkalmas arra, hogy a megfenyegetettben komoly félelmet keltsen.

4. Eredmény, okozati összefüggés. Matriális bűncselekmény kettős értelemben is. A törvényi tényállás egyrészt tartalmaz egy pszichés eredményt (elkövető), valamit tegyen, ne tegyen vagy tűrjön.

Másrészt eredmény a jelentős érdeksérelem (a befejezéshez az utóbbi szükséges). Jelentős érdeksérelem, a konkrét eset összes körülményeire figyelemmel lehet megítélni. A cselekmény sértheti a passzív alany személyes érdekeit, de a közérdeket is. Személyes érdeksérelem lehet munkahelyi szakmai elismertség vagy erkölcsi megbecsülés.

5. Alany, az elkövető hivatalos személy kivételével bárki lehet.

6. A bűnösség, a bűncselekmény csak erőszakosan (valósulhat meg) követhető el. A cselekmény az erőszak, illetve fenyegetés alkalmazásával már kísérleti szakaszba jut, de befejezetté csak akkor válik, ha az eredmény, azaz a jelentős érdeksérelem is bekövetkezik. A bűncselekmény alternatív, csak akkor állapítható meg, ha más bűncselekmény nem valósul meg. Több sértett esetén valóságos homogén alaki halmazatot kell megállapítani.

7. Minősített esetei a bűncselekménynek nincsenek

7.2.3. MAGÁNLAKSÉRTÉS

(1) Aki más lakásába, egyéb helyiségébe vagy ezekhez tartozó bekerített helyre erőszakkal, fenyegetéssel vagy hivatalos eljárás színlelésével bemegy, illetve ott bent marad, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki másnak a lakásába, egyéb helyiségébe vagy az ezekhez tartozó bekerített helyre, az ott lakó vagy azzal rendelkező akarata ellenére vagy megtévesztéssel

a) éjjel,

b) fegyveresen,

c) felfegyverkezve vagy

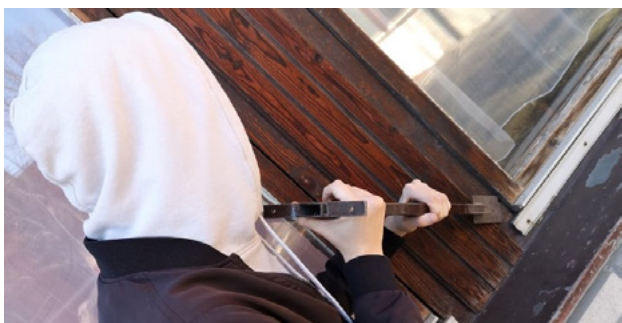
d) csoportosan bemegy, vagy ott bent marad.

(3) Aki mást megakadályoz abban, hogy lakásába, egyéb helyiségébe vagy az ezekhez tartozó bekerített helyre bemenjen,

a) ha az (1) bekezdésben meghatározott módon követi el, az (1) bekezdés szerint,

b) ha a (2) bekezdésben meghatározott módon követi el, a (2) bekezdés szerint büntetendő.

Példa: Két személy becsönget egy lakásba, ahol egy idős asszony lakik, majd miután az kinyitja az ajtót, gázolvasónak kiadva magukat bemennek a lakásba.

Jogtörténet

Csemegi kódex (1878. V. tv)

X. fejezet: házi jog közhivatalnok általi megsértését: ha a közhivatalnok valakinek a házába, lakásába, üzlethelyiségébe, azokhoz tartozó helyiségébe, bekerített helyre – a lakással rendelkező akarata ellenére jogellenesen behatolt
XXV. fejezet: magánlakáshoz való jog magánszemélyek általi megsértése: más lakásába, helyiségébe vagy azokhoz tartozó bekerített helyre az ott lakó vagy a lakással rendelkező beleegyezése nélkül, jogtalanul erőszakkal, fenyegetéssel, hamis kulcs használatával behatolt

minősített esetek közhivatalnoki minőség színlelése több személy által, fegyveresen, éjjel! enyhébben szankcionált, ha megtévesztéssel történt.

1961. évi V. tv. az emberi szabadság és méltóság büntettek körében szankcionálta jogos indok nélkül, más lakásába, egyéb helyiségébe, vagy azokhoz tartozó bekerített helyre, abban lakónak vagy az azzal rendelkezőnek akarata ellenére, megtevesztéssel ment be, vagy bent maradt, vagy mást megakadályozott, hogy bemenjen a saját lakásába.

1978. évi IV. tv. az 1961. évi Btk. által szabályozott minősített eseteket beépíti az alapesetbe és e nélkül, csak szabálysértés a házi jog megsértése, tehát bűncselekményről csak akkor volt szó, ha erőszakkal, fenyegetéssel, hivatalos eljárás színlelésével, éjjel, fegyveresen, vagy felfegyverkezve, csoportosan került sor □ 2009. évi LXXX. tv. módosította: éjjel, fegyveresen, vagy felfegyverkezve, csoportosan esetekben súlyosabb büntetés

1. Jogi tárgy a házi jog védelméhez fűződő társadalmi érdek alapjog. Az Alaptörvény szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák.

2. Az elkövetési tárgy a lakás, egyéb helység, ezekhez tartozó bekerített hely. A passzív alany a lakás tényleges használója. A lakás minden olyan zárt hely, amely rendeltetészerűen emberek tartózkodási helyeül (konjunktív feltételek), és rendszeres éjjeli szállásul szolgál (lakhatásra rendeltség!)

Példa: az istálló, garázs akkor sem lehet lakás az (eltérő rendeltetése miatt), ha abban alszanak, vagy tartózkodnak. de nem kell, hogy valóban lakják is.

3. Az elkövetési magatartás. Jogellenes bemenetel, bent maradás, más jogellenes megakadályozása abban, hogy a saját lakásába, egyéb helyiségébe, vagy bekerített helyre bemenjen. Akkor tényállászerű, ha az ott lakó vagy az azzal rendelkező akarata ellenére, vagy megtevesztéssel történik, erőszakkal, fenyegetéssel, hivatalos eljárás színlelésével. Erőszak irányulhat személy ellen és dolog ellen is általában a dolog állagának sérelmével jár, de a kerítésen átmászás, a kapun átugrás, vagy a résnyire nyitott ablakon bemászás nem az.

Például: ablak betörés, zár felfeszítés, falbontás

A Fenyegetés súlyos hátrány kilátásba helyezése, amely alkalmas arra, hogy a megfenyegetettben komoly félelmet keltsen.

Hivatalos eljárás színlelése esetén a passzív alany abban a hiszemben van, hogy az elkövető beengedésére köteles, a passzív alany beleegyezésével történő bemenetel vagy bent maradás is bűncselekmény, tévedésben van. A bemenetel a lakásba való bejutás, bent maradással bűncselekmény csak akkor, ha a bemenetel még jogszerű volt.

Példa: nem lehet jogellenesség, ha a jogszabály engedélyt ad, pl. rendőrségnek, házkutatás, tűzoltóknak a passzív alany érdekében. A passzív alanynak kifejezetten, egyértelműen és határozottan kell az akaratát kinyilvánítania szóban, írásban, vagy ráutaló magatartásban pl. bezárja az ajtót.

Tiltásnak a lakással rendelkezni jogosulttól kell származnia pl. tulajdonos, bérlő, ideiglenes lakáshasználó, ha a jogosult megbízta az akaratának képviselőjével.

Éjjel a városokban 23.00. -5.00 között, helyi kistélepléseknél 22.00-5.00 közötti időtartam, de az este 21.00 még semmiképpen nem az.

5. Az alany tettesként bárki lehet, elkövetheti a tulajdonos is a magánlaksértést pl. a bérlő sérelmére – még akkor is, ha jogszerűen (bérleti szerződéssel) jutott a bérlő a lakás birtokába, de utóbb a bérlet nem fizetésével, a szerződés felbontásával a lakásban tartózkodása jogszerűtlenné válik, tártstettség, felbujtás, bűnsegély is lehetséges.

6. Egyenes és eshetőleges szándékkal is megvalósítható.

7. Súlyosabban bünteti, ha az elkövetési módok együttesen vannak jelen pl. más lakásába erőszakkal, éjjel hatol be, vagy hivatalos eljárás színlelésével csoportosan felfegyverkezve követik el

8. Csak magánindítványra büntetendő.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Lakóhajó lehet-e magánlaksértés bűncselekmény tárgya?
2. Préház lehet-e magánlaksértés bűncselekmény tárgya?
3. A tulajdonost védi-e a Btk. magánlaksértési tényállása a jogellenes lakásában tartózkodó bérlővel szemben?
4. Csoportosan követik-e el a magánlaksértést, ha bűncselekmény elkövetői ketten mennek be lőfegyverrel a lakásba?
5. Éjjel követik-e el Budapesten az elkövetők a magánlaksértés bűncselekményét, ha 22 órakor lépnek be a lakásba

7.2.4. RÁGALMAZÁS

(1) Aki valakiről más előtt a becsület csorbítására alkalmas tényt állít, híresztel, vagy ilyen tényre közvetlenül utaló kifejezést használ, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Példa: „Tisztelt lakók! A ház közös képviselője egy mocskos bűnöző, börtöntöltelék, aki elsikkasztott 1.200.000,- Ft-ot, és meghamisította a társasház könyvelését. Rendszeresen nem létező költségeket számol el, és kilopja a ...” üzenet olvasható a Kocka utca 13. szám alatti, százhusz lakásos társasház liftjében, valamint üzenőfalán. A levelet Kovács néni, első felindulásában írta azok után, hogy nem teljesen értette mi történik a lakógyűlésen.

Jogtörténet Csemegi kódex 1878. évi V. tv.: többek jelenlétében olyan tényt állít, amelynek valódisága esetén büntető eljárás indulna meg az érintett ellen, vagy közmegevetés tárgya lenne – többek előtt valótlan tény állítása

1961. évi V. tv.: Valaki más előtt a becsület csorbítására alkalmas tényt állított, vagy híresztelt, vagy ilyen tényre utaló kifejezést használt. Bizonyítás: bárkinek a jogos érdeke, vagy közérdek miatt.

1978. évi IV. tv. – átvette az 1961. évi törvényt.

*„Tisztelt lakók! A ház közös képviselője egy mocskos bűnöző, börtöntöltelék, aki elsikkasztott 1.200.000,- Ft-ot, és meghamisította a társasház könyvelését. Rendszeresen nem létező költségeket számol el, és kilopja a ...”
 Ez a tényközlés rágalmazás, mivel beazonosítható személy, a ház közös képviselőjéről a becsületének csorbítására alkalmas (akár büntetőeljárást eredményező) tényeket állít más személy, személyek (olvasók) előtt.
 Aki (Kovács néni) valakiről (a ház közös képviselője) más előtt (a házba belépő vagy ott tartózkodó személy) a becsület csorbításra alkalmas tényt (elsikkasztja a ház pénzét, hamisítja a könyvelést...) állít, (saját tudomásszerzésén alapul) híresztel, (más által közölt információt továbbít) vagy ilyen tényre közvetlenül utaló kifejezést használ, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”*

1. Jogi tárgy a személy társadalmi megbecsülésének védelméhez fűződő társadalmi érdek, a jó hírnév védelme, a becsület büntetőjogi oltalma (társadalmi megbecsülés, emberi méltóságot).

2. A passzív alany bármely élő természetes személy, a hivatalos személyek is, jogi személy lehet. Személyösszesség a személyek meghatározott és zárt köre. Fontos, hogy kollektív társadalmi kötelezettséggel rendelkezzenek, amelynek a teljesítése megalapozhatja társadalmi megbecsülésüket. Ha nincs kollektív kötelezettség, akkor a rágalmazás passzív alanyai sem lehetnek. A passzív alany konkrétan megjelölt, de ez nem egyenlő a néven nevezéssel, viszont a közölt információk alapján mindenki által egyértelműen felismerhető lehet. Az elkövetés helye a passzív alanytól különböző, más személyek előtti elkövetés.

3. Az elkövetési magatartás a tényállítás. Tény a valóságban megtörtént dolog, esemény. Büntetőjog a múltban lejátszódott, a jelenben folytatódó esemény, cselekedet, magatartás, a jövőbeni esemény az feltételezés. A bírálat, vélemény, kritika kinyilvánítása nem tényállítás. Az ember tudatállapotára, tudattartalmára, tudati tevékenységére vonatkozó állítás tényállítás. Tények híresztelése mások által tett tényállítás továbbadása, közvetítése, pl. Egy újságban közölt cikk, kép... honlapon, interneten történő megjelenítése híresztelésnek minősül. Tényre közvetlenül utaló kifejezés használata: egy jellemző mozzanatként a kiemelés, továbbadása, amelyből az egész eseményre, történésre lehet következtetni.

A valós, de a becsületet csorbító tények közzétételének esetén lehetőség van közérdekből, vagy jogos magánérdekből a valóság bizonyítására. Jogszabályi engedély alapján a hivatalos személyek hivatalos személyek hivatali hatáskörükben eljárva fogalmazzák meg (szóban, határozatban) a becsület csorbítására alkalmas tényt, amely utóbb valótlan – nem bűncselekmény.

4. Immateriális bűncselekmény, elégséges a sérelem absztrakt lehetősége, nem feltétele a hátrányos következmény létrejötte, a tényleges becsületbeli sérelem bekövetkezése az alaptényálláson kívüli.

5. A kísérlet verbális esetben fogalmilag kizárt, de levélben írva, ha nem az illető kapja, hanem máshoz jut, akkor igen, befejezetté akkor vélik, ha a harmadik személy elolvassa, tudomására jut.

6. Alanya tettesként – bárki, társtettség, felbujtás és bűnsegély szintén lehetséges.

7. Csak szándékosan követhető el, de lehet egyenes és eshetőleges szándék is, az elkövető tudatának át kell fognia, hogy mások előtt becsület csorbítására alkalmas tényt közöl, híresztel, de közömbös a tények valóságtudata, azaz az állított, vagy híresztelt tény valótlanágát, valóságát ismerte, vagy e tekintetben tévedésben volt.

8. Minősített esetek Aljas indokból és célból, vagy nagy nyilvánosság előtt: reális esély elég! Nagy nyilvánosságnak számít a sajtótermék, médiaszolgáltatás, sokszorosítás, elektronikus hírközlő hálózaton való közzététel, jelentős érdeksérelmet okozva, megvalósul az eredmény a rágalmazás társadalomra veszélyességi fokát növeli.

9. Elhatárolás a hamis vádtól. A bűncselekményre vonatkozó tényállítás valótlan, a hatóság előtt teszik. de rágalmazás, ha olyan adatot is közöl a hatósággal, amelyre tekintettel a hamis vád nem valósulhat meg.

10. Csak magánindítványra büntetendő.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Lakóhajó lehet-e magánlaksértés bűncselekmény tárgya?
2. Présház lehet-e magánlaksértés bűncselekmény tárgya?
3. A tulajdonost védi-e a Btk. magánlaksértési tényállása a jogellenes lakásában tartózkodó bérlővel szemben?
4. Csoportosan követik-e el a magánlaksértést, ha bűncselekmény elkövetői ketten mennek be lőfegyverrel a lakásba?
5. Éjjel követik-e el Budapesten az elkövetők a magánlaksértés bűncselekményét, ha 22 órakor lépnek be a lakásba

7.2.5. BECSÜLETSÉRTÉS

Aki a 226. §-ban meghatározottakon kívül mással szemben

- a) a sértett munkakörének ellátásával, közmegbízatásának teljesítésével vagy közérdekű tevékenységével összefüggésben vagy
- b) nagy nyilvánosság előtt a becsület csorbítására alkalmas kifejezést használ, vagy egyéb ilyen cselekményt követ el, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki a becsületsértést tettelesen követi el.

Jogtörténet

Csemegi kódex: rágalmazással egy fejezetben büntette – meggyalázó kifejezések használata 1961. évi tv. szubszidiárius jelleggel tilalmazta 1978. évi IV tv.: ugyanaz, mint a jelenlegi

1. Jogi tárgy az emberi méltóság védelméhez fűződő társadalmi érdek.

2. Passzív alany a természetes élő személy, jogi személy, személyösszesség.

3. Az elkövetési magatartás a becsület csorbítására alkalmas kifejezés, nem lehet meghatározott eseményre, cselekményre, történésre utaló, csak általánosságban testi- szellemi képességre utaló vagy negatív szokásokra vonatkozó, trágár, gyalázkodó (lehet verbális, írott, rajzos), becsület csorbítására alkalmas egyéb cselekmény, megszegyenítő, megalázó, lealacsonyító.

Például: testrész mutogatása, bemutatás, fintorgás, gúnyos utánzás (általában aktív tevékenységgel, de lehet mulasztással is pl. a kézfogás elől elfordul).

Tettleges becsületsértés az arculütés (testi sértés nélkül), orr megfricskázása. Az elkövetés helye nagy nyilvánosság előtt.

4. Immateriális bűncselekmény, eredménye nincs.

5. Stádiumok a bűncselekmény kísérlete a tettleges becsületsértésnek még fogalmilag is kizárt, az arculütés elől elhajolás ugyanúgy befejezett becsületsértés.

6. Az alany tettesként bárki, társtettség, felbujtás és bűnsegély is lehet.

7. Kizárólag **szándékosan** követhető el, nem kell célzatosnak lennie, de tudnia kell, hogy a cselekmény becsületsértésre alkalmas.

8. Szubszidiárius jellegű, csak ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg.

9. Csak magánindítványra büntetendő.

10. Szabálysértési alakzata is létezik, szintén magán indítványra indul eljárás.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. **A becsületsértés gondatlanságból elkövethető-e?**
2. **A becsületsértés elkövethető-e tettleges magatartással?**
3. **A becsületsértés megvalósításához eredmény bekövetkezése szükséges-e?**
4. **A szóbeli becsületsértésnek lehet-e kísérlete?**
5. **Mit jelnet az, hogy becsületsértés szubszidiárius bűncselekmény?**

7.2.6. A KÖZLEKEDÉSI BŰNCSELEKMÉNYEK

A közúti közlekedés szabályairól szóló 1/1975. (II. 5.) KPM-BM együttes rendelet (továbbiakban KRESZ)

A közúti közlekedés biztonsága és zavartalansága fontos társadalmi érdek. A biztonságos és zavartalan közlekedés alapvető feltétele, hogy a közlekedési szabályokat mindenki megtartsa és számíthasson arra, hogy azokat mások is megtartják. Emellett szükséges az is, hogy a közlekedés résztvevői előzékenyek és türelmesek legyenek egymással szemben. Ezért 1975 óta a közlekedés és a forgalmi viszonyok változásainak, valamint az európai szabályozásoknak figyelembevételével és kisebb nagyobb változtatásokkal érvényben lévő minisztertanácsi rendelet rendelkezik a honi közlekedés szabályairól. A rendelet hatálya a Magyarország területén lévő közutakon és közforgalom elől el nem zárt magánutakon folyó közlekedést szabályozza. A kiemelt nemzeti emlékhelyeken történő közlekedésre kormányrendelet e rendelet rendelkezéseitől eltérő szabályokat állapíthat meg.

7.2.7. KÖZÚTI BALESET OKOZÁSA

Aki a közúti közlekedés szabályainak megszegésével másnak vagy másoknak gondatlanságból súlyos testi sértést okoz, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Példa: A vádlott a megengedett sebességet meghaladva haladt az úton, ahol egy fekete ruhába öltözött sértettet nem látva, éjszaka a kivilágítatlan utcán elgázolta. A sértett azonnal meghalt.

Jogtörténet

Csemegi kódex a társadalom elleni bűncselekmények között határozta meg a közforgalom elleni bűncselekményeket.

1948. évi XLVIII. tv. (III. Büntető Novella) a foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetést alkotta meg, a bírói gyakorlat ide vonta a járművek vezetésével kapcsolatos normákat is. Közbiztonság elleni bűncselekmények között a közlekedés veszélyeztetésének tényállása – valamennyi közlekedési ágazatban. Személy elleni bűncselekmények között – a foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés a személyek veszélyeztetését rendelte büntetni

1961. évi V. tv. – amelyik súlyosabb büntetés kiszabását rendelte az a bűncselekmény lépett előtérbe

1971. évi 28. sz. tvr. (I Novella) – közlekedési bűncselekmények önálló rendszere □ közlekedés biztonságához fűződő jogi érdek

1978. évi IV. tv. kettős (komplex) jogi tárgyra figyelemmel – kiemelte a közlekedési bűncselekményeket a közbiztonsági elleni bűncselekmények köréből – külön fejezet

1. Jogi tárgy, ugyanazokat a jogi tárgyakat védi, mint a közúti veszélyeztetés, a közúti közlekedés biztonságát, a testi épséget és az élet védelmét.

2. Passzív alany a jármű vezetőn kívül még egy vagy több személy, akinek az elkövető legalább 8 napon túl gyógyuló sérülést okoz.

3. Az elkövetési magatartás a közlekedés szabályainak megszegése, járművezetés legáltalánosabb szabálya a kellő figyelem és körültekintés elmulasztása, ami lehet aktív és passzív. Nem állapítható meg az elkövető felelőssége, ha a baleset elháríthatatlan külső körülmény (vis major) folytán következett be.

4. Eredmény bűncselekmény, gondatlan eredmény bűncselekmény. Kerettényállás, a közlekedési szabályokat első sorban a KRESZ határozza meg, de a közlekedési járművek forgalomba helyezésével és tartásával kapcsolatos műszaki szabályok is. A szabálysértési alakzattól való elkülönítése az okozott sértés gyógytartamától függ, „Aki a közúti közlekedés szabályait megszegi és ezzel másnak vagy másoknak életét, testi épségét, vagy egészségét gondatlanságból közvetlen veszélynek teszi ki, vagy könnyű testi sértést okoz – szabálysértést követ el. Bűnösség megállapítását és a büntetés kiszabását befolyásolja a sértett közreható magatartása, mindkét járművezető szabályszegő magatartása volt az oka, akkor mindegyik a másikkal okozott kárért, sérülésért, halálért felel, mindegyik sértett és elkövető is egyben.

5. Tettes az, aki a közúti közlekedés szabályainak hatálya alatt áll (de a közúti forgalomnak át nem adott, de útburkolati jelekkel ellátott pályatestre is vonatkoznak a szabályok).

6. Gondatlan bűncselekmény. A közlekedési szabályok megszegése lehet szándékos, vagy gondatlan. A baleset bekövetkezését fogalmilag mindig megelőzi annak közvetlen veszélye, csak gondatlanság lehet, ez

határolja el a közúti veszélyeztetéstől, a sérülésre, halálra is csak gondatlanság terjedhet ki.

7. Minősített esetek, ha a bűncselekmény maradandó fogyatékoságot, súlyos egészségromlást vagy tömegszerencsétlenséget, ha a bűncselekmény halált, kettőnél több ember halálát okozza, vagy halálos tömegszerencsétlenséget okoz.

8. Szabálysértési alakzata is van, a könnyű testi sértés, illetve közvetlen veszély okozása

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. A közúti baleset okozása szándékosságból elkövethető-e?
2. A közúti baleset okozása bekövetkezik-e könnyű testi sértést okozó magatartással?
3. A közúti baleset okozásának megvalósításához eredmény bekövetkezése szükséges-e?
4. A közúti baleset okozását gyalogos elkövetheti-e?
5. Súlyosabban büntetendő-e a közúti baleset okozása, ha tömegszerencsétlenséget okoz?

7.2.8. JÁRMŰVEZETÉS ITTAS ÁLLAPOTBAN

Aki ittas állapotban vasúti vagy légi járművet, gépi meghajtású úszólétesítményt vagy közúton, illetve közforgalom elől el nem zárt magánúton gépi meghajtású járművet vezet, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A büntetés büntett miatt

- a) három évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekmény súlyos testi sértést,
- b) egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekmény maradandó fogyatékoságot, súlyos egészségromlást vagy tömegszerencsétlenséget,
- c) két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekmény halált,
- d) öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekmény kettőnél több ember halálát okozza, vagy halálos tömegszerencsétlenséget okoz.

Példa: fiatalok – ittasan vezetnek egy e-rollert, gyakran épp azért, mert azt gondolják, hogy szemben az ittasan vezetett gépkocsival, így nem sértenek törvényt és emiatt semmilyen szankcióval nem sújthatók.

1. A jogi tárgy kettős, a közlekedés biztonságához és az élet, testi épség védelméhez fűződő társadalmi érdek. A szeszes ital fogyasztása tudatzavart idéz elő. A KRESZ általános feltételei alapján járművet az vezethet, aki a vezetési képességre hátrányosan ható szer befolyása alatt nem áll, szervezetében nincs szeszes ital fogyasztásából származó alkohol.

2. Az elkövetési magatartás az ittas állapotban vezetés. Bármilyen vasúti vagy légi jármű, gépi meghajtású úszólétesítmény vagy jármű (Gépi meghajtású az a jármű, amit

beépített erőgépjajt). Úszó munkagép a vízi munka végzésére alkalmas úszó létesítmény, amely rendeltetésénél fogva nem végez áru fuvarozást, vagy személyszállítást. Vízi jármű: vízen való közlekedésre, szállításra,

ill. más úszó létesítmény továbbítására szolgáló úszólétesítmény. Közút a gyalogosok és a közúti járművek közlekedésére szolgáló közterület, egységes egész. Az ittas állapot az értelmező rendelkezés szerint ittas állapotban lévő személy az, akinek a szervezetében 0,50 gramm/liter ezrelék véralkohol-, illetve 0,25 milligramm/liter ezrelék levegőalkohol-koncentrációnál nagyobb értéket eredményező szeszes ital fogyasztásából származó alkohol van. Elég azt bizonyítani, hogy az adott időpontban a szervezetben volt olyan mértékű alkohol, ami a tényállásban előírt alkoholkoncentrációt előidézheti. Minősített esetekben a nem közúton és a közforgalom elől el nem zárt magánúton is elkövethető. A közúton elkövetett bűncselekményekre megállapított rendelkezéseket kell alkalmazni akkor is, ha a közúti járművezetésre vonatkozó szabályok megszegése nem közúton okoz legalább súlyos testi sértést vagy halált. A nem gép meghajtású úszó létesítmény vagy jármű, illetve a közúton nem gép meghajtású jármű ittas (bódultállapotban való) vezetése is alkalmas az ittas járművezetés büntetvényének megállapítására, ha minősített esetként meghatározott hátrányos következményeket idézi elő. Járművek vezetése az elindítás, mozgásba hozatal, a mozgó jármű irányítása, meghajtó gépezetének működése.

3. Stádiumok, kísérlet minden tevékenység, amíg a járműmozgásba nem lendül (pl. beül, beteszi a kulcsot, elforgatja, berregteti a motort, a járó motorkerékpárra még nem ült fel), befejezetté válik amikor a jármű mozgásba lendül.

4. Az alany tettesként bárki, az közömbös, hogy rendelkezik e járművezetői engedéllyel kapcsolódhat felbujtás és bűnsegély, de önmagában az ittas vezetővel együtt utazó utas még nem az, nem valósít meg bűncselekményt

5. Szándékos bűncselekmény, a büntetőjogi felelősségét a tévedése kizárhatja.

7.2.9. JÁRMŰVEZETÉS BÓDULT ÁLLAPOTBAN

Aki a szeszes ital fogyasztásából származó alkohol kivételével vezetési képességre hátrányosan ható szer befolyása alatt vasúti vagy légi járművet, gépi meghajtású úszólétesítményt vagy közúton, illetve közforgalom elől el nem zárt magánúton gépi meghajtású járművet vezet, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

1. A jogi tárgy kettős közlekedés biztonsága és az élet és testi épség védelméhez fűződő társadalmi érdek KRESZ: általános feltételek között kimondja, hogy járművet az vezethet, aki a vezetési képességre hátrányosan ható szer befolyása alatt nem áll és a szervezetében nincs a szeszes ital fogyasztásából származó alkohol.

2. Az elkövetési magatartás az ittas állapotban vezetés.

A többi megfelel az ittas állapotban történő vezetés elemzésének.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. A járművezetés ittas állapotban szándékosságból elkövethető-e?
2. A járművezetés bódult állapotban gondatlanságból elkövethető-e?
3. Súlyosabban büntetendő-e a járművezetés ittas állapotban, ha könnyű testi sértést okoz?
4. Vétséget követ el az, aki a járművezetést bódult állapotban súlyos testi sértést okozva követi el?
5. Súlyosabban büntetendő-e a járművezetés ittas állapotban, ha tömegszerencsétlenséget okoz?

7.2.10. CSERBENHAGYÁS

Ha a közlekedési balesettel érintett jármű vezetője a helyszínen nem áll meg, illetve onnan eltávozik, mielőtt meggyőződne arról, hogy valaki megsérült-e, illetve az életét vagy testi épségét közvetlenül fenyegető veszély miatt segítségnyújtásra szorul-e, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Példa: egy férfi belterületen személygépkocsit vezetve az út jobb oldalán kihelyezett elsőbbségadás kötelező táblával jelzett útkereszteződésben úgy kezdte meg a másik útra jobbra kanyarodást, hogy figyelmetlensége miatt nem észlelte az onnan részben a menetiránya szerint bal oldalra áttérve érkező sértett személygépkocsiját. Ezért a másik útra kihaladó terhelt az általa vezetett személygépkocsi bal első sarokrészével az őt késedelem nélkül észlelő és fékező sértett személygépkocsija bal első sarkának ütközött. Az ütközés következtében a sértetti személygépkocsi jobbra sodródva a jobb első sarkával nekiütközött a menetiránya szerinti jobb oldali útpadkán villamos felsővezeték tartó oszlopnak. A terhelt a személygépkocsik ütközését észlelte, majd elhagyta a helyszínt. Személyi sérülés nem történt, mindkét járműben anyagi kár keletkezett.

1. A jogi tárgy a közlekedés biztonsága, a közlekedésben résztvevők segítségnyújtásához fűződő társadalmi érdek, másodlagosan az ember életének, testi épségének büntetőjogi védelme.

2. A bűncselekmény elkövetési magatartása a baleset helyszínén történő megállás elmulasztása, ill. a baleset helyszínéről való eltávozás az arról való meggyőződés nélkül, hogy valaki megsérült-e, vagy van-e olyan sze-

mély, aki az életét, testi épségét közvetlenül fenyegető veszély miatt segítségnyújtásra szorul. A baleset büntetőjogi fogalma szűkebb a köznapi fogalomnál, olyan, a közlekedés körében bekövetkezett esemény, baleset, amelynek hatókörében egy vagy több személy is volt. Az önmagában anyagi kárral járó ütközés nem alapozza meg a büntetőjogi felelősséget.

3. A cserbenhagyás csak szándékosan követhető el, eshetőleges szándékkal is megvalósítható. A bűnösség megállapításának feltétele, hogy az elkövető észlelje a közlekedési balesetet, felismerje az ebből folyóan reá háruló kötelezettségeket és ezek ismeretében szándékosan kell az őt terhelő kötelezettségeket elmulasztania. Ha az elkövető a baleset színhelyén nem áll meg, de oda később visszatér, ez a bűnösséget nem érinti, legfeljebb a büntetés kiszabása során vehető figyelembe.

4. A bűncselekmény alanya a közlekedési balesettel érintett jármű vezetője, aki részese a balesetnek, ill. az a járművezető, akinek magatartása közrehatott a baleset létrejöttében. Az utasa, gyalogos tettes nem lehet. Felbujtás állapítható meg az utas terhére, akinek rábírása vagy rendelkezése folytán haladt tovább a balesettel érintett jármű vezetője. A szándékerősítő kijelentés vagy magatartás a pszichikai bűnsegédi bűnrészesség megállapítását teszi lehetővé.

5. A megállás elmulasztásával, a baleset helyszínéről való eltávozással, a meggyőződés elmulasztásával, eredményre tekintet nélkül a bűncselekmény befejezett. A cserbenhagyás tiszta mulasztásos bűncselekmény, így a kísérlet fogalmilag kizárt. A bűncselekmény szubszidiárius, csak akkor állapítható meg, ha súlyosabb bűncselekmény, elsődlegesen segítségnyújtás elmulasztása nem valósult meg.

6. Elhatárolás. A különbség még a segítségnyújtás elmulasztása és a cserbenhagyás között az, hogy a segítségnyújtás elmulasztásának bárki alanya lehet a cserbenhagyásnak csak a balesettel érintett jármű vezetője lehet a tettese. A további különbség, hogy van-e a helyszínen segítségre szoruló személy. Nem érvényesül a szubszidiaritás, ha a járművezető a cserbenhagyáson felül egyéb közlekedési bűncselekményt is megvalósít.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. A cserbenhagyás szándékosságból követhető el?
2. A cserbenhagyást a közlekedési balesettel érintett jármű vezetőjével együtt utazó utas is elkövetheti?
3. Elegendő a cserbenhagyás vétségének megállapításához, ha a balesettel érintett jármű vezetője nem áll meg?
4. Vétséget követ el az a járművezető, aki balesetet követően érkezik a helyszínre és nem győződik meg arról, hogy ott valaki megsérült-e, illetve az életét vagy testi épségét közvetlenül fenyegető veszély miatt segítségnyújtásra szorul-e?
5. Súlyosabban büntetendő-e cserbenhagyás miatt az a balesettel érintett járművezető, aki olyan baleset helyszínén nem állt meg, ahol sérült személy található?

7.3. AZ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK

7.3.1. HAMIS VÁD

Aki más hatóság előtt bűncselekmény elkövetésével hamisan vádol, más ellen bűncselekményre vonatkozó koholt bizonyítékot hoz a hatóság tudomására, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Példa: a 17 éves lány hazamegy és azt mondja anyjának, hogy megerőszakolták, holott nem erőszakolták meg, a férfi ellen az anya magánindítványt terjeszt elő, és az anya ráhatására a lány hamisan vádolja a férfit, megteszi vallomását

Jogtörténet

A Római jog is szankcionálta, kezdetben enyhébben, majd tálío³⁹ elvet alkalmazva ugyanazzal a büntetéssel, ami a vád valósága esetén a vádlottat érte volna.

Kérdés: A hamis vád személyi jogokat sértő VAGY igazságszolgáltatás érdekeit támadja? - Csemegi kódex a hamis vádat önálló bűncselekményként tárgyalta. Ma: az igazságszolgáltatás érdekeit támadó.

1. A védett **jogi tárgy** a büntető igazságszolgáltatás zavartalan működéséhez fűződő társadalmi érdek.

2. A **passzív alany** az elkövetőtől különböző, egyedileg azonosítható, élő valóságos olyan természetes személy, aki ellen büntetőeljárás indítható, csak a vádlótól (elkövetőtől) különböző személy lehet, mert a hamis

³⁹ Tálío elv: A talio (latin: „megtorlás”) avagy a szemmet szemért, fogat fogért-elv (lex talionis) az a jogi elv, amely szerint az elszenvedett sérülésért vagy kárért az elkövetőnek ugyanazt a sérülést kell elszenvednie, illetve ugyanazt az értéket kell kárpótlásul adnia.

önvád a hatóság félrevezetése, vagy bűnpártolás. Egyedileg azonosíthatónak kell lennie, akár egy, akár több személy ellen irányul, de konkrét személy legyen, mert ha legalább két személyre illenek a közölt adatok, akkor nem lehet hamis vádat megállapítani, életben levőnek kell lennie, mert ha nem akkor kegyeletsértést valósít meg. Valóságos személyre, mert ha nem akkor a hatóság félrevezetése. Csak olyan személy ellen, aki ellen büntetőeljárás indítható, nem állnak fenn büntethetőségi akadályok (kivételek a kóros elmeállapot: kényszergyógykezelés lehet, és akkor büntetőeljárásra kerülhet sor).

3. Az elkövetési magatartás a hamis vád, mást a hatóság előtt bűncselekmény elkövetésével hamisan vádol. A vádolás tényállásszerűségének követelménye, a bűncselekmény elkövetésére vonatkozó tényállítás, a megvádoltra terhelő jellegű legyen. A tényállítás, a tény múltban lejátszódott, vagy a jelenben folyamatban levő emberi cselekedet, magatartás, bármilyen esemény, történés, ugyanaz, mint a rágalalmazás a vádaskodó olyan pontosan körülírt cselekmény megvalósítását tulajdonítja egy másik személynek, ami kimeríti a büntetőtörvénykönyv különös részben büntetni rendelt valamely bűncselekmény törvényi tényállását. A vádolásnak a múltban megtörtént eseményeket konkrétan kell megjelenítenie. A tényre utaló kifejezés tehát értékítélet, ezért hamis vádat nem valósít meg. A tényre közvetlenül utal, a valóság egy jellemző mozzanatának olyan kiemeléséről van szó, amelyből logikailag következtetni lehet az egészre. A tényre közvetlenül utaló kifejezés használata egy tekintet alá kell eszen a tényállítással, a hamis vád létrejön a vádolás közvetlen és kifejezett megjelenésével, aktív tevékenységgel, ami alakszerűséghez nem kötött (írásban, szóban ...), valamint terhelő jellegűn. A vádolás olyan tényállításban megnyilvánuló tevékenység, amely büntetőeljárás megindítására szolgálhat alapul. A vélt bűncselekménnyel vádolás nem meríti ki a hamis vád törvényi tényállását. A büntetőeljárásról szóló törvény a nyomozás megindítását gyanúhoz köti, a bűncselekmény megvalósulásának gyanúja a feljelentésből kitűnik, az eljárást meg kell indítani. Ha a feljelentésben foglaltak a nyomozás elrendelését eredményezik, akkor ezt követően kerülhet sor a tényállás felderítésére, vagyis a hitelt érdemlőség tisztázására. A döntést a köztudomású, vagy hivatalosan tudott adatokra kell alapozni, az ezekkel ellentétes állításokat pedig nem lehet figyelembe venni – alkalmatlan közlés – nem lehet hamis vád.

4. Az elkövetés helye bármely hatóság előtt megvalósul, lényegtelen, hogy van hatásköre az ügyre, vagy nincs, lehet külföldi hatóság is. Hatóság a bíróság, a nyomozó hatóság, az ügyészség, a közhatalmi jellegű tevékenységet kifejtő egyéb szerv.

5. A bizonyíték koholásának előkészülete nem büntethető. Ha írásban vádolt, akkor lehet kísérlete, ha a levél nem érkezik meg, a szóbeli, vagy a gondatlan formának, fogalmilag kizárt a kísérlete.

6. Az alanya tettesként bárki lehet. A terhelt védekezési szabadságának korlátja, hogy ennek gyakorlása során bűncselekményt nem valósíthat meg, nem vádolhat senkit hamisan. A tanú a vallomása keretében nem a terheltnek, hanem más személynek tulajdonítja valótlanul a bűncselekmény elkövetését, vagy ha az eljárás tárgyán kívül más bűncselekménnyel is megvádolja hamisan. A társtettség és részesség is megvalósulhat, erre az általános szabályok az irányadók.

7. A bűncselekmény szándékosan és gondatlanul is elkövethető. Ennek előfeltétele az objektív értelemben vett hamisság, a szándékosságnál további feltétel a vád hamisságának tudata, a gondatlanság alapján abban a tudatban vádol, hogy a vádja igaz, a bizonyíték valódi. Ha objektív hamisak a bizonyítékok, akkor csak negligencia jöhet szóba, azért nem ismeri fel a vád hamisságát, mert a tőle elvárható körültekintést elmulasztotta pl. hiányos adatokból megalapozatlan következtetést von le, és feltételezéseit tényként közli a hatósággal.

8. Minősített eset. A büntetőeljárás megindulása a közvádra üldözendő bűncselekmény esetén akkor, ha a nyomozást elrendelik vagy a hatóság halaszthatatlan nyomozási cselekményt foganatosít, a már folyamatban lévő büntetőeljárás keretében akkor, ha a hatóság a hamis vádat alkotó tényállítás körében érdemi nyomozási cselekményt foganatosít, azaz kiterjeszti a nyomozást. A magánvádas eljárás akkor tekinthető

megindítottak, ha a bíróság személyes meghallgatásra idézi a feleket, az elítélés jogerős, az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabását lehetővé tevő bűncselekménnyel vádolja be. Ha az életfogytig tartó szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekményre vonatkozó hamis vád alapján elítélik, akár határozott tartalmú is lehet a szabadságvesztés.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. **A hamis vád szándékosságból vagy gondatlanságból követhető el?**
2. **A hamis vádat követ-e el az a személy, aki más rávesz arra, hogy hamisan tanúskodjon?**
3. **Ha valaki hamis okiratot készít, azzal a céllal, hogy más hamisan bevádoljon, de azt nem terjeszti a hatóság elé, ezzel megvalósítja a hamis vádat?**
4. **Vétséget követ el a hamisan vádoló, ha emberölésre vonatkozó koholt bizonyítékot hoz a hatóság tudomására?**
5. **Súlyosabban büntetendő-e a hamis vád elkövetője, ha a sértettet a büntető eljárás során a büntetőbíróság nem ítéli el jogerősen?**

7.3.2. HATÓSÁG FÉLREVEZETÉSE

Aki hatóságnál büntetőeljárás alapjául szolgáló olyan bejelentést tesz, amelyről tudja, hogy valótlan - és a 268. § esete nem áll fenn -, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki hatóságnál szabálysértési, illetve fegyelmi jogkör gyakorlójánál szabálysértési, illetve fegyelmi eljárás alapjául szolgáló olyan bejelentést tesz, amelyről tudja, hogy valótlan - és a 269. § esete nem áll fenn -, egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Aki hatóságnál egyéb hatósági eljárás alapjául szolgáló olyan bejelentést tesz, amelyről tudja, hogy valótlan - és a 269. § esete nem áll fenn -, elzárással büntetendő.

1. A jogi tárgy a büntető igazságszolgáltatás szerveinek, a szabálysértési hatóságnak, vagy a fegyelmi jogkör gyakorlójának zavartalan működéséhez fűződő társadalmi érdek.

2. Az elkövetési magatartás a bejelentés tétele. A bejelentés olyan tényállítás közlése, hogy bűncselekmény, szabálysértési, vagy fegyelmi vétség, vagy hatósági eljárást megalapozó esemény történt. Az eljárás alapjául szolgáló tény valótlan, DE nem vonatkozhat másra, konkrét személyre, tehát nem tartalmazhat egyedileg beazonosítható konkrét személyre utaló adatot. A félrevezetés esetén ezt a meg nem történt cselekményt az elkövető, magának, ismeretlen személynek, egyedileg nem azonosítható személynek tulajdonítja. Nem valósul meg a hatóság félrevezetése, ha megvalósítottak elkövetőjeként ismeretlen tettetst nevez meg, a bejelentés nem hamis, a deliktum megtörtént, ha nem valós bűncselekményt jelent be, az a hatóság félrevezetése.

3. Az elkövetési helye a hatóság, fegyelmi jogkör gyakorlója előtt.

4. A hatóság félrevezetésének az eljárás alapjául kell szolgálnia, ha ezen eljárások elindulnak, akkor befejezett bűncselekmény, tehát eredmény bűncselekményről van szó.

5. Az alany tettesként bárki lehet, pl. a büntetőügy terheltje is, ha konkrét személy megjelölése nélkül valótlan tényeket ad elő, vagy további eljárás alapjául szolgálnak. Nem terjed ki a védekezési szabadság, hogy a terhelt újabb eljárások kezdeményezése révén felesleges munkával terhelje a hatóságokat. A részességre az általános szabályok az irányadók.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. A hatóság félrevezetése megállapítható-e, ha egyben az elkövető terhére a hamis vád bűncselekménye is felróható?
2. A hatóság félrevezetése megállapítható-e, ha az elkövető a sértettet szabálysértés elkövetésével a szabálysértési hatóság előtt hamisan vádolja?
3. Ha valaki hamis okiratot készít és azt a hatóság elé terjeszti azzal a céllal, hogy saját magát bűncselekménnyel vádolja, megvalósítja a hatóság félrevezetésének bűncselekményét?
4. A hatóság félrevezetésének vétségét követi el a bűncselekménnyel hamisan vádoló, ha ismeretlen személyre vonatkozóan koholt bizonyítékot hoz a hatóság tudomására?
5. Súlyosabban büntetendő-e a hatóság félrevezetésének vétségét elkövető, ha a sértettet a büntető eljárás során a büntetőbíróság nem ítéli el jogerősen?

7.3.3. HAMIS TANÚZÁS

A tanú, aki hatóság előtt az ügy lényeges körülményére valótlan vallomást tesz, vagy a valót elhallgatja, hamis tanúzást követ el.

(2) A hamis tanúzásra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni arra, aki a) mint szakértő hamis szakvéleményt vagy mint szaktanácsadó hamis felvilágosítást ad, b) mint tolmács vagy fordító hamisan fordít, c) a 268. § (1) bekezdésének b) pontja esetén kívül büntető- vagy polgári ügyben hamis okiratot vagy hamis tárgyi bizonyítási eszközt szolgáltat.

(3) A (2) bekezdés c) pontja alapján nem büntethető a büntető ügy terheltje.

(4) Aki a hamis tanúzást büntető ügyben követi el, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Ha a hamis tanúzás olyan bűncselekményre vonatkozik, amely életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető, a büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés.

(5) Aki a hamis tanúzást polgári ügyben követi el, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Ha a polgári ügy tárgya különösen nagy vagyoni érték vagy különösen jelentős egyéb érdek, a büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés.

(6) Aki a hamis tanúzást gondatlanságból követi el, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Példa: a fogvatartott bevarrja az inggallérba a levelet, amely egy barátját bíztatja arra, hogy a tárgyalásán tanúskodjon hamisan, a levelet a fogvatartott a feleségén keresztül próbálja meg kijuttatni. Ebben az esetben a barát, aki hamisan vall, az a hamis tanúzást követi el! A többit a következőnél tárgyaljuk.

Jogtörténet

Római jog: vallomás megerősítéseként eskütételre került sor – hamis eskü Isten ellen való bűn □ az igazságszolgáltatás tisztaságát veszélyeztető cselekmény középkorban e kettősség (testimonium falsum – iusiurandum falsum) összeolvad Csemegi kódex: „Hamis tanúzás és hamis eskü”: hamis tanúvallomást tesz és azt esküvel megerősíti = hamis tanúzás büntette ≈ az igazságszolgáltatás érdekét sértő bűncselekmények 1961. évi V.tv.: nem tartalmazta az esküvel történő megerősítésre utalást

1978. évi IV. tv.: büntetni rendelte a hamis tanúzásnak minősülő egyéb magatartásokat is

1. A jogi tárgy az igazságszolgáltatás, a szabálysértési és egyéb hatóságok, fegyelmi eljárások zavartalan működéséhez fűződő társadalmi érdek, az objektív valóságnak megfelelő döntések szülessenek, a tulajdonképpen hamis tanúzás.

2. Az elkövetési magatartások, az ügy lényeges körülményeire valótlán vallomás, vagy a való elhallgatása. Tehát az egyik elkövetési magatartás az ügy lényeges körülményeire valótlán vallomás, ez kizárólag aktív magatartással követhető el. Leggyakrabban szóban, de lehet írásban is, a tanú tájékoztatást ad az általa észleltekről, hallottakról (pozitív/negatív állítások), csak azokat a tényeket, adatokat kell közölnie a hatósággal, amelyekről tud, a múltban történtek. A másik elkövetési magatartás az ügy lényeges körülményeiben a való elhallgatása, ez mulasztással jön létre. Az ügy lényeges körülményeiről nem tesz említést, nem válaszol, valótlánul azt állítja nem emlékszik. A való elhallgatása nem a vallomástétel kifejezett megtagadása (nincs vallomás), hanem tudatosan hiányos vallomás, tehát tesz vallomást, de az ügy lényeges körülményeiről szándékosan hallgat lényeges körülményekről, a hatáskörrel, illetékességgel kapcsolatos adatok, a törvényi tényállási elemek, azok a körülmények, amelyek befolyásolhatják a bűnösség megállapítását, a büntetés vagy joghátrány mértékének meghatározását, a bizonyítékokkal kapcsolatos bírói meggyőződés kialakulását. A lényeges körülménnyel

3. Az elkövetéssel befejezett a bűncselekmény, nem kell, hogy a hatóság hitelt is adjon. Kísérlet, ha levéiben feladja, és nem érkezik meg. Szóban a hatóság előtt, még annak befejezése előtt kijavítja, helyesbíti, kísérlettől az önkéntes elállás, nem büntethető, (ha végez, akkor befejezett).

4. Az alanya tettesként a tanú, a szakértő, a szaktanácsadó, a tolmács, a fordító, a hamis okirat vagy tárgyi bizonyítási eszközt szolgáltató. Tanú az, akinek a bizonyítandó tényről tudomása lehet. Meghallgatás előtt közölni kell, hogy tanúként hallgatják ki, tisztázni kell az ügy tárgyához és a szereplőkhöz való viszonyát, érdekeltiségét, a mentességi jogát, ki kell oktatni a jogokra és kötelezettségekre, figyelmeztetni kell a hamis tanúzás és a tanúvallomás jogosulatlan megtagadásának következményeire. Önálló tettes, minden tanút személyében terhel az igazmondás kötelessége. A szakértői tevékenység, az együttes véleményben lehet társ-tetteség, egyébként egyéni kötelezettség miatt kizárt. Ha az okirat készítője és szolgáltatója nem ugyanaz a személy, akkor a készítő bűnsegéd, tette a büntetőügy terheltje nem lehet. A felbujtás feltétele, hogy a hamis tanúzás megtörténjen, ennek hiányában csak felhívás.

5. A büntethetőséget kizáró okok. A tanú akkor is mentesül a felelősségre vonás alól, ha a figyelmeztetés ellenére nem tagadja meg a vallomástételt, majd hamis vallomást tesz. Feltétele, hogy a tanút a kihallgatása előtt ne figyelmeztették a mentességre, az is, ha a tanú alapos okkal hivatkozik a mentességre, ennek ellenére vallomástételre kötelezik. de, ha azért marad el a figyelmeztetés, mert a tanú a mentesség alapjául szolgáló tényeket a hatóság előtt elhallgatta, az hamis tanúzás. Ha a tanú nem él a mentesség jogával, szabályszerű figyelmeztetés után, hanem hamis tanúvallomást tesz, az hamis tanúzás lesz.

6. A büntetés korlátlanul enyhíthető, különös méltánylást érdemlő esetben mellőzhető azzal szemben, aki az alapügy jogerős befejezése előtt az eljáró hatóságnak az általa szolgáltatott bizonyítási eszköz hamis voltát bejelenti.

7.3.4. HAMIS TANÚZÁSRA FELHÍVÁS

Aki mást hamis tanúzásra rábírn törekszik, büntető ügyben történő elkövetés esetén büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel, polgári ügyben történő elkövetés esetén vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Aki az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményt szabálysértési vagy egyéb hatóság, illetve a fegyelmi jogkör gyakorlója előtt folyamatban lévő ügyben követi el, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Példa: a fogvatartott bevarrja az inggallérba a levelet, amely egy barátját bíztatja arra, hogy a tárgyalásán tanúskodjon hamisan, a levelet a fogvatartott a feleségén keresztül próbálja meg kijuttatni. Ebben az esetben a barát, aki hamisan vall, az a hamis tanúzást követi el! A többit a következőknél tárgyaljuk.

Előkészületi jellegű magatartás, sui generis deliktumként pönalizált (sajátos alakzatként büntetendő, a sui generis bűncselekmény olyan bűncselekmény elkövetéshez kapcsolódó magatartás, amely általában nem minősül bűncselekménynek, de az általános szabálytól eltérően, a törvényalkotó mégis büntetni rendeli)

- 1. A jogi tárgy** az igazságszolgáltatás, hatóságok, fegyelmi eljárások zavartalan működéséhez fűződő jogi érdek.
- 2. A passzív alany más személy.**
- 3. Az elkövetési magatartás** az eredménytelen felbujtás, felhívás, mint előkészületi magatartás.
- 4. Befejezett bűncselekmény** ha a rábírnai törekvés eljut a célba vett személyhez.
- 5. Az alany tettesként** és részesként bárki, a felbujtás és bűnsegély is lehetséges, mert sui generis bűncselekmény
- 6. Célrátörő, egyenes szándékkal követhető el, ha olyan személyt akar rábírnai, aki csak terheltként vonható be az eljárásba – akkor a hamis tanúzásra rábírási nem valósul meg.**

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

- 1. A hamis tanúzást elkövethető-e közigazgatási eljárásban?**
- 2. Ha az elkövető nem kötelezhető tanúvallomásra elkövetheti-e a hamis tanúzás bűncselekményét?**
- 3. Ha a büntető ügy terheltje hamis okiratot készít és azt a hatóság elé terjeszti, megvalósítja a hamis tanúzás bűncselekményét?**
- 4. A büntető ügyben a hamis fordításra a fordító tényleges rábíró személy a hamis tanúzásra felhívás büntetettét követi el?**
- 5. Súlyosabban büntetendő-e a hamis tanúzásra felhívás, ha a tanút sikerrel a közigazgatási eljárásban bírja rá a hamis tanúzásra?**

7.3.5. BŰNPÁRTOLÁS

Aki anélkül, hogy a bűncselekmény elkövetőjével az elkövetés előtt megegyezett volna,

- a) segítséget nyújt ahhoz, hogy az elkövető a hatóság üldözése elől meneküljön,*
- b) a büntetőeljárás sikerét megghiúsítani törekszik, vagy*
- c) közreműködik a bűncselekményből származó előny biztosításában, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*

Példa: a rendőrség összehangolt nyomozati cselekményeket tervezett végrehajtani – a megye rendőri erőinek bevonásával –, egy kábítószer kereskedelem bűntette miatt folyamatban lévő nyomozásban az elkövetők elfogása, a bizonyítékok biztosítása, valamint további bűncselekmény elkövetésének megakadályozása érdekében. Az akciót megelőző eligazításon elhangzott adatokat egy rendőr őrnagy megosztotta egy közeli ismerőssel, aki az ügyben érintett egyik személy édesanyja. Az alosztályvezetői beosztásban dolgozó rendőr az eljárás sikerének meghiúsítása céljából segítséget kívánt nyújtani az elkövetőknek, ezért arra figyelmeztette ismerőst, hogy az eljárási cselekmények a fiát is érinteni fogják, és közölte annak tervezett időpontját is. Az így megszerzett értesítéseket az asszony továbbította gyermekének, azonban mivel a rendőrség tudomást szerzett ennek tényéről, a tervezett intézkedéseket előbbre hozták és azokat sikeresen foganatosították.

Jogtörténet

Római jogban: lopással kapcsolatban – római jog egységesen kezelte a bűnpártolást és az orgazdaságot olaszok: a bűnpártolás a bűnrészesség egyik alakzata

Csemegi kódex: személyi (ezen belül hivatali bűnpártolás) és tárgyi bűnpártolás

1978. évi IV. tv.: a duális szabályozást megszünteti: a hivatali a bűnpártolás minősített esete, az alap esetet egy évre büntette

1. A jogi tárgy az igazságszolgáltatás zavartalan működéséhez fűződő társadalmi érdek, a bűncselekményekből származó előnyök realizálására ne kerülhessen sor.

2. Az elkövetési magatartás. Az első két esetkör a személyi bűnpártolás, ahol a bűnelkövető személy „mentésének”, a büntetőjogi felelősségre vonás alóli elkerülés érdekében, az első alakzat elkövetési magatartása a segítségnyújtás pl. megszöktetés, elrejtés, nyomozó szervek félrevezetése, lakás biztosítása, álruha, csak tevés lehet (mulasztás a büntetőjogi felelősséget nem alapozza meg), a segítségben részesített elkövető az alapbűncselekménynek tettese, részese lehet, aki ellen büntetőeljárás folytatható le.

A bűncselekményből származó előny biztosítása, ez elsősorban tárgyi jellegű, az alapcselekményből származó előny biztosításában való közreműködés feltétele, hogy már meglegyen az előny és a bűnpártoló tevékenység arra irányul, hogy ez az előny meg is maradjon pl. a dolog megőrzése, elrejtése, átalakítása. Az előny minden olyan változás, ami az alapcselekmény következményeként jött létre és az alapdeliktum elkövetője számára kedvezőbb helyzetet eredményez, mint a cselekmény elkövetése előtt volt, ennek a helyzetnek a fenntartásában, kedvezőbbé tételében működik közre a bűnpártoló kizárólag az alapcselekmény elkövetőjének érdekében fontos elkövetés időpontja. Az alapbűncselekmény végrehajtójával való az elkövetés előtti megegyezés hiánya képezi a bűnpártolás megállapíthatóságának fundamentumát, léteznie kell egy más személy által elkövetett konkrét bűncselekménynek, amit „pártolnak”.

3. A járulékos jelleg, az alapcselekmény tettese vagy részese nem lehet a bűnpártolás tettese. A tettestárs által elkövetettek valótlán felvállalása bűnpártolást nem valósít meg, azonos elkövetői körön belüli tényállásszerű magatartások büntetlen utócselekményként értékelendők. A bűnpártolás az igazságszolgáltatás, vagyis az igazság megállapításának az érdekeit sérti, más személy bűnpártolásra való rábírása nemcsak fönntartja a főcselekménnyel előidézett sérelmet, hanem újabb jogtárgy sértés (az igazság megállapításához fűződő érdekek elleni cselekvőség) révén növeli az alapbűncselekmény tettese a bűnpártolásnak tettese nem, de részese, felbujtója lehet.

4. Egyenes és eshetőlegesen szándékkal, a „meghiúsítani törekvés” célzatosan, kizárólag egyenes szándékkal követhető el.

5. Minősített esetek. Vagyoni előny megszerzése végett, kiemelkedő tárgyi súlyú bűncselekményekhez kapcsolódóan.

6. A büntethetőséget kizáró ok. Ha a hozzátartozó nem, mint hivatalos személy, külföldi hivatalos személy, vagy közfeladatot ellátó személy az eljárása során, illetve nem haszonszerzés végett nyújt segítséget ahhoz, hogy a bűncselekmény elkövetője a hatóság üldözése elől meneküljön.

7. A bűnhalmazat, természetes egység, több elkövetőnek, egy elkövetőnek több bűnügyben bűnhalmazat valósul meg.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. **A bűnpártolás elkövetéséhez szükséges-e a bűncselekmény elkövetését megelőző elkövetővel történő megállapodás?**
2. **A bűnpártolás elkövethető-e bűncselekmény elkövetéséből származó előny biztosításában való közreműködéssel?**
3. **A bűnpártolás elkövethető-e haszonszerzési célból?**
4. **Aki saját hozzátartozójának nyújt segítséget a hatóság előli meneküléshez elkövetheti-e a bűnpártolás büntettét?**
5. **Súlyosabban büntetendő-e a bűnpártolás, ha hivatalos személy hivatali eljárása során saját hozzátartozója elleni büntető eljárás sikerét igyekszik meghiúsítani?**

7.4. A HIVATALI BŰNCSELEKMÉNYEK

A hivatali bűncselekmények sajátossága, hogy a bűncselekmények alanya **csak hivatalos személy lehet**. A hivatalos személy fogalmát a Btk. 459. § (1) bekezdés 11. pontja határozza meg, mely szerint hivatalos személy:

- a) a köztársasági elnök,
- b) az országgyűlési képviselő, a nemzetiségi szószóló és a Magyarországon megválasztott európai parlamenti képviselő,
- c) az alkotmánybíró,
- d) a miniszterelnök, a miniszter, az államtitkár, a közigazgatási államtitkár, a helyettes államtitkár és a kormány megbízott,
- e) a bíró, az ügyész és a választottbíró,
- f) az alapvető jogok biztosa és helyettese,
- g) a közjegyző és a közjegyző helyettes,
- h) az önálló bírósági végrehajtó, az önálló bírósági végrehajtó-helyettes és a végrehajtói kézbesítésre felhatalmazott önálló bírósági végrehajtó jelölt,
- i) a helyi önkormányzati és a nemzetiségi önkormányzati képviselő-testület tagja,
- j) a Magyar Honvédség állományilletékes parancsnoka, és az úszólétesítmény vagy a légi jármű parancsnoka, ha a nyomozó hatóságra vonatkozó rendelkezések alkalmazására jogosult,
- k) az Alkotmánybíróságnál, a Köztársasági Elnök Hivatalánál, az Országgyűlés Hivatalánál, az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalánál, a Magyar Nemzeti Banknál, az Állami Számvevőszéknél, bíróságnál, ügyészségnél, minisztériumnál, autonóm államigazgatási szervnél, kormányhivatalnál, központi hivatalnál, önálló szabályozó szervnél, rendvédelmi szervnél, a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálatnál, az Országgyűlési Őrségnél, fővárosi vagy megyei kormányhivatalnál, önkormányzati igazgatási szervnél, megyei intézményfenntartó központnál vagy köztestületnél közhatalmi feladatot ellátó vagy szolgálatot teljesítő személy, akinek a tevékenysége a szerv rendeltetészerű működéséhez tartozik,

l) a választási bizottság tagja.

A hivatali bűncselekmények a Btk. XXVIII. fejezetében találhatók meg, amelyek közül részletesebben a bántalmazás hivatalos eljárásban és a kényszervallatás bűncselekményekkel foglalkozunk.

7.4.1. BÁNTALMAZÁS HIVATALOS ELJÁRÁSBAN

Az a hivatalos személy, aki eljárása során mást tetteleg bántalmaz, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Példa: két személy ittas állapotban hazafelé tartva haladásuk közben több helyen és alaklommal garázdaságot követ el, rongál. Elektromos trafódobozt mozdítottak ki helyéről, reklámtáblákat borítottak fel, hirdetőfelületek üvegtábláját betörték, BKV buszmegállóban a szemetes kosarat megrongálták, leszakították, menetrendet jelző alumínium oszlopot elhajlították, mely következtében a sértettet és társát az intézkedő rendőrök egy erdős területen elfogták és előállították. Az előállítás során a vele szemben fogatosított rendőri intézkedés során az őt elfogó rendőrök a helyszínen, majd a kapitányság épületében bántalmazták, megfenyegették.

1. A védett jogi tárgy a hivatali apparátusba vetett bizalom, más személyek emberi méltósága, becsülete, testi épsége.

2. A passzív alany a jogtalanul bántalmazott személy.

3. Az elkövetési magatartás a tetteleg bántalmazás. A tetteges bántalmazás más testének, szándékos, jogellenes, célzatos, aktív magatartással történő megérintése, nem szükséges a sérülés okozása. Az előkészület is büntetendő.

4. A törvényi tényállás rögzíti az elkövetés idejét – a hivatalos személy eljárása során nem azonos a munkaidővel, a hivatalos kötelesség teljesítésének megkezdésétől az utolsó aktus elvégzéséig tart. A munkába menet nem tartozik bele, a munkaidő alatt azon időszakok sem tartoznak ide, amikor nem hivatalos tevékenységet végez pl. ebédel. Az eljárása jogszerű, csak a bántalmazás jogszerűtlen. Ha az egész eljárás jogszerűtlen, akkor hivatali visszaélés.

5. A bűncselekmény alanya tettesként, társtettes csak hivatalos személy lehet, részes azonban bárki.

6. Csak szándékosan követhető el.

7. Minősített eset, ha csoportosan követik el.

8. A büntetés korlátlanul enyhíthető, ha a bűncselekményt bármely csoporttag a vádirat benyújtásáig, hatóság előtt feltárja.

9. Egység és halmazat, több személy bántalmazása a sértettek számához igazodó bűnhalmazat, tetteleg bántalmazás a becsület csorbítására is alkalmas, látszólagos halmazat, bántalmazás hivatalos eljárásban konzummálja⁴⁰ a becsületsértést, ha testi sértést is okoz, akkor valódi halmazat. Ha vallomás kikényszerítés

⁴⁰ Konzummál: összegez, összefoglal

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. A bántalmazás hivatalos eljárásban gondatlanságból elkövethető?
2. A bántalmazás hivatalos eljárásban bűncselekményt helyi önkormányzati képviselő elkövetheti?
3. A bántalmazást hivatalos eljárásban a magát jogszerűtlenül szolgálatba helyező rendőr elkövetheti?
4. Vétséget követ el a rendőr, ha hivatalos eljárása során mást tettelesen bántalmaz?
5. Súlyosabban büntetendő-e az ügyész, ha a bántalmazás hivatalos eljárásban előkészületét követi el?

7.4.2. KÉNYSZERVALLATÁS

Az a hivatalos személy, aki annak érdekében, hogy más vallomást vagy nyilatkozatot tegyen, illetve ne tegyen, erőszakot, fenyegetést, vagy más hasonló módszert alkalmaz, bűntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Példa: három ittas vádlott kidönti a közúti jelzőtáblákat (KRESZ táblákat) csoportosan elkövetett garázdaság és a közlekedés biztonsága elleni bűncselekményt követnek el, a kérkező rendőr a rendőr megveri a terhelte 8 napon belül gyógyulósérülést okozva neki, azért, hogy vallomást tegyen

1. A védett jogi tárgy a hivatali apparátusba vetett bizalom, a bizonyítékok törvényes beszerzésében megnyilvánuló társadalmi érdek, más személyes szabadsága. Általános eljárásjogi alapelv: nem értékelhető bizonyítékként az olyan bizonyítási eszközökből származó tény, amelyet a hatóság bűncselekményként szerzett meg.

2. Passzív alany a kihallgatásra, nyilatkozattételre kötelezett személy.

3. Elkövetési magatartás, a sértett olyan vallomás, nyilatkozatot tesz, amelyet egyébként nem tenne meg. Erőszakkal, a sértett testére történő fizikai ráhatás, tettelesen bántalmazás, fenyegetéssel súlyos hátrány kilátásba helyezése, amely alkalmas arra, hogy a megfenyegetettben komoly félelmet keltsen, vagy más hasonló módszer.

Például. jogtalan juttatások, kedvezmények, előnyök ígérete.

4. A bűncselekmény alanya az a hivatalos személy, aki az eljárása során jogosult más személyeket nyilatkozattételre felhívni, ilyen eljárási cselekmények foganatosítására hatáskörrel rendelkezik, mind önálló tettes.

5. Célzatos bűncselekmény, az elkövetési magatartások a vallomások, nyilatkozatok megtételére vagy éppen meg nem tételére irányulnak. A vallomás tényekre, megtörtént eseményekre vonatkozó, jellemző alakszerű formalitáshoz kötött hivatalos eljárásban tett tudomásközlés (pl. terhelt, tanú). A nyilatkozat jellemzően alakszerű formához nem kötött, valamely tényre vonatkozó utalás, vélemény (értékkítélet), vagy akarat kijelentés (indítvány). A valóság feltárását célzó kényszervallatás is bűncselekmény.

6. Minősítő körülmény a csoportos elkövetés (legalább 3 személy).

7. A büntetés korlátlanul enyhíthető, ha a bűncselekményt bármely csoporttag, a vádirat benyújtásáig, hatóság előtt feltárja.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. **A kényszervallatás gondatlanságból elkövethető?**
2. **A kényszervallatást alkotmánybíró elkövetheti?**
3. **Vétséget követ el az a rendőr, aki erőszakot alkalmaz annak érdekében, hogy más tanúvallomást tegyen?**
4. **Vétséget követ el a rendőr, ha a kényszervallatás előkészületét követi el?**
5. **Súlyosabban büntetendő-e az ügyész, ha a kényszervallatást csoportosan követi el?**

7.5. A HIVATALOS SZEMÉLY ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK

7.5.1. HIVATALOS SZEMÉLY ELLENI ERŐSZAK

A fokozott büntetőjogi védelem jelenik meg a Btk. XXIX. fejezetében szereplő bűncselekmények vonatkozásában. Ez a különleges büntetőjogi védelem nem a hivatalos személyek testi épségének, egészségének, becsületének nagyobb fontosságán alapul, hanem maga a hivatali eljárás, az államigazgatás zavartalan működésén

Aki hivatalos vagy külföldi hivatalos személyt

- a) *jogszerű eljárásában erőszakkal vagy fenyegetéssel akadályoz,*
- b) *jogszerű eljárásában erőszakkal vagy fenyegetéssel intézkedésre kényszerít, vagy*
- c) *eljárása alatt, illetve emiatt bántalmaz, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*

(4) Aki hivatalos személy elleni erőszak elkövetésére irányuló csoportban részt vesz, vétség miatt két évig, a csoport szervezője és vezetője büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(5) Aki hivatalos személyt vagy külföldi hivatalos személyt az eljárása miatt bántalmaz, az (1) -(4) bekezdés szerint büntetendő akkor is, ha a bántalmazott a bűncselekmény elkövetésekor már nem hivatalos személy vagy nem külföldi hivatalos személy

Példa: rendőr, aki a közúton járműellenőrzés céljából meg akarja állítani az a vádlottat és az megpróbálja leszorítani az útról, vagy az intézkedő rendőrt munkájában akadályozzák.

1. A jogi tárgy hivatalos személy, vagy külföldi hivatalos személy eljárásának, szabályszerű működésének zavartalansága.

2. Passzív alany a magyar hivatalos személy. (az emberölésnél tárgyalta szerint)

3. Az elkövetési magatartás az akadályozás, amely gátolja a hivatalos eljárás rendes menetét, megszakítja, megghiúsítja az eljárási cselekmény fogatosítását. Megvalósul akkor is, ha a hivatalos személy határozottabb fellépésével elhárítható lett volna. de: a passzív ellenállás, felszólítással szembeni engedetlenség nem valósít meg bűncselekményt. Intézkedésre kényszerítés, passzív hivatalos személy olyan aktív tevékenységet fejt ki, intézkedik, amelynek anyagi jogi szabályai nem állnak fenn – az elkövető akaratának felel meg. A tetteges bántalmazás a testi sértés okozása, de lehet csak fájdalomkøzøzés, vagy becsületsértés jellegű (erős fizikai ráhatás=akadályozás). A Btk. bünteti az előkészület minden formáját is.

4. Az elkövetés módja az erőszak, a hivatalos személy irányába, vagy más személy ellen (intézkedésre kényszerítés), a fenyegetés, súlyos hátrány kilátásba helyezése, mely a megfenyegetettben komoly félelmet kelt, olyan támadást feltételez, amely önmagában is bűncselekmény elkövetését feltételezi. A kilátásba helyezett hátrálynak közvetlennek és valószínűnek kell lennie, meggyőződés a megfenyegetettben, hogy valóban képes hátrányt okozni.

5. Az elkövetési idő általában szolgálati munkaidő. A hivatalos munkaidőn túl is kötelesek intézkedni pl. rendőr a jogkörében eljárva is köteles intézkedni, intézkedést kezdeményezni, ha olyan tényt vagy körülményt észlel, ill. hoznak a tudomására, amely rendőri beavatkozást igényel, ez a kötelezettség szolgálaton kívül is terheli, ha intézkedésre alkalmas állapotban van. Jogszerűnek kell lennie az eljárásnak, figyelemmel a hatáskör szabályokra, feladatokra, jogokra és kötelezettségekre. Az anyagi jogi rendelkezések jogszerűségét nem mérlegelheti az állampolgár a fellépés során, jogorvoslati lehetőségek vannak, pl. panasz. Ha az intézkedés olyan mértékben ellentétes az alaki jogi rendelkezésekkel, hogy az minden mérlegelés nélkül, kétségtelenül, félreismerhetetlenül felismerhető, akkor jogszerűtlen pl. ittas rendőr, ezzel szemben jogos védelemnek van helye.

6. Az alanya bárki lehet.

7. Csak szándékosan követhető el egyenes szándékkal, célzatosan. Az elkövetőnek tisztában kell lennie azzal, hogy hivatalos minőségben van a sértett pl. az polgári ruhában szolgálaton kívül intézkedő rendőr „szolgálatba helyezéssel” – felismerhetővé, azonosíthatóvá váljon az intézkedő rendőr.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. A hivatalos személy elleni erőszak gondatlanságból elkövethető?
2. A külföldi államban közigazgatási feladatot ellátó személy ellen el lehet követni a hivatalos személy elleni erőszakot Magyarországon?
3. Az ittas állapotban lévő rendőr intézkedését erőszakot alkalmazva megakadályozó személy elköveti-e a hivatalos személy elleni erőszakot?
4. A rendőrségi állományban már nem lévő nyugdíjas ellen elkövetheti-e a hivatalos személy elleni erőszakot a börtönből 20 év után szabaduló személy, ha bosszúból azért bántalmazza a nyugdíjast, mert részt vett az ellene folytatott nyomozásban?
5. Vétség miatt büntetendő az a személy, aki hivatalos személy elleni erőszakra irányuló csoportot vezet?

7.6. A KÖZBIZTONSÁG ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK

A közbiztonsági bűncselekmények önálló fejezetet, a Btk. XXX. fejezetében történő szabályozást igényelnek, hiszen védett jogi tárgyak, a közbiztonsághoz fűződő társadalmi érdek kiemelt jelentőségű.

7.6.1. TERRORCSELEKMÉNY

Közbiztonság: személy és vagyonbiztonság. Általában nem konkrét személy jogait sértik, veszélyeztetik, és nem konkrét dolgot fenyegetnek, hanem szélesebb körben. Terrorizmus a XX. század hetvenes éveiben élte fénykorát. Egy vagy több embert, vagy jelentős anyagi javakat kerítettek hatalmukba és valamely állam kormányához, hatóságához intéztek követelést. Utóbbi években a cél a pusztítás.

Aki abból a célból, hogy

a) állami szervet, más államot vagy nemzetközi szervezetet arra kényszerítsen, hogy valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűnjön,

b) a lakosságot megfélemlítse,

c) más állam alkotmányos, társadalmi vagy gazdasági rendjét megváltoztassa vagy megzavarja, illetve nemzetközi szervezet működését megzavarja,

a (4) bekezdésben meghatározott személy elleni erőszakos, közveszélyt okozó vagy fegyverrel kapcsolatos bűncselekményt követ el, büntett miatt tíz évtől húsz évig terjedő vagy életfogytig tartó szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki

a) az (1) bekezdés a) pontjában meghatározott célból jelentős anyagi javakat kerít hatalmába, és azok sértetlenül hagyását vagy visszaadását állami szervhez vagy nemzetközi szervezethez intézett követelés teljesítésétől teszi függővé, vagy

b) terrorista csoportot szervez.

(3) Korlátlanul enyhíthető annak a büntetése, aki

a) az (1) vagy (2) bekezdésében meghatározott terrorcselekményt abbahagyja, mielőtt abból súlyos következmény származott volna, és

b) tevékenységét a hatóság előtt felfedi,

ha ezzel közreműködik a bűncselekmény következményeinek megakadályozásában vagy enyhítésében, további elkövetők felderítésében, illetve további bűncselekmények megakadályozásában.

(4) E § alkalmazásában személy elleni erőszakos, közveszélyt okozó vagy fegyverrel kapcsolatos bűncselekmény

a) az emberölés [160. § (1)-(2) bekezdés], a testi sértés [164. § (2)-(6) és (8) bekezdés], a

foglalkozás körében elkövetett szándékos veszélyeztetés [165. § (3) bekezdés],

b) az emberrablás [190. § (1)-(4) bekezdés], a személyi szabadság megsértése (194. §),

c) a közlekedés biztonsága elleni bűncselekmény [232. § (1)-(2) bekezdés], a vasúti, légi vagy vízi közlekedés veszélyeztetése [233. § (1)-(2) bekezdés],

d) a radioaktív anyaggal visszaélés [250. § (1)-(2) bekezdés],

e) a hivatalos személy elleni erőszak [310. § (1)-(5) bekezdés], a közfeladatot ellátó személy elleni erőszak (311. §), a hivatalos személy vagy közfeladatot ellátó személy támogatója elleni erőszak (312. §), a nemzetközileg védett személy elleni erőszak [313. § (1) bekezdés],

f) a jármű hatalomba kerítése [320. § (1)-(2) bekezdés], a közveszély okozása [322. § (1)-(3) bekezdés], a közérdekű üzem működésének megzavarása [323. § (1)-(3) bekezdés], a

robbanóanyaggal vagy robbantószerrel visszaélés [324. § (1)-(2) bekezdés], a lőfegyverrel vagy lőszerral visszaélés [325. § (1)-(3) bekezdés],

g) a nemzetközi szerződés által tiltott fegyverrel visszaélés [326. § (1)-(5) bekezdés], a

haditechnikai termékkel vagy szolgáltatással visszaélés [329. § (1)-(3) bekezdés], a kettős

felhasználású termékkel visszaélés [330. § (1)-(2) bekezdés],
 h) a rablás [365. § (1)-(4) bekezdés] és a rongálás [371. § (1)-(6) bekezdés],
 i) az információs rendszer vagy adat megsértése [423. § (1)-(4) bekezdés].

1. A jogi tárgy, az államok, állami szervek, nemzetközi szervezetek kényszermentes, zavartalan működéséhez fűződő társadalmi érdek.

2. A passzív alany, bármely természetes élő személy, ha az elkövető követelést fogalmaz meg, akkor passzív alany a követelés címzettje is pl. állami szerv vagy nemzetközi szervezet, államigazgatási, közhatalmi, önkormányzati szervek. Az elkövetési tárgy, az, ami ellen a bűncselekmény irányul, jelentős anyagi javak, a jelentős anyagi javak, ha az 5 millió forintot meghaladó értékű, de jelentős anyagi javakhoz tartozik, amelynek az eszmei értéke magas vagy pótolhatatlan.

3. Az elkövetési magatartásnak három alapesete van.

Első alapeset az állami szervet, más államot vagy nemzetközi szervezetet arra kényszerítsen, hogy valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűnjön, a lakosságot megfélemlítse, más állam alkotmányos, társadalmi vagy gazdasági rendjét megváltoztassa vagy megzavarja, illetve nemzetközi szervezet működését megzavarja, meghatározott személy elleni erőszakos, közveszélyt okozó vagy fegyverrel kapcsolatos bűncselekményt követ el.

Második alapeset állami szervet, más államot vagy nemzetközi szervezetet arra kényszerítsen, hogy valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűnjön, (egy követelés kikényszerítése a cél, ahol a címzett egy állami szerv, vagy nemzetközi szervezet lehet szóban, írásban) a követelés lehet jogos, jogosnak vélt, vagy jogtalan). Nincs jelentősége, hogy a címzett hatáskörébe, illetékességébe tartozik-e a kérés, hogy képes-e teljesíteni. Jelentős anyagi javakat kerít hatalmába, eszközcselekmény (jogellenes birtokbavétel erőszakkal, vagy tévedésbe ejtéssel is pl. pokolgép egy épületben).

Harmadik alapeset: a terrorcselekménnyel való fenyegetés, lehet szóban, írásban, ráutaló magatartással, de csak komoly, konkrét fenyegetés.

4. Immateriális bűncselekmény.

5. Az első két alapeset **előkészületét is büntetni rendeli**. A korábbi büntetőtörvénykönyv felsorolta, nevesítette az előkészületi magatartásokat (felhív, ajánlkozik, vállalkozik, közös elkövetésben megállapodik), ez az új törvénykönyvből kimaradt, felesleges, a büntetési tétel maradt, de szigorúbb, ha mindezt terrorista csoportban (3 vagy több fő) követi el.

Kísérlet. Az első alap esetnek kizárt a kísérlete, mert a felsorolt cselekmények célzatos megkezdésével a cselekmény befejezetté válik. Második alapesetben a jelentős anyagi javak célzatos hatalomba kerítésével kerül kísérleti szakba. A harmadik alapeset kísérlete elvileg lehetséges, pl. levélben szólít fel és a levél elkeveredik.

6. Az alany tettesként bárki lehet, (társtettség akár eszköz, akár cél megvalósításában).

7. Szándékosan és célzatosan követhető el, egyenes szándék. Lehetséges célzatok, az állam, állami szerv, nemzetközi szervezet kényszerítése, hogy valamit tegyen, ne tegyen, tűnjön, lakosság megfélemlítése, más állam alkotmányos, társadalmi, gazdasági rendjének megváltoztatása, megzavarása, nemzetközi szervezet működésének megzavarása, követelés kikényszerítése.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. **A terrorcselekmény gondatlanságból elkövethető-e?**
2. **A terrorcselekmény célzatos bűncselekmény?**
3. **A terrorcselekmény elkövethető eshetőleges szándékkal?**
4. **A terrorcselekmény előkészülete is büntetendő?**
5. **Korlátlanul enyhíthető-e a terrorcselekmény miatt kiszabható büntetés, ha azt az elkövető mielőtt a hatóság tudomására jutott volna, a hatóságnak bejelenti, és az elkövetés körülményeit feltárja?**

7.6.2. KÖZVESZÉLY OKOZÁS

Aki anyag vagy energia pusztító hatásának kiváltásával közveszélyt idéz elő, vagy a közveszély elhárítását, illetve következményeinek enyhítését akadályozza, büntett miatt két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

- (3) *A büntetés öt évtől húsz évig terjedő vagy életfogytig tartó szabadságvesztés, ha a bűncselekmény halált okoz.*
 (4) *Aki közveszély okozására irányuló előkészületet követ el, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*
 (5) *Aki a közveszély okozását gondatlanságból követi el, vétség miatt három évig, különösen nagy vagy ezt meghaladó kár esetén egy évtől öt évig, halál okozása esetén két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*
 (6) *Korlátlanul enyhíthető annak a büntetése, aki a közveszélyt, mielőtt abból káros következmény származott volna, önként megszünteti*

Példa: Valaki felgyújtja a szalmakazalt távol a falutól. A szél intenzitása miatt viszont a távoli faluban is reális esélye van annak, hogy veszélybe kerüljenek az ott élő személyek és vagyontárgyak.

Történeti kitekintés

Csemegi kódex: gyújtogatás, árvíz súlyosabb, ha templom, közkönyvtár, közlevéltár

1961. évi tv.: gyújtogatás, robbanószer, árvíz, sugárzó vagy más anyag, illetve energia pusztító hatása

1. A jogi tárgy a közbiztonság részeként a személy és vagyonbiztonság védelme.

2. Passzív alany bárki lehet, (teljességgel esetleges a bűncselekménnyel érintett személyek és vagyoni javak köre), elkövetési tárgy csak jelentős értékű dolog.

3. Az elkövetési magatartás. A közveszély előidézése, bármi, ami az eredmény létrehozására alkalmas. A korábbi Btk. szerint az árvíz, robbanó-sugárzó-más anyag, energia, és a tűz pusztító hatása. Az új Btk. szerint az anyag vagy az energia pusztító hatása általános megfogalmazás alatt értendő az árvíz (energia és anyagi ártalom), a tűz, a gyújtogatás (tényállásszerű, ha a saját tulajdonában levő tárgyakat gyújtja meg, nincs jelentősége ki a tulajdonos, de annak igen, hogy a közveszély (tűz tovaterjedésének) objektív lehetőségének fenn

kell állnia. A közveszély elhárításának akadályozása, közömbös, hogy mi keletkeztette a közveszélyt (más vétkes, vétlen magatartása, vagy természeti katasztrófa), ennek elhárításában való akadályoztatás a lényeg. Megvalósulhat aktív vagy passzív módon (ez utóbbi tipikusan mulasztással, a jogszabályban előírt kötelezettségek nem teljesítése lévén), a következmények enyhítésének akadályozása, nem a közveszélyes állapothoz, hanem a következményekhez kapcsolódik, pl. gátolja az ingóságok kimentését az árvízi területről.

4. A közveszély előidézése eredmény bűncselekmény. A közveszélynek nincs egzakt fogalma, definíciója, de körülhatárolható. Előre meg nem határozott, de nagyobb emberszámot (életét, testi épségét fenyegető) és jelentős anyagi javakat érintő, objektív fenyegető helyzet – emberi magatartás hozza létre. Az elhárításának és következmények enyhítésének akadályozása a közveszély után, ez nem eredmény bűncselekmény, elég az akadályozás. A közveszélyt nem csak ember, hanem természeti katasztrófa is előidézheti.

5. Stádiumok. Az előkészületet is bünteti. Ha a szükséges anyagokat, eszközöket beszerzi, közveszély okozásra mást felhív, vagy ajánlkozik, vállalkozik, mással közös elkövetésben megállapodik. A közveszély előidézése az elkövetési módként meghatározott tevékenység tanúsításával lép kísérleti szakba, DE a közveszély objektív lehetőségének fenn kell állnia! A közveszély előidézésével befejezett a cselekmény, fontos az okozatosság eredménye van. Az akadályozó jellegű magatartásokat teljesen ki kell fejteni (pl. víztömlőt átvágja), DE nem szükséges, hogy ténylegesen megakadályozza a közveszély elhárítását.

6. Az alany tettesként bárki lehet, a második és a harmadik elkövetési magatartás (a közveszély elhárításának és következmények enyhítésének akadályozása) tettese nem lehet az, aki a közveszélyt előidézte, mert aki a közveszélyt okozta, utóbb ezekért a többletmagatartásokért külön nem felel (büntetés kiszabása során veszik figyelembe). A társtettség, részesség: ált. szabályok szerint alakul. Ha valaki a közveszély előidézésében felbújtói, bűnsegédi tevékenységet fejt ki, de a közveszély elhárítását, illetve a következmények enyhítését maga is megakadályozza – akkor ezekben a cselekményekben önálló tettes, amibe a közveszély előidézésében nyújtott részesi tevékenysége beleolvad.

7. Mind a szándékos, mind a gondatlan formát bünteti a Btk. Szándékos lehet egyenes, eshetőleges, a szándéknak ki kell terjednie az eredményre és az ok-okozati összefüggésekre is. Gondatlan elkövetés esetén negligencia⁴¹ és luxuria⁴² is lehet.

8. Korlátlanul enyhíthető annak a büntetése, aki a közveszélyt, mielőtt abból káros következmény származott volna, önként megszünteti. Akár a tettes, akár a részes is önként elháríthat.

9. Elhatárolás a közveszély okozás, rongálás. Közveszélyokozás esetén vizsgálni kell, hogy az objektív létrejött-e közveszély, objektív lehetősége létrejött-e a közveszélynek, a közveszély előidézésére kiterjedt-e az elkövető szándéka, terheli-e legalább gondatlanság, ha nem, akkor rongálás.

⁴¹ Negligencia: hanyag gondatlanság. A bűnösség legenyhébb formája a hanyag gondatlanság. Az elkövető tudatában ilyenkor magatartásának büntetőjogilag értékelhető következménye egyáltalán nem jelenik meg. A hanyagság esetén mégis felelőssé teszik az elkövetőt ezekért a következményekért, mert e következmények lehetőségét azért nem látja előre, mert a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztja.

⁴² Luxuria: tudatos gondatlanság. Gondatlanságból az követi el a bűncselekményt, aki előre látja magatartásának lehetséges következményeit, de könnyelműen bízik azok elmaradásában. Az akarati-érzelmi oldalon a büntetőjogilag értékelendő következményekhez való negatív érzelmi viszonyulás a jellemző: az elkövető abban bízik, hogy e következmények elmaradnak. Nagyon fontos feltétel, hogy - épp a következmények esetlegessége miatt - az elkövetőnek nincs reális alapja a bizakodásra. Egy cirkuszi artista például, aki húsz éve kézdobálással keresi kenyerét minden fellépés során bízhat abban, hogy nem találja el partnernőjét. Ha egyszer mégis, büntetőjogilag nem felel gondatlanságért. Ha viszont a cirkusból hazatérő családfő a feleségén próbálja el a mutatványt otthonában, nyilvánvalóan alaptalanul bízik a súlyos sérülés elmaradásában, hiszen ennek semmi alapja nem volt, így sérülés vagy halál esetén tudatos gondatlanság miatt felel a cselekmény elkövetéséért.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. A közveszély okozása gondatlanságból elkövethető-e?
2. A közveszély okozását vétség miatt kell büntetni, ha gondatlanságból okozák?
3. A közveszély okozásának előkészülete büntetendő cselekmény?
4. A közveszély okozása súlyosabban büntetendő, ha halált okoz?
5. Korlátlanul enyhíthető-e a közveszély okozása miatt kiszabható büntetés, ha mielőtt abból káros következmény származott volna, önként megszünteti?

7.7. Közérdekű üzem működésének megzavarása

Aki közérdekű üzem működését jelentős mértékben megzavarja, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

a) a közmű, b) a közösségi közlekedési üzem, mely a közösségi közlekedési eszközöket, ezek hálózatát, infrastruktúráját és a hozzá tartozó informatikai rendszereket jelenti. c) az elektronikus hírközlő hálózat, internet, mobiltelefon, kábel tv d) az egyetemes postai szolgáltató közérdekű feladatainak teljesítése érdekében üzemeltetett logisztikai, pénzforgalmi és informatikai központok és üzemek, e) a hadianyagot, haditechnikai eszközt termelő üzemet, energiát vagy üzemi felhasználásra szánt alapanyagot termelő üzem;

Példa: Tarcal és Tokaj közötti vasúti pályaszakaszon tereprendezési munkálatokat tartottak. Az egyik munkagép kezelője átvágott egy, a Magyar Államvasutak használatában lévő földkábelt.

Ennek következtében a Mezőzombor és Tokaj vasútállomások közötti szakaszon megszűnt a számítógépes összeköttetés, valamint a két település között található három vasúti átkelőhelyen nem működtek a fényjelző készülék sem.

Jogtörténet

Először 1961. évi tv. büntette a közérdekű üzem megzavarását.

1. A jogi tárgy a társadalom legalapvetőbb igényeinek kielégítésére szolgáló üzemek zavartalan működéséhez fűződő társadalmi érdek.

2. Elkövetési tárgy a közérdekű üzem, közmű, a települések vagy azok jelentős részére kiterjedő elosztó és vezetékrendszerek, hálózatok és az ezekkel kapcsolatos létesítmények pl. telefon, víz, csatorna, gáz, közösségi közlekedési üzem, tömegközlekedési eszközök, ami bárki által igény bevehető és egyidejűleg nagyszámú utas szállítására alkalmas, elektronikus hírközlő hálózat a hálózati infrastruktúra, kapcsolás és átviteltechnika, energiaellátást biztosító berendezések.

3. Elkövetési magatartás. Lehet aktív és passzív, a teljes tevékenységi kör pl. a kábelek megrongálása, tartozóék, vezetékek leszerelése, a vezető működési folyamatot irányító személy megfenyegetése, megrongálás a dolog állagának sérülésével jár, megsemmisülés a dolog megszűnik, megzavarás, lehet még a dolog rendeltetésének megfelelő használatra alkalmatlanná válik.

4. Matriális bñncselekmény, a jelentős mértékű zavar szükséges, az enyhe, gyorsan elhárítható zavar nem elég. Jelentős, hosszú ideig tart a szolgáltatás elmaradása, a jogosultak köre miatt jelentős, a szolgáltatás fontos, jelentős az okozott vagyoni hátrány is.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. A közérdekű üzem működésének megzavarása gondatlanságból elkövethető-e?
2. A közérdekű üzem működésének megzavarását vétség miatt kell büntetni, ha szándékosan okozzák?
3. A közérdekű üzem működésének megzavarásának előkészülete vétség miatt büntetendő?
4. A közérdekű üzem működésének megzavarása súlyosabban büntetendő, ha halált okoz?
5. Aki jelentős mértékben megzavarja az elektronikus hírközlőhálózat működését. a közérdekű üzem működésének megzavarásának vétsége miatt büntetendő?

7.8. Robbanóanyaggal vagy robbantószerrel visszaélés

Aki robbanóanyagot, robbantószerrel vagy ezek felhasználására szolgáló készüléket

a) engedély nélkül készíti, megszerzi, tart, forgalomba hoz, vagy a tartásukra nem jogosult személynek átad, b) engedély nélkül vagy az engedély kereteit túllépve az ország területére behoz, onnan kivisz, vagy azon átszállít, büntetett miatt két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha a bñncselekményt üzletszerűen vagy bñnszövetségben követik el.

(3) Aki robbanóanyaggal vagy robbantószerrel visszaélésre irányuló előkészületet követ el, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A **bñncselekmény tárgya** a közbiztonság.

Elkövetési tárgy a robbanóanyag, robbantószer és az ezek felhasználására szolgáló készülék. Robbanóanyag minden olyan mesterségesen létrehozott anyag, amelyből megfelelő ráhatás következményeként igen rövid idő alatt pusztító hatást kiváltó energia szabadul fel (ilyen például a dinamit, trotil, ekrazit). Robbantószer az olyan eszköz, amely a robbanóanyagnak a felrobbantására szolgál.

Az ezek felhasználására szolgáló készülék olyan eszköz, amelyet a robbanóanyag és a robbantószer egyesítésével hoztak létre (például kézigránát, bomba).

A bñncselekmény tényállása nagyrészt megegyezik a lőfegyverrel és lőszerrel visszaéléssel, így az elemzés kapcsán utalunk az ott leírtakra.

7.9. Lőfegyverrel vagy lőszerrel visszaélés

(1) Aki

a) lőfegyvert engedély nélkül megszerez vagy tart,

b) lőfegyvert engedély nélkül készít vagy forgalomba hoz,

c) lőfegyvert engedély nélkül vagy az engedély kereteit túllépve az ország területére behoz, onnan kivisz, vagy azon átszállít, d) a lőfegyver készítésére, megszerzésére, tartására vagy kereskedelmére vonatkozó engedély kereteit túllépi, e) engedéllyel tartott lőfegyverét engedéllyel nem rendelkezőnek átadja, büntett miatt két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki

a) kézilőfegyverhez, vadászlőfegyverhez vagy sportlőfegyverhez tartozó, csekély mennyiséget meghaladó vagy más lőfegyverhez tartozó lőszer engedély nélkül megszerez vagy tart,

b) lőszer engedély nélkül készít vagy forgalomba hoz, c) lőszer engedély nélkül vagy az engedély kereteit túllépve az ország területére behoz, onnan kivisz, vagy azon átszállít, d) a lőszer készítésére, megszerzésére, tartására vagy kereskedelmére vonatkozó engedély kereteit túllépi, e) az engedéllyel tartott kézilőfegyveréhez, vadászlőfegyveréhez vagy sportlőfegyveréhez tartozó, csekély mennyiséget meghaladó vagy más lőfegyverhez tartozó lőszer engedéllyel nem rendelkezőnek átad.

(3) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt üzletszerűen vagy bűnszövetségben követik el.

(4) Aki az engedéllyel tartott kézilőfegyverét, vadászlőfegyverét vagy sportlőfegyverét, illetve az ahhoz tartozó lőszer bejelentés nélkül az ország területére behozza, onnan kiviszi, vagy azon átszállítja, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(5) Aki az (1)-(3) bekezdésben meghatározott bűncselekményre irányuló előkészületet követ el, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(6) E § alkalmazásában csekély mennyiség a legfeljebb tíz darab lőszer.

1. A védett **jogi tárgy** a lőfegyver felhasználása, forgalmazása.

2. Az **elkövetési tárgyak** a lőfegyver, ami tüzfegyver ill. olyan légfegyver, amiből 7,5 Joule-nál nagyobb csőtorkolati energiájú, szilárd anyagú lövedék löhető ki. Lőszer, olyan egybeszerelt töltény, ami lövedéket, lőszer és gyúlepleget tartalmaz.

3. Az **elkövetési magatartások** 3 csoportba oszthatók, az engedély nélküli készítés, megszerzés, tartás, forgalomba hozatal, az engedélyt a rendőrség adja ki és vonja vissza. Az engedélyköteles gyártás, forgalmazás, megszerzés, tartás, export, import, transzport, javítás, hatástalanítás. A készítésre, tartásra, megszerzésre, kereskedelemre vonatkozó engedély túllépése, a készítés, a gyártás, készre szerelés, más kaliberűvé alakítás. Megszerzés a birtokbavétel viszonylag hosszabb időre. Tartás, hosszabb idejű birtoklás (vagy elrejtés) ha a készítés vagy a megszerzés jogszerű, azokba a tartás belevad. A forgalomba hozatal bármely kereskedői magatartás tanúsítása, akár ingyenesen is. Az engedéllyel tartott fegyver vagy lőszer engedéllyel nem rendelkezőnek átadása, az átadás végleges vagy hosszabb időre történő átengedés.

4. Immateriális bűncselekmény.

5. Az **alanya bárki** lehet, akinek az első esetében nincs engedélye, a második esetben csak engedéllyel rendelkező követheti el, itt társtettes nem lehet (az engedély személyhez kötött).

6. Szándékos bűncselekmény.

7. Minősítő körülmények, üzletszerűen, bűnszövetségben, különös visszaesőként. Privilegizált eset, ha csekély mennyiségre követik el.

8. Halmazat, egy vagy több időben egy vagy több fegyverre természetes egység, akkor is halmazatban áll élet-testi épség elleni bűncselekményekkel, robbanóanyaggal és robbantószerrel visszaéléssel és a vagyon elleni bűncselekményekkel, ha a fegyveres elkövetés azoknak minősítő körülménye

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. A lőfegyverrel visszaélés gondatlanságból elkövethető-e?
2. Az engedélyezett vadászlőfegyver ország területéről bejelentés nélküli kivitelét vétség miatt kell büntetni?
3. A lőfegyverrel visszaélés előkészülete vétség miatt büntetendő?
4. A lőfegyverrel való visszaélést súlyosabban büntetendő, ha bűnszövetségben követik el?
5. Aki engedéllyel tartott sportlőfegyverhez tartozó lőszert engedéllyel nem rendelkező személynek ad át, lőszerral visszaélés vétsége miatt büntetendő?
6. A robbanóanyaggal visszaélés gondatlanságból elkövethető-e?
7. Aki robbanóanyagot engedély nélkül az ország területéről kivisz, vétség miatt kell büntetni?
8. A robbanóanyaggal visszaélés előkészülete büntetendő?
9. A robbanóanyaggal visszaélés súlyosabban büntetendő, ha bűnszövetségben követik el?
10. Aki engedély nélkül tart robbantószeret vétség miatt büntetendő?

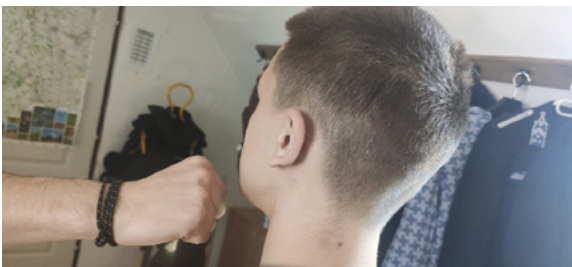
7.10. A KÖZNYUGALOM ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK

7.10.1. GARÁZDASÁG

Aki olyan kihívóan közösségellenes, erőszakos magatartást tanúsít, amely alkalmas arra, hogy másokban megbotránkozást vagy riadalmat keltsen, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha a garázdaságot

- a) csoportosan,
- b) a köznyugalmat súlyosan megzavarva,
- c) fegyveresen,
- d) felfegyverkezve vagy
- e) nyilvános rendezvényen vagy gyűlésen követik el.

1. A jogi tárgy a köznyugalomhoz fűződő társadalmi érdek

2. Az elkövetési tárgy az elkövető vagy más tulajdonában álló dolog.

3. Az elkövetési magatartás, a kihívóan közösségellenes, erőszakos magatartás, társadalmi szabályok semmibevétele (elkövetési mód), amely másokban megbotránkozást, ri-

adalmat, nemtetszést, felháborodást kelt. Az erőszak irányulhat személy ellen (*vis absoluta*⁴³, *vis compulsiva*⁴⁴), a testre fizikai ráhatással, vagy dolog elleni erőszakkal, ami állagsérelemmel jár.

4. Szubszidiárius bűncselekmény, csak akkor büntetendő, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg. Immateriális bűncselekmény, elég, ha alkalmas a megbotránkozásra, riadalom keltésre, de nem szükséges a tényleges botrány, objektívan kell vizsgálni viszont a lehetőséget.

5. Az erőszakos magatartás tanúsításával befejezett lesz a bűncselekmény

6. Az alany tettesként bárki, társtettség, részesség is általános szabályok szerint alakul. (általános alannya válás feltételeinek kell meglennie)

7. Kizárólag **szándékosan** követhető el, tisztában kell lennie azzal, hogy magatartása kirívó és megbotránkozásra, riadalomkeltésre alkalmas, lehet egyenes, és eshetőleg is.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. A garázdaság gondatlanságból elkövethető-e?
2. A garázdaságot alapesetben vétség miatt kell büntetni?
3. Súlyosabban büntetendő a garázdaság, ha bűnszövetségben követik el?
4. Vétség miatt büntetendő a garázdaság, ha a köznyugalmat súlyosan megzavarja?
5. A garázdaság megállapítható-e, ha az elkövető egyben életveszélyt okozó testi sértést is elkövet?

7.10.2. A VAGYON ELLENI ERŐSZAKOS BŰNCSELEKMÉNYEK

A Btk. a XXXV. fejezetében az elkövetés jellegére és a védett jogi tárgyak azonosságára tekintettel külön fejezetben szabályozza a személy elleni erőszakkal elkövethető vagyon elleni erőszakos bűncselekményeket.

7.10.3. RABLÁS

Aki idegen dolgot jogtalan eltulajdonítás végett úgy vesz el mástól, hogy

a) valaki ellen erőszakot, illetve az élet vagy a testi épség elleni közvetlen fenyegetést alkalmaz, vagy
b) öntudatlan vagy védekezésre képtelen állapotba helyezi, büntett miatt két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Rablás az is, ha a tetten ért tolvaj a dolog megtartása végett erőszakot, illetve az élet vagy a testi épség elleni közvetlen fenyegetést alkalmaz.

Példa: vádlott egy zsák gyümölcsöt lopott. A mezőőr feltartóztatja, a vádlott ütlegelni kezdi a mezőört 8 napon belüli sérülést okozva neki: Ebben az esetben rablás valósul meg: tetten ért tolvaj a dolog megtartása végett erőszakot alkalmaz.

⁴³ *Vis absoluta*: fizikai kényszer

⁴⁴ *Vis compulsiva*: pszichikai kényszer

A *vis absoluta* és *vis compulsiva*: a sértettre gyakorolt hatás alapulvételével lényegében megfelelő fogalmi keretben határozza meg az erőszak két típusának lényeges ismertetőjegyét, hiszen az erőszak vagy megfosztja a sértettet a választási lehetőségtől

Jogtörténet

Csemegi kódex: nyereségvágyból elkövetett emberölés nem volt – ez a rablásnál minősített esetként tárgyalta, a kényszerítést, önbíráskodást nem ismerte

1961. évi tv.: erőszakkal, fenyegetéssel, öntudatlan állapotba helyezéssel, védekezésre képtelen állapotban, zsarolás tv -i tényállásának bevezetése

1978. évi IV. tv.: rablásnál az előkészület is büntetendő, megalkotta a kifosztás tv-i tényállását, mint a rablás privilegizált esetét

1. A védett jogi tárgy kettős, egyrészt sérti a tulajdoni viszonyokat, a lopás a cél, másrészt a cselekvési, személyi szabadságot, a kényszerítés az eszköz, összetett bűncselekmény vagy összefoglalt bűncselekmény. A törvényi egység mindkét esete addig állapítható meg, amíg a kényszerítés nem okoz emberölést, ebben az esetben rablás helyett nyereségvágyból elkövetett emberölés válsul meg.

2. Az elkövetési tárgy az idegen, ingó, értékkel

bíró dolog, bármily csekély értékben (baseball sapka, cigaretta).

3. A passzív alany, aki a dolgot birtokolja, a dolog birtokosa és a személyiségi jogaiban sértett személye elválhat, de nem lehetett a lerészegedett, lerészegített személy sérelmére történő dolog elvétel, mert az kifosztás.

4. Az elkövetési magatartás. Ez a bekezdés két fordulatú, az első fordulat a kényszerítés, a második fordulat a dolog elvétele, rendszerint az elkövető veszi el, de a kényszerítés hatására a megtámadott is odaadhatja a dolgot. A kényszerítés az erőszak alkalmazása, személy ellen irányuló olyan fizikai erő kifejtése, amely alkalmas arra, hogy a megtámadott személy ellenállását leküzdje, ez lehet akaratot bénító (vis absoluta), a vizsgálatánál a támadó és megtámadott erőviszonyai, idős kor, gyermekek kiszolgáltatottabb helyzete is számít. Nem minden esetben a dolog birtokosa ellen irányul az erőszak, hanem más jelenlevő ellen is lehet, ha érzelmileg olyan kapcsolatuk, hogy alkalmas arra, hogy a dolog birtokosa ellenállásra képtelenné váljon, túrjön, vagy megvalósítsa a célcselekményt. Az élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetés alkalmazása, kilátásba helyezett olyan hátrány, aminek az azonnali bekövetkezésével kell számolni. Nem feltétlenül a dolog birtokosa ellen, hanem a jelenlevő 3. személy ellen is irányulhat, ha érzelmileg a kapcsolatuk erre alkalmassá teszi. Az öntudatlan állapotba helyezés, pszichikai ok, ezt kizárólag a sértettel szemben lehet alkalmazni, az állapotot maga idézi elő aktív magatartásával, mert ha csak kihasználja a dolog birtokosának ezt az állapotát, akkor kifosztás, ha lerészegítéssel idézi elő ezt az állapotot, akkor is szintén kifosztás. A védekezésre képtelen állapotba helyezés, fizikai ok, csak a dolog birtokosával szemben alkalmazható, az elkövetőnek kell előidéznie, mert ha csak kihasználja, akkor kifosztás, ha erőszakkal idézték elő, akkor az elkövetői magatartás erőszak alkalmazása lesz. Rablás az is, ha a tetten ért tolvaj a dolog megtartása végett erőszakot, illetve az élet vagy a testi épség elleni közvetlen fenyegetést alkalmaz.

5. A bűncselekmény alanya az 1. esetben bárki, (társtettes a sértettet őrző), a 2. esetben a tetten ért tolvaj. Ha a passzív jelenlevő és a tettes között szándékegység van a segítségnyújtásban, amely a tettes szándékát erősíti, az pszichikai bűnsegély, ha a sértettre ez élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetés hatását váltja ki, az rablás társtettese.

6. Csak egyenes szándékkal követhető el, kétszeresen célzatos bűncselekmény. A kényszer célja a dolog elvétele, aminek a célja a jogtalan eltulajdonítás, vagy a cél a jogtalan eltulajdonítás a dolog elvételével, s a kényszer célja a lopott dolog megtartása.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. A rablásra irányuló előkészület vétség miatt büntetendő?
2. A rablás elkövethető-e olyan módon, hogy a dolog megtartása érdekében alkalmaz erőszakot az elkövető?
3. Súlyosabban büntetendő a rablás, ha bűnszövetségben követik el?
4. Az elkövető súlyosabban büntetendő, ha a dolog eltulajdonításához erőszakot alkalmaz?
5. Az az elkövető, aki a dolog megtartása érdekében más öntudatlan állapotba helyez a rablás vétsége miatt büntetendő?

7.10.4. KIFOSZTÁS

Aki idegen dolgot jogtalan eltulajdonítás végett

- a) úgy vesz el másétől, hogy evégből lerészegíti, vagy bódult állapotát idézi elő,
- b) az általa más bűncselekmény elkövetése során alkalmazott erőszak, illetve az élet vagy a testi épség elleni közvetlen fenyegetés hatása alatt álló személytől vesz el, vagy
- c) védekezésre képtelen, illetve a bűncselekmény felismerésére vagy elhárítására idős koránál vagy fogyatékoságánál fogva korlátozottan képes személytől elvesz, büntetés miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a kifosztást

- a) jelentős értékre,
- b) csoportosan,
- c) bűnszövetségben

követik el.

(3) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha a kifosztást

- a) különösen nagy vagy ezt meghaladó értékre,
- b) jelentős értékre, csoportosan vagy bűnszövetségben

követik el.

Példa: a sértettet elsőrendű a lakásán lefogja, másodrendű vádlott vasrúddal fejbe vágja és elviszi a sértett pénzét, sértett az ütéstől elájul.

1. A védett jogi tárgy kettős, a tulajdoni viszonyok, és a cselekvési szabadság. Privilegizálja a rablás egyik elkövetési változatát, a rablásba nem illeszthető erőszak, fenyegetés felhasználásával a dolog elvételét bünteti.

2. Az elkövetési tárgy az idegen, ingó, értékkel rendelkező dolog.

3. A passzív alany az, aki a dolgot birtokolja.

4. Az elkövetési magatartás. A dolog elvétele az evégből lerészegített személytől. Az elkövetési magatartás kettős, lerészegítés, mint eszközcselekmény és a dolog elvétele, mint célcselekmény. Lerészegítés a sértett jelentős mértékben hozzájárul (kiemelték a rablás eszközcselekményei közül), akkor is, ha nem öntudatlan részeg, csak annyira, hogy a dolog elvételét, ha józan lett volna meg tudta volna akadályozni. Csak aktív magatartással, ha passzívan együtt iszogatnak, és utóbb veszi el a dolgot, akkor védekezésre képtelen állapot esete. A dolog elvétele mindenképpen a lerészegedés után kell, hogy megtörténjen. A dolog elvétele az elkövető által alkalmazott más erőszakos bűncselekmény hatása alatt levő személytől, az előcselekmény és a lopás között nincs cél, eszköz viszony. Az elkövető az előcselekménnyel hozta a sértettet olyan állapotba, hogy nem tud a

vagyoni jogait ért támadással szemben védekezni. Az előcselekmény során alkalmazhat erőszakot, kvalifikált fenyegetést, élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetést, aminek a sértett a hatása alatt áll.

Például: erőszakos nemi közöszülés, garázdaság, testi sértés.

A hatása alatt áll azt jelenti, hogy nem képes a dolog elvételét megakadályozni, pl. a sértett a kvalifikált fenyegetés, erőszak után a helyszínről elmenekül és az elkövető elveszi a hátrahagyott dolgát, vagy pl. az elkövető nyomban az emberölés után elveszi a sértettől levő dolgot, DE ha később visszamegy érte, akkor már nem kifosztás. A dolog elvétele védekezésre képtelen, illetve korlátozottan képes személytől, az időskoránál, fogyatékoságánál fogva, ezt nem a tettes idézte elő, a helyzeténél, állapotánál fogva ideiglenesen vagy véglegesen nem képes az ellenállás kifejtésére pl. életkor, alvás, leittasodás, egyéb sérülések, betegségek.

5. A bűncselekmény **alánya** az, aki a sértettet lerészegítette, aki az előcselekményt végezte, a 3. bekezdés értelmében „védekezésre képtelen, illetve a bűncselekmény felismerésére vagy elhárítására idős koránál vagy fogyatékoságánál fogva korlátozottan képes személytől elvesz....”. esetben bárki lehet.

6. Célzatos, csak egyenes szándékkal követhető el. Kettős célzattal, csak az utócselekmény célzatos, ha az előcselekmény is, akkor rablás.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. A kifosztásra irányuló előkészület vétség miatt büntetendő?
2. A kifosztás elkövethető-e olyan módon, hogy a dolog jogtalan elvétele érdekében alkalmaz erőszakot az elkövető?
3. Súlyosabban büntetendő a kifosztás, ha bűnszövetségben követik el?
4. Az elkövető súlyosabban büntetendő, ha a dolog eltulajdonításához erőszakot alkalmaz?
5. Az elkövető súlyosabban büntetendő, ha az idős koránál fogva védekezésre képtelen személytől veszi el a dolgot?

7.10.5. ZSAROLÁS

Aki jogtalan haszonszerzés végett mást erőszakkal vagy fenyegetéssel arra kényszerít, hogy valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűnjön, és ezzel vagyoni hátrányt okoz, bűntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a zsarolást

- a) bűnszövetségben,*
- b) az élet vagy a testi épség elleni, illetve más hasonlóan súlyos fenyegetéssel,*
- c) hivatalos személyként e minőség felhasználásával,*
- d) hivatalos megbízás vagy minőség színlelésével követik el.*

Példa: A vádlott levelet küld a jómódú sértettnek, hogy megöli a lányát, ha nem tesz le 5 millió forintot három méterre egy vasúti átjárótól

1. A védett jogi tárgy kettős, a vagyoni jogok, és a cselekvési szabadság.

2. Az elkövetési tárgy az eredményre tekintettel a vagyon (ingó és ingatlan, vagyonértékű jogok, követelések, aktívák és passzívák).

3. A passzív alany az a személy, akinek a vagyoni jogai a bűncselekmény következtében károsodnak, eltérhet a kényszerített és a károsodott személy.

4. Az elkövetési magatartás két mozzanatból áll, a kényszerítés, ami meghatározza a kívánt magatartást, „valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűrjön”, és vagyoni joghatású cselekmény tevése, nem tevése vagy tűrése. A tevés cselekvés, aktív magatartás, a nem tevés, a korábbi cselekmény abbahagyását, illetve a jövőben az attól való tartózkodást jelenti. A tűrés passzív alany akaratának meg nem felelő tevékenység elviselése, tudomásul vétele. A kényszerítő és a kényszerített magatartás időben eltérhet egymástól.

5. Az elkövetési mód az erőszak, ami akaratot hajlító (vis compulsiva) is lehet, fontos, hogy alkalmas legyen arra, hogy a sértett az akarata ellenére valamit tegyen, ne tegyen, vagy tűrjön, ha idegen dolog elvételére irányul, akkor rablás. A fenyegetés eltérő rendelkezés hiányában súlyos hátrány kilátásba helyezése, amely alkalmas arra, hogy a megfenyegetettben komoly félelmet keltsen; ez történhet személyi, vagyoni, vagy erkölcsi hátrány kilátásba helyezésével (jogszerű magatartás kilátásba helyezésével is), de nem valósul meg a bűncselekmény, ha a feljelentés kilátásba helyezése a szabálysértéssel okozott kár megtérítését szorgalmazza.

6. Az eredmény kár, vagyonban okozott értékcsökkenés. A megfenyegetett, és akinél a vagyoni értékben csökkenés áll be, különböző személyek is lehetnek, de fontos az okozati összefüggés. A bűncselekmény a kár bekövetkeztével válik befejezetté. A kísérlet az elkövetési magatartás elkezdésével megvalósul, akkor is, ha a kényszerítés nem volt sikeres. Befejezetlen a kísérlet mind addig, amíg a passzív alany nem kényszerül valaminek a tevésére, nem tevésére, tűrésére, pl. a sértett színleli a teljesítést a zsaroló leleplezése érdekében.

7. Az alanya bárki lehet.

8. Célzatos bűncselekmény, csak egyenes szándékkal lehet elkövetni, a cél a jogtalan haszonszerzés. Jogtalan az a haszon, ami jogszabályba, a társadalom érdekeibe, erkölcsi normába ütközik, tényállásszerű akkor is, ha más számára akarja realizálni a hasznot. A célzatnak nem kell átfognia akár bekövetkezését, eshetőleges szándék is lehet.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. A zsarolás elkövethető-e gondatlanságból?
2. A zsarolás elkövethető-e olyan módon, hogy a jogtalan haszonszerzés érdekében erőszakkal kényszerít más, ha ezzel egyébként vagyoni hátrányt nem okoz az elkövető?
3. Súlyosabban büntetendő a zsarolás, ha bünszövegségben követik el?
4. Az elkövető súlyosabban büntetendő, ha élet elleni súlyos fenyegetéssel valósítja meg a zsarolást?
5. Az elkövető súlyosabban büntetendő, ha hivatalos megbízás színlelésével követi el a zsarolást?

7.11. A VAGYON ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK

A Btk. XXXVI. fejezete foglalkozik a vagyon elleni bűncselekményekkel, ezek közül ebben a körben a jelentősebb bűncselekményekkel foglalkozunk részletesen.

7.11.1. LOPÁS

Aki idegen dolgot mástól azért vesz el, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa, lopást követ el.

Példa: Valaki bemegy a nyitott ajtón keresztül másnak a pincéjébe., ahol megissza másnak a borát.

1. A védett jogi tárgy a tulajdonjog, amit a birtoklási jog elvonásával sért meg.

2. Az elkövetési tárgy az idegen ingó dolog, ami értékkel rendelkezik. Dolog a Ptk. szerint minden, ami birtokba vehető és a tulajdonjog tárgya lehet, megfogható, elérhető testi tárgy, a Btk. bővebb, kiterjesztő értelmezése szerint a villamos- és a gazdaságilag hasznosítható más energia is, úgyszintén a vagyoni jogosultságot megtestesítő olyan okirat is, amely a

benne tanúsított vagyoni érték vagy jogosultság feletti rendelkezést önmagában, illetve a dematerializált formában kibocsátott értékpapír esetében az értékpapírszámla jogosultjának biztosítja.

Pl. a villanyóra megkerülésével áramvételezés is lopás. Az okirat a vagyoni jogosultságot testesít meg benne tanúsított vagyoni érték feletti rendelkezést önmagában pl.: bemutatóra szóló értékpapír (elvileg ilyen már nem létezik), de a bankkártya az nem, mert kell hozzá kód, ez információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás bűncselekménye. Ingó dolog csak olyan ingó tárgy, aminek értéke van, az elkövetés időpontjában meglévő, pénzben kifejezett forgalmi érték, kiskereskedelmi forgalom, akkor is, ha a tulajdonos azt nagykereskedelmi áron vette, ha a forgalomban nem kapható, akkor hozzá hasonló célú és a kiskereskedelmi forgalomban kapható dolog értékéhez viszonyítva. A lopás büntetőjogi értéke az ellopott dolog értékéhez igazodik, a büntetési tételek szintén a kísérlet során azt kell nézni, hogy milyen értékre irányult a lopási szándék, nem az ellopott érték a döntő. A villamos energia az általános díjtétel alapján, az okirat az eltulajdonításkor benne foglalt érték, függetlenül attól, hogy azt ténylegesen realizálta-e. Idegen dolog, ha nincs az elkövető tulajdonában, az más tulajdonában, birtokában, az elkövető számára idegen, pl. a tolvajtól is lehet lopni, ha pedig nincs senki birtokában, akkor azt nem lehet ellopni. A közös tulajdont sem lehet lopni, részben a saját is, a házastársak osztatlan közös tulajdonát sem lehet ellopni, de kivétel a házastárs különvagyona, amit ajándékba kapott, maga szerzett korábban, örökölt.

Az elhagyott, gazdátlan, uratlan dolgok birtokba vétele, a tulajdonszerzés jogszerű módjai lehetnek, nem lehet lopni, de nem gazdátlan, ha tévedésből, figyelmetlenségéből kerülnek ki a tulajdonos birtokából, de szeretné ismét birtokba venni, fennáll a lehetősége annak, hogy ismét birtokba veheti pl. tömegközlekedési eszközökön felejtett holmik, a szállodákban, a hivatalai helyeken talált dolgok. A halott ember ingósága nem elhagyott dolog, örökségi igény van rá, ellopható. A természeti kincsek, állatok – vadásztársaságé, vagy egyéneké, államé, ezért nem uratlan, így lopható.

3. Az elkövetési magatartás az elvétel, a dolog elmozdítása, a dolog elvitele és a dolog birtokba vétele. A Btk. szerint a birtokbavétel alapul, az elvétel mástól két mozzanatból áll. A tulajdonos, birtokos tényleges

rendelkezési köréből kikerül, a dolog elmozdítása, kísérlet (ugyanígy az elvett tárgyat elrejt, hogy majd később magához vegye, de lelepleződik, ez kísérlet) Az elkövető birtokába kerül (pl. a boltban a ruha alá tett dolog), ha csak a kísérletig jut el, akkor az ellopni akart értékre kell a kísérletet megállapítani

4. Az alanya tettesként bárki lehet, kivéve a dolog jogszerű tulajdonosa, birtokosa, vagy aki a dolgot találta önálló egyedi tettes, aki mindkét részcselekményt megvalósította, részesség, a tippadó az felbújtó lesz.

5. Célzatos, csak egyenes szándékkal követhető el, A cél a jogtalanul eltulajdonítás és NEM a gazdagodás. Az eltulajdonítás a dolog feletti teljes uralom megszerzése, akkor jogtalan, ha sem a jogosult, sem jogszabály azt nem engedte meg.

6. Minősítés, az ellopott dolog értékének van leginkább jelentősége. A legenyhébb a szabálysértési alakzat, az 50.000 Ft-ot ne haladja meg és ne legyen minősítő körülmény, ekkor ez bűncselekmény, hanem szabálysértés!

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. **A lopás elkövethető-e gondatlanságból?**
2. **Az elkövető lopást követ el, ha az erdőben talált 65 ezer forint értékű dolgot eltulajdonítja?**
3. **Az elkövető a lopás vétségét követi-e el, ha 45 ezer forint értékű híradástechnikai cikket bűnszövetségben tulajdonít el egy üzletben?**
4. **Az elkövető megvalósítja-e a lopás vétségét, ha egy éven belül 3 alkalommal, alkalmanként 30 ezer forint értékű fogyasztási cikket lopott el, amelyet egy eljárásban bírálnak el?**
5. **Az elkövető a lopás vétségét követi-e el, ha 65 ezer forint értékű aranytárgyat tulajdonít el egy üzletben?**

7.11.2. RONGÁLÁS

(1) *Aki idegen vagyontárgy megsemmisítésével vagy megrongálásával kárt okoz,rongálást követ el.*

(2) *A büntetés vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztés, ha*

a) a rongálás kisebb kárt okoz, vagy

b) a szabálysértési értékhatárt meg nem haladó kárt okozó rongálást

ba) falfirka elhelyezésével vagy

bb) bűnszövetségben

követik el.

(3) *A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha*

a) a rongálás nagyobb kárt okoz,

b) az elkövető

ba) védett kulturális javak körébe tartozó tárgyat, műemléket, régészeti lelőhelyet vagy régészeti leletet,

bb) vallási tisztelet tárgyát vagy templomot, vallásgyakorlásra rendelt más helyet,

bc) temetési helyet, temetkezési emlékhelyet, illetve temetőben vagy temetkezési emlékhelyen a halott emlékére rendelt tárgyat

rongál meg.

(7) *E § alkalmazásában falfirka: festékszóróval, filctollal vagy bármilyen más felületképző anyaggal létrehozott képi, grafikus vagy szöveges felületbevonat, amely nem a vagyontárgy rendeltetésszerű használatához szükséges.*

Példa: A vádlott az üzlet kirakatát betöri és eltulajdonít egy Napóleon konyakot a kirakathól – minősítés dolog elleni erőszakkal elkövetett lopás vétsége (a konyak értéke 10.000, - Ft. alatti, önmagában csak szabálysértés lenne, de a betört kirakatüvegre, azaz a rongálási kárra tekintettel lesz bűncselekmény, azon belül vétség.

1. A védett jogi tárgy a vagyoni jogok, tárgyasult formában.

2. Az elkövetési tárgy az elkövető számára idegen vagyontárgy, idegen értékkel bíró ingó vagy ingatlan, a közös tulajdonban álló vagyontárgyra is elkövethető, de a saját vagyontárgy megsemmisítése, megrongálása nem bűncselekmény. A lopott dolognak az elkövető által történő megsemmisítése büntetlen utócselekmény. Az idegen okirat ellen, az okirattal való visszaélés.

3. Az elkövetési magatartás a megsemmisítés, a dolog fizikai megszüntetése, a dolog eredeti állapotba már nem állítható vissza. A megrongálás, használatra alkalmas, alkalmatlan, az eredeti állapotba visszaállítható. elég, ha csak esztétikai megjelenést rontja és ezzel az értékét csökkenti, pl. falfirka. Megvalósulhat tevészel vagy mulasztással (állatra nem vigyáz és rongál).

4. Az eredmény a kár, a vagyonban bekövetkezett értékcsökkenés, költség. Csak szándékosan valósítható meg.

5. A kár bekövetkezésével befejezett, kísérlet a dologra irányuló ráhatás, azt kell vizsgálni, hogy mekkora kárt akart okozni.

6. Az alanya tettesként bárki, kivéve a kizárólagos tulajdonos, magának, a közös tulajdonban levő dolognál már lehet.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. A rongálás elkövethető-e gondatlanságból?
2. Az elkövető rongálást követ el, ha az erdőben talált 65 ezer forint értékű dolgot megsemmisíti?
3. Az elkövető a rongálás vétségét követi-e el, ha a társasház falára filctollal firkálva 30 ezer forint értékű kárt okoz?
4. Az elkövető megvalósítja-e a rongálás vétségét, ha zsidótemetőben 39 ezer forint értékű kárt okozva megrongált egy síremléket?
5. Az elkövető a rongálás vétségét követi-e el, ha régészeti leletben okoz 45 ezer forint értékű kárt?

7.11.3. SIKKASZTÁS

(1) Aki a rábízott idegen dolgot jogtalanul eltulajdonítja, vagy azzal sajátjaként rendelkezik, sikkasztást követ el.

(2) A büntetés vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztés, ha

a) a sikkasztást kisebb értékre vagy

b) a szabálysértési értékre elkövetett sikkasztást

ba) bűnszövetségben,

bb) közveszély színhelyén,
bc) üzletszerűen
követik el.

Példa: A vádlott az üzlet kirakatát betöri és eltulajdonít egy Napóleon konyakot a kirakatból – minősítés dolog elleni erőszakkal elkövetett lopás vétsége (a konyak értéke 10.000,- Ft. alatti, önmagában csak szabálysértés lenne, de a betört kirakatüvegre, azaz a rongálási kárra tekintettel lesz bűncselekmény, azon belül vétség.

1. A védett jogi tárgy a tulajdonjog.

2. Az elkövetési tárgy a dolog, idegen, ingó, értékkel rendelkező, amely az elkövetőre van bízva. A lopástól való elkülönítés, hogy az idegen dolgot az elkövetőre rábízák, jogosan kerül a birtokába, önmagában a részletre vásárlás a tulajdonjog átszállását nem érinti, a dolognak a teljes vételár kifizetését megelőző értékesítése - nem sikkasztás, ha a szerződést tulajdonjog fenntartással értékesítik, akkor a meghatározott időpont előtti értékesítés megvalósít sikkasztást. Az elidegenítési és

terhelési tilalom, nem jár a tulajdonjog átszállás korlátozással, az nem sikkasztás. A vállalkozási szerződésben az anyagvásárlásra átvett összeg egy részének elköltése viszont sikkasztás lesz.

3. Az elkövetési magatartás a jogtalan eltulajdonítás, nem elegendő a célzat, mint a lopásnál, hanem szükséges az eltulajdonítás ténylegessége. Kétmozzanatu, elsőként a jogosítottat kizárja a tulajdonosi jogok gyakorlásából, majd másodsor maga gyakorolja a részjogosítványokat (pl. elhasználja, beépíti, átalakítja, eltagadja, annak a tagadása, hogy megbízás történt, s az idegen dolgot birtokolja, az nem azonos a polgárjogi visszaadás megtagadásával!). A sajátjaként rendelkezés, a tulajdonost megillető rendelkezési jog gyakorlása időlegesen.

4. Stádiumok, lehet kísérlete a bűncselekménynek.

5. Az alanya tettesként bárki lehet, akire a dolgot rábízák.

6. Csak szándékosan követhető el, tudja, hogy jogosan a rábízással, a dolog átvételével nem szerzhet tulajdonjogot.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. **A sikkasztás elkövethető-e gondatlanságból?**
2. **Az elkövető sikkasztást követ el, ha a rábízott régészeti lelettel sajátjaként rendelkezik?**
3. **Az elkövető a sikkasztás vétségét követi-e el, ha rábízott 45 ezer forint értékű híradástechnikai cikket bünszövetségben eltulajdonítja?**
4. **Az elkövető megvalósítja-e a sikkasztás vétségét, ha a bérleti szerződés szerinti bérlőként a 16 millió forint értékű ingatlant bérbeadóként bérbe adja másnak?**
5. **Az elkövető a sikkasztás vétségét követi-e el, ha a bűncselekmény felismerésére idős koránál fogva korlátozottan képes személy által rábízott 65 ezer forint értékű aranytárgyat eltulajdonítja?**

7.11.4. CSALÁS

(1) Aki jogtalan haszonszerzés végett mást tévedésbe ejt, vagy tévedésben tart, és ezzel kárt okoz, csalást követ el.

(2) A büntetés vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztés, ha

a) a csalás kisebb kárt okoz, vagy

b) a szabálysértési értékhatárt meg nem haladó kárt okozó csalást

ba) bűnszövetségben,

bb) közveszély színhelyén,

bc) üzletszerűen,

bd) jótékony célú adománygyűjtést színelve

követik el.

(4) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha

a) a csalás jelentős kárt okoz,

b) a nagyobb kárt okozó csalást a (2) bekezdés ba)-bc) pontjában meghatározott valamely módon követik el, vagy

c) a csalást a bűncselekmény felismerésére vagy elhárítására idős koránál vagy fogyatékoságánál fogva korlátozottan képes személy sérelmére követik el.

(7) E § alkalmazása szempontjából kárnak kell tekinteni az igénybe vett szolgáltatás meg nem fizetett ellenértékét is.

Példa: egy személy nyeretlen lottószelvénnel akarja felvenni a jelentős értékű nyereményt – minősítés jelentős értékre elkövetett csalás kísérlete.

1. A védett jogi tárgy a vagyoni jog, amely tulajdonjogból és kötelmi jogviszonyból is származhat.

2. Az elkövetési tárgy bármilyen vagyontárgy (aktívák, passzívák).

3. A passzív alany a megtévesztett személy, aki a saját vagyonát károsítja, ha a passzív alany cselekvősege más személy vagyonát károsítja, akkor a passzív alany elvállalja a sértettől

4. Az elkövetési magatartás a tévedésbe ejtés, és a tévedésben tartás. Tévedésbe ejt az, aki a valótlanságot valóságként tüntet fel, lehet jogilag tiltott, vagy erkölcsileg helytelen, csak aktív magatartás lehet. A tévedésben tartás a tévedést nem oszlatja el, passzív magatartás, mulasztás, csak akkor értékelhető csalásként, ha az illetőnek jogi kötelessége a felvilágosítás, ha nincs jogi kötelezettség, akkor jogtalan elsajátítás valósul meg. A tévedést megerősítése aktív tevékenység, elegendő, ha a magatartás az ügylet lényeges körülményeire vonatkozik, pl. hitellel kapcsolatban, a vállalkozás bővítésére hivatkozva olyan

hitelt vesz fel, amelynek a visszafizetésére már a felvételkor nem volt szándéka és objektív lehetősége sincs, a hitelintézetet téveszti meg, a vagyonkezelő leltárhányért való felelősségét, leplezni próbálja a hiányt, ez károsító tevékenység. A saját vagy más vagyonának hátrányára is végezhet, ekkor elvállalja a sértett és a passzív alany. A megtévesztéses lopás esetén megtévesztés az elvétel megkönnyítésére szolgál, a csalásnál maga a megtévesztett adja át a vagyontárgyat.

5. Eredmény, az eredmény maga a kár, ami pénzben kifejezhető, összegszerű. Kár a bűncselekménnyel a

vagyonban okozott értékcsökkenés, az értékcsökkenés az aktívák csökkenése, illetve a passzívák növekedése, kárnak kell tekinteni az igénybe vett szolgáltatás meg nem fizetett ellenértékét is.

6. Stádiumok, befejezett, ha az elkövetési magatartással okozati összefüggésben bekövetkezik a kár, mindaddig kísérlet, amíg a megtévesztő magatartással a kár be nem következik, vizsgálni kell a kár mértékére irányuló elkövetési szándékot is.

7. Alanya bárki lehet.

8. Célzatos, csak egyenes szándékkal valósítható meg, jogtalan haszonszerzésre irányul, időben meg kell előznie a megtévesztő magatartásnak.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. **A csalás elkövethető-e gondatlanságból?**
2. **Az elkövető csalást követ el, ha annak eredményeként nem fizeti meg a bérlőnek a bérleti díjat?**
3. **Az elkövető a csalás vétségét követi-e el, ha 45 ezer forint értékű kárt okozva bünszövetségben követi el a csalást?**
4. **Az elkövető megvalósítja-e a csalás vétségét, ha 100 ezer forint értékű kárt jótékony célú adománygyűjtést színlelve okoz a csalással?**
5. **Az elkövető a csalás vétségét követi-e el, ha a bűncselekmény felismerésére idős koránál fogva korlátozottan képes személy sérelmére 45 ezer forint értékű okoz a csalással?**

7.11.5. JOGTALAN ELSAJÁTÍTÁS

Aki

a) a talált idegen dolgot eltulajdonítja, vagy nyolc napon belül a hatóságnak vagy annak, aki elvesztette, nem adja át, illetve

b) a véletlenül vagy tévedésből hozzá került idegen dolgot eltulajdonítja, vagy nyolc napon belül nem adja vissza, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Például: Az utcán talált pénztárcát két férfi megtalálja. Mivel senkit nem láttak a környéken, a tárcát elteszik, és nem adják le a rendőrségnek.

1. A védett jogi tárgy a tulajdonjog, a birtokból kiesett dolgok tulajdonjoga.

2. Az elkövetési tárgy az ingó, értékkel rendelkező dolog, amely talált, vagy véletlenül, tévedésből kerül az elkövetőhöz. Talált az, amit a birtokosa elvesztett, csak jogszerűen birtoklótól számít, elvesztett az, ami az akaraton kívül kerül ki a birtokból, a jogosított nem tud róla, DE ha tudomásával kerül ki a birtokából, akkor az elhagyott dolog, amin bárki tulajdonjogot szerezhet. A dolognak a jogszerűen birtokló testi közelségéből kell kikerülnie, de nem tekinthető elveszettnek, ha felette az uralom visszaállítható, a közforgalmú közlekedési és szállítási vállalatok telephelyén, eszközén felejtett dolgok esetében nem számít elveszettnek, mert a vállalat felelős őrzésbe veszi és visszaadja, ugyanez vonatkozik a közösség számára nyitva álló hivatali helyekre is. A jogtalan elsajátítás fogalmilag kizárt, ha a jogosított tud arról, hogy hol van a dolga, ez lopás. Véletlenül kerül az elkövetőhöz, ha a birtokos változás a tudatos cselekményen kívül (pl. kölcsönadott autóban hagyott

dolog), tévedésből az elkövetőhöz kerülő dolog esetében mindketten tévedésben vannak, tudatos, DE ha az átvevő nincs tévedésben a cselekményének minősítése attól függ, hogy van-e jogi kötelezettsége a másik tévedésének elosztatására, ha igen, akkor csalás ha nem, akkor pedig jogtalan elsajátítás.

3. Az elkövetési magatartás az eltulajdonítás, a dologgal tulajdonosként rendelkezik, bármely tulajdonosi részjogosítvány gyakorlásával, ez aktív magatartás. Az át, illetve a vissza nem adás határidőhöz kötött, ami 8 nap, tiszta mulasztásos bűncselekmény a 9. napon befejezetté válik. A dolog visszaadása az elvesztés helye szerinti hatóság, önkormányzat, DE a rendőrségre is beviheti. Ugyanazt a dolgot kell visszaadni, illetve a hatóságnak leadni, HA a helyettesíthető dolgoknál nem azt adja vissza, vagy nem ugyanúgy, akkor a hatóságnak ezt jelezni kell.

4. Stádiumok, kísérlete csak az 1. esetben lehet, a 2. eset tisztán mulasztásos bűncselekmény

5. Tettes csak az lehet, aki idegen dolgot talált, vagy véletlenül, tévedésből hozzákerült, DE ha a találó másnak adja, hogy vigye a hatóságra, s az nem teszi, akkor sikkaszt.

6. Csak szándékosan követhető el, DE a talált dolognál nem tényállási elem az eltulajdonítási szándék.

7. Elhatárolás a lopástól, az elkövető az idegen dolgot más birtokából elveszi az eltulajdonítás végett, a jogtalan eltulajdonításnál pedig a kiesett dolgot tulajdonítja el. A tévedésben tartással elkövetett csalás, az elkövetői szándék határolja el, mert a dolog átvételekor felismeri a tévedést és azt fenntartja, a jogtalan elsajátítás elkövetője nem tudja az átvételkor, hogy az idegen dolog hozzákerült, jóhiszemű, tévedésben van, amit nem ő okozott, azt csak később ismeri fel.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. A jogtalan elsajátítás elkövethető-e gondatlanságból?
2. Az elkövető jogtalan elsajátítást követ el, ha az erdőben talált 65 ezer forint értékű dolgot eltulajdonítja?
3. Az elkövető a jogtalan elsajátítás vétségét követi-e el, ha a tévedésből hozzá került, a szomszédja tulajdonát képező 5 ezer forint értékű dolgot 8 napon belül nem adja vissza a szomszédjának?
4. Az elkövető megvalósítja-e a jogtalan elsajátítás vétségét, ha a villamoson egy értéktelen tárgyat talál, és azt 8 napon belül nem adja le a villamost üzemeltető közlekedési vállalatnak?
5. Az elkövető a jogtalan elsajátítás vétségét követi-e el, ha 50 ezer forint értékű régészeti leletet talált és azt csak 1 év múlva adja le az illetékes hatóságnak?

7.11.6. JÁRMŰ ÖNKÉNYES ELVÉTELE

Aki idegen gépi meghajtású járművet mástól azért vesz el, hogy jogtalanul használja, vagy az így elvett, illetve a rábízott ilyen járművet használja jogtalanul, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Példa: a vádlott hamis kulccsal felnyitja a Mercedes típusú személyautót, majd beülve, beindítja, és eltávozik vele.

1. A védett jogi tárgy a tulajdonjog részjogosítványa, a birtoklás és használat.

2. Az elkövetési tárgy idegen gép meghajtású jármű az egész, ha csak egyes alkatrészeket leválaszt, akkor lopás vagy rongálás, az érték az elkövetés szempontjából közömbös.

3. Az elkövetési magatartás, két fordulatú, az elvétel, egyoldalú hatalomba vétel, a lopásnál a birtoklásban bekövetkezett változás végleges, itt csak ideiglenes, ki-

zárja a jogosítottat a használati jogosultság gyakorlásából (ha később magánál tartja, átalakítja ... - lopás), nem szükséges a tényleges használat, mert ezt a jogalkotó célzatként értékelte.

A jogtalan használat, az elkövetési tárgy rendeltetésszerű használata. A feltétele, hogy az elkövető birtokában legyen a jármű, ez megvalósulhat elvétellel, maga veszi el, vagy más által elvett, valamint rábízással, jogszerűen kerül az elkövető birtokába, ami nem terjed ki a használatra. Rendelkezési jogot gyakorol a jogosított beleegyezése nélkül, sikkasztás (pl. másoknak kölcsönad), a rendelkezésre bízott járművet a használatra vonatkozó rendelkezésektől eltérő módon veszi igénybe, akkor hűtlen kezelés valósul meg.

4. Stádiumok, a kísérlet elvétellel, használatnál, a rendeltetésszerű használat feltételeit létrehozza, de megíusul a használat pl. nincs benne benzin, befejezett, ha a használat megkezdődik.

5. Az alanya elkövetőként bárki, a rábízott jármű használata kivételével.

6. Csak szándékosan követhető el, az elvételhez célzat is kapcsolódik, a jogtalan használat, ez határolja el a lopástól, sikkasztástól, rablástól (pl. használat után elhagyja, visszaviszi, visszaadja).

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. **A jármű önkényes elvétele elkövethető-e gondatlanságból?**
2. **Az elkövető a jármű önkényes elvételét követi-e el, ha a rábízott járművet fedezeti biztosítékul adja?**
3. **Az elkövető a jármű önkényes elvételét követi-e el, ha a kikötőben a sajátja mellett lévő hajót másnak eladja?**
4. **Az elkövető megvalósítja-e a jármű önkényes elvételének vétségét, ha a mástól bérlet hajót bérbeadóként bérbe adja másnak?**
5. **Az elkövető a jármű önkényes elvételének vétségét követi-e el, ha a több év óta rábízott motorkerékpárt abból a célból használja, hogy kipróbálja az működőképesen használható állapotban van-e?**

7.12. Büntetőjogi fogalmak:

Bűnszervezet: legalább három személyből álló, hosszabb időre, hierarchikusan szervezett, konspiratíván működő csoport, amelynek célja ötévi vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmények elkövetése;

Bűnszövetség akkor létesül, ha két vagy több személy bűncselekményeket szervezeten követ el, vagy ebben megállapodik, és legalább egy bűncselekmény elkövetését megkísérlik, de nem jön létre bűnszervezet; **Csoportosan követik el** a bűncselekményt, ha az elkövetésben legalább három személy vesz részt;

Erőszakos magatartásnak minősül a más személyre gyakorolt támadó jellegű fizikai ráhatás is, abban az esetben is, ha az nem alkalmas testi sérülés okozására;

Fegyveresen követi el a bűncselekményt, aki

- a) működőképes lőfegyvert,
- b) robbanóanyagot,
- c) robbantószeret,
- d) robbanóanyag vagy robbantószer felhasználására szolgáló készüléket tart magánál, vagy a bűncselekményt annak utánzatával követi el.
- e)

Felfegyverkezve követi el a bűncselekményt, aki az ellenállás leküzdése vagy megakadályozása érdekében az élet kioltására alkalmas eszközt tart magánál;

Fenyegetés: eltérő rendelkezés hiányában súlyos hátrány kilátásba helyezése, amely alkalmas arra, hogy a megfenyegetettben komoly félelmet keltsen;

Gazdálkodó szervezet: a polgári perrendtartás szerinti gazdálkodó szervezeten kívül az a szervezet is, amelynek gazdálkodó tevékenységével összefüggő polgári jogi kapcsolataira a polgári perrendtartás szerint a gazdálkodó szervezetre vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni;

Hatóság a bíróság és az ügyészség is;

Hivatalos személy:

- a) a köztársasági elnök,
- b) az országgyűlési képviselő, a nemzetiségi szószóló és a Magyarországon megválasztott európai parlamenti képviselő,
- c) az alkotmánybíró,
- d) a miniszterelnök, a miniszter, az államtitkár, a közigazgatási államtitkár, a helyettes államtitkár és a kormány megbízott,
- e) a bíró, az ügyész és a választottbíró,
- f) az alapvető jogok biztosa és helyettese,
- g) a közjegyző és a közjegyzőhelyettes,
- h) az önálló bírósági végrehajtó, az önálló bírósági végrehajtó-helyettes és a végrehajtói kézbesítésre felhatalmazott önálló bírósági végrehajtó jelölt,
- i) a helyi önkormányzati és a nemzetiségi önkormányzati képviselő-testület tagja,
- j) a Magyar Honvédség állományilletékes parancsnoka, és az úszólétesítmény vagy a légi jármű parancsnoka, ha a nyomozó hatóságra vonatkozó rendelkezések alkalmazására jogosult,
- k) az Alkotmánybíróságnál, a Köztársasági Elnök Hivatalánál, az Országgyűlés Hivatalánál, az Alapve-

tő Jogok Biztosának Hivatalánál, a Magyar Nemzeti Banknál, az Állami Számvevőszéknél, bíróságnál, ügyészségnél, központi államigazgatási szervnél, az Országgyűlési Őrségnél, fővárosi vagy megyei kormányhivatalnál, önkormányzati igazgatási szervnél, megyei intézményfenntartó központnál vagy köztestületnél közhatalmi feladatot ellátó vagy szolgálatot teljesítő személy, akinek a tevékenysége a szerv rendeltetésszerű működéséhez tartozik,

l) a választási bizottság tagja;

Közfeladatot ellátó személy:

- a) a Magyar Honvédség szolgálati feladatot teljesítő katonája,
- b) a polgári védelmi szervezetbe beosztott és polgári védelmi szolgálatot teljesítő személy,
- c) a polgárőr a polgárőrségről és a polgárőri tevékenység szabályairól szóló törvényben meghatározott tevékenységének ellátása során,
- d) az egyházi személy és a vallási egyesület vallásos szertartást hivatásszerűen végző tagja,
- e) a bírósági vagy más hatósági eljárásban a védő, a jogi képviselő, a szakértő, és a hivatalos személynek nem minősülő kézbesítési végrehajtó,
- f) az egészségügyi dolgozó, az egészségügyi szolgáltatóval munkavégzésre irányuló jogviszonyban álló más személy és a betegjogi képviselő az egészségügyről szóló törvényben meghatározott esetekben,
- g) az állami mentőszolgálat, valamint a mentésre feljogosított más szervezet tagja a mentéssel és betegszállítással összefüggésben,
- h) az önkormányzati és a létesítményi tűzoltóság, valamint az önkéntes tűzoltó egyesület tagja a tűzoltási és műszaki mentési feladatainak ellátása során,
- i) a nemzeti köznevelésről szóló törvényben meghatározott esetben a pedagógus, valamint a nevelő és oktató munkát közvetlenül segítő alkalmazott, a szakképzésről szóló törvényben meghatározott esetben az oktató, továbbá a nemzeti felsőoktatásról szóló törvényben meghatározott esetben a felsőoktatási intézmény oktatója, tanára és tudományos kutatója,
- j) a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvényben, valamint a szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló törvényben meghatározott munkakörben foglalkoztatott személy e tevékenységének gyakorlása során,
- k) az erdészeti szakszemélyzet és a jogosult erdészeti szakszemélyzet tagja az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló törvényben meghatározott tevékenysége körében,
- l) a hivatásos vadász a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló törvényben meghatározott tevékenysége körében,
- m) a halór a halgazdálkodásról és a hal védelméről szóló törvényben meghatározott tevékenysége körében,
- n) a közösségi közlekedési eszközt működtető gazdálkodó szervezetnél végrehajtói feladatot ellátó személy e tevékenysége során,
- o) az egyetemes postai szolgáltatónál ügyfélkapcsolati feladatot ellátó személy e tevékenysége során,
- p) az iskolaőr a Rendőrségről szóló törvényben meghatározott tevékenysége körében,
- q) a fegyveres biztonsági őr a szolgálatának teljesítése során,
- r) az országos és a helyi közutakon, az állam vagy a helyi önkormányzat tulajdonában álló közforgalom elől el nem zárt magánutakon, valamint tereken, parkokban és egyéb közterületeken közúti járművel történő várakozás biztosítását célzó parkolási közszolgáltatást a közúti közlekedésről szóló törvény szerint ellátó szervezetnél a parkolóhelyek rendeltetésszerű működtetését és a parkolóhelyek rendeltetésszerű használatának ellenőrzését végző személy e tevékenysége során,
- s) az útellenőr, és a kezelői ellenőr a közúti közlekedésről szóló törvényben meghatározott tevékenysége körében;

Külföldi hivatalos személy:

- a) a külföldi államban jogalkotási, igazságszolgáltatási, közigazgatási vagy bűnüldözési feladatot ellátó személy, illetve külföldi államban közhatalmi feladatot ellátó vagy szolgálatot teljesítő személy, ideértve a köztestületben vagy az állami vagy önkormányzati vállalkozásban ilyen feladatot ellátó vagy

- szolgálatot teljesítő személyt is,
- b) törvényben kihirdetett nemzetközi szerződéssel létrehozott nemzetközi szervezetnél szolgálatot teljesítő személy, akinek a tevékenysége a szervezet rendeltetészerű működéséhez tartozik,
  - c) törvényben kihirdetett nemzetközi szerződéssel létrehozott nemzetközi szervezet közgyűlésébe, testületébe megválasztott személy, ideértve a külföldön megválasztott európai parlamenti képviselőt is,
  - d) a Magyarország területén, illetve állampolgárai felett joghatósággal rendelkező nemzetközi bíróság tagja, a nemzetközi bíróságnál szolgálatot teljesítő személy, akinek a tevékenysége a bíróság rendeltetészerű működéséhez tartozik;

Hozzá tartozó:

- a) az egyeneságbeli rokon és ennek házastársa vagy élettársa,
- b) az örökbe fogadó és a nevelőszülő (ideértve az együtt élő mostohaszülőt is), az örökbe fogadott és a nevelt gyermek (ideértve az együtt élő mostohagyermeket is),
- c) a testvér és a testvér házastársa vagy élettársa,
- d) a házastárs, az élettárs,
- e) a házastárs vagy az élettárs egyeneságbeli rokona és testvére;

Információs rendszer: az adatok automatikus feldolgozását, kezelését, tárolását, továbbítását biztosító berendezés, vagy az egymással kapcsolatban lévő ilyen berendezések összessége;

Kár: a Btk. eltérő rendelkezése hiányában a bűncselekménnyel a vagyonban okozott értékcsökkenés;

Vagyoni hátrány: a Btk. eltérő rendelkezése hiányában a vagyonban okozott kár és az elmaradt vagyoni előny;

Közérdekű üzem:

- a) a közmű,
- b) a közösségi közlekedési üzem,
- c) az elektronikus hírközlő hálózat,
- d) az egyetemes postai szolgáltató közérdekű feladatainak teljesítése érdekében üzemeltetett logisztikai, pénzforgalmi és informatikai központok és üzemek,
- e) a hadianyagot, haditechnikai eszközt termelő üzemet, energiát vagy üzemi felhasználásra szánt alapanyagot termelő üzem;

Nagy nyilvánosságon a bűncselekménynek a sajtótermék, médiaszolgáltatás, sokszorosítás vagy elektronikus hírközlő hálózaton való közzététel útján történő elkövetését is érteni kell;

Gyűlés: a gyülekezési jogról szóló törvény hatálya alá tartozó gyűlés;

Nyilvános rendezvény: a gyűlés kivételével olyan rendezvény, amely mindenki számára azonos feltételek mellett nyitva áll;

Szexuális cselekmény: a közösülés és minden súlyosan szeméremszérvő cselekmény, amely a nemi vágy felkeltésére, fenntartására vagy kielégítésére alkalmas, vagy arra irányul;

Üzletszerűen követi el a bűncselekményt, aki ugyanolyan vagy hasonló jellegű bűncselekmények elkövetése révén rendszeres haszonszerzésre törekszik;

Védekezésre képtelennek kell tekinteni azt is, aki helyzeténél vagy állapotánál fogva ideiglenesen vagy véglegesen nem képes ellenállás kifejtésére;

Védett kulturális javak alatt érteni kell a védetté nyilvánított kulturális javakat is;

Visszaeső a szándékos bűncselekmény elkövetője, ha korábban szándékos bűncselekmény miatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték, és a büntetés kitöltésétől vagy végrehajthatósága megszűnésétől az újabb bűncselekmény elkövetéséig három év még nem telt el;

- a) különös visszaeső az a visszaeső, aki mindkét alkalommal ugyanolyan vagy hasonló jellegű bűncselekményt követ el;
- b) többszörös visszaeső az, akit a szándékos bűncselekmény elkövetését megelőzően visszaesőként végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték, és az utolsó büntetés kitöltésétől vagy végrehajthatósága megszűnésétől a szabadságvesztéssel fenyegetett újabb bűncselekmény elkövetéséig három év még nem telt el;
- c) erőszakos többszörös visszaeső az a többszörös visszaeső, aki mindhárom alkalommal személy elleni erőszakos bűncselekményt követ el;

8. BÜNTETŐ ELJÁRÁSJOGI ALAPOK

2018. január 1-jén hatályba lépett a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény, mely a büntetőeljárás feladatait három részre bontja, amelyeket a büntetőügyben eljáró hatóságoknak szem előtt kell tartaniuk. Ez a három elem:

- a büntető anyagi jog érvényre juttatása,
- a törvényesség biztosítása,
- az igazság megállapítása

A büntetőeljárás a törvény által feljogosított hatóságok és más személyek cselekményeinek a sora, amely arra irányul, hogy megállapítsák történt-e bűncselekmény, ki az elkövetője, és hogy alkalmazzák rá a büntetőjogot.

Büntetőeljárás jog: Azon jogszabályok, elvek összessége, amelyek a büntető anyagi jog érvényesítéséhez szükségesek. A büntetőeljárás jogilag szabályozott formája, a jogrendszer egyik ága, amely rögzíti a büntetőjogi felelősségre vonás rendjét, a közreműködő hatóságok és magánszemélyek jogait és kötelezettségeit, valamint a jogok érvényesítésének és a kötelezettségek teljesítésének módját és formáját.

A büntetőeljárás törvény célja: A büntetőeljárás szabályozásával a törvénynek és a törvényességnek megfelelően biztosítsa a bűncselekmények felderítését, Magyarország büntető törvényeinek alkalmazását

Általános értelemben a jogforrás, az a hely, ahonnan a jog származik. A büntetőeljárás jogforrásai: azoknak a jogi normáknak az összessége, amelyek meghatározzák, milyen eljárásban kell megállapítani, történt-e bűncselekmény, ki az elkövetője, terheli-e büntetőjogi felelősség, kell-e büntetőjogi szankciót alkalmazni.

A büntető eljárásban külső és belső jogforrásokat különböztetünk meg attól függően, hogy a büntetőeljárásjogon belüliek, vagy kívüliek.

8.1. A büntetőeljárás külső jogforrásai:

- Magyarország alaptörvénye
- a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény
- a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény
- a nemzetközi bűnügyi jogsegélyről szóló 1996. évi XXXVIII. törvény
- az európai uniós és a nemzetközi bűnügyi együttműködést szabályozó törvények, és ehhez kapcsolódóan más törvények jogharmonizációs célú módosításáról szóló 2017. évi XXXIX. törvény
- az ügyészségről szóló 2011. évi CLXIII. törvény
- a legfőbb ügyész, az ügyészek és más ügyészségi alkalmazottak jogállásáról és az ügyészi életpályáról

szóló 2011. évi CLXIV. törvény

- az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvény
- a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény
- az igazságügyi szakértőkről szóló 2016. évi XXIX. törvény

8.2. Belső jogforrás

- a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény
- a nyomozás és az előkészítő eljárás részletes szabályairól szóló 100/2018. (VI. 8.) Korm. rendelet

8.3. A büntetőeljárás alapelvei

A legelterjedtebb csoportosítás rendszer szerint az alapelveket **szervezeti és működési** alapelvekre osztjuk fel. A szervezeti elveket az Alaptörvény és az un. „szervezeti törvények” - elsősorban az ügyészségről és a bíróságról szóló törvény - tartalmazzák.

E körbe általában a következő elveket sorolják:

- Törvény előtti egyenlőség
- Igazságszolgáltatás bíróság útján
- Bírói függetlenség
- Társas bíráskodás elve
- A bírák választása és visszahívhatósága
- Laikusok részvétele (ülnök)

A működési elvek általában magában a Be.-ben olvashatók, ezek egy része az egész eljárásra kiható előírásokat rögzít (a törvény elején), mások egy-egy adott intézmény, vagy eljárási szakasz szabályozásának kapcsán kaptak helyet az alapvető rendelkezések között

➤ **Az ártatlanság védelme**

Senki nem tekinthető bűnösnek mindaddig, amíg a bűnösségét a bíróság jogerős határozatában nem állapította meg

➤ **Alapvető jogok védelme**

*A büntetőeljárásban tiszteletben kell tartani mindenkinek az emberi méltóságát.
A büntetőeljárásban mindenki számára biztosítani kell a szabadsághoz és személyi biztonsághoz fűződő jogot.*

A büntetőeljárásban alapvető jogot korlátozni csak az e törvény szerinti eljárásban, az e törvényben meghatározott okból, módon és mértékben lehet, feltéve, hogy az elérni kívánt cél kisebb korlátozással járó más eljárási cselekmény vagy intézkedés útján nem biztosítható.

➤ **Védelem joga**

A terheltnek a büntetőeljárás minden szakaszában joga van a hatékony védelemhez. A terheltnek joga van ahhoz, hogy személyesen védekezzen, és ahhoz is, hogy a védelem ellátására védő közreműködését vegye igénybe.

A bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság az e törvényben meghatározottak szerint védőt biztosít a terhelt számára.

A bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság köteles megfelelő időt és körülményeket biztosítani a védelemre való felkészüléshez.

A terheltnek joga van ahhoz, hogy szabadlábban védekezzen.

A bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság köteles a terheltet mentő és a büntetőjogi felelősségét enyhítő körülményeket hivatalból figyelembe venni.

➤ **A büntető eljárás nyelve és a nyelvhasználat joga**

A büntetőeljárás nyelve a magyar. A Magyarországon élő, törvényben elismert nemzetiségek tagjai a büntetőeljárásban a nemzetiségi anyanyelvüket használhatják.

Senkit nem érhet hátrány amiatt, hogy a magyar nyelvet nem ismeri.

A büntetőeljárásban mindenki jogosult az anyanyelvét használni.

A büntetőeljárásban a hallássérült, illetve a siketvak személy jogosult jelnyelvet használni.

➤ **Az eljárási feladatok megoszlása**

A büntetőeljárásban a vád, a védelem és az ítékezés elkülönül.

➤ **Az önvádra kötelezés tilalma**

Senki sem kötelezhető arra, hogy önmagát terhelő vallomást tegyen és önmaga ellen bizonyítékot szolgáltatson

8.4. A büntetőügyekben eljáró hatóságok

- A bíróság, az ügyészség és a nyomozóhatóság
- A bíróság

A bíróság feladata az ítékezés, ítélethozatal, mely feladatát a Büntetőeljárásról szóló törvény (továbbiakban Be) előírtaknak megfelelően látja el.

A bíróságról, mint szervezetről az Alaptörvény 25. és 28. cikke rendelkezik, mely meghatározza konkrétan mely ügyek tartoznak a bíróságok hatáskörébe. A bíróságok igazságszolgáltatási feladatokat látnak el és az igazságszolgáltatást gyakorló, önálló, más hatalmi ágtól független hatóságok.

A bírákat a köztársasági elnök nevezi ki, határozatlan időre és a jogszabály szerint meghatározott esetekben a bírák felmentése is a köztársasági elnök feladata.

A bíróságok legmagasabb szintű eleme a Kúria mely 2012 január 1. előtt a legfelsőbb bíróság volt. **Bár a bírósági szintek között érezhető egy bizonyos hierarchia, a bírói függetlenség elve mégis érvényesül, hiszen a bíróságok nincsenek alá-fölérendeltségi viszonyban.**

Úgynevezett **négyszintű ítélezés alapján látják el feladataikat.**

1. **A helyi bíróság** (járásbíróság, illetve Budapesten a kerületi bíróságok) minden hatáskörébe tartozó ügyben, ezek nem súlyos vagy nagy horderejű ügyek, első fokon jár el.
Általában egyesbírák járnak el, ami egy bíróból ülnökök nélkül felépülő bírósági tanács. A súlyosabb, nyolc évi szabadságvesztéssel is büntethető cselekmények miatt indult büntetőügyekben jár el egy bíróból és két ülnökből álló tanács. Ha a bíróság határozata ellen nincs fellebbezés, a határozat első fokon jogerőre emelkedik.
2. A megyénként egy, általában a megyeszékhelyen működő **törvényszék** másodfokon bírálja el a helyi bíróságok ellen benyújtott fellebbezéseket. A súlyosabb ügyek, mint az emberölés, első fokon a törvényszékekhez kerülnek.
Öt törvényszéken katonai tanács működik, és a munkaügyi bíróságok ennek székhelyén működnek. Ha a másodfokú ítélet ellentétes az elsőfokú ítélettel, lehetőség van újbóli fellebbezésre, ezzel az ügy harmadfokra kerül. A közigazgatási perekben 2020. április 1-jétől első fokon nyolc törvényszék (Fővárosi Törvényszék, Budapest Környéki Törvényszék, Debreceni Törvényszék, Győri Törvényszék, Miskolci Törvényszék, Pécsi Törvényszék, Szegedi Törvényszék és a Veszprémi Törvényszék) jár el regionális illetékességgel.
3. **Az ítélőtábla** adott régióra kiterjedő illetékességgel rendelkezik. Másodfokon bírálja el a törvényszékek határozatai ellen benyújtott fellebbezéseket, továbbá büntetőügyekben harmadfokon a másodfokú ügyek elleni fellebbezéseket polgári ügyekben nincs harmadfokú eljárás csak perújítás vagy felülvizsgálat lehetséges.
4. **A Kúria** elsősorban elvi irányítást gyakorol, és harmadfokon elbírálja az ítélőtáblák másodfokú büntetőügyeinek fellebbezéseit, valamint minden felülvizsgálati ügyben eljár.
A Kúria a bírósági hierarchia csúcsán helyezkedik el, elnök vezeti, feladata az egységes és következetes bírói gyakorlat kialakítása ezt jogegységi határozatok meghozatalával látja el. Ezek a határozatok elvi jellegű iránymutatásokkal szolgálnak, és a bíróságokra nézve kötelezőek.

A bíró kizárásának okai

Aki az ügyben ügyészként vagy a nyomozó hatóság tagjaként járt el, valamint az ügyben eljáró vagy eljáró ügyésznek vagy a nyomozó hatóság tagjának a hozzátartozója, terheltként, védőként, sértettként, feljelentőként, vagy bűncselekmény elkövetésével alaposan gyanúsítható személyként, tanúként, vagy ezek hozzátartozójaként járt vagy jár el nem lehet tagja az ügyben ítélező bírósági tanácsnak. Tehát aki az ügyben valamilyen formában érintett, bíróként már nem tevékenykedhet.

Az ügyészség

Az Ügyészségről az Alaptörvény 29. cikke rendelkezik, mint **az igazságszolgáltatás közreműködőjéről közvádlóként az állam büntetőigényének kizárólagos érvényesítésére**. Hivatalból a törvény erejénél fogva üldözi a bűncselekményeket, fellép a jogsértő cselekményekkel és mulasztásokkal szemben, valamint elősegíti a jogellenes cselekmények megelőzését.

Jogot gyakorol a nyomozással összefüggésben; **képviseli a közvádat** a bírósági eljárásban; felügyeletet gyakorol a büntetés-végrehajtási szervezet törvényessége felett.

A közérdek védelmezőjeként pedig az Alaptörvény, a Btk., a Be. vagy más egyéb jogszabály által meghatározott feladat- és hatásköröket gyakorol. Az ügyészség nem önálló hatalmi ág, mint a törvényhozás, ami az Országgyűlés, a végrehajtás, ami a Kormány, és az igazságszolgáltatás, vagyis a bíróság, de önálló alkotmá-

nyos szerv. Az ügyészség nincs alárendelve az Országgyűlésnek.

Az ügyésznek a büntetőeljárás minden szakaszában akad dolga.

A nyomozási szakaszban **ő felügyeli a nyomozást** (a nyomozó hatóságot nyomozási cselekményekre utasítja, az iratokat magához kérheti, a nyomozási cselekményeknél jelen lehet stb.), **vagy maga nyomoz** (pl. a rendőrség hivatásos állományú tagja ellen elkövetett bűncselekményeknél, mentességet élvező személy által elkövetett bűncselekmények, vagy az igazságszolgáltatás elleni bűncselekmények – pl. hamis vád, hamis tanúzás – esetén.)

A vádemelési szakaszban ő dönt a vádemelésről, vagy annak alternatíváiról, illetőleg a nyomozás megszüntetéséről. **A bírósági eljárásban képviseli a vádat, mivel ő a közvádoló**, azzal rendelkezik: elejtheti, módosíthatja; továbbá korlátlan indítványtételi és jogorvoslati joga van. **Az ügyészség négy szintű szervezet**: városi (kerületi) ügyészségekre, megyei (fővárosi) főügyészségekre, fellebbviteli főügyészségekre és a Legfőbb Ügyészségre tagozódik.

8.4.1. MAGYARORSZÁG ÜGYÉSZSÉGÉNEK SZERVEZETI FELÉPÍTÉSE

országos szinten

- Legfőbb Ügyészség (Katonai Főügyészség; Katonai Fellebbviteli Ügyészség; Központi Nyomozó Főügyészség)

regionális szinten:

- fellebbviteli főügyészségek
- területi katonai ügyészségek (ezek főügyészségi hatáskörben működnek több megyére kiterjedően)

megyei (fővárosi) szinten:

- főügyészségek

helyi (fővárosban kerületi) szinten:

- helyi (járási, kerületi, illetve a törvényszékek székhelyein járási és nyomozó) ügyészségek

Az Országos Kriminológiai Intézet tudományos és kutató szerv, a Magyar Ügyészképző Központ felkészítő képzést végzi.

8.4.2. NYOMOZÓ HATÓSÁG

Feladata

A nyomozó hatóság a **bűncselekmények felderítése érdekében előkészítő eljárást és nyomozást végez**.

Az előkészítő eljárás és a felderítés során önállóan, a vizsgálat során pedig az ügyészség irányításával jár el. Jogosult mindazon eljárási cselekmény elvégzésére és határozat meghozatalára, amelyet törvény nem utal a bíróság vagy az ügyészség hatáskörébe.

Amennyiben észleli, hogy az adott ügy nem tartozik a hatáskörébe, erről az ügyészségnek haladéktalanul beszámol.

Általános nyomozó hatóságként a rendőrség általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervének nyomozó hatósági feladatok ellátására kijelölt szervei járnak el.

A Nemzeti Adó- és Vámhivatal végzi a nyomozást elsősorban gazdasági ügyekben.

A nyomozó hatóságok hatáskörét és illetékességét jogszabály határozza meg.

Az általános nyomozó hatóság és a Nemzeti Adó- és Vámhivatal között felmerült hatásköri összeütközés esetén, valamint, ha az általános nyomozó hatóság vagy a Nemzeti Adó- és Vámhivatal hatáskörébe tartozó bűncselekménnyel halmazatban olyan bűncselekmény is megvalósult, amelynek nyomozására ezen nyomozó hatóság hatásköre nem terjed ki, és az eljárás elkülönítése nem célszerű, az eljáró nyomozó hatóságot az eljáró ügyészség jelöli ki.

A nyomozó hatóságok a vezetőik megállapodása alapján az ügyészség jóváhagyásával egy ügyben vagy ügyek meghatározott csoportjában közösen is végezhetik a nyomozást.

A kizárólagos ügyészségi nyomozás

Kizárólag az ügyészség végzi a nyomozást, ha a rendőrség, az Országgyűlési Őrség, a büntetés-végrehajtási szervezet, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv és a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagja által elkövetett, nem katonai büntetőeljárásra tartozó bűncselekmény gyanúja merül fel. Szintén kizárólag az ügyészség végez nyomozást abban az esetben ha a Nemzeti Adó- és Vámhivatal pénzügyőri munkakört betöltő foglalkoztatottja által elkövetett bűncselekmény gyanúja felmerül, vagy a bíró, az ügyész, a bírósági titkár, az alügyész, a bírósági és ügyészségi fogalmazó, a bírósági ügyintéző és az ügyészségi megbízott, a rendőrség, az Országgyűlési Őrség hivatásos állományú tagja, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal pénzügyőri munkakört betöltő foglalkoztatottja és a külföldi hivatalos személy ellen elkövetett, emberölés, emberrablás, hivatalos személy elleni erőszak, rablás bűncselekmény merül fel. Mentelmi joggal rendelkező és a nemzetközi jogon alapuló mentességet élvező személy által elkövetett bűncselekmény, vagy sérelmére elkövetett hivatalos személy elleni erőszak, illetve nemzetközileg védett személy elleni erőszak, és működésével kapcsolatban ellene elkövetett más bűncselekmény, esetleg hivatali vesztegetés, annak elfogadása, a vesztegetés bírósági vagy hatósági eljárásban, a vesztegetés elfogadása bírósági vagy hatósági eljárásban, hivatalos személy vagy külföldi hivatalos személy vonatkozásában elkövetett befolyás vásárlása hivatalos személy vagy külföldi hivatalos személy vonatkozásában elkövetett befolyással üzérkedés és a korrupciós bűncselekmény feljelentésének elmulasztása, a nemzetközi bíróság előtt elkövetett igazságszolgáltatás elleni bűncselekmény, az emberiség elleni bűncselekmények büntetendőségéről és elévülésének kizárásáról, valamint a kommunista diktatúrában elkövetett egyes bűncselekmények üldözéséről szóló törvényben meghatározott kommunista bűncselekmények, valamint a nemzetközi jog szerint el nem évülő bűncselekmények esetében is az ügyészség végzi kizárólag a nyomozást.

8.5. A büntetőeljárásban részt vevő egyéb szervek

Az előkészítő eljárásban a leplezett eszközök alkalmazására feljogosított Be. -ben törvényben meghatározott szervek is eljárhatnak. Az elkobzás és a vagyoneklobzás érdekében lefoglalt dolog vagy elektronikus adat, illetve a zár alá vett vagyon, vagyis a bűnügyi vagyon, illetve a lefoglalt bizonyítási eszköz kezelésében a bűnjel és a bűnügyi vagyon kezeléséért felelős szerv törvényben meghatározottak szerint közreműködik. A nyomozó hatóság tagjának kizárására vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni a büntetőeljárásban eljáró egyéb szervek tagjának kizárására is.

8.6. A büntető eljárásban részt vevő személyek

A terhelt

A **terhelt**, akivel szemben büntetőeljárást folytatnak, a nyomozás során **gyanúsított**, a vádemelés után **vádlott**, a büntetés, a megrovás, a próbára bocsátás, a jóvátételi munka vagy a javítóintézeti nevelés jogerős ügydöntő határozattal történő kiszabása, illetve alkalmazása után **elítélt**.

A **bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható személy** a nyomozás során - a gyanúsítás közléséig - az, **akit bűncselekmény elkövetése miatt elfogtak**, gyanúsított kihallgatása érdekében **idéztek**, akinek **előállítását** vagy bűncselekmény elkövetése miatt **körözését rendelték el**, vagy **akivel szemben elfogatóparancsot bocsátottak ki**.

A védő

Védőként meghatalmazás vagy kirendelés alapján ügyvéd járhat el. A terhelt bármikor meghatalmazhat védőt az eljárás során, kirendelésre viszont csak abban az esetben kerülhet sor, ha terheltnek nincs meghatalmazott védője (anyagi vagy egyéb okokból) a törvény viszont a védelmet kötelezővé teszi.

A törvény az alábbi esetekben határoz meg kötelező védelmet:

- A terhelt fogva tartása esetén
- ha a bűncselekmény 5 évnél hosszabb szabadságvesztéssel büntetendő

A védőt megilletik a terhelt jogai és köteles a legjobb tudását alkalmazva a védelem érdekében eljárni.

A sértett

A sértett az a természetes vagy nem természetes személy, akinek vagy amelynek a jogát vagy a jogos érdekét a bűncselekmény közvetlenül sértette vagy veszélyeztette.

Egyéb érdekelt

Büntetőeljárásban egyéb érdekelt az a természetes vagy nem természetes személy, akinek vagy amelynek a jogára vagy a jogos érdekére a büntetőeljárásban hozott határozat közvetlen hatással van, vagy az őt érintő eljárási cselekménnyel összefüggésben a Be. -ben meghatározott jogosultsággal vagy kötelezettséggel rendelkezik.

A tanú,

A személyi bizonyítási eszközök sorában *a tanú és a tanú vallomása*, amelyik az egyik legjelentősebb bizonyítási eszköz. *Kihallgatási tilalom érvényesül az abszolút mentességi okok tekintetében*, vagyis

- lelkes, egyházi személy (pl., amit gyónási titokként megismer),
- védő (védelem ügyében),
- tanúzási képességre kiható testi vagy szellemi állapot (pl. vak személy arra vonatkozóan, hogy mit látott),
- államtitok vagy szolgálati titok esetén, erre vonatkozó felmentés hiányában.

Meghatalmazott képviselő

A sértett, a vagyoni érdekelt és az egyéb érdekelt helyett, ha személyes eljárási kötelezettsége nem áll fenn az általa vagy a törvényes képviselője által meghatalmazott képviselő is eljárhat. A meghatalmazott képviselő a képviselt személy e törvény szerinti jogait gyakorolhatja, meghatalmazott képviselő lehet:

- a) az ügyvéd és az ügyvédi iroda,
- b) a sértett, a vagyoni érdekelt és az egyéb érdekelt hozzátartozója,
- c) a közigazgatási szerv, egyéb költségvetési szerv vagy gazdálkodó szervezet, illetve egyéb nem természetes személy alkalmazottja a munkáltatójának tevékenységével kapcsolatos ügyekben,

- d) az önkormányzati szerv alkalmazottja a munkáltatója tevékenységével kapcsolatos ügyekben, továbbá az önkormányzati szerv szervezeti és működési szabályzatában meghatározott tisztségviselő, ha az eljárás - tárgya alapján - abba a szabályzatban meghatározott ügykörbe tartozik, amelyben a tisztségviselő eljárni jogosult,
- e) a sértettek vagy sértettek egyes csoportjainak érdekképviselőjére létrehozott közhasznú szervezet,
- f) jogszabályban erre feljogosított személy

A támogató

A sértett, vagy érdekelt részére a gyámhatóság által kirendelt támogató a törvény szerinti cselekvőképességet nem érintő támogatott döntéshozatal elősegítése érdekében a büntetőeljárásban részt vehet, a támogatott személlyel egyidejűleg valamennyi eljárási cselekménynél jelen lehet, távolléte azonban az eljárás vagy a büntetőeljárás folytatásának nem akadály, egyeztetethet a támogatott személlyel az eljárási cselekmény rendjét meg nem zavaró módon, a támogatott helyett nyilatkozattételre nem jogosult.

8.7. A büntetőeljárás szakaszai

A büntetőeljárásokat két fő szakaszra oszthatjuk a **nyomozási fő szakaszra** és a **bírósági eljárásra**. A fő szakaszok egymást követik, de vannak kivételes esetek mikor az eljárás vagy egyik, vagy másik szakaszra korlátozódik, például, ha valamely okból az ügyészség vagy a nyomozó hatóság a nyomozást megszünteti akkor egyértelműen nem juthatunk el a bírósági eljárásig (például kiderül, hogy az eset nem bűncselekmény). Vanak úgynevezett magánvádas ügyek mely esetekben csak bírósági szakaszra korlátozódik az eljárás. A fő szakaszok további szakaszokra oszthatók:

1. nyomozási fő szakasz:
  - nyomozás
  - felderítés
  - vizsgálat
  - klasszikus vizsgálat
  - vádemelés
2. bírósági eljárás:
  - elsőfokú bírósági tárgyalási eljárás
    - tárgyalás előkészítése
    - elsőfokú bírósági eljárás
  - másodfokú bírósági eljárás
  - harmadfokú bírósági eljárás
  - rendkívüli perorvoslatok

Az új Be. -ben került bevezetésre az **előkészítő eljárás** elnevezés mely azt hivatott megállapítani, hogy az adott ügyben a bűncselekmény gyanúja fennáll-e. Ezt a megállapítást az ügyész vagy a nyomozó teszi. Amennyiben nem áll fenn a bűncselekmény gyanúja, vagy továbbiakban sem várható, hogy a gyanú felmerül, vagy az eljárás határideje lejárt úgy az eljárás itt véget is ér azzal, hogy ezek alapján az azt lefolytató szerv megszünteti az eljárást. Azonban, ha megállapításra kerül a bűncselekmény gyanúja úgy az előkészítő eljárást a nyomozati fő szakasz szünteti meg.

Az előkészítő eljárás

A bírósági eljárások során létezik egy úgynevezett előkészítő szakasz, melyet még az ezzel foglalkozók is a nyomozással, vizsgálatokkal azonosítanak, pedig ezek a büntetőeljárás során használt szakkifejezések vagy latin szóval terminus technikusok az eljárás más-más szakaszaiban bírnak jelentőséggel és nem szabad összemölnünk őket.

A Be. meghatározása szerint a felderítés és a vizsgálat egymásra épülő rendszere alkotja az előkészítő eljárást. Az előkészítő eljárás célja annak megállapítása, hogy a bűncselekmény gyanúja fennáll-e.

A gyanú felmerülésétől függ a nyomozás elrendelése, ha nem áll fenn a gyanú, nincs szükség az előkészítő eljárásra, és nem kerül sor nyomozásra sem. Az előkészítő eljárás csak akkor folytatható, ha a rendelkezésre álló adatok bűncselekmény gyanújának megállapítására nem elegendőek, és megalapozottan feltehető, hogy az előkészítő eljárás lefolytatása alapján el lehet dönteni, a bűncselekmény gyanúja fennáll-e.

Előkészítő eljárás több módon is megindulhat, elrendelhető

a) amennyiben a szerv hivatalból tudomására jutott,

az előkészítő eljárást folytató szerv hivatalból rendel el előkészítő eljárást különösen az általa vagy más hatóság által folytatott büntetőeljárás során felmerült információkról, valamint más eljárásban felmerült adatokról kapott tájékoztatás elemzése, értékelése alapján. A hivatalos tudomás alapjául szolgáló tájékoztatást követő öt munkanapon belül döntenie kell az előkészítő eljárás megindításáról.

b) a feljelentés elutasítását követően a feljelentésben foglalt

az előkészítő eljárás feljelentésben foglalt információ alapján történő elrendeléséről az előkészítő eljárást folytató szerv nyomban dönt. Az előkészítő eljárás megindításának és folytatásának nem akadálya, ha a feljelentés elutasítása ellen panasszal éltek.

c) az ügyészségről szóló törvény, az rendőrségi törvény, a NAV törvény, vagy a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló törvény alapján végzett titkos információgyűjtést követően a titkos információgyűjtést folytató szerv kezdeményezésében foglalt információk alapján.

(az előkészítő eljárás lefolytatására jogosult szerv a titkos információgyűjtést folytató szerv kezdeményezésének a hozzá való megérkezését követő hetvenkét órán belül dönt az előkészítő eljárás elrendeléséről)

Az előkészítő eljárás során nem alkalmazhatók azok a leplezett eszközök melyek használata feltételezi valamely bűncselekmény gyanúját. Öt évig terjedő vagy ennél súlyosabb szabadságvesztéssel büntetendő esetekben az előkészítő eljárás legfeljebb kilenc hónapig tarthat.

Amennyiben az eljárást nem az ügyészség rendelte el úgy 24 órán belül az eljárást megalapozó adatokról az ügyészséget tájékoztatni kell.

Az előkészítő eljárást mind az ügyészség mind az eljárást lefolytató szerv megszüntetheti, ha az ezt előidéző okok fennállnak. Az okok a következők:

- a) az előkészítő eljárás során beszerzett adatok alapján a bűncselekmény gyanúja nem áll fenn,
- b) az előkészítő eljárás folytatásától nem várható eredmény, vagy
- c) az előkészítő eljárás határideje lejárt
- d) az előkészítő eljárás folytatásától nem várható eredmény

8.8. A büntetőeljárás menete

A büntetőeljárás menete az a folyamat, mely a nyomozás elrendelésétől a jogerős döntés meghozataláig, illetve letöltendő szabadságvesztés büntetés kiszabása esetén a büntetés-végrehajtási szakaszig tart.

Az új büntetőeljárás azonban a büntetőeljárás első szakaszaként bevezette az előkészítő eljárás fogalmát.

A büntetőeljárás menete, szakaszai					
Előkészítő szakasz	Nyomozati szakasz Nyomozási bíró		Ügyészi szakasz	Bírói sza- kasz	BV szakasz
Előkészítő eljárás Bűncselekmény gya- núja fennáll-e?	Halaszthatatlan nyomozási cse- lekmények	Titkos adat- szerzés	Vádemeléssel kapcsolatos intézkedések	Bírósági eljárás	Kiszabott büntetés végrehajtása
Korlátozott nyomozá- si cselekmények	Bűncselekmény gyanúja fennáll	Nyomozási cselekmények elvégzése			

39. ábra: Büntetőeljárás szakaszai

A büntetőeljárás mente szakaszokra bontható, bármely szakaszban születhet jogerős döntés mely azt eredményezheti, hogy az eljárás további szakaszai kimaradnak az eljárásból. Állhat az eljárás nyomozati szakaszból, mert a bűncselekmény gyanúja fennáll, tehát az előkészítő eljárás felesleges, viszont a hatóság valamely okból megszüntette az eljárást a nyomozati szakaszban. Előkészítő szakaszban, ha a bűncselekmény gyanúja kétséget kizáróan nem merül fel, az eljárást a hatóság megszünteti. Optimális esetben a folyamat a bírósági eljárásig halad, ahol a bíró jogerős ítéletet szab ki a vádlottra, letöltendő szabadságvesztés esetén pedig a büntetés-végrehajtással fejeződik be a teljes eljárás.

8.9. Nyomozás megindításának alapja

A büntető eljárásban külső és belső jogforrásokat különböztetünk meg attól függően, hogy a büntetőeljárásjogon belüliek, vagy kívüliek.

A nyomozás helye a büntetőeljárásban:

- A nyomozás kettős szerepet tölt be a büntetőeljárásban.
- A bírósági eljárás előkészítő szakaszaként megteremti a döntés lehetőségét
- Önálló része a büntetőeljárásnak abban az esetben, ha ebben a szakaszban befejeződik az eljárás

A nyomozás fogalma

Nyomozáson a nyomozati cselekmények összességét, valamint a nyomozó hatóságok és az eljárás többi alanya között kialakult jogi kapcsolatokat értjük, melyek a nyomozás elrendelésétől vagy a halaszthatatlan nyomozati cselekmény foganatosításától a nyomozás befejezéséig terjednek.

A nyomozás feladata

A bűncselekmények gyors és alapos felderítése, az elkövető felelősségre vonásához szükséges eljárási cselekmények elvégzése. Alapvető követelmény az eljárás

1. Alapossága:

Az ügy minden részlétnek sokoldalú felderítése, teljességgel és megalapozottsággal.

2. Törvényessége:

A jogszabályok maradéktalan betartása és betartatása,
az eljárási cselekmény törvényben leírt módon történő lefolytatása,
az eljárásban résztvevők jogainak biztosítása

3. Gyorsasága:

A megelőzés érdekében a gyors felelősségre vonás óriási prevenciót jelent, másrészt az idő előrehaladtával egyenes arányban csökken az eset felderítésének lehetősége.

4. Tárgyilagossága:

Az ügy elfogulatlan megítélése, az események objektív módon történő felderítése és a mentő körülmények feltárása szempontjából fontos.

A büntetőeljárás - ha a Be. másképp nem rendelkezik - nyomozással kezdődik. A nyomozás felderítésből és vizsgálatból áll.

- A felderítés során a megalapozott gyanú megállapításához szükséges mértékben fel kell deríteni a bűncselekményt és az elkövető személyét, valamint fel kell kutatni és biztosítani kell a bizonyítási eszközöket.
- A vizsgálat során - szükség esetén bizonyítási eszköz beszerzése és megvizsgálása útján - az ügyészség dönt a gyanúsítottal szemben folyamatban lévő nyomozás befejezésének kérdésében.

A nyomozást az eljárás megszüntetése vagy a vádemelés fejezi be.

A gyanú

Olyan feltevés, amely a törvényi rendelkezések szerint bűncselekménynek minősülő magatartásra vonatkozik. Azt valószínűsíti a hatóság, hogy a tudomására jutott cselekmény a Btk.-ban megfogalmazott valamely tényállást részben vagy egészében kimeríti.

A megalapozott gyanú

A nyomozás során rendelkezésre álló adatok alkalmasak arra, hogy megállapításra kerüljön, hogy a cselekménnyel összefüggő emberi magatartás kimeríti a Btk. egy vagy törvényi tényállását és ezen megállapítását a hatóság tényekre, bizonyítékokra alapozva hozza meg. A megalapozott gyanú mindig konkrét személyre irányul.

A nyomozás határideje

A nyomozást a lehető legrövidebb időn belül le kell folytatni. Amennyiben a felderítés során a nyomozás elrendelésétől számított hat hónap eltelt, a nyomozó hatóság bemutatja az ügyészségnek a nyomozás ügyiratait, egyidejűleg beszámol a nyomozás állásáról. A nyomozó hatóság ezután a beszámolóját a felderítés során hathavonta küldi meg az ügyészségnek. A nyomozás határideje a gyanúsított kihallgatásától számított két év. Ezt a határidőt az ügyészség egy alkalommal, legfeljebb hat hónappal meghosszabbíthatja. A határidőn belül a nyomozás bármikor befejezhető.

Nyomozás felfüggesztése

A nyomozás felfüggesztésére az ügyész jogosult, abban az esetben, ha az eljárás lefolytatása olyan pontra jut, hogy annak további folytatása akadályba ütközik és ez átmenetileg gátolja a cselekmény lefolytatását. Például az ügy folyamán titkosított iratokhoz kérnek hozzáférést, amelyeket azonban nem-

zetbiztosági okokból nem lehet megtekinteni, amíg a nemzetbiztonsági akadály el nem hárul addig a nyomozást az ügyész felfüggeszti.

A nyomozás megszüntetése

A törvény ebben az esetben is az ügyészt hatalmazta fel a nyomozás megszüntetésére irányuló jogkörrel, ez akkor történik meg, ha minden kétséget kizáróan bebizonyosodik, hogy a gyanúsított nem bűnös, vagy olyan elháríthatatlan akadály merül fel mely miatt a nyomozást nem lehet tovább folytatni. Ilyen lehet például a bizonyítékok végérvényes megsemmisülése vagy a tanú halála. De bizonyos esetekben a nyomozást a nyomozó hatóság is megszüntetheti.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. **Hogyan határozható meg a büntetőeljárás jog fogalma?**
2. **Melyek a büntetőeljárás jog külső jogforrásai?**
3. **Melyek a büntetőeljárás jog belső jogforrásai?**
4. **A büntető eljárás jog időbeli hatálya hogyan érvényesül?**
5. **Sorolja fel a büntetőeljárás szakaszait.**
6. **A büntetőeljárás alapelveknek kizárólag a jogalkotásban érvényesülnek?**
7. **Mit jelent az officialitás (hivatalból történő eljárás) alapelve a büntetőeljárásban?**
8. **Hogyan érvényesül az ártatlanság véelme a büntetőeljárásban?**
9. **Mit jelent a bíróság vádhoz kötöttsége a büntetőeljárásban?**
10. **A büntető eljárásban kit terhel a bizonyítás kötelezettsége?**
11. **Az elsőfokú eljárásban mely bíróságok ítéleznek?**
12. **Az ítéltábla jár el jogegységi eljárásban?**
13. **A magánvádló indíthat eljárást annál a bíróságnál, amelynek területén a terhelt lakik?**
14. **Általános nyomozóhatósági jogkörrel rendelkezik a Nemzeti Adó- és Vámhivatal a büntetőeljárásban?**

9. KRIMINALISZTIKA

Alkalmazott bűnügyi tudomány, mely a kutatásai során felhasználja a természettudományok és a társadalomtudományok eredményeit is.

Míg a Be meghatározza, hogyan kell egy nyomozást törvényesen lefolytatni addig a kriminalisztika megadja az ehhez szükséges eszközöket és tapasztalatokat. további rész tudományokra osztható

- **Krimináltechnika**, a bűncselekmények megelőzésére, felderítése és bizonyítása érdekében a bizonyítási eszközök felkutatásának, rögzítésének, vizsgálatának technikai módszereivel és eszközeivel, valamint a tárgyi bizonyítási eszközök létrejöttének tényszerűségeivel foglalkozó rész tudomány.
- **Krimináltaktika**: a Be. által meghatározott nyomozási cselekmények szakszerű és eredményes végrehajtásához dolgoz ki általános érvényű ajánlásokat.
- **Kriminálmetodika**, az egyes bűncselekmények eredményes felderítésének és bizonyításának módszereit, a nyomozások stratégiai és taktikai tervezésének, szervezésének módszereit határozza meg.

9.1. Azonosítás a kriminalisztikában

A krimináltechnika vizsgálatainak többsége az azonosítást szolgálja. Legfontosabb kérdés, hogy az adott nyomot okozhatta-e a vizsgált eszköz vagy személy. A magát igazoló személy valóban azonos-e önmagával. A cél tehát a keresett és ellenőrzött személy, tárgy, dokumentum stb. azonosságának megállapítása vagy ennek az azonosságnak a kizárása, mivel jó esetben minden személy vagy tárgy csak önmagával lehet azonos.

1. A kriminalisztikai azonosítás fogalma A kriminalisztikai azonosítás (identifikálás) releváns személy vagy tárgy meghatározására irányuló eljárás. Az azonosítás tehát az a kriminalisztikai módszer, amelynek alkalmazásával a releváns elváltozások tulajdonságainak vizsgálata révén a felderítést és a bizonyítást elősegítő információkhoz juthatunk; választ kaphatunk számtalan, az eljárás tárgyát képező esemény/cselekmény nyomozása során felmerülő kérdésre, pl.: – két aláírás ugyanattól a személytől származik-e, – a kérdéses lövedékek azonos fegyverből származnak-e, – az elhalt koponyájában talált lakkszemcse származhatott-e a vizsgált gépjárműről, – a gyanúsított késén a sértett vére található-e, – egy adott személyről eldönthetjük, hogy az-e, akinek mondja magát, vagy az-e akinek mi hisszük, – egy adott nyomról megállapíthatjuk, hogy ki illetve mi hozta létre (pl. egy ujjnyom kinek a kezétől származik, egy benyomatot melyik kalapács feje hagyta hátra stb.).

2. A kriminalisztikai azonosítás tárgyai A kriminalisztikai azonosítás tárgyai, vagyis azok, amelyek az azonosítási folyamatban részt vesznek, a következők:

a) Azonosító tárgy az a tárgy, mely eszközül szolgál a tükröződésben részt vevő (az elváltozást létrehozó) tárgy azonosításához. Azonosító tárgy szerepét tölthetik be:

- a helyszínen és az egyes szereplőkön – sértett, gyanúsított, tanú stb. – talált elváltozások (a nyomok külső tulajdonságaik révén utalnak a nyomképzőre, az anyagmaradványok esetében pedig a részből lehet az egésze következtetni), és
- funkcionális dinamikus ismérvszerek (ezek nem mások, mint kezdetben tanult, majd sztereotippé váló, reflexfolyamatokra épülő emberi tevékenységek, mint pl. az íráskészség, a járás, a beszéd, a gépirási sajátosságok stb.).

b) Azonosítandó tárgy (vagy tárgyak): az a tárgy, amelyikről az azonosítási vizsgálat során el kell döntenie, hogy az elváltozás tőle származott-e.

c) Minták. *A mintákról általánosságban azt mondhatjuk, hogy minden esetben olyan információhordozók, amelyek rendelkeznek annak a dolognak (személynek vagy tárgynak) a konkrét ügyben végzendő vizsgálat tárgyát képező jellemző a tulajdonságaival, amelyikből/amelyiktől származnak.*

Az azonosság megállapításával a vizsgált személyt vagy tárgyat megkülönböztetjük az összes többi személytől vagy tárgytól. Ezért az azonosítás megkülönböztetéssel jár. Amennyiben egy személyt ujjlenyomata alapján azonosítanak, mivel ez egyedi azonosítási jel, ezzel minden mást kizárnak a lehetséges nyom okozók köréből.

Menete:

1. Azonosító objektumok begyűjtése, amelyek lehetnek a keresett személy vagy tárgy külső vagy belső ismérvei, akár a helyszínen rögzített lábnyomok, a keresett tárgy nyomai (keréknyom), fénykép, videófelvétel.
2. Azonosító objektumok vizsgálata során először el kell dönteni, hogy az adott objektum alkalmas-e az azonosításra
3. Összehasonlító minták beszerzése során a mintákat ismerveik alapján az azonosító objektumokkal egy csoportba sorolhatjuk. Ilyenek az ujjlenyomatok.
4. Azonosító objektumok és minták összehasonlító vizsgálata amikor a nyom okozót és a nyomot összehasonlítjuk, például lábnyomok és ujjlenyomatok összehasonlítása a gyanúsítottával.
5. Azonosság megállapítása a vizsgálat végeredménye, ami háromféle lehet
  - Azonos,
  - Nem azonos,
  - Részben azonos.

Az azonosítás nem csak szakértői munka, mert a végső azonosság kimondása a bíróság feladata, az azonosítás elősegíti a bizonyítást, így a bíróság nyugodtan támaszkodhat a nyomozás során felderített tényekre, adatokra.

„Az azonosítás lényegének könnyebb megértése végett, – a fentiek figyelembevételével – tekintsük végig azt a folyamatot, ami a nyomképződéskor, majd a későbbiekben az azonosítás során lejátsszódik.

Mind a nyomok, mind az anyagmaradványok esetében igaz az a megállapítás, hogy a végbement nyom képződési folyamat eredményeképp keletkezett elváltozások tükrözik annak az objektumnak a tulajdonságait, amittől/amiből származnak. Ezeknek a tulajdonságoknak a vizsgálata révén olyan ismeretekhez juthatunk, amelyek segítenek kideríteni, hogy mikor, milyen körülmények között, milyen objektumok között, milyen folyamatok játszódhattak le. Az elváltozásokból kiolvasott információk és számtalan egyéb eljárási cselekmény (kihallgatások, meghallgatások, házkutatás stb.) eredményeként sor kerülhet a gyanúsított letartóztatására, a feltételezett elkövetési eszközök és egyéb tárgyi bizonyítékok lefoglalására. Annak az eldöntésére, hogy pl. a gyanúsított ujjnyoma és vére van-e a sérülést okozó tör markolatán, vagy hogy a gyanúsított cipőjének nyomait találtuk-e meg a helyszínen, szükség van igazságügyi szakértők igénybevételére, akik a vizsgálatok során, az azonosítás módszerét alkalmazva, adnak választ a felmerülő kérdésekre. Az igazságügyi ujjnyomat szakértő megvizsgálja a törön rögzített ujjnyomot, és annak sajátosságait összehasonlítja a gyanúsítottól vett ujjnyomatlapon található ujjlenyomatokkal. Egyezőség esetén kategorikus szakvéleményben állapítja meg, hogy a törön talált ujjnyom XY gyanúsítottól származik. Az igazságügyi hemogenetikai szakértő analizálja a tör markolatán levő vérfoltot, majd ugyancsak analizálja a gyanúsítottól vett összehasonlító reprezentatív jellegű vérmintát, és a sajátosságok egybevetése után megfogalmazza a szakvéleményt arra vonatkozólag, hogy a vérfolt származhatott-e a gyanúsítottól. A helyszínen rögzített cipőtalp-nyom sajátosságait az igazságügyi nyomszakértő fogja feltárni, majd elkészíti

és ugyancsak megvizsgálja a gyanúsítottól lefoglalt cipő talpának lenyomatát, ugyanis az összehasonlítás során csak az egymásnak megfeleltethető sajátosságok vethetők össze. A helyszíni nyomokban feltárt jellemzők, és a laboratóriumi körülmények között elkészített nyomokban felfedezhető tulajdonságok egyezése esetén juthat a szakértő arra a következtetésre, hogy a lefoglalt cipő volt a nyomképző tárgy.”⁴⁵

9.2. A nyomok és a nyomrögzítés egyszerű eszközei

A nyomtan a nyomok keletkezési körülményeinek feltárásával és okozójuk azonosításával törekszik a bűncselekmények felderítésére és bizonyítására. Ennek érdekében kidolgozza a nyomok felkutatásának, rögzítésének, vizsgálatának és értékelésének szabályait.

A **nyom** a nyomképző vagy nyom okozó külső felépítésének, szerkezetének, funkcionális tulajdonságának a vizsgálata annak tükrében, hogy mennyire van kölcsönhatásban a vizsgált cselekménnyel. A nyom tehát a nyomképző és a nyomhordozó közötti kölcsönhatás eredménye.

A nyomok osztályozása

A nyomok osztályozása	Nyomképző fajtája szerint	
	Emberi testrészek nyomai: kéz és lábnyomok, homlok, arc, orr, áll, fül, kar, ajaknyomok köröm és fognyomok fedett testrészek nyomai Állatok testrészeinek nyomai: láb, orr, fog és egyéb nyomok Tárgyak, eszközök, gépek nyomai: szerszámok nyomai vagy lenyomatai gépek, gyártósorok keréknyomok, vagy egyéb közlekedési eszközök nyomai például szán vagy lánctalp nyoma	
	Nyomhordozón való ábrázolás szerint	
	Térfogati nyomok: Szúrás, harapás, vágás, karcolás Felületi nyomok: réteg leválás réteg lerakódás egyéb felületi nyomok	
	Nyomkeletkezés mechanizmusa szerint	
	Mechanikai: valamilyen fizikai kölcsönhatás során keletkező nyom, például eszközök nyomai vagy lábnyom, keréknyom.	Statikus nyomok Dinamikus nyomok
	Termikus: fagyási, égési, olvadási nyomok	
Fotokémiai, ami lehet maga a fénykép		
Vegyis: marás, oldás		

⁴⁵ KRIMINALISZTIKAI ALAPISMERETEK (uni-nke.hu)

Statikus nyomkeletkezés: A nyomképző vagy nyom okozó és a nyomhordozó közötti fizikai érintkezés során egymáson oldal irányban nem mozdulnak el.

Dinamikus nyomkeletkezés: A nyomképző és a nyomhordozó közötti fizikai érintkezés során egymáson oldal irányban elmozdulnak, megcsúsznak

Méretük alapján a nyomok lehetnek

- Mikronyomok, amelyek milliméteres vagy ennél kisebb méretűek.
- Makronyomok, amelyek milliméternél nagyobbak.

9.3. A nyomok rögzítése

A nyomok rögzítése során az adott nyomot valamely krimináltechnikai módszerrel olyan állapotban őrizzük meg, hogy alkalmas legyen további vizsgálatok elvégzésére és az azonosítási eljárás lefolytatására. A módszert éppen ezért úgy kell kiválasztanunk, hogy az adott nyomot semmiképpen se károsítsa. ha lehetséges a fizikai érintkezést ki kell zárni, hogy a nyom és a nyomot vizsgáló ne lépjen egymással kölcsönhatásba, vagyis a nyomot feleslegesen ne károsítsa.

Az egyik legjobb nyomrögzítő mód a fényképezés vagy a videófelvétel, de a kettő együtt történő alkalmazása sincs kizárva. A fényképezés során a nyom vizsgálója nem kerül felesleges fizikai kontaktusba a nyommal, ezért a nyomrögzítési eljárás minden alkalommal fényképezéssel kezdődik.

A nyomok rögzítésének további gyakori módszerei:

- **Eredetben** történő rögzítés, amikor a nyomot a nyomhordozóval együtt megfelelően csomagolva biztosítják további vizsgálatok céljaira.
- **Megmintázás** során a térfogati nyomot valamilyen gyorsan szilárduló folyékony vagy képlékeny anyaggal kitöltik, mely a megszilárdulása után felveszi a nyom alakját. Erre a célra legjobb a gipsz vagy a fogászati szilikon
- **Mintavétel** az anyagmaradványok rögzítésének módszere, lényegében a helyszínen talált anyagmaradványok információ tartalmát szerkezeti tulajdonságai ismerete adja. Jól záródó és vegyszereknek ellenálló tároló edényekben történik a rögzítésük.
- **Rögzítés** fóliára, itt egy átlátszó cellulux ragasztószalagot vagy műanyag lapot (melyet fóliának neveznek) alkalmaznak réteglekódási nyomok rögzítésére.
- **Rajzzal történő rögzítés**
- **Fényképezés**
- **Jegyzőkönyv**

Egyedi személyazonítást lehetővé tévő nyomok

Vannak az emberi testfelületen olyan nyomot okozó területek melyek nyomai egyénekenként változnak, megkülönböztethetők egymástól ezért ezek felkutatása különösen fontos lehet. Ilyenek:

- ujjlenyomat
- fognyom
- testszőrzet
- testvadásék
- egyéb testszövetek

Az ujjlenyomat vizsgálata a kriminalisztikában már több mint száz évre visszatekintő módszer. Mivel az ujjlenyomat elég egyedi és kicsi az esély rá, hogy két személynek ugyanolyan ujjlenyomata legyen, elég megbízható módszer. A fognyomok is egyediek, legalább akkora pontossággal használhatók, mint az ujjlenyomatok. A modern technikáknak köszönhetően a kriminalisztikában elérhetővé vált a DNS vagyis a Dezoxiribonukleinsav⁴⁶ az ember örökítőanyagának vizsgálata. Mivel a DNS az emberi szervezet alkotója így a testnedvek, testszövetek maradványai tökéletes mikronyomok lehetnek ehhez a típusú egyedi azonosításhoz.

9.4. A büntetőeljárásai módszerekkel kapcsolatos krimináltaktikai módszerek és ajánlások

Adatgyűjtés:

A nyomozati munka kezdeti szakaszában nagy jelentőséggel bír az adatgyűjtés, mikor a nyomozást végző tájékozik az eset körülményeiről és részinformációkat gyűjt melyek segítik a kérdéses cselekmény büntetőjogi szempontból történő megítélésében. Az előkészítő eljárás során is egy fontos elem az adatgyűjtés, hiszen engedélyezett és segíthet eldönteni felmerül-e a bűncselekmény gyanúja. Irányulhat eseményekre, személyekre, segít ellenőrizni a nyomozás irányvonalainak helyességét.

Kihallgatás:

Mint büntetőeljárásai cselekmény a vallomások felvételére és rögzítésére szolgál, egyik speciális fajtája a szembesítés

Tanú kihallgatása:

Azt, hogy kit kell tanúként kihallgatni az adatgyűjtés során szerzett információk vizsgálatával és értékelésével dönthetjük el. Vallomása személyes észlelésén vagy más forráson alapul és tudomása lehet bizonyító erejű tényekről is. A Be pontosan leírja a tanú kihallgatásának szabályos menetét.

A terhelt kihallgatása

A cselekmény elkövetéséről jó esetben neki van a legtöbb információja, ugyanakkor a legkevésbé érdekelt abban, hogy megfelelő és pontos információkkal lássa el a nyomozó hatóságot. Nem köteles az igazmondásra ezért a kihallgató személynek fokozott figyelemmel kell lennie és az adatgyűjtés, valamint a tanú kihallgatása során szerzett információval kell rendelkeznie ahhoz, hogy ellenőrizni tudja a terhelt vallomásának helyességét.

Szembesítés

A kihallgatás egy már említett speciális fajtája, mely a vallomások közötti lényeges ellentétek tisztázására szolgál. Szembesítésre sor kerülhet, tanú és tanú, terhelt és terhelt, valamint terhelt és tanú között is. Csak akkor fogantatosítható, ha nem áll fenn az összebeszélés lehetősége. Védett, illetve különösen védett tanú szembesítése tilos.

Szemle

Szemlét kell tartani, ha a bizonyítandó tény felderítéséhez megállapításához helyszín, tárgy, állat vagy megtekintése, vagy környezetében történő megfigyelése szükséges. A célja a tárgyi bizonyítási eszközök felkutatása, összegyűjtése. Szemlebizottság végzi, amely azokból a szakemberekből áll, akik szaktudással és eszközökkel rendelkeznek a tárgyi bizonyítási eszközök felkutatásához és összegyűjtéséhez. A szemlebizott-

⁴⁶ Dezoxiribonukleinsav: a sejtek örökítőanyaga

ság tevékenységért a szemlebizottság-vezető a felelős. Leggyakoribb fajtája a helyszíni szemle mely során a nyomozó hatóság megfigyeli és rögzíti a helyszínen talált állapotot, helyzeteket, körülményket. Felkutatja, megvizsgálja és rögzíti azokat a nyomokat és elváltozásokat, amelyek a vizsgált esemény megvalósulása során keletkeztek.

A helyszíni szemle eredményességét befolyásolja a helyszín jellege, állapota, amely ennek megfelelően lehet:

- valódi
- változtatott
- koholt
- tagolt
- mozgó
- élő

A szemle nem azonos a helyszíneléssel.

Helyszíni kihallgatás:

Célja, hogy a terhelt vagy a tanú a cselekmény helyszínén nyilatkozzon és mutassa meg az elkövetés helyét, körülményeit. Fontos, hogy a helyszíni kihallgatás előtt a tanút vagy a terheltet részletekbe menően ki kell hallgatni, kétérvé az elkövetés körülményeire, a helyszín pontos leírására és a bizonyítási eszközökre is. Tekintve, hogy nem a hatóság által ellenőrzött épületben történik, nagyon sok szempontot figyelembe kell venni, akár biztonsági szempontokat is.

Bizonyítási kísérlet

A bíróság vagy az ügyész rendel el bizonyítási kísérletet, ha meg kell állapítani vagy ellenőrizni, hogy valamely cselekmény vagy esemény meghatározott helyen, illetve időben megtörténhetett-e. Lehetőleg a bizonyítani kívánt esemény feltételezett megtörténtével azonos körülményeket kell teremteni.

Felismerésre bemutatás:

Ügyészség vagy bíróság rendeli el a személy vagy tárgy felismerése céljából. Be lehet mutatni a felismerésre szánt személyt vagy tárgyat fényképen, illetve más adat hordozón rögzítve akár hangfelvételt is.

ÁBRA JEGYZÉK

1. ábra Síkság.....	10
2. ábra Halom.....	11
3. ábra Domb.....	11
4. ábra Hegy.....	12
5. ábra Hegyhát.....	12
6. ábra Nyereg.....	13
7. ábra Völgy.....	13
8. ábra Katlan.....	14
9. ábra Szintezési ősjegy Nadap.....	14
10. ábra Helyszínrajz.....	17
11. ábra Magyarország domborzata és vizei térkép.....	17
12. ábra Hátrametszés.....	23
13. ábra Oldalmetszés.....	24
14. ábra Térkép tájolása.....	24
15. ábra Tájolás tájolóval.....	25
16. ábra Tájolás órával.....	26
17. ábra Bézard rendszerű tájoló.....	28
18. ábra Laptájoló.....	28
19. ábra Binokulár felépítése.....	31
20. ábra Magyarország közúthálózata.....	34
21. ábra Nulla kilométerkő.....	34
22. ábra „A” típusú rendszámtábla.....	32
23. ábra „B” típusú rendszámtábla.....	36
24. ábra „C” típusú rendszámtábla.....	36
25. ábra „D” típusú rendszámtábla.....	36
26. ábra „E” típusú rendszámtábla.....	36
27. ábra Diplomata rendszám.....	37
28. ábra Különleges rendszámtábla.....	38
29. ábra Versenyzési célú rendszám.....	38
30. ábra Magyarország államjelzése.....	42
31. Ábra jogszabályi hierarchia.....	47
32. Ábra kizáró okok.....	55
33. Ábra eljáró hatóságok.....	59
34. Ábra határozat.....	54
35. Ábra idézés.....	65
36. Ábra határozat.....	66
37. Ábra bűncselekmény fogalmi elemei.....	82
38. Ábra törvényi tényállás elemei.....	84

FELHASZNÁLT IRODALOM

Belügyi rendészeti ismeretek tansegédlet,
Szabálysértési tansegédlet,
a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény,
Rendvédelmi jog és közigazgatás tankönyv,
Büntető törvénykönyvről szóló 2012.évi C törvény,
Belovics-Molnár-Sinku Büntetőjog II. című könyv,
Fantoly Zsanett – Budaházi Árpád Büntetőeljárásjogi ismeretek.

BELÜGYMINISZTERIUM
